SHOW KİTAP

KÖSEM SULTAN

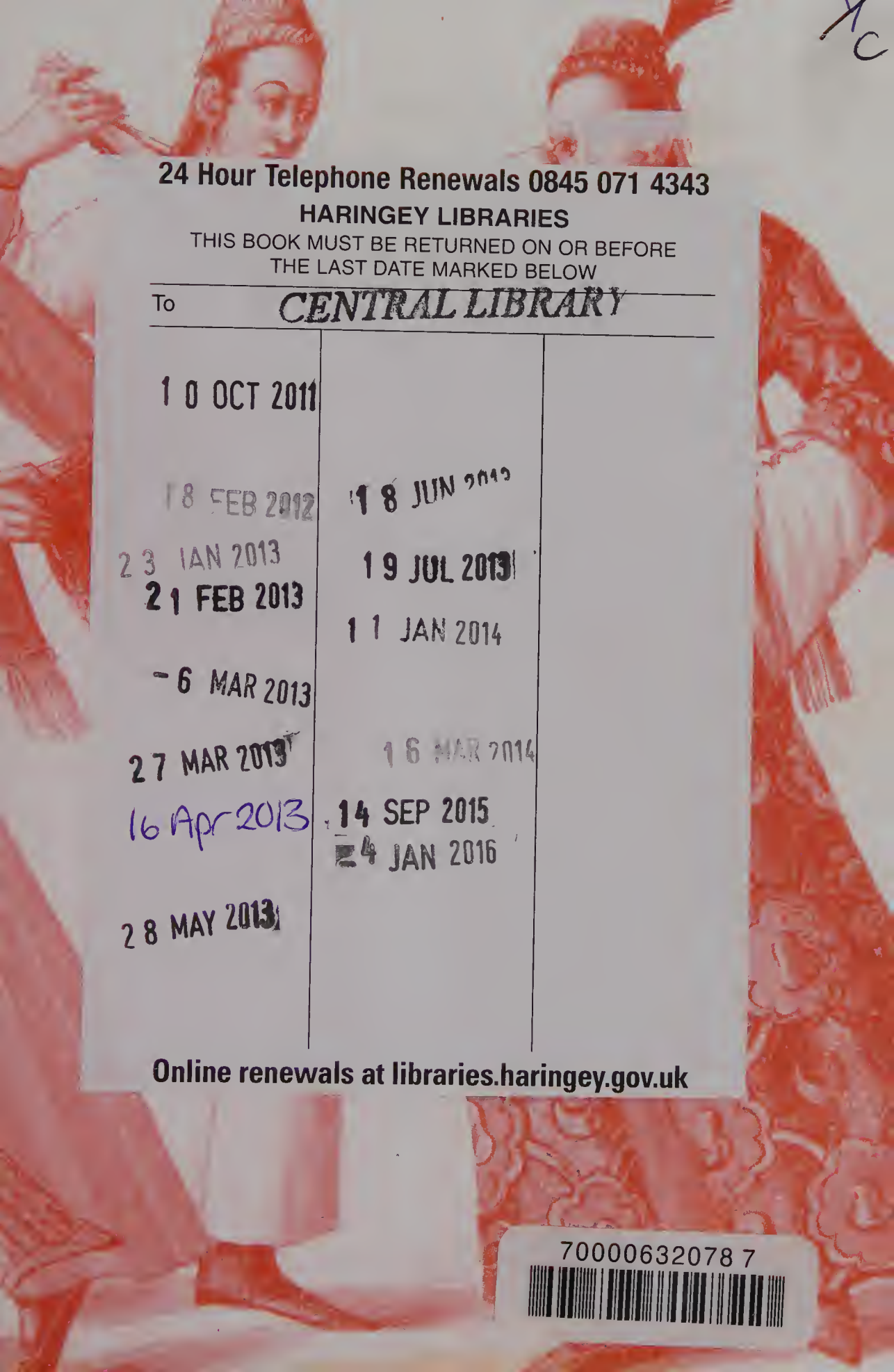
Topkapı'da Bir Gelin

Jean Bell

AKSOY YAYINCILIK

Haringey
libraries
HARINGEY

24 Hour Telephone Renewals 0845 071 4343

HARINGEY LIBRARIES

THIS BOOK MUST BE RETURNED ON OR BEFORE
THE LAST DATE MARKED BELOW

To CENTRAL LIBRARY

10 OCT 2011

18 FEB 2012

23 JAN 2013

21 FEB 2013

-6 MAR 2013

27 MAR 2013

16 Apr 2013

28 MAY 2013

18 JUN 2013

19 JUL 2013

11 JAN 2014

16 MAR 2014

14 SEP 2015

4 JAN 2016

Online renewals at libraries.haringey.gov.uk

700006320787

SHOW KİTAP

Tarih Dizisi
Kösem Sultan
Topkapı'da Bir Gelin
Orijinal Adı: La Dame de Topkapı
Kapak Resmi: John Frederick Lewis (1857)

Yazan:
Jean Bell
Çeviren:
Nihal Önol

© Editions Denoël, 1997
Aksoy Yayıncılık

ISBN: 8263-95-1
Mayıs 1998

Aksoy Yayıncılık Adına Sahibi:
Erol Aksoy

Genel Yönetmen:
Yalvaç Ural
Yönetmen Yardımcısı:
Fırat Akdere
Yayın Koordinatörü:
Ayşe Karsel
Sorumlu Müdür:
Tekin Ergun
Yayın Editörü:
Sema Gül

Görsel Yönetmen:
Aziz Yavuzdoğan
Yayın Hazırlık:
Zuhal Dülger

Üretim Müdürü:
Yetkin Aldinç
Satış ve Pazarlama Müdürü:
Munzur Yıldız

Basıldığı Yer: Altan Matbaası, İstanbul

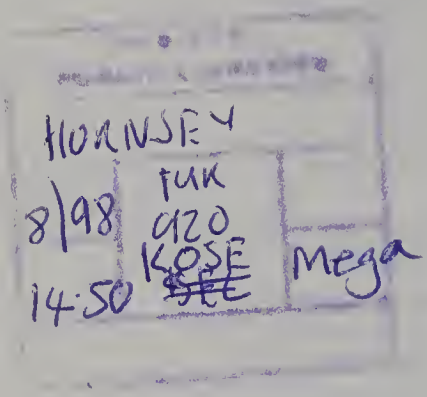
AKSOY YAYINCILIK
Universal Yayıncılık ve Tic. A.Ş.
Aytar Cad. No: 25 1.Levent / İstanbul
Tel: (0.212) 284 84 36 Faks: (0.212) 284 84 37

Jean Bell

Kösem Sultan

Topkapı'da Bir Gelin

Çeviren:
Nihal Önol

HORNSEY
8/98
14:50
FUK
GZO
KOSE
Mega

1

3 Mayıs 1607. Topkapı Sarayı, İstanbul

Güneş, olanca görkemiyle parlıyordu. Boğaziçi'ne ve Haliç'e yüksekten bakan imparatorluk konutunu ve minareleri, amber renginde bir ışık, yalayıp geçmekteydi.

Sabah, çok güzel geçeceğe benziyordu, zarafet ve umursamazlıkla dolu. Mazgallar boyunca, sımsıkı tunçtan zırhlar içinde, yüzleri, miğferlerinden inen çelik ağla yarı örtülü okçular, nöbet tutuyorlardı. Köşklerin mavimtırak çinkoyla kaplı sütun başlarında Kuran'dan âyetler, İslam'ın gücünü dile getiriyordu. Üç gümüş ay ile bezeli bir al bayrak, rüzgârda gururla dalgalanıyordu. Orkidenin ve İzmir yasemininin taht kurduğu çiçek bahçelerini, çepeçevre gürgenler kuşatıyordu.

Gizemi içine kapanmış Harem, eşi bulunmaz bir zerafet örneğiydi. Çıkma kuleler somaki mermerden, sundurmalar verniklenmiş kiremittendi. Fidanlıklardan tatlı bir bakam ağacı ve sarısabır kokusu yayılıyordu.

Haremin bitişiğindeki avluda, ak serpuşlu haremağaları, büyük bir telâş içindeydiler. Yerleri arı sütüyle cilalıyorlar ve Eyüp halılarını seriyorlardı. Cuma namazı biter bitmez Sarık ve Sorguç töreni, halifenin, geceleri kendisine eşlik edecek olanı seçtiği tören yapılacaktı.

Sopalar havada, düdükler dudaklarda, çavuşlar bâkireleri, tören salonunda "evrenin seslerinin yankılandığı alanda" topladılar ve değişmez bir protokol uyarınca sıraya dizdiler.

Aralarında Rum bir çırak, Kösem adında biri olmasaydı, kızların mutluluğuna diyecek yoktu. Bu kız, küstahın tekiydi, hayal gücü Şehrazad'ınkinden de geniş, sanki İblis'in ordusundan, Şeytanın sağ kolu. Baskılara hiç gelemez, inatçı, alaycı, son derece uzlaşmaz biriydi. Hınç onun için esin kaynağı, başkaldırı ise zafer demekti. Duyduğu öfkenin etkisiyle, padişah divanının yerine bir saman yığını koyacağına, başkentin sokaklarını ortadan kaldıracağına and içiyordu, öyle ki Osmanlılar, kenti ancak yirmi yıl arayıp taradıktan sonra bulabileceklermiş. Güzelli-

ğinin, bir aynanın öğütlerine hiç ihtiyacı yoktu. İnce bir arabistan yününden biçilmiş bir örtü, mavimtırak perçemleriyle, ipek gibi simsiyah saçlarını örtüyordu. Gülüşünün dünyada üzerine yoktu denebilir. İnanılmaz bir menekşe rengindeki gözler, yüzünü aydınlatıyordu. Bu yüzde doğa, buz ile ateşi, mavimtırak emaye kıvılcımlarla pembemsi dalgaları bir araya getirmiş, bağdaştırmıştı, güç ve yaşam fışkırıyordu. Renk dalgalanmaları şaşılacak gibiydi: Marmara Denizi'nin kasım ayındaki çelik şimşekleri ya da doğal ortamı içindeki bir zambağın saflığı.

Kader yoldaşları onu, kafeslerin en büyüğüne kapatıldığı halde, vahasına yeniden kavuşabilme umuduyla çırpınan ve kış gelip çattığında ölen küçük kuş bülbüle benzetiyorlardı.

Kâhya kadınlar ona güvenmiyorlardı. Kendini beğenmiş ve yola gelmez buluyorlardı. Kösem öylesine büyüleyiciydi ki, kadınlar, Süleymaniye camisinin müftüsüne bile, onu ardarda üç gün yanında alakoyacak olursa mutlaka abayı yakacaktır diye meydan okuyorlardı. Bol bol kullanmaktan çekinmedikleri sopa, gündelik harçlığı, dik başlıların dibini boyladığı Boğaziçi onun sonu olacaktı herhalde. Altın kelebek gözlüklerinin arkasından, onlara gözlerinde bir tür sessiz ve kibirli parıltıyla meydan okuyan Kösem'i soğuk soğuk süzüyorlardı. Yüksek Ermeni nalınlarının üzerine tünemiş genç Rum kızı koyu renk krepten kabarık bir şalvar giymişti. Al işlemeli bir kuşak, dans etmekten incelmiş belini sımsıkı sarıyordu. Bez yeleğinin üzerine, Rumeli işiyle işlediği bir ibare, tek başına, Tahtı aşağılama sayılırdı: "Namus, kendi zamanını kendi seçer ve zora gelmez." Çevresine daha iyi meydan okumak için, Balkanların giydiği fesi bir yana bırakmış ve saçlarını, yas tutan bir cariyeye yaraşır biçimde, kara bir türbanın içine sokuşturmuştu.

Küstahlık öylesine kanına işlemişti ki, kâhya kadınlar onu azarlamaktan çekiniyor, olabildiğince uzak durmaya çalışıyorlardı, çünkü asi kız sonunda hep istediğini zorla kabul ettiriyordu.

Kösem, bâkirelerin durmadan anlata anlata kafasını şişirdiği törene kayıtsız kalıyordu. Giz dolu gölgelerin gümüş ışıklarla kaynaştığı şu saraydan, dedikoduya ve iğneli sözlere alışkın şu kâhya kadınlardan, her şeyi gizleyen, yalan söyleyen, hileye sapan ve yeraltından ilerleyen, entrikalara ve aşağılık rekabete düşkün şu çevreden tiksiniyordu.

Geçmişinin anısı yüreğine kazılı olduğundan, onu yeniden yaşamak için ve kendini Çanakkale'den uzaklara kapıp koyvermek için gözlerini kapatması yetiyordu.

Yaşama gözlerini açması bu denli kargaşa içinde olan pek az insan vardır. Anası onu dünyaya getirirken ölmüştü. Babası Theofilos, Atina yakınlarında yoksul bir köyün papazıydı. Aralık ayında bir gece, kızını uyandırarak, bulundukları kilisenin Türk haydutlar tarafından kuşatıldığını haber vermişti. Ona ağlamaması için yalvardı ve bir battaniyeye sardı, sarmaladı. Aynı zamanda hem ekmek fırını, hem oda olarak kullandığı salonda, hamur teknesine tırmanmasına yardım etti. Kız karşı çıkmadan, unun içine gizlendi. Birden yağmacılar içeri daldılar. Gizlendiği yerden Kösem, babasının haykırışlarını işitti. Herhalde saldırganlara karşı koyarken öldü. Haydutlar köylüleri kılıçtan geçirdiler, kadınlara el koydular ve zevklerine oyuncak ettiler. Sonradan, onlar uykuya daldığında kız, hamur teknesinden çıkmak istedi, ve talihsiz bir biçimde su testisine çarptı. Türkün biri, onu bacaklarından yakalayıp kendine çekti ve çıplak bedenine sıkıca bastırdı, öyle uyumaya zorladı. Saatler boyu kız, onun soluğunun ve koltukaltlarının pis kokusunu duymak zorunda kaldı. Sabah olunca kızı sımsıkı elinden tuttu. Bir ata atlayıp onu da önüne bindirdi. Sesler, bağrışmalar, birkaç komut ve köy, ateşe verilmişti. Kendine geldiğinde hiçbir şey ona gerçekmiş gibi görünmedi. Yollar bataklığı andırıyordu ve terkisine sımsıkı bağlandığı beygirin ayağı zaman zaman fena halde kayıyordu. Uzakta, bir kervan gördü, kimi develerin eyerlerine sivri tepeli Moğol çadırları açılmıştı ve sarsıla sarsıla ilerleyen bineklerde birbirine sokulmuş, üstü başı dökülen çocuklar göze çarpıyordu.

Kösem, sıkı bir gözetim altında, Bosna'nın tüm konak yerlerinden ve kervansaraylarından geçti. Köle pazarıyla ün yapmış bir limanda, onu kaçıran adam, satmaya karar verdi. Orada toplanmış bulunan alıcılara övüyordu: "Şu kızın tatlılığına bakınız hele! Yay gibi çekilmiş kaşlarına, kalkık burnuna ve kıvır kıvır, lepiska saçlarına bakınız. Doğu'nun hiçbir değerli taşında şu leylak rengi gözlerin parıltısını bulamazsınız." Güzellik açısından Kösem, acınası bir durumdaydı, saçları uyuzdan dökülmüş, tırnakları bir hastalıktan bembeyaz kesilmiş. Efendisi ona, edepsiz hareketlerle kıvrılıp bükülmesini buyurdu, oradan geçenlerin dikkatini çeksin diye. Kimi zaman yaşlıca kadınlar orasını burasını yokluyorlardı; avuçlarını inceliyor ya da saçlarını çözüyorlardı. İşi daha ileri götüren kimi kadınlar ise ayaklarını yerden kesip göğüslerine bastırıyor, henüz tomurcuklanan memelerinin sertliğini denetliyorlardı.

Gözlerinin rengine kapılan Bosna paşası kızı, satın aldı ve köle pazarının yakınındaki iskeleye götürdü. Orada bir kalyonun ambarına atılan kız, iğrenç görünümlü başka tutsaklarla karşılaştı. İstanbul'a gelir gel-

mez, onu padişaha sunmak isteyen paşa, hareme kadın toplayan görevliye teslim etti ve başka söze gerek görmeden çekip gitti.

Kösem, saraya girişini hiçbir zaman unutmayacaktı. Haremağaları onu çırılçıplak soydular, kafasını ve kaşlarını tıraş ettiler. Sabunladıktan sonra, yağmur gibi akıtılan kaynar suyun altına ittiler ve çığlıklarına aldırış bile etmediler. İlk geceler hizmetçilerin bölümünde kaldı. Her hıçkırığında babasının adını anıyordu. Günler geçip de hıçkırıkları dinmeyince kâhya kadınlar onu Ağlama odasına kapattılar ve gerçekten Topkapı'da yaşamaya değer biri mi diye kuşkuya kapıldılar. Burada keder yasaktı ve her türlü çılgınlığa izin vardı. Uzayıp giden koridorlarda, yolunu bulmaya yarayacak hiçbir işaret noktası yoktu. Odalar adamakıllı loştu. Kapının eşiğinde, kızın gözlerini bağladılar, onu aralıksız gülmeye zorlayarak kendi ekseninde döndürüp durdular. Gece, gardiyanları ona banotu veriyorlar, uyuşturucu bitki köklerinden kaynatılmış içecekler içiriyorlar, bunlar onu uyuşturuyor, belleğini yitirmesine yol açıyordu.

Bu uygulamanın sonucunda, başka biri için dayanılmaz olan bu yaşama uyum sağladı çaresiz. Günün her saatinde yanına oturup Kuran okuyan kadınlar, eğitimiyle ilgilendiler. Dininden dönmesi için istavroza tükürmesini buyurdular ve adını unutmasını öğrettiler. Onu kimi zaman Kederli Yürek, kimi zaman Huzursuz Ruh, kimi zaman da Ahü Vah Günü diye adlandırdılar. Geleneklere pek bağlı olduklarından, kâfirlerden nefret etmesini istediler. Olur da, rastlantı sonucu ana babasını yeniden görecek olursa (gardiyanı olan kadınlar ana babasını hâlâ yaşıyor sanıyorlardı), başını çevirmesini ve ona dokunarak veya öperek kirletmelerine asla izin vermemesini öğütlediler. Madem ki haremin malıydı, o halde burada onların işine geldiği biçimde yaşamak, başka bir deyişle, susmak, boyun eğmek ve söz dinlemek zorundaydı. Sonunda bir gün, ilk kez Müslüman gibi abdest alıp, dua etti. Harem camisinin kurşuni arduvazlarıyla sandal ağacından tesbih taneleri arasında, Arap abecesinin gizleriyle tanışmaya başladı. Bunu izleyen aylarda pek çok şey öğrendi. Kuran yazısıyla içli dışlı olduğu gibi, bu yazı, çocuk belleğince, büyülenmiş bakışları altında dans eden, eğilip bükülen, küçücük ağızlara benzetildi. Eğitmenleri bu öğrenme hevesini İslama boyun eğiş olarak yorumladılar ve Türkçeyi kullanışını düzeltmeye uğraştılar, çünkü onlara göre berbat bir Rum şivesiyle konuşuyordu. Belinin ince olması gerekiyordu, bu yüzden ona sımsıkı bir korse giydirdiler. Yaşı nedeniyle ayaklarını kü-

çücük tahta kunduralara hapsetmemeye karar verdiler. Kendinden daha genç olan kader yoldaşları bu acımasız işlemden kurtulamamışlardı. Kâhya kadınlar onların ayak parmaklarını kıvırıp sarıyorlar ve acı duymasınlar diye de uyuşturucu ilaçlar içiriyorlardı. Ayaklar oniki yaşındaki bir çocuk ayağı büyüklüğüne hapsedilince harem kadınlarının doğru dürüst yürümesi olanaksızlaşıyordu. Saraydan kaçmaları yasaktı ve Topkapı'nın koridorlarını uzun süre arşınlamak da kaslarının uyuşmasına neden oluyordu. Günler geçtikçe harem, Kösem'in gözüne, hayaletlerin kol gezdiği bir dünya gibi görünür oldu. Sonbaharda gerçekten hiçbir yeri yaşanılır olmuyordu, hava rutubetliydi, koridorlar küf kokuyordu. Kış onu, en basit ısınma gereçlerinden yoksun, ateşsiz, battaniyesiz yakaladı. Kanını harekete geçirmek için, bir oraya, bir buraya sallanıyor, halfa saplarıyla kendini kırbaçlıyordu. Gece, kendi yatağıyla yanındaki kızın yatağı arasına bir haremağası uzanıyordu, birbirlerine dokunmasınlar diye.

On altı yaşına geldiğinde, yeniden özgürlük tutkusuna kaptırdı kendini ve "üstlerinin" haksızlığına başkaldırdı. Onlara meydan okumak ve özsaygısına yeniden kavuşabilmek için kaçamaklar, kurnazlıklar, sataşmalar, her yola başvurdu. Kâhya kadınlar haremdekileri üç sınıfa ayırırlardı: siyahlar, sarılar ve maviler. Sarılarla maviler en gözde olanlardı. Kösem ise düzen için bir tehlike oluşturan siyahlar sınıfındandı. Sayısız teftiş görüyordu ve gardiyanları onun üzerinde yaşatma ve öldürme hakkına sahiptiler. Kimliklerini ortaya çıkarmaksızın onu zehirleyebilirlerdi. Gece yer değiştirmesini önlemek için döşeğini serdiği zemine beyaz toz döküyor ve her sabah ayak izlerini denetliyorlardı. Asla ödün vermeyecekleri bir konu vardı: bekâreti.

Köle niteliği ve geçmişteki başkaldırı tutkusu yüzünden *gedikliler*, yani "evrenin seslerinin yankılandığı avluda" padişaha sunulmak üzere eğitilen kadınlar arasına girememişti. Boyu da fazla uzundu. İbrişimle ölçüldüğünde beş ayak, üç parmak* geliyordu. Bakıra çalan teni, kıvırcık saçları ve gözlerinin garip rengi yüzünden büsbütün yadırganıyordu. Bu yüzden bâkire yaşayıp bâkire ölmek tehlikesiyle karşı karşıyaydı. Gel gör ki kader yoldaşları onu, gedikliler arasına yükselebilmek için talihini denemeye razı ettiler. Heyecanlanmıştı, önerilerini geri çevirmedi. Bir yıl sonra, sarayın en güzel kadınının seçildiği Güller savaşında, altın yaban gülünü kazanmayı ve gedikliler arasına girmeyi başardı. Doğru dürüst giyeceği olmadığından, arkadaşları, bulunduğu konuma yaraşır bir çeyiz

* *1,74 m.*

hazırlamak için aralarında para topladılar. Otuz meteliklik gündeliklerinden ona ipekli ve saten giysiler sağlayacak parayı ayırdılar. İşte o zaman Kösem, inanılmaz, akıl almaz şeylere inanmayı öğrendi.

Geçmiş zamanın hayaletlerini uyandırmaktan korkan Kösem, bir daha hiç görmemek üzere yitirdiği, Atina'daki küçük kilise üzerine ve babası Theofilos'un anısına and içti ki, alacağı öç, uğradığı aşağılanmayla eşit düzeyde olacaktır. Haremağaları, padişahın tören salonuna geldiğini haber verdikleri zaman gururla doğruldu, başını dik tuttu.

- Dikkat! diye bağırıldığını duydu. Sultan Birinci Ahmed Hazretleri! Padişah, ipek şalvarını hışırdatarak ilerledi, elleri pırlanta yüzüklerle pırıl pırıldı, ince meşin kemerine üç tane hançer sokuluydu. Sinek kovalayıcıları saygılı bir aralıkla peşinden geliyorlardı. İçoğlanlar, saray görevlisi delikanlılar, onu, gümüş saçaklı ve püsküllü bir kırmızı ipek şemsiyeyle koruyorlardı. Hiçbir komutan, yüzünden gülümsemesi eksik olmayan bu yakışıklı sultan kadar parlak bir üne sahip değildi. Tıraşlı kafasında uzun bir tutam saç dalgalanıyordu ve gözleri duru bir maviydi. Kaftanından, Arabistan'ın az bulunur kokuları yayılıyordu ve sarığı incilerle, sedeflerle bezenmişti. Son derece çekici, gönül çelmesini bilen bu padişah, çok geziyor, yolculuk yapıyor, ünlü kişilerle dostluk kuruyordu ve en yakın arkadaşları arasında çağının en ünlü şairleri yer alıyordu. Devlet işleri iyi gittiği zaman açık renk giyinirdi. Üzücü bir olay olmaya görsün, o zaman kan kırmızı bir kaftan geçirirdi sırtına ki, böyle durumlarda yanına yaklaşanın vay halineydi. Bâkirelerin gözleri yerde, derin bir suskunluk içindeydiler. Ellerini göğüslerine kavuşturmuşlardı ve zarif bir biçimde eğilerek selam veriyorlardı. Sadece Kösem, leylak rengi gözlerini kaçırmamaya özen gösterdi ve padişaha küstah küstah baktı. Kurallar, imparatorluk kılıcı önünde diz çökmesini, sonra yeniden doğrulup, güneşe bakıyormuş gibi elleriyle gözlerini kapatmasını gerektiriyordu. Ama o, böyle yapmaya yanaşmadı. O upuzun boyuyla dikilmiş, görkemli ve kararlı, sıradan çıkıp hafif yan döndü ki bu, kurallara, bile bile meydan okumak demekti.

Her zaman pek çabuk parlayan hükümdar, bu meydan okuyuş karşısında yumuşar gibi olmuştu. Genç kadın onu aynı zamanda hem büyülüyor, hem şaşırtıyordu. Onun az rastlanır ateşli biri, hiç kuşkusuz baştan çıkartıcı olarak gücünün pekâlâ bilincinde bir kız olduğunu kestiriyordu. Zambak tenini büsbütün belirten koyu renk giysiye baktı. Çıkıntılı ve geniş alnı, az bulunur bir zekânın belirtisiydi. Çenedeki çukur, irade gücüyle yaşamda kalmayı başarmış olan bu yeniyetme kızın sert yaradı-

lışını yeterince anlatıyordu. Çatılmış kaşları haremde pek çok kötülük görmüş ve hemen hemen tümünü de anlamış olan pırıl pırıl gözlere büsbütün dikkat çekiyordu. İlk bakışta gönlünü kaptıran padişah, Kuran'da öylesine tatlılıkla sözü edilen o hurilerden biriymiş gibi seyrediyordu kızı. Kendilerine bir kez bakması için adeta dilenen, haremdeki onca gedikliden, canının istediğini seçebilirdi. Gel gör ki o, herkesi şaşırtan bir davranışta bulundu, sırma işlemeli mendiliyle asi kıza dokundu, böylelikle onu gözdesi yapmış ve gece bastırırken dairesine gelmesini istemiş oluyordu. Hükümdar ayrılır ayrılmaz Kösem, Başkahya kadının, karşısında yerlere dek eğildiğini gördü, kadın, önüne düşüp onu hünkâr hamamına götürdü. Sonradan olan bitenler öylesine çabuk geçti ki, belleğinde bulanık bir iz bıraktı. Mağrip'teki bir sokaktan kaçmışa benzeyen, Sudanlı iki natır, onu soyup lavanta suyu dökülmüş bir banyoya soktular. Büyük bir ustalıkla meme uçlarını ve dişlerini, soluk pembeye boyadılar. Gün boyunca Kösem, kendini Kapalı-Çarşı çocuklarını pek sevindiren o akıllı kukla Karagöz sandı. Kına yakan kadınların elinden kurtulur kurtulmaz, bu kez de dikiş odasına sürüklediler. Orada giysilerini sırtına geçirdi: bir saten içetek, iki dantel gömlek ve içinde boğulacak gibi olduğu, bağcıklı bir korse. Kahyalar açıkladılar:

- Gelenektendir, korsenin bağcıklarını çözme ayrıcalığı padişaha aittir. İşte akik yeşili incilerden altı dizi gerdanlığın. Gerdek odasına girer girmez gerdanlığı imparatorluk yatağının kenarında kopartacaksın. Padişah hazretleri önünde diz çökecek, incilerin dağılmasını önleyecek ve yeniden ipek ibrişime dizecek. Ne olursa olsun sultan, bu sınavdan kaçamaz. Bu gelenek ona, seni kazanmak için gereken sabır, alçakgönüllülük ve çabayı öğretecek.*

Kösem, bu geleneği çok iyi biliyordu ama bir türlü Birinci Ahmed'i inci dizerken gözlerinin önüne getiremiyordu.

İçin için, kahyaların onu bağışlanmaz bir yanlış yapmaya sürüklediklerine inanmaya başlıyordu. Önsezisinin doğruluğundan kuşkusu yoktu, kahyaların odadan çıkmış olmalarından yararlanarak terzi kızları alakoydu.

Onlara dedi ki:

- Acaba kaftanımın bağcıklarının üzerinde gizli bir delik açabilir misiniz? Kahyalar bir saatten önce dönmezler. Namaz kılacaklar, akşamın hazırlıklarına bakacaklardı. Bu da size işinizi görmeniz için zaman kazandırır. Saray kadınları sizi hor görüyorlar; sizin hizmetlerinizden ya-

* *"Geceyi inci dizerek geçirme", halk deyimi bu garip uygulamadan esinlenmiştir.*

rarlanıyor ama size er geç yoksul düşecek olan, acınası kölelermişsiniz gibi davranıyorlar. Bense size, onları oyuna getirme fırsatını sunmuyorum. Yardımınız bana Birinci Ahmed'in baş gözdesi olma olanağını sağlayacak. Benim zaferim sizin zaferiniz olacaktır.

Bu sözlere kanan terziler, korseyi bir uçtan ötekine kesmeyi, içine ayrı bir cep kaydırmayı başardılar.

Kahya kadınlar geri döndüklerinde, oyuna getirildiklerini fark etmediler. Kösem'e, görgü kurallarına uymasını sıkı sıkı tembihledikten sonra, başlığının üzerine mis kokulu bir Kuran yerleştirdiler ve "seçkin hanımların tahtırevanına" çıkmasına yardım ettiler, bu, renk renk balgam taşlarıyla ve sorguçlarla süslü, bir tahtırevandı ve sultanın seçtiği bakireler buna bindirilirdi.

Gün batarken, Haliç'in kıyılarından birinin, sedef ve zümrüt rengi bir aydınlıkta silindiği o leylak rengi saatte, Kösem, keyifle hükümdar tahtırevanına yan geldi. Renk renk camlardan vuran ışıklar üzerine düşerken, örtüleri çekti ve haremin sonsuzluğunu bakışlarıyla kavramaya çalıştı.

Hükümdar odasına birkaç adım kala, telaşla gerdanlığı çıkartıp kaftanının cebine tıktı. Sonra ona eşlik eden haremağaları onu koltuklarından tutup "güllerin açtığı bahçe" diye adlandırılan daireye değin taşıdılar ve orada tek başına bıraktılar.

Selamlık'ın odaları, Padişah Hazretlerinin kişiliğini çok iyi simgeliyordu. Şiraz'lı sanatçılar tarafından çizilmiş resimlerin biri Anadolu'dan bir şakayık tarlasını gösteriyor ve sonsuz bir ilkbahar izlenimi veriyordu. Duvarlardaki yazılar bir kadın dudağın kırmızısının andıran bir renkteydi ve kristaller, elmas gibi parlıyordu.

Kösem, göz kamaştırıcılığına şaşırdığı eşyayı hayran hayran seyretti. Gözlerinin önüne, az bulunur biblolar, hanedanının kurucusu Osman'ın tuğrasını taşıyan, yeşimtaşından harikalar serilmişti. Limon ağacından bir rahlenin üzerinde Kuran, zarif altın yaldızlı bir sayfası açık, duruyordu. Bu sayfada kırmızı kalemle yazılı bir âyet, Ruhun Aydınlanmasından söz etmekteydi.

Birden, görkemli kapı açıldı. Genç kız yerinden sıçradı, üstünü başını düzeltti, ter içindeydi. Padişah, etkileyici bir erkekti, ona doğru ilerledi. O dönemlerde yaşayanların pek güzel bildiği o, hem savaşçı hem zarifti. Taşlarla bezeli bir mintanın altında omuz kasları rahatça kıpırdıyor ve ince yünlü şalvarından, yürümeye alışkın, kaslı bacakları belli oluyordu.

Genel olarak kadınlara nasıl davranılacağını pek iyi bilen hükümdar,

şimdi şaşkın gibi görünüyordu. Düşüncelerini dile getirebilecek şiir dolu sözcükler arıyordu ama boşuna. Güzel kızın boynunda, ille de olması gereken gerdanlığı göremeyince, donakaldı, ama en azından bu, ona konuşmak için bir olanak sağlamış oldu.

- Sevimli kız, kahyalar seni gözde gerdanlığıyla süslemeyi neden unuttular? Yoksa bu süsü, tahtın görkemine yaraşır bulmadılar mı? Bu gerdanlığın sekiz kuşaktan beri gözdelerin büyülü gücünü taşıdığını bilmiyorlar mı yoksa?

Kösem karşılık verdi:

-Sarayın Başkahyaları bana, saatler boyu, saray törelerine uyacağıma and içirdiler. Ben, onlara göstermeden bu gerdanlığı kaftanımın cebine tıktım. Gene kendi bildiğim gibi davranıp korsemin bağcıkları yerine çözmesi kolay kopçalar taktırdım.

Böylesine bir girişimdeki cüret, sultanı şaşırttı. İçinden, rahat bir soluk almıştı ve onun işini böyle kolaylaştırdığı için genç gözdeye minnet duyuyordu. Hemen ardından, hiçbir ön hazırlığa filan gerek duymaksızın, Rum kızına, kâfuru yağı şişelerini gösterdi ve bu yağı sırtına sürüp ovmasını istedi çünkü son mızrak taliminde kaslarından birini zedelemiş olmaktan çekiniyordu. Duyduğu isteği vurgulayan ağır ağır davranışlarla kabarık şalvarının ipek uçkurunu çözdü, samur kesesini çıkardı ve mermer bir masaya yüzü koyun uzandı.

Bu soyunmuş beden karşısında Kösem, heyecanını belli etmemeye çalışıyordu. Sultanın sırtını değerli yağlarla sıvazladı, etli butlarının kanını harekete geçirdi, baldırlarını ve kas kirişlerini yumuşattı.

Onun okşayışları altında Ahmed, dirseğine dayanıp doğruldu ve kızı rahatlatmaya girişti. Bir Rumeli çobanının yumuşaklığıyla, onu kendine çekti. Kızın, zaten kaçırmadığı dudaklarını aradı ve güzel kokular sürünmüş olan en gizli yerlerine değin uzandı. Kösem kendini onun güçlü kollarına bıraktı. Bu hem şaşkınlık, hem nefis heyecanlar karışımını o güne dek hiç tatmamıştı. Sultanın ona karşı gösterdiği sabır, onu büyülemişti. Kızlık zarını yırttığı anda belli belirsiz bir acı duyar gibi oldu. Ondan gelen her cüretli davranışa boyun eğdi ve erkeği, zincirinden boşanmış bir coşkuyla sımsıkı kucakladı.

Uzun bir zaman sonra, kendilerini elele, soluk soluğa, birbirlerini gözleriyle ve sevecenlikle okşar buldular.

Yakut çivilerle bezeli ağır kapının ardına pusu kurmuş mabeyinciler, odada egemen olan sessizliği, gözdenin bekaretini yitirmesi olarak yorumladılar. Gök mavisi bir bayrak çektiler. Bir yerden ötekine yinelenen

bu işaret üzerine Topkapı'nın üçyüz topu, birleşmeyi kutlamak ve hükümdarın erkeklik gücünü simgelemek üzere, gürledi.

Birinci Ahmed, bu, her şeyi ortaya dökmeyi amaçlayan kutlamaya hiç aldırış etmeden Kösem'i kollarının arasında tutmayı sürdürdü. Kılıcından başka dostu bulunmayan şu haremde, gözdesinin çekici yönleri, onu şaşırtıyordu. Bir kadındı bu. Tam anlamıyla bir kadın. Adı, Kösem, seçkin nişancı okçuların kullandığı okların ucu anlamına geliyordu. Kız da, hedefini hemen hemen hiç şaşırmayan bu okların keskinliğine ve tam isabetine sahipti. Kızın göz dolduruculuğunu, onurunu savunmaktaki kararlılığını, yüreğini biraz daha hızlı çarptıran o cüretli, gururlu, gizli yönünü sevmişti.

Pek kısa zamanda unuttuğu öteki gedikliler, son derece can sıkıcı, boynu eğik, düşüncelerini gizleyen, dudaklarında gülümsemeyle, ona pekala öldürücü bir kadeh sunabilecek nitelikte kadınlardı. Kösem, onlardan bambaşkaydı. Sultan onu başında taç, elinde sımsıkı tuttuğu hükümdarlık asası, hayal ediyor, başka türlü düşünemiyordu. Kim meydan okursa okusun, karşılık vermeye hazır, kendi yasalarına göre yaşıyordu Kösem. Çok yönlüydü. Sabahleyin son derece zarif ve kırılganken akşam basmadan öfkeye ve kedere batıyor, bakıyorsun zaman İslamın yeşil halısı üzerinde bir çiçek yaprağı, bakıyorsun kutusunda bir hançer oluyordu. Kadının, üzerindeki büyüsüne kendini kaptırmaya hazır olan Ahmed, Kösem'in ona biraz daha açılması için sabırsızlanıyor gibiydi.

İçini dökmeye hiç de meraklı olmayan Kösem ona Sarık ve Sorguç yarışmasını anlattı. Bunun mücevheri, şiiriydi, tutuşulan bahsin konusu bir selam, yani sevgililerin birbirine sunduğu bir kutu, ödülü ise derhal yerine getirilen beş istek. Padişah ile gözdesi birbirleriyle söyleşecek, dörtlükler uyduracaklardı. Bu söz dansı, bir zevk ve incelik kaynağı oldu. Ne var ki bir olay, büyüyü az kalsın bozuyordu.

Kösem'in hiç beklemediği bir anda, padişah, O'nun egemenliğine dil uzatan ciddi bir konuyu ele aldı.

Boyun eğmek zorunda bırakıldığı hakaretlerden bıkan Kösem, bir başkaldırı anında, nöbetçileri oyuna getirip sarayda dolaşmaya çıkmıştı. Padişahın uyruklarının isteklerini dinlediği avluda, geçtiği yerlere, avuç avuç hurma ve zeytin çekirdeği bırakmıştı, hükümdarın adaletinin ancak bunlar kadar değer taşıdığını göstermek üzere.

Padişah son derece öfkelenmiş, suçluyu, bir Bedevinin bile uyuz devesine örtmeye tenezzül etmeyeceği bir halıyla boğdurmaya söz vermişti.

Kösem, birkaç ay önce sultana karşı işlediği bu suçu tümüyle unutmuş gitmiş bulunuyordu. Bir anda teninin tazeliğini yitirdi. Neşesi uçtu gitti. Bakışları donuklaştı.

Harem ona, duygularını belli etmeme gibi pek zor bir hüneri öğretmiş bulunuyordu. Ama o, amaçlarını, ölüm korkusundan çok daha fazla, cesaretinin büyüklüğüne uydurarak saptardı. O anda olağanüstü bir önseziyle, çengi örtülerini omuzlarından çekip attı ve eline geçirdiği bir halıyı bir şey söylemeden sultana uzattı. Hülyalı bir sesle, bir bendi Mekke'de ikiyüz dinar eden, ünlü ve şaklaban şair Ebu Nuvas'ın dizelerini okudu:

Hangisidir daha suçlu?
Solmuş gülleriyle kendi haline terk edilmiş kadın mı?
Yoksa sultan mı?
Ki o, çevresinde beş hurisi, yalnızlığına ağlar.
Ve, sayı beşi aşınca, bozgun var diye çığlığı basar ?

Padişah, yüreğinde hangi duygunun ağır bastığını kestiremiyordu, şaşkınlık mı, öfke mi, yoksa eş seçtiği kadının böylesine bir suçu işlemiş olması mı?

Çenesini parmaklarına dayamış, uzun süre sessizliğini korudu, en doğru kararın hangisi olacağını düşündü durdu.

Kösem, duyduğu kaygıyı belli etmiyordu. Sakin bir ağırbaşlılıkla, şaşılası bir soğukkanlılıkla bekliyordu. Her şeyin bittiğine kesin gözüyle bakıyor, sultanın kendisine duyduğu ilgiyi, dayanak yapılamayacak denli ince, kırılgan bir dal olarak görüyordu.

Tam pabuçları Boğaz kıyısında kalacak sandığı anda, bilmeden, talihi açılmış oluyordu.

Bir savaşçı soyundan gelen Ahmed, başkaldırmayı bağışlardı, ama korkaklığı asla. Neredeyse Kösem'i kıskanacağı geliyordu, o şaşılası cüretini, hakkını çiğneyecek her kim olursa olsun, padişah bile olsa, ona başkaldırmadaki o kararlılığını. Birden belleği ona oyun oynadı. Onuruna leke süren aşağılamayı da suçluya vermeyi kararlaştırdığı cezayı da unuttu gitti. Ama gözdesi bu kadarla öfkesinden kurtulmuş sayılmamalıydı. Kösem'in bu aşırı davranışıyla alay etti ve nefis hurmalar veren Trablus hurmalıklarının imtiyazını ona aktarmaya söz verdi, böylelikle hurma çekirdeklerini sarayın fazla yakınına serpemeyecekti en azından. Sonra yumuşadı. Öfkesi dağıldı gitti. Dudakları anlatılmaz, dostça bir gülümsemeyle kıvrıldı. Son derece zarif bir davranışla Kösem'e, selam

denilen, bir amber ve misk kutusu sundu. İçine de, zarifliği armağanın değerini iki katına çıkartan bir pusula ekledi. Hafız'a layık bir minyatürdü bu, el yazısıyla şu sözleri yazmıştı: "İstanbul, sana tapıyorum."

Uslanmaz Kösem ona, işitilmedik cürette, ama zamanla padişahın alışacak olduğu türden bir cümleyle teşekkür etti:

- Azizim Ahmed, işte padişah olmadığınızın kanıtı, hâlâ yaşıyorum!

Böyle kolayca bağışlamasına kendi de şaşan hükümdar, eski sevecenliğini buldu ve araya hiçbir terslik girmemişçesine söyleşiyi noktaladı.

Binbir ince davranışla Kösem, kendini vazgeçilmez kıldı. Az bulunur bir düşünce kıvraklığıyla öne çıktı. Bu, padişahın şimdiye dek tanıdığı gözdelerin en akıllısı, en canlısı ve en ateşlisiydi.

O akşam kusursuz geçti, tamamen yerleşmiş gibi görünen bir mutluluğun habercisi gibi, yoğun duygularla yüklüydü. Sofrada olsun, dağınık çarşafların kıvrımları üzerinde olsun, başbaşa, yaldızlı kitap süslemelerini tartıştılar, mimar Sinan'ı göklere çıkardılar ve ünlü Abbasi ozan Şelizade'den alınmış sözlerle helva ve miskiamber sundular.

Eski güvenine kavuşan padişah, uykuya dalmakta gecikmedi, kendi kendine, çekirdekleri serpen kişiyi cezalandıracağı konusunda ettiği yeminden döndüğü için, sakalını kestirmeye söz vermişti.

Sedirin kıyısına ilişmiş olan Rum kızı, bir an, onu bir daha göremekten korktu. Haremde kahyalar hep padişahın uçarı olduğunu söylerlerdi. Bu geceden sonra acaba onu aklından bile geçirecek miydi ki? Eğer ondan yüz çevirecek olursa, Kösem de alışılmış çevresine dönecek, tüm dünyaya diş bileyecek, birkaç anlık zevk uğruna bekaretini yitirmiş bir kadın olmanın acısını çekecekti. Sabahleyin ona "Boş-ol, seni bırakıyorum" derse ne korkunç olurdu. Çünkü o zaman huzurdan uzaklaştırılmış, gizlenmek ve bir daha yüzünü kimseye göstermemek zorunda kalmış olurdu. Böylesine bir aşağılanmayı kaldıramazdı. Bir veda armağanına hak kazanmış olacaktı, üç kese dolusu altın ile sivri ucuyla "sonsuza dek delinmiş bir aşk"ı gösterecek bir elmas iğne.

Belki padişah ona başka gecelerini de ayırırdı. O zaman göz kamaştırıcı bir gelecek onu bekliyor demekti. Çünkü ikbal, yani onurlandırılmış kadın düzeyine çıkartılmış sayılırdı. Bu ünvan ona haremin sultanı olma olanağını sağlardı. "Terlik ve peçe harçlığı" bir paşanın yıllık maaşının yirmi katı olurdu. Çekmeceleri lavanta kokar ve kilit takılmış kitapları anahtarla kapatılabilirdi. O yaklaşırken uşaklar durup yol verirlerdi. Kışın sarayın avlusunu mu geçiyor? Uşaklar hemen koşar, onu koltukla-

rından tutar ve pabuçlarının donmuş zemine basmasına meydan bırakmazlardı.

Genç kadın böyle olmayacak şeyler düşlediği için kendine kızdı. Bilinmezliğe ve uykuya karşı koyamayarak, sonunda o da ipek çarşafların altına süzüldü, titreyen dudakları Allah'ın adını andı, Yaradan'a onu haremdeki köleliğinden kurtarması için yalvardı.

2

Sabahleyin, Kösem yataktan binbir zorlukla kalkıp hünkâr odasına bitişik tuvalete yöneldi. Abdest alıp namazını kıldıktan sonra, Müslüman töresince kadınların inceleyecek olduğu bekâret çamaşırını katlayıp bir sedire koydu.

Birdenbire nereden çıktığı kestirilemeyen, pırıl pırıl giyimli uşaklar, önünde eğildiler. Kimi odanın havasını anason kokulu tütsüler yakıp arıttılar, kimi yaldızlı gümüş tabaklarda kahveye batırılmış kuru üzüm, Anadolu'dan gelme tereyağı ve çavdar unundan yapılmış peksimet getirdiler. Sonra da seslenilse duyulabilecek bir yere, bir perdenin ardına, padişahın veya gözdenin en ufak bir emrine koşup gelmeye hazır, çekildiler.

Kösem uşakların getirdiği tabaklara bakmadı bile. Gene dönüp yatağın kıyıcığına dayandı, lâl rengine boyanmış dudaklarıyla hükümdara dokunmak için. Ne denli hafifçe öpmüş olsa da, Ahmed, uyandı, esnememek için kendini tuttu. Gözdesini öyle, giyinmiş görünce, azarladı ve arkadaşlarının yanına dönmek için acelesi mi var diye sordu. Kadın, başka kimseye göstermediği bir yumuşaklıkla, yanıt verdi:

-Gözünüzün önünden uzaklaşmamın zamanı gelmedi mi, Efendimiz?

Sultan, sordu:

- Benim için neyin iyi olduğunu düşünmek sana mı kalmış? Ya seni yanımda alakoymak hoşuma gidiyorsa! Seninle karşılaşmamız, önümde yepyeni ufuklar açtı. Sen gelinceye değin, yaşantım bir hiçti. Oysa sen, bana şu çılgın aşk gecesinde, onca ihtiyaç duyduğum o sonsuzluk izlenimini verdin. Senin sayende, büyüklüğümün bilincine varıyorum. Senin aşkın yazgımı gözalıcı, yüce eylemlerle süsleme gücünü bana verecektir.

Heyecanın doruğunda, sanki Kösem bir imparatoriçeymiş de kendisi onun kuluymuş gibi konuşuyordu.

- Sana ihtiyacım var, diye sürdürdü sözlerini. Nice zamandır bekliyordum seni. İstersen senin kölen, senin malın olurum. Çocukların benim çocuklarım olur.

Bu sözler üzerine Kösem, içinde bulundukları odanın eşyasını seyretmeye koyuldu, Ahmed ile göz göze gelecekleri anı geciktirmek için.

Heyecan yüklü bir sessizlikten sonra, konuştu:

- Efendimiz, baş gözdeniz Mahfiruz kadın, yani Yaldızlı Ay, iki yıl önce size Osman adında pek güzel bir çocuk vermiş, yerinize tahta çıkmak üzere. Sizin o değerli cariyenizin yerini ben nasıl alabilirim ki? Benim böylesine bir namussuzluk yapabileceğime inanıyor musunuz? Benden bir çocuk istiyorsunuz, oysaki bildiğiniz gibi, İmparatorluğun yasaları korkunç. Kardeşlerin birbirine kıymasına izin veriyor. Allah bana bir oğul bağışlarsa, yazgısı ne olur ki? Günün birinde Osman tarafından öldürülmez mi? Eğer padişah olmasaydınız sizi ne de çok severdim! Bir gün içinde açıp ölen bir gül olmak yerine, sonsuz bir nisan ayı, kokularımla sizi sarhoş edebilecek bir bahçe olurdum. Ama yazgı başka türlü yazılmış! Bunun içindir ki size yalvarırım, izin veriniz de yatakhaneme döneyim, nankörlük gibi hiç de hoş olmayan bir duruma düşmeme izin vermeyiniz. Bir gün gelecek, öpüşlerim soylu dudaklarınızda hiç iz bırakmaz olacaktır.

- Ruhum, ben tahta çıkar çıkmaz kardeş öldürme yasasını kaldırmış bulunuyorum, dedi Ahmed. Bu bakımdan için rahat etsin. Çocuğumuzun başına hiçbir kötülük gelmeyecektir. Sana gelince, hiçbir rakibeden korkmana gerek yok. Ben Mahfiruz'u sarayın en uzak kanadına göndereli aylar oluyor. Onu tanıdığımda pek gençtim. O zamanlar hiçbir şeyin ayırdında olmayan bir yeni yetme delikanlıydım, ayırım gözetmeden vaadler dağıtabiliyordum. Allahın izniyle sen, haseki olacaksın, hepsinin içinde Birinci Baş Gözdem. Gecemi aydınlattın. Bunun için sana Mahpeyker diyeceğim, Ay'ın Görkemi.

Bu, bir hasekiye bağışlanabilecek en gösterişli övgü, takılacak adların en güzeliydi. Hilal yurdunda, ay bir bakıma siyasal bir kişilikti. Kösem bu yüzden büyük bir mutluluk, bir övünç duydu. Duygularını böylesine anlayan, doyuran bu padişah, tam beklediği insandı: kusursuz bir nezakette, ona, ihtiyacı olan her şeyi verebilecek nitelikte bir Türk beyefendisi. Gene de onu böyle gözde olarak alma kararı, kızı bir bakıma gafil yakalamış oluyordu. Sarışın ve kibirli Mahfiruz'un yerini almak düşüncesi bile onda korku uyandırmaktaydı. Böylesine bir rakibe onu ciddi tehlikelere atmaz mıydı ki?

Ahmed, Kösem'in karşı çıkmalarına hiç mi hiç kulak asmadı. Udlar çalarken ve ilahiler okunurken onu, kendi eliyle yeni dairesine götürdü.

Gözdenin dairesine İkiyüzlü odalar denirdi, çünkü iki cephesi vardı, biri bahçelere, öteki çeşmelere bakan. Padişahın gözdesine saygılarını sunmak için her gelişinde, kahyaları eğilmeye zorlayacak biçimde yapıl-

mış alçak bir çini kapıdan giriliyordu daireye. Venedik tarzı yirmibeş penceresi hem Boğaza, hem Haliç'e açılıyordu. Semerkand masaları üzerine buz gibi karpuzlarla, limon reçelleriyle, otuz tür kokulu şerbetle dolu kaplar konmuştu.

Padişah, rum kızına dönme dolabı gösterdi, bir perdeyle gizlenmiş döner dolabı.

- Şu iskemleye oturup şu kolu oynatman yeter, olduğun yerde dönüp kendini odamda bulman için, dışarıya, koridorlara çıkmana gerek kalmadan. Bundan böyle senin güvenliğini, Akağalar denilen haremağaları sağlayacaklar.

Parmaklarını bir şaklatmasıyla Bengal ve Malabar'dan gelme sekiz haremağası odaya girdiler. Onlara Hadımlar veya Meşale muhafızları adı verilirdi. Beli sıkılmış mintanları geniş göğüslerini örtüyordu. Hepsi de, başları, uğrunda can vermeye hazır olduklarını Kösem'e ifade etmek için sol omuzlarına eğilmiş, esas duruştaydı.

Padişah, dedi ki:

- Sana tanıtayım, Şekerli Su, Nergis, Fırtına'dan sonra Gökyüzü, Sudan Ceylanı, Menekşe Bahçesi, Su içen Gül, Göz Nuru, Şam Şakayığı. Kadının şaşkınlığını görünce, açıkladı: saray görgü kuralları böyle gerektirir, saray kadınlarının dudaklarından her zaman hoşa gidecek sözler ve adlar çıkmalıdır. Artık bunlar senin koruyucuların: bir parmak işaretine, bir bakışına koşacaklar, ne dersen yapacaklar. Gedikliler dairesinden arkadaşlarına gelince, onları da yanına, altı bin altın akçe maaşla nedime olarak veriyorum.

Kösem, bunca ilgi karşısında ürkmüştü. Sanki Tarih'in ezici yükü incecik omuzlarına yüklenmiş gibi geliyordu ona. Her adımda kurallara, geleneğe, baskılara çarparak tökezliyordu.

Alkışlar, başarı dilekleri, hizmetkarların gidiş gelişi, başını döndürüyordu. Bu telaşın, bu koşuşturmanın nedeninin yalnız ve yalnız kendisi olduğuna inanmakta zorlanıyordu. Padişahın ona, hemen imparatorluğun ikinci başkentine, Edirne'ye gideceğini haber vermesi, kaygısını büsbütün arttırdı. Orada, maiyetiyle birlikte, iki hafta kalacağı için gözdesine, bir isteği olacak mı diye sordu.

- Efendimiz, sizi öfkelendirmekten korkmasam, Topkapı'dan çıkıp Eski Saray'daki tutsak kadınlara biraz bağışta bulunmak isterdim. O sarayda, babanız Üçüncü Mehmed'in ölümü üzerine kapatılmış zavallı odalıklar var. Ne zaman onları görmeye gitsek, bu tutuklular bize büyük ilgi gösterir, ağırlarlardı. Bugün bu yaptıklarının karşılığını vermek, ye-

rinde bir davranış olmaz mı? İnanınız Devletlum, bu duvarların ardındaki yaşamın ölümden farkı yok. Eski Saray'a Gözyaşı Vadisi denmiyor mu zaten? İki yüzyıldan eski bir saray bu, otuz bin anahtarı, yetmiş bini aşkın kilidi olan. Rüzgar esmeye görsün, duvarlar inliyor, tahtaları parça parça dökülüyor...

Gözdesi böyle, Devlet Hapishanesini ve içindekilerin neler çektiğini sayıp dökerken padişah, beklenmedik bir şiddetle, sözünü kesti:

- Şu Eski Saray bana güven vermiyor zaten. Adamlarımız oranın yöneticisiyle görüşme iznini bir türlü alamadılar. Bu, sözde Habeşistan'dan gelen bir haremağasıymış ve hakkında hiç de iyi şeyler söylenmiyor. Suratı canavar suratına benziyormuş. Onun bir yangında yanmış olduğunu söyleyenler var. O günden beri bir harem kadını gibi kapalı yaşıyormuş. Sadece yüzünü bir maskeyle gizlemekle kalmayıp, pek az kabul ettiği kişilerle de odasına gerili bir ipek perdenin arkasından görüşüyormuş. Babam onu yaşam boyu yönetici atadığı ve Topkapı sultanlarının da onun sarayındaki yaşama karışmasını kesin yasakladığı için, onu görevinde bırakmak zoruda kaldım.

Kösem, padişahın direnişini yenmeyi başardı ve sonunda izin koparabildi. Padişah, gereken emirleri vermek üzere uzaklaştığında, o da haremağalarına haber verdi, eski dostlarına götürmek üzere ilaçlar, içecekler, ve şekerlemeler hazırlanmasını buyurdu. Saray Başmabeyincisi Kadın tarafından hazırlanmış olan giysi dolabından, o yıl haremdeki kadınların yeğlediği renk olan gece mavisi bir kadife kaftanla peçe seçti.

Önünde onu beyaz papirüs dallarıyla yelpazeleyen sekiz haremağası olduğu halde, Nar bahçesine girip şehir yönünde bir top bataryasıyla savunulan aşağı harem boyunca yürüdü. Eskiden sarayın bu kesimine ancak, haremağalarının palası sağ kulağının dibinde, girebiliyordu, bugün ise Sancaktarlar onuruna taşınabilir bir çadır açıyorlar, keten bezinden tahtaravanına kimseye görülmeden binmesine olanak veren bir geçit kuruyorlardı.

- Hünkâr haremi! diye seslenildiğini duydu. Devletlunun Hanesine yol verin! Allah inanmışların sultanı Birinci Ahmed'i ve Müslümanların görmemesi gereken Hanımı korusun!

Kayık biçimindeki tahtırevana zerafetle bindi. Çevresinde atlar durdukları yerde tepiniyor, üç kez örülmüş yeleleri rüzgarda uçuşuyordu. Kara zırhlara bürünmüş haremağaları hareket komutu verdiler. Sıkı düzenle ilerliyor, kalabalığı uzak tutuyorlardı.

Perdelerin arkasından renkli ve çekici bir dünya, kadının gözleri önü-

ne serilmekteydi. İnanılmaz bir canlılık, bir hayhuy içindeki daracık sokaklar Arabistan'dan, Yukarı-Mısır'dan gelmiş kölelerle ve esnafla kaynıyordu. En ufak bir alışveriş küfürlerle, bağırışlarla noktalanıyordu. Kervansarayların eğiboyası duvarları dibinde kadınlar, tezgahlara konan sinek bulutlarını kovmak için ılgınağacı dallarını sallayıp duruyorlardı. Sıcaktan, adeta bir sis ardına gizlenmiş olan güneş, yavaş yavaş yükselirken şehrin minarelerini altın yaldıza boyuyordu. Kenti geçiş, zahmetli oldu. Sonunda, İstanbul'un "alyanak" diye adlandırılan üçüncü tepesinde, Eski Saray gözüktü. Bu, küp biçiminde geniş bir hisardı, öylesine yaygındı ki bir atlının çevresini dolanması iki saat gerektirirdi. Aşılmaz yükseklikteki duvarları yüzünden, ele geçirilmesi olanaksızdı ve altı parmak kalınlığındaki kapılar da yapıyı balta darbelerinden korumuş oluyordu.

Kösem, iner inmez korkuya kapıldı. Onu karşılayan peçeli nöbetçiler, önünde yerlere dek eğildiler ve tutuklu kadınların hücrelerine girmesine izin verdiler.

Buraya kapatılmış kadınlar, başka bir çağdan fırlamış gölgelere dönüşmüşlerdi artık. Kırışık suratları dövmeliydi ve sürme çekilmiş gözleri ulaşılmaz bir dünyayı yansıtıyordu. Çoğu yakınıyor ve gençlik ve güzelliklerini çalmış olan şu köleliğe lanetler yağdırıyorlardı. Kösem duygulandı, onlara, böyle aşağılanmalarının öcünü alacağına söz verdi. Bu arada da onlara açık saçık kitaplar, buhurdanlar, aşk iksirleri, hepsi yasak olan şeyler sundu, tutuklu kadınlar, bunları telaşla gizlediler.

Söyleşi sırasında, Ahmed'in ona anlattıkları doğrulandı; yönetici hiçbir zaman yüzünü göstermezmiş. Bir maske takarmış ve bastona dayanarak, haremağalarının tuttuğu iki ipek perdenin arasından yürürmüş. Kimi kadınların söylediğine göre kendisi iyilik sözcüğüne gerçek bir anlam vermeye çalışan kusursuz bir insanmış. Tutukluları eğlendirir, onlara şenlikler, gece gezmeleri, eğlenceler sunar ve pek çok aksaklığa göz yumarmış.

Akşama doğru Sudanlı bir gardiyan Kösem'e, yöneticinin onunla özel olarak görüşmek istediğini haber verdi. Bir meşalecinin ardına düşen genç kadın, loş geçitlere daldı. Onu aldıkları oda, aylardır kapalı kalmış izlenimi veriyordu. Kösem, soluğunu tutarak çevresine bir göz attı. Küçük, oymalı masaların üzerinde inanılmaz bir kargaşa içinde, zar oyunları ve sedef satranç tahtaları göze çarpıyordu. Odaya boydan boya gerili koskocaman bir ipek perdeden, boğucu bir gülsuyu kokusu yayılıyordu. Birden, perdenin arkasından yükselen bir ses Kösem'den, sedire oturmasını rica etti.

- Ben Şeker Paşa'yım, Eski Saray'ın yöneticisi. Sizi ayağıma getirttiğim için beni bağışlamanızı rica ederim, ama bir süredir bacaklarım bedenimi taşımaz oldu. Belki bilmiyorsunuzdur ama çocukluğumda geçirdiğim bir kaza yüzümü berbat etti. Bu yüzden ne kadar acı çektim! Gel gör ki bu berbat suratım sayesinde, hareme adam toplayanların gözüne çarptım da beni aldılar; bu çirkinlik, gözetmekle görevlendirildiğim kadınlarda saygı uyandırıyordu. Dört yıl sonra buranın yöneticiliğine getirildim. Ne var ki, bir süre önce hekimler benim onulmaz bir hastalığa yakalandığımı haber verdiler ve bana bir haftalık ömür biçtiler.

Bu sözlerden pek duygulanan Kösem, ona saray hekimini göndermeyi önerdi.

- Ey soylu hanımefendi! diye heyecanla karşılık verdi adam, kimse benim için bir şey yapamaz artık. Bir hafta sonra bu dünyada olmayacağım. Gelmenizi istememin nedeni de, olabilirse, bir dileğimi yerine getirmeniz ricasında bulunmak içindir.

Kösem, meraklanmıştı:

-Söyleyeceklerin, bu odadan çıkmayacaktır, dedi.

- Efendimiz, amcamın oğlu Karaca Mustafa, Topkapı'da hizmetkarlar bölümünde köledir. Ne denli uğraştımsa da, onu buraya getirtmeyi başaramadım. Topkapı'da yaşamak, onun kanını kurutuyor. Karaca Mustafa, yanıma, Eski Saray'a gelebilmek için ömrünün on yılını seve seve verebilir. Hastalığımın ne denli ciddi olduğunu öğrenince, kendi kendime, benim yerime, buraya yönetici olamaz mı acaba diye düşündüm. Padişahın size bağışladığı, Topkapı ile Gözyaşı vadisi arasında gidip gelme izni, işimizi kolaylaştıracaktır. Karaca Mustafa'nın, padişah sarayından çıkmak için, tahtaravanınıza atlaması yeterli olacak.

- Olanaksız bu! Topkapı nöbetçileri akrabanın ortadan yok olduğunu anlamakta gecikmeyeceklerdir.

Yönetici, ısrar etti:

- Bir kölenin yok olması kimsenin umurunda değildir. Bakın gene söylüyorum, Karaca Mustafa benim yerimi almakta hiç zorluk çekmeyecektir. Size gelince, ölümümü gizli tutar ve beni Eski Saray'ın mezarlığına gömdürürsünüz. Amca oğlum karnından konuşmakta ustadır ve çevresindekilerin seslerini de davranışlarını da taklitte üstüne yoktur. Beni taklit etmeyi de bilecektir. Eğer bu odaya gizlice girmeyi başaracak olursa, bunun sağlayacağı üstünlükleri düşünün hele. Bu, paha biçilmez bir nimet olur. Çocukluğunuzdan beri süregeldiğiniz tutuklu yaşamı size, tedbirli davranmayı öğretmedi mi yoksa? Yarının neler getireceğini an-

cak Tanrı bilir! Sultan Ahmed'in başına bir şey gelecek olursa saltanat, oğlu Osman'a geçer. Rakibeniz Mahfiruz o zaman sizi Topkapı'dan çıkarmakta ve buraya sürmekte bir an bile duraksamaz. Böyle bir durumda Karaca Mustafa size çok yararlı olur. Bu önerimi düşününüz!

Kösem, kıpırdamaktan bile çekiniyordu. Ne karar vereceğini bilemediğinden, karşısındakinden düşünmek için zaman istedi, sonra sedirden kalkıp odadan çıktı. Giriş kapısına giden geçitlerde ilerlerken çekincelerini yenmeye çalıştı. Bundan böyle kendini suçlu bulması sözkonusu değildi artık. Bir daha o, bir aralık gecesi baba kucağından kopartılıp alınan ürkek yeniyetme kız, geri gelmeyecekti. Gerekirse, kendi yazgısını kendi elleriyle çizecekti. Bu yüzden, Karaca Mustafa'yı tahtaravanında saklayacak ve gizlice yöneticinin dairesine getirecekti.

Sarayın avlusunda, arabacıya, bir an önce Topkapı'ya dönmesini buyurdu. Yolda giderken, böylesine bir sahtecilik açığa çıkartılacak olursa, başına gelebilecekleri düşünmemeyi yeğledi. Kimseye sezdirmeden işi sonuna dek götürebilmesi bile kuşkuluydu.

İmparatorluk bahçelerinde yaşam, alışılageldiği gibi sürüp gitmekteydi. Saray Başmabeyincisi, gözdenin yeni eşyalarını yerleştiriyor ve bezekçiler, Mahfiruz'un adının baş harflerini kazımak için Halep ağacından tahtaları kazıyorlardı. Kadınlar avlusunun yakınında bir yerde, kimi Senegalli haremağaları, ipek defterlere, kadınların, cuma günü için istediklerini kaydediyorlardı. Kimileri, Şiraz'dan gelme tütün yapraklarıyla dolu tulumları tartıyor, ya da koca koca buz parçalarını on mutfağın ambarlarına taşıyorlardı.

Önünde nöbetçileri Kösem, tek bir taşı yerinden oynatmaksızın bahçede yürüdü, Şam yolundan geçti ve dairesine girip önüne çıkan ilk sedire kendini bıraktı. Birkaç dakika, Karaca Mustafa'yı nasıl razı edeceğini düşündü, bugün bu işi bir sonuca bağlamaya kararlıydı.

Karaca Mustafa, İkiyüzlü odalarının kapısını bir kadın elinin gevşekliğiyle açtı. Dudakları pek ince kıvrımlıydı ve kıtık gibi saçları kısacık kesilmişti. Terbiyeli bir uşak olarak yerlere dek eğilip selam verdi, sonra, ilgisiz, bekledi. O zaman Kösem, kapıya koşup ardından gelen var mı diye baktı çünkü haremde yerin kulağı vardı, herkes dinlenebilirdi.

- Herhalde seni niçin çağırdığımı merak ediyorsun, deyiverdi haremağasına.

Adamın merakını körüklemek için bir an sustuktan sonra, sözlerini sürdürdü: - Amca oğlun, Eski Saray'ın yöneticisi Şeker Paşa Ağa, çok kötü durumda. Benden seni bulmamı istedi, yerine geçmen için yalvarı-

yor. Ölümünü gizli tutarak sana bu saraydan ayrılma ve Gözyaşı vadisinde yöneticilik görevine gelme olanağını veriyor.

Habeşin gözlerinden kaygı bulutları geçti.

- Pek saygıdeğer haseki, diye mırıldandı, üstlerime danışmadan Topkapı Sarayının kapısından çıkamam ki ben.

Onu biraz isteksiz görünce Kösem, bir satranç oyuncusu ustalığıyla savlarını öne sürdü.

- Ömür boyu bir yarım adam ve bir köle olarak kalmak istemiyorsan eğer, birazdan benim tahtaravanıma binersin, kimse onun içine bakamaz. Bu sarayı da bir daha hiç görmezsin. Karşına çıkan bu olanağı düşün hele. Emir dinlemek yerine emirleri sen vereceksin. Kadın kılığına girer ve elli nedimemin arasına karışırsan, hiçbir tehlike yok demektir senin için. Seni Afrikalı hizmetçim diye geçiririm.

- Saygıda kusur etmek istemem ama, üstelememenizi rica edeceğim, diye karşılık verdi haremağası. Acaba kendi durumunuzu düşündünüz mü hiç? Ya yaptığınız sahtecilik ortaya çıkarsa? O zaman Padişahtan bekleyebileceğinizin en iyisi ya sürgün, ya da celladın baltası demektir!

Kösem'in yanıtı, Bengal kaplanlarının pençeleri gibi, acımasız ve müthiş, indi.

- Bana ne yapacağımı söylemek sana mı kalmış? Saray töresi, isteklerime kayıtsız koşulsuz boyun eğmeni buyurur! Hiçbir tehlike yok, diyorum sana. Bu işte sen sadece kendi yazgını düşüneceksin. Eski Saray'da öyle zengin olacaksın ki paranı ne yapacağını bilemeyeceksin. Bununla birlikte, Topkapı'dan uzaklaştığın da elbette anlaşılacaktır. Bu yüzden ben de senin yüzünü boyamak ve seni nedimelerim arasına gizlemek zahmetine katlanacağım. Bir tek yanlış, felaket olabilir!

Onu tuvalet masasının önüne oturttu. Teninin rengini açmak, dudaklarına sedefli gümüş sürmek ve boynuna ak inciler dolamak için birkaç saniye yetti. Son olarak ayağına fildişi nalınlar giydirip bir de şala sardı. Bu kılıkta Karaca Mustafa gerçi pek bir şeye benzemiyordu ama, oynadığı oyunu ciddiye alarak kadın gibi, salına salına yürüdü.

Kösem de onun ardından, dairesinden çıktı ve nedimelerinin de çıkışını ayarladı. Kayıt odasında, Acil durum Defterinin önünde durdu, saraydan çıkan her kadın buraya hem kendi adını. hem de nedimelerinin adını yazmak zorundaydı. Bekçilerinin yardımıyla, Karaca Mustafa ile birkaç nedimesini kendi tahtırevanına aldı. O gün kapıcılar ona alışılmadık bir uyanıklıkta gözüktüler ama hasekinin gözüne girmek kaygısıyla, kapıları açıp yol verdiler.

Uzaktan Eski Saray göründüğünde gözde, rahat bir soluk aldı. Hemen nedimelerini hücrelere gönderdi, sonra da Karaca Mustafa'ya, ardından gelmesini söyledi.

Yönetici Şeker Paşa, amca oğluna kavuşunca pek sevindi. Gene de gözdenin, bu buluşmada hazır olmasını istemedi. Böylece Kösem, iki haremağasını başbaşa bıraktı. Bir an için, bu iki adamın oyununa gelip gelmediği düşüncesi kafasında şimşek gibi çaktı. Daha ertesi gün, durumu giderek kötüleşen yönetici, son anlarında hazır bulunması için onu çağırdı.

Ruhunu Tanrıya teslim ettiğinde Kösem, perdenin öte yanına geçip bu kentte hiç görülmemiş o insan kılığındaki canavarı görebildi. Ölünün sarımtırak kurşuni renkteki yüzü, salkım salkım çıbanlarla doluydu. Sol gözkapağı, kanlı göz çukuruna batmış cam gibi bir gözü yarı örtüyordu. Gaga burundan iki koskocaman etbeni ta üst dudağa değecek kadar sarkıyordu. Olağandan uzun ve kıpkırmızı kollarıyla bacakları sanki bir cehennem yaratığına ait gibiydi.

Duvara dayanmış, kıpırdamadan duran Kösem'in midesi bulandı. Cesaretini toplayarak cesedi üstünkörü bir yıkadı, kâfuru sürdü, bir halıya sarıp Karaca Mustafa'nın omuzlamasına yardım etti. Muhafız akağaların dikkatini çekme korkusuyla, gözcü kulelerindeki mumları yakmamaya karar verip hapishanenin mezarlığına ulaşmak için en kestirme yolu seçti. "Işığı çeken gölge düzlüğü" diye adlandırılan bu içörtücü yerde, kadın, eline bir kazma alıp vargücüyle toprağı kazmaya girişti. Çevresindeki mezar taşlarından birini kaptığı gibi mezara dikti ve sonra bir boya çubuğuyla taşa şunları yazdı:

5 Mayıs 1607
Allah'tan geldik, Allah'a dönüyoruz.
Merhum hizmetkar Karaca Mustafa burada yatıyor.
Allah rahmet eylesin.

Mezar taşında kendi adını görünce Karaca Mustafa, korkuya kapıldı. Kösem ona dedi ki: - Birkaç güne kalmaz, yokluğun fark edilir. O zaman nöbetçiler benim gidiş gelişlerimle arada bir bağlantı kurabilirler. Oysaki, herkesin gözünde, sen bir ölü olmalısın. Artık yüzünü gösteremezsin. Bundan böyle, senin adın Şeker Paşa Ağa. Şimdi yöneticinin odasına döneceksin. İpek perdenin arkasına geç ve şu çıngırağı çalarak hizmetindeki hadımları çağır.

Merhum amca oğlun öyle yapıyordu. Sesinin onun sesine gerçekten benzediğine emin olmak istiyorum. Hizmetkarlar odana girer girmez

ben de bir perdenin arkasına çekilecek ve bakacağım bir şeyden kuşkulanıyorlar mı.

Alelacele çağırılan, Eski Saray'ın hizmetkarları, rütbe sırasına göre dizildiler. Karaca Mustafa, yöneticinin sesini taklitte zorluk çekmedi. Emrindekilere: - Kimi tutuklular sizin ettiğiniz eziyetlerden yakınıyorlar, dedi. Bu defalık ceza vermiyorum ama bundan böyle, bu tür olaylar yinelenmeyecektir. Beni anladınız mı? Bunun için de gözde Mahpeyker'in tutuklulara yardımcı olmasına siz de el vereceksiniz ve karşı çıkmadan söylediklerini yapacaksınız. Alâ. Şimdi gidebilirsiniz. Hizmetçi takımı, değişikliğin bir an için bile ayırdına varmaksızın, kapıdan çıktığında, Kösem de gizlendiği yerden çıkıp memnun kaldığını bildirdi, gerçi böyle bir oyunu kotardığı için biraz ürküyodu ama yaşam koşulları az da olsa düzelecek olan tutuklu kadınları düşündü. Bu hilenin gün gelip onun da canını kurtaracağını bir an bile aklından geçirmiş miydi acaba? Şimdilik Karaca Mustafa ile bir anlaşmaya vardı ki buna göre, Eski Saray'ın nöbetçileri ve tutukluları biraz daha adam gibi yaşayabilsinler diye kendi gözde maaşının yüzde yirmisini ödemeye söz veriyordu. Yeniden çılgın umutları depreşti. Padişahın yağdırdığı nimetler daha başlangıçtaydı ve arkasından çok şey gelecek gibi görünüyordu. Bu yüzden her saniyeyi, hiçbir şeyi kaçırmamak için yaşayacaktı. Onu Ahmed'den ayıran iki hafta, tutkusunu büsbütün alevlendirmeye yaradı. Birbirlerine coşkuyla kavuştular, ateşli ateşli konuştular, birbirlerinin sözünü kestiler, daha iyi öpüşebilmek için yüzleri birbirine çarptı. Eşsiz bir sevince boğulmuşlardı. Kösem, erkeğinin gözlerinde giderek büyüyen bir hayranlık gördü. Gözyaşı vadisi aldatmacasında oynadığı rolü öğrenecek olsa ne yapardı acaba? Günlerden beri birikmiş olan gerginlik, az sonra, kendini onun kollarında bulmasıyla eridi gitti. İkisi uzun süre sarmaş dolaş kaldılar. A rasıra Kösem, erkeği okşuyor ve parmakları, onun göğsünde arabeskler çiziyor, belki de haremin de, hapishanenin da yerinin olmadığı bir dünyayı resmediyordu.

3

Topkapı Sarayı, bir sultanın hayal edebileceği tüm çekici özellikleri kendisinde topluyordu. Esrarlı niteliği, rahatlığı, burada yaşamış olan hükümdarların inanılmaz öyküsü, bu saraya eşi bulunmaz bir değer kazandırıyordu.

İmparatorluk konutu, Fatih Sultan Mehmed'in ustabaşısı Afyonkeş Sinan tarafından inşa edilmişti. Sarayı süsleyen arap tarzında bezemeler, mimarın her gün kullandığı haşhaşın kıvrım kıvrım yükselen dumanından esinlenmişti. Afyon çekip hayale daldığı bir sırada tasarladığı geçitler hiçbir yere açılmıyordu ve galerileri, kimsenin içinden çıkamayacağı bir labirent örneği, birbirine dolanıyordu. Düz terasları, tatar çöllerinin uçsuz bucaksızlığını anımsatıyordu; fenerler, gezegenleriyle ve yıldızlarıyla süslenmiş simsiyah bir gece izlenimini daha iyi vermek için, sarmal biçimde yerleştirilmişti. Haremde dolaşan söylencelere inanılacak olursa, adını topların kapısından alan saray, Karadeniz'den esen o çılgın rüzgardan, lodostan etkilenmeyecek bir yönelimde, kurulmuştu. Mart ayının fırtınaları ve tipileri başkentin yazlık konutları olan yalıları kırıp geçirirken, garip şey, saraydan uzak duruyorlar ve en ufak bir kum taneciğini bile yerinden oynatamıyorlardı. Odalıkların terlikleri bile bitki örtüsünü ezemiyor, üzerinde iz bırakamıyordu.

O 2 Mayıs 1617 günü akşamı, hafif musikiyle ve sevda şarkılarıyla çınlıyordu. Üst üste yığılı hint yastıklarına oturmuş olan padişah ile gözdesi onurlarına düzenlenen eğlencede, dansları seyrediyorlardı.

Ayak bileklerinde küçük çıngıraklar, yedi çengi, çini döşeli bir terasta hünerlerini sergiliyorlardı. Yatağanlarla donatılmış yılanlar gibi kıvrılıp büküldükleri bu kılıç ve yılan dansı büyüleyici bir gösteriydi. Hiç kimse bu gösteriye ilgisiz kalamazdı. Çengiler silahlarını bir savaşçının ateşiyle savuruyorlardı. Her dönüşü tamamladıklarında padişah onlara bir avuç para fırlatıyor, beğenisini belirtir biçimde bağırarak yüreklendiriyordu.

Tören yöneticisi Başkahya kadının işaretiyle çengiler, Boğazın dalgalarını yalayıp geçen martı selamını zerafatle verip çekildiler.

Bu aradan yararlanarak bir mabeyinci, hükümdarın önünde yerlere

dek eğildi, sonra da Haşmetluyu gözdesiyle başbaşa bırakmak için saray halkına, uzaklaşmaları emrini verdi.

Saçakları değerli incilerle bezenmiş bir şemsiyenin altında oturan Kösem, güzelliğiyle ve neşesiyle parlıyordu. Saçları yaseminle örülmüştü, üzerinde altın sırmalı bir ceket, ayaklarında ince deri pabuçlar vardı. Misk kokusu sürülmüş başörtüsü, gökteki ayın safrana kaçar rengini yansıtıyordu. İznik işiyle işlenmiş, pek anlamlı şu yazı başörtüyü süslüyordu:

Güneş uzakta parlamaktan bıkınca, önümde eğilir.

Kahyaları çileden çıkartan o küstah çırak kızla bu kadının uzak yakın hiçbir benzerliği yoktu. Gücü, henüz şafağındaydı, öğütleri dinleniyor, desteği aranıyordu. Ak türbanına balıkçıl tüylerinden sorguç takmaya ve samur kürkler giymeye hakkı vardı. Sarayda eşi görülmedik gözkamaştırıcı bir yaşam sürüyordu. Sabahleyin hizmetçiler onu, tabanlarını bir kuğu tüyüyle gıdıklayarak uyandırıyor, ipek çoraplarını, topuklu terliklerini giydirdikten sonra kahvaltısını yaparken müzik çalıyorlardı. Haremağalarının güzel kokular sürülmüş eldivenlerle getirdikleri yemekler, özel olarak harlı ateşte pişiriliyordu.

Padişah onu, zamanın eskitemediği bir yakın ilgiyle onurlandırıyordu. Nezle bile olmamasına dikkat ediyor ve gözdesinin gözkapakları incinmesin diye, Topkapı'nın eczacıbaşına onun için, tefarik otuyla yapılmış özel bir göz damlası hazırlatıyordu. Artık sadece gözdesi olmakla kalmayıp, aynı zamanda eşi bulunmaz bir dost, yeri doldurulmaz bir sırdaş olan bu kadının arkadaşlığından gerçek bir zevk almaya başlıyordu. Bayram töreninde, saray ileri gelenlerinin onu çok yakından selamlamalarına kızmış, onun için pek rastlanmayan bir kaftan yaptırmıştı. Bu kaftanın sahte yenleri konukların Kösem'in ellerini öpmesini engelliyordu.*

Dört dörtlük bir şair olan Ahmed, sevdiğine köşkten köşke haberler gönderiyordu. Çekinmeye gerek görmeden, soruyordu ona: "Sana sahip olmama, gene olmama ve olmama izin verir misin?" Buna Kösem çok ince ve anlamlı bir yanıt gönderiyordu: "Ey yakışıklı hükümdarım, zevk, zorla alınmaz. Zorlamanın girdiği yerde mutluluk ölür. Sevdamın değerini en iyi, ruhumdan anlayacaksın. Ben senin yüreğini hak etmek isterim."

Coşkulu öpüşlerin altında Kösem, ona kendini kanıtlama ve başkalarına hükmetme olanağı sağlayan gözde olma yeteneklerini parlatıyordu.

** Saray ileri gelenleri, gözdenin ellerine dokunmaksızın, gerçek yenlerinin üzerindeki sahte yenleri öpüyorlardı. "Bu yen başka yen" halk deyimi buradan gelmedir.*

Göründüğü her yerde insanları kendine çekiyor, büyülüyordu ve kuşku götürmez nitelikleri, onun Osmanlı hanedanının doruğuna çıkacağı umudunu yaratıyordu. Sahip olduğu ayrıcalıklarla övünmüyor, dikkatli davranıyordu. Kof görünüşler çok zaman mezara götürür ve taçlı başların üzerinde defne dalları çabuk solardı. Ufku karartan bir bulut olmasaydı, hoşnutluğuna diyecek olmayacaktı: bu, kısırlığıydı. Beş yıldan beri mutluluğunu da, saraydaki konumunu da tehdit eden o karanlık gölge. Hiçbir şey işe yaramamıştı. Ne yazılan reçeteler. Ne ona, yıl bitmeden anne olacağını haberleyen Ermeni hekimlerin tahminleri.

Bu, karşısına çıkan ilk zorluk değildi ama, doğanın bu oyunu hesaplarını altüst ediyordu. Devlet çıkarının önünde boyun eğmesi, o soluk kesici gecelerin son bulacağını kabullenmesi, paha biçilmez bir sevda demetinin, son taçyaprağına dek yolunmasına ses çıkarmaması gerekecekti. Ama o, güçlü bir kadındı. Gururlu bir rahatlık yüzünü aydınlatırken, gerçek duygularını belli etmekten kaçındı ve herkesin neşesine katıldı. Bu sırada ordu komutanı seraskerin bir habercisi hükümdarın önünde yerlere kapandı ve ona Isfahan'dan gönderilmiş bir mektup sundu. Mektubu okurken Ahmed'in gözlerinde yakaladığı kaygı, Kösem'i ürküttüyse de, neler yazdığını sormaktan çekindi.

Kurnazlıkla pazarlığın birleşimi olan politika onun için eşsiz çekicilikte bir konuydu. Bununla birlikte politikayla hiç ilgilenmiyormuş gibi davranıyordu. Zevci hükümdar, vezirlerine danışırken o, bir kenarda bekliyor, hiçbir zaman görüşmeye katılmıyordu. Beklenenin tersine, o gün Ahmed, onun merakını giderme gereğini duydu ve izlenimlerini ona aktardı.

- İran şahından bir mektup aldım, dedi. Komşumuz benden ülkelerimizi karşı karşıya getiren savaşa bir son vermemi istiyor ve sınırda bir görüşme önerisinde bulunuyor.

Kösem de, düşüncesini açıklamak cüretinde bulundu:

- Belki de bu görüşme sizi aşırı önlemlere başvurmaktan kurtarır.

Padişah, hiçbir kadına göstermediği bir güvenle ona içini döktü:

- Bu İran şahına boşuna Keşan akrebi dememişler. Ülkesini dev bir imparatorluğa dönüştürmek istiyor ve bizi yutma hayalleri kuruyor. Ordularını hindistan Kumpanyası'ndaki İngilizler hazırladı. Bu yüzden, ordusuna Hıristiyan topçusunu da katacak olursa ona karşı koyamama tehlikesiyle yüz yüze gelebiliriz. Bizim savaş yöntemimiz pek geri kalmış, silahlarımız eskidir. İranlılar şii mezhebine dişleriyle, tırnaklarıyla bağlıdırlar ve düşüncelerini tüm dünyaya yayma hevesindedirler. Zaman

zaman sınırlarımızdan içeri sızar, İslamlıkla savaşır, kadınlarımızı, çocuklarımızı kılıçtan geçirirler. Türkiye'den geçiş hakkı ödememek için Şah artık Mekke'ye gitmemeye karar vermiştir ve bundan böyle hac görevini kendi ülkesinde, kutsal ilan ettiği bir şehre giderek yerine getirmektedir. Bunun içindir ki bu görüşme, barışı getirebilir mi diye kuşku duyuyorum.

Kösem, can kulağıyla dinliyordu. İmparatorluğun güvenliği, Osmanlı'nın yaşaması, ona göre boş sözlerden ibaret değildi, tüm bunlar ona heyecan veriyor, coşturuyordu. Toprağını savunmaya hazır bir savaşçı kadın ruhu buluyordu kendinde. Yine de padişahtan, İran şahının önerilerini enine boyuna ölçüp tartacağı sözünü aldı. Onun savaşa gitmesini hiç istemiyordu. Bir düşman oku savaş alanında sultanı alıp götürecek olursa, kendisi, yeryüzünde sığınacak yer bulamazdı. Konuşurken Ahmed de aynı şeyi düşünüyordu. Anlattıkları gerçek kaygılarını gizlemeye yarıyordu. Hayat arkadaşını koruma isteği duyuyor, ama bunu nasıl başaracağını kestiremiyordu. Daha şimdiden kendisinden hanedanın sürekliliğini sağlaması ve doğuramayan şu gözdeyi başından savması, ısrarla istenmeye başlamıştı. Gel gör ki, Kösem'den ayrılma olasılığı ona dayanılmaz geliyordu. Günün Kösem'den uzak kaldığı saatlerinde hep onu kollarına alacağı dakikayı düşünmekten kendini alamıyordu. Doğrusunu söylemek gerekirse bu kadın onun ışığı, yaşamı, kaderin ona değerli bir armağanıydı. İkisi de kuşkulara kapılmaktan kaçındılar ve uzun bir süre, bu ağır tehditleri gözardı ettiler. Rastgele, bahçenin yollarında gezindiler, ve sonunda gölgelik bir avluya, gözlerden uzak bir yere sığındılar. Gözgöze, birbirlerini seyrediyorlardı, bir labirentte yolunu yitirmiş iki çocuk gibi, kaygı içinde.

Dairelerine döndüklerinde namaz saati çoktan geçmişti. Birden, yaman bir acının etkisiyle Kösem, parmaklarını karnına batırdı, sendeledi. Padişah onu hemen koltuklarından yakalayıp, bir sedire uzattı. Sarayın Yahudi hekimlerinin Kösem'i görmeleri de, ona görünmeleri de yasak olduğu için, bir perdenin arkasından muayene ettiler. Genç kadın onlara, soyunuk bedeninin kopyası olan bir fildişi heykelcik uzatarak, bir iğne batırıp neresinin ağrıdığını gösterdi. Bu yöntemin bir işe yaramaması üzerine Ahmed, Sudanlı bir ebeyi çağırttı ve kadın, uzun uzun muayene edip dinledikten sonra sultana, eşinin hamile olduğu müjdesini verdi. Kösem, bu haberi duyunca, önce inanamadı, sonra sevincini kapıp koyverdi. Demek ki şu beş yıllık kısırlık, hiç doğmamış olmayı arzuladığı şu beş yıl, bir daha dönmemek üzere silinip gidecek, gerilerde kalacaktı!

Ahmed, dili tutulmuş gibi, tek söz söyleyemeden, son derece büyük bir dikkatle sedirin kıyısına ilişti, ve parmakları, cariyesinin parmaklarıyla kenetlendi. Onca beklediği bu gebelik, Türk-İran anlaşmazlığına bir son verme isteğini pekiştiriyordu. Paşalarını bu görüşmeye hazırlamak üzere, önlemlerini aldı. İki ülkenin Genelkurmayları, 7 Ekim günü Edirne'de bir araya gelecekti.

Penceresinin önünde dikilmiş Kösem, surlar boyunca ilerleyerek Doğu kapısına yönelen imparatorluk alayının uzaklaşmasını seyrediyordu. Padişah, ayrılışına büyük bir resmilik vermeye özen göstermişti. Gece mavisi atlastan bir kaftan giymiş, ipek sarığını da bir elmasla süslemişti. Maiyeti, tam anlamıyla, deve kılından bir çadırlar okyanusu, tören şemsiyesi ve gösterişli tahtırevan kalabalığıyla, peşinden geliyordu.

Boru seslerinin yerini suskunluk alınca Kösem, yalnızlığının bilincine vardı. Nedenini çözemeyen önseziler yüreğine çöktü. Padişahın yokluğu onu, Mahfiruz'un bir oyunundan korkutuyordu. Bu Anadolu kadını, gözden düşmüş olmasına karşın, hâlâ sarayda oturuyordu. Dairesi, Topkapı'nın mimari planlarında, korku rengi olan siyahla belirtilmişti, Kösem'inki ise umut ve sevgi renkleri olan yeşil ve pembeyle. Gelenek uyarınca, eski gözdenin odaları yavaş yavaş boşaltılacaktı. Her sabah, Başkahya kadın, buradan bir çekmece, bir sırmalı veya inci işlenmiş ipekli perde alıyordu. Odalarında artık hiçbir şey kalmadığı zaman Mahfiruz da Eski Saraya gidecek, orada gölgeler içinde bir gölge olup çıkacaktı. Kimi dostları onu şimdiden ölmüş sayıyorlar, daha iyi tanıyan kimileriyse yenilgisini kabullenecek yaradılışta olmadığını biliyorlardı.

O 12 aralık 1812 gecesi, olağanüstü ılık bir geceydi. Bu mevsim için alışılmadık, hafif bir rüzgâr, cüce servi ağaçlarını yalayıp geçiyor ve uykuya dalmış havuzların suyunu dalgalandırıyordu. Kösem'in odasında büyük bir huzur egemendi. Gene de, gözdeyi bir türlü uyku tutmuyordu. Canı sıkılmıştı. Kalktı. Hizmetçileri onu giydirdiler. Geniş camlı pencerenin önüne yerleşti, gecenin gizini yakalamak için Haliç'i seyre koyuldu.

. Derin düşüncelere dalıp gitmişti. Nedimelerinden Nükhet Şiza'nın yaklaştığını duymadı bile. Nedimenin elinde, tam bir boyun eğişin belirtisi olan yeşil bir dal vardı ve ürkmüş görünüyordu.

- Saygıdeğer sultanım, dedi Kösem'e, dairenizin yanında, Ağlama odasında korkunç şeyler oluyor. Haşmetlu Edirne'ye gideli her akşam, harem kadınları sizin çocuğunuzu düşürtmek için kötü ruhları çağırıyorlar. Saçlarınıza iyi bakın, bir tutamı eksiktir. Bu cadılar size kötülük etmek için saçlarınızdan yararlanıyorlar. Düşmanlarınızın neler çevirdiğini

anlamak isterseniz benimle gelin. Hiçbir tehlike yok. Otuz kadar haremağası, güvenliğimizi sağlamaya hazır.

Kapının aralığında duran nübyalılar Kösem'in gözüne ilişti. Bu çok uzun boylu insanların gözleri kirpiksizdi ve adam boğmaya elverişli elleri korku uyandırıyordu. Gözde, onların ardından gitmeye karar vermeden önce, uzun süre duraksadı. Ne olur ne olmaz diye, yanına silah olarak zehirli bir hançer aldı.

Girdiği oda onda, dehşete yakın bir huzursuzluk yaratmıştı. Karşısında yüz kadar kadın bulunuyordu. Manilla hasırlarına çömelmiş, öne arkaya sallanarak, padişahın adaletinin yerine geçmeye yeltenen, kararlarını gece veren ve terör estiren gizli mahkemeyi, Cadılar topluluğunu oluşturuyorlardı. Tümü de, kollarına mercan bilezikler geçirmiş yaşlı bir kahya kadın olan Başcadının büyüsüne kapılmışa benziyorlardı. Hünkâr hareminin kutsal zeminini kirletmemek için kadın, çıplak ayak, sandal ağacından bir sekiye tünemişti. Kendinden geçmiş gibi, bir mangalda, kokusu odada bulunanları sarhoş eden kenevir tohumlarını çevirip duruyordu. Kösem, gözlerden uzak, kuytu bir köşeyi gözüne kestirdi ve Nükhet Şiza'nın yanına oturdu. Ötede Başcadı, dudakları korkunç bir sırıtışla gerilmiş, ciğerlerini patlatırcasına haykırıyordu.

- Sultanın gözüne çarptığından beri Kösem, hünkârımızın, odalıklarını onurlandırmasını engelliyor, diye uluyordu. Bu kadın, sözde, sarayın giderlerini kısmak bahanesiyle, haremdeki dört yüz bakireyi İmparatorluğun paşalarına, Devlet memurlarına vermiş bulunmakta, öyle ki saray, yavaş yavaş yalnızca haremağalarının ve önemsiz yaşlı nedimelerin yaşadığı bir yer olup çıkmak üzere. Bu yaratık daha uzun süre bize meydan okuyacak mı? Ayrıcalıklarımızı savunalım. Bizi zayıf düşürmesine meydan vermeyelim. Gebertelim onu! Efendimiz, bizi düşmanımız Kösem'den kurtar! İnsan denen yaratığın sahip olabildiği tüm coşkuyla sana yakarıyoruz, onu başımızdan alman için. Ancak sen onun başını yere eğebilir ve onu sürekli korku içinde yaşatabilirsin. Sana, padişahı tek ve eşsiz hanımımız Mahfiruz'un iradesine boyun eğdirmen için yakarıyoruz. Rum karısını hükümdarımızdan uzaklaştır. Başına bin belâ gelsin! Gebersin gitsin! Kösem, kancık! Karnındaki çocuk, köpek!

Kadınlar, yüzlerinde son derece yabanıl bir görünüm, bir ağızdan yinelediler:

- Kösem, kancık! Karnındaki çocuk, köpek! Zaman, mekândır, mekân, zamandır! Kötü ruhtan başka hiçbir şey yoktur. Tüm dünya ondadır ve her yerde o vardır.

Başcadı, kollarını kaldırarak, herkesi susturdu. Bir balmumu parçasını yoğurmaya koyuldu, Kösem'e benzeyen bir heykelcik yapmak için, başına bir tutam saç yapıştırdı, eline bir oyuncak bebek alarak, ikisine de bir şiş batırdı. Önce ayaklara, sonra bacaklara, en sonunda da yüreğe. Gerçekten de Kösem, bedeninin bu üç yerinde amansız sancılar duydu. Yanında oturan Nükhet Şiza'yı bile güçlükle seçebiliyordu. Nedimesine daha dikkatli bakmış olsaydı, belki de kendisini oyuna gelenin o olduğunu anlardı. Belli belirsiz bir çene işaretiyle Nükhet Şiza Başcadı'ya, töreni bitirmesini ve planın son bölümüne geçmesini haber verdi. Yaşlı kadın, hain hain sırıtarak:

- Ey kardeşlerim! Dikkat! diye bağırdı. Ruhlar bana, yabancı bir varlığı haber veriyor. Çabuk! Kapatın kapıyı, aramıza habersiz sızan bu kadını arayın, ve sakın kaçırmayın! Sırrımızı ele vermemeli!

Bu kışkırtıcı sözler üzerine kadınlar dört bir yana dağıldılar. Kösem elini ayağını bağlayan sersemlikten silkinip kurtuldu. Hasırdan doğruldu, hançerini çekti, kapıya doğru atıldı ve kendini de şaşırtan bir şiddetle bir haremağasının omuzuna sapladı. Geçitlerin karanlığına dalıp izini kaybettirmek için geniş adımlar atarak koşmaya başladı. Bebeğin yüküyle ağırlaştığı için, yüz kez düşecek gibi oldu. Çılgın kadınlar yanından geçerken onu gördüler ve boğmaya kalkıştılar. Birkaçı karnına karnına vurdu. Sesi kısılmış, bir mırıltı gibi, inledi:

- Bebeğim! Allahım, acı bana!

Tam yere yığılacaktı ki peşinde kırk kadar silahlı haremağası olduğu halde bir adam, çıkageldi. Kösem, padişahın kardeşi, yıllardır haremin hapishanesi Kafes'te kapatılmış olan Şehzade Mustafa'yı hemen tanıdı. Kendisi pek gençti. Olağanüstü açık yeşil gözleri olmasaydı, pekâlâ, şehirden herhangi bir Müslümanın sanılabilirdi. Ne var ki. Kalın kaşları, soluk teni ve kartal burnuyla göze çarpmaması kolay değildi. Elinde bir küçük balta, adamları peşinde, ileri atıldı.

- Vurun! diye kükredi.

- Kösem'e ölüm! diye yanıt verdiler.

Bir an, kötü güçler baskın çıkar gibi oldu. Zehirli örümceklerle zararsız böceklerin çatışması oldu bu. Ustalıkla kullanılan baltalar, etleri yırtıyor, kan fışkırtıyordu. Mustafa, kalabalığa yenik düşmekten korktuğu için. Kösem'i sımsıkı göğsüne bastırdı ve haremağalarına, kaçarken onları korumaları için işaret çaktı.

- Ne işiniz vardı Ağlama odasında? diye bağırdı. Mahfiruz çocuğunuzu düşürmenizi istiyordu. Allah kahretsin. Ahmed ağabeyimin de, siz

burada ölüm tehlikesiyle karşı karşıya iken niçin kalkıp Edirne'ye gittiğini anlayamıyorum bir türlü!

Kösem karşılık vermedi. Aklına bomboş, anlamsız sözcükler geliyordu. Dehşet, havasız kalma, çocuğunu yitirmiş olma korkusu, soluğunu kesiyor, aklını başından alıyordu.

Dairesine döndüğünde, acınası bir görünümde olduğunun bilincine vardı. Soluk almakta güçlük çektiği için, çağırttığı Sudanlı ebe onu muayene etti ve hemen oracıkta doğumu yaptırmaya karar verdi. Şehzade Mustafa'dan, çekilmesi ricasında bulundu, sonra sultanın üstünü başını, çıkartmak değil de neredeyse yırtıp parçaladı, ve ak çarşaf örtülmüş delikli bir sedire yatırdı.

Gözde, dayanılmaz sancılar içinde, inliyor, başını sağa sola sallıyor, dudaklarını ısırıyordu. İçinden bir sıcaklık yükseliyor, bacaklarını sarıyordu. Şakaklarındaki terin bezlerle silindiğini duyumsadı, ebenin daha yavaş ıkınmasını söylediğini duydu. Bir saniye sonra damarlarına bir kan fırtınası doldu, etleri gerildi ve dünyaya gelen çocuğun yerini, boşluk aldı.

Bir saraylı, basbas bağıran mor topa yaklaşıp kısa bir incelemeden sonra Kösem'in yanına geldi, ellerini garip bir heyecan içinde tutup sıktı:

-Tatlım! Bir oğlunuz oldu! Murat geldi! Allaha bin kez şükürler olsun!

Oda hizmetçileri, Kösem'i bir mucize gerçekleştirmiş gibi seyrediyorlardı. Ona binbir özen gösterdiler, berrak serin su, ilaçlar, kakule kokan çamaşır getirdiler ve menekşe esansı püskürterek havayı tazelediler. Kına töreninde, Murat'ın bedenini kıyılmış mercan köşk ile, Kandilli nanesiyle, şeker ve tuzla ovdular. Bu son iki maddeyi özellikle bol kullandılar, yoksa çocuğun huyu bundan etkilenirdi: anlamsız ya da tatsız tuzsuz biri olur çıkardı.

Kösem öylesine zayıf düşmüştü ki kendi başına doğrulamıyordu. Sırtı ve karnı korkunç sancılarla çekiliyordu, çocuğunu kucağına alırken, ellerine ezilmiş haşhaş çiçeği sürerken ve içinde kırmızı Mekke toprağı bulunan muskayı boynuna asarken, pek zorlandı.

Mustafa'ya gelince, gerçi ziyaretine gelerek genç gözdeyi kutlamış, ona geçmiş olsun dileğinde bulunmuştu da, davranışları pek garipti. En ufak bir haber vermeden, bir açıklamada bulunmadan, bir görünüyor, bir kayboluyordu, Topkapı'da yaşayanlarda, uzun süre korkuyla ve tutuklu yaşamıyla haşır neşir olanlarda olağan sayılabilecek o deliliğin, o da pençesindeydi. Soylu bir şehzade olarak konumunun bilincinde değil gibi görünüyordu ve Kösem de bu alçak gönüllülüğün gerçek mi yoksa yapmacık mı olduğunu bir türlü çözememişti.

İlk haftalar, onun bu eksilmeyen ilgisi karşısında bir minnet duygusuna, sonra da onu daha iyi tanıma merakına kaptırdı kendini. Hatta ondan kimi açıklamalar isteme cüretinde bile bulundu. Niçin sarayda yaşayan tek erkek oydu? Erkek kardeşleri ortadan kaldırma yasası uyarınca, canına kıyılmış olması gerekmez miydi? Hangi nedenle padişah onu Kafes'e kapattırmıştı?

Saf saf sorulan bu sorular Mustafa'yı gafil avlamış olmalı ki, yanıtlamaktan başka çare bulamadı:

- Ağabeyim, dedi, yaşamımda öteden beri önemli bir yer tutmuştur. Dokuz yıl önce, tahta çıktığı zaman, din adamları ona, Devletin çıkarı uğruna, beni cellada teslim etmesini buyurmuşlar, ama Ahmed, kimsenin ilişemeyeceği bir çözüm buldu: beni deli olarak tanıttı, böylece İmparatorluk ileri gelenleri önündeki inanılırlığımı yok etmiş oldu. İçlerini rahatlatmak için de beni haremdeki Kafes'e kapattırarak özgürlüğümden sözde yoksun bıraktı. Şahsen benim bundan yakınacak bir durumum yok, haremin sağ kanadında zengin bir yaşam sürüyorum, zarif bir ortamdayım, rahatım yerinde. Haftada bir kez gezmeye çıkıyorum ve kırk bin akçelik bir de maaşım var. Otuz tane arnavut içoğlan, en ufak dileğimi yerine getirmeye hazır, bana hizmet ederler. Çamaşırımla ilgilenir, kaftanlarıma kokular sürer, ibriklerime ılaçlı su ve gülsuyu doldururlar...

Şehzade, Ahmed'i överken bile sesi zaman zaman yapmacık çıkıyor, yeşil gözleri insanın ruhuna işlemek istercesine, neredeyse düşmanca bakıyordu. Padişahı neyle suçluyordu ki? Onu ölümden, bir tutukluya, tekdüze yaşamı olan bir mahpusa dönüştürmek için kurtarmış olmasıyla mı?

- Benim yazgım sizinkinin yanında hiçtir, diye açıklamada bulundu sonra. Günü geldiğinde canına kıyılacak bir çocuk getirdiniz dünyaya. Osman, annesinin kışkırtmasıyla, oğlunuza hiç mi hiç hoşgörülü davranmayacaktır.

Kösem, ürperdi. Elinin titremesini önlemek için yorganın üzerine koymak zorunluğu duydu. Alışılagelmiş coşkusuyla:

- Osman'ı iktidar yolunda hiçbir şey, hiç kimse engelleyemez. Ötedenberi oğullar hep babalarının yerine geçmişlerdir.

Gözleri birden kısılıveren Mustafa, onu düzeltti:

- Peki ya Ahmed'in canı, yasayı değiştirmek isterse? Aklınıza gelmeyen bir çözüm var: Padişahı, beni veliaht ataması için yüreklendirmeniz. Osmanlı gelenekleri zaman zaman, padişahların kardeşlerinden yana

çıkmıştır. Acımasız bir rakibeyle uğraşmaktansa ilgili bir kayınbiraderle alışverişiniz olmasını yeğlemez misiniz? Ahmed size tapıyor. Onu bu yönde etkilemek sizin için pek kolay olacaktır.

Kösem, olacak olan, olur, gibi bir hareket yaptı, durumu herhangi bir biçimde değiştirmek onun elinde değilmişçesine.

Ansızın tüm bunlar ona inanılmaz görünüverdi:

- Neden tahta kimin çıkacağından söz ediyoruz ki? deyiverdi. Ahmed ölmedi ki, bildiğim kadarıyla da yiğit, güçlü bir erkek, hem de otuzunda bile değil henüz.

Birden, kayınbiraderinin ondan önemli bir şey gizlediği izlenimine kapıldı; ve onun da tam o sırada söylemeli mi söylememeli mi diye bir duraksama geçirdiğini, kestirdi.

Şehzade, soğuk soğuk:

- İran şahının hazırladığı tuzaklardan kurtulmayı başarsa bile, Ahmed onu yıllardır kemiren hastalıktan kurtulamayacaktır, deyiverdi. İnce hastalık var onda, saray hekimlerinin ilacını bir türlü bulamadığı. Sizi telaşlandırmamak için, hünkar yatak odasının bitişiğindeki bir odaya geçmeyi alışkanlık edinmişti. Hekimlerini ben kendim sorguya çektim. Tümü de aynı görüşte. Tümü de onu ergeç ölüme mahkum sayıyorlar. Hatta birkaçı ona Mekke'ye gitmesini bile öğütledi. Hekimlere bakılırsa, hacı olmak, ona iyi gelebilirmiş.

Bu açıklama Kösem'i ansızın ve derinden sarstı, birden, karşısındakinin ne denli tehlikeli bir adam olduğunu anlamıştı. Kayınbiraderinde zorla bastırılan bir vahşilik algıladı, tıpkı görünüşte evcilleştirilmiş ama gerçekte hep öyle sinsi, o yırtıcı hayvanlar örneği. Bu yüzden de sözlerine dikkat etmeye ve duygularını belli etmemeye kendi kendine söz verdi. Görüşmenin bittiği anda dairesinin ağır kapısı vuruldu.

- Açınız Haşmetlu Birinci Ahmed hazretleri adına! diye seslenildiğini duydu.

Kulağına ayak sesleri, silah şakırtıları, bağırışlar çalındı. Haremağalarının iterek açtığı kapıda Ahmed, sırtında toz toprak içinde bir kaftan ve bir bornozla göründü. O an, Kösem'in gözlerinde bir kadının gözlerinde görebilmeyi aklına bile getiremeyeceği vahşi bir bakış yakaladı. Uzun örtüleri içinde onu solgun, ürkütücü, bıraktığından bambaşka biri olarak gördü. Yokluğunda tüm olan bitenleri ayrıntılarına varıncaya dek anlattırdı. Kösem ne zaman Mahfiruz'un adını ansa, padişahın yüz çizgileri sertleşiyordu. Mabeyincilerin ve saray ileri gelenlerinin varlığı engel olmasa, koşup kardeşi Mustafa'nın boynuna sarılacaktı. Onu, umut-

larının da ötesinde ödüllendirmeye kendi kendine söz verdi. Belki de ona orduda bir görev önerebilir veya bir eyaletin başına geçirirdi? Şimdilik suçluyu cezalandırmakla yetinmek zorundaydı

Onun kılıcını çektiğini görür görmez Kösem bir çığlık kopardı, ayak bileğine sarıldı, hemen öcünü almasını engellemek için kendini önüne attı. Boşuna. Padişah, onun ellerinden kurtulup önüne hiçbir engel çıkmasına meydan vermeden ileri atıldı. Kösem de peşinden. Mahfiruz'un dairesini gördüğünde, yılllardır kimsenin ayak basmadığı terk edilmiş bir sarayda yürüdüğü izlenimine kapıldı.

Kapının aralığından Mahfiruz, ayağında yüksek tahta nalınlar, elinde bir asa, gözüne ilişti. Kaşları altın yaldızlı gibi, gözleri akik rengindeydi. Konumunu belirtir işaretler işlenmiş kaftanın belini bir kuşak sıkmıştı ve kıvır kıvır saçlarını sarkıntılı taşlarla süslü bir taç kuşatıyordu. Yanında, kişisel muhafızı olan haremağaları, bulunuyordu.

Uzakta kalıp yerlere dek eğileceği yerde Mahfiruz, padişaha doğru, tehdit dolu bir tavırla yürüdü. Nefret ve tiksintinin doruğunda, avaz avaz bağırdı:

- Haşmetludan, davranışımın nedenini anlamasını beklemiyorum. Öylesine kolayca yaşların doluverdiği o mor gözbebeklerine karşın, gözdeniz, korunma ve ayrıcalıklar peşinde olan, önemsiz bir serüven düşkünüdür. Herhalde büyülenmiş olmalısınız, çünkü bu kadından ötedenberi beni dehşete salmış olan bir takım güçler yayılıyor. Niçin ona bu derece hayransınız? Gururlu olduğu, içten davrandığı için mi? Ama haremde, kendini kurtarmak umuduyla yaşayan yüzlerce bakire var. Neden başkası değil de Kösem? Ben sizin başhasekiniz ve oğlunuz veliahd şehzade Osman'ın anasıyım! Yıllardır bana tek bir gönül alıcı söz söylemediniz. Dudaklarımın tadına ve gözlerimin rengine varıncaya dek unutmayı yeğlediniz. Yine de, sultanınız, bu kadarla kurtulacağını sanmasın hiç. Amacına ulaşmak için sözde yumuşak bir tutum takınmayı yeterli mi sanıyor yoksa? Bir gün gelir ondan bıkarsınız ve beni yine çağırırsınız, size her zaman sadık kalmış olan beni!

Padişah, eski hasekisini, iğrenç bir yaratıkmış gibi tepeden tırnağa süzdü. Öfkesini güçlükle zaptetmeyi başararak ona buyurdu:

- Size Topkapı'dan ayrılmanız için iki saat veriyorum. Başkentin dışındaki Davud Paşa Sarayına sürüleceksiniz. Osman'ı ve suç ortaklarınızı da birlikte götürün ve bir daha sakın, sarayda gözükmeyin. Sevinmelisiniz, çünkü yaptığınız alçakça işler bana, uzun süreden beri kafamda olgunlaştırdığım bir kararı alma isteğini verdi. Kösem, zevcem olacak ve

oğlum Murat, şehzade yani veliahd ilan edilecektir.

Mahfiruz sert bir karşılık verdi:

- Ben soyluyum, paşa kızıyım ve bu sarayın gerçek sahibesiyim. Haşmetlu da pekala bilirler ki, nikah kıyılması, olanaksızdır. Osmanlı hanedanının bir kuralı uyarınca padişahlar evlenemezler. Padişah Sultan Beyazıd, Timurlenk'in eline tutsak düştüğünde, karısı olan Sırp Prensesi Despina, muzaffer komutana yemek götürmek zorunda bırakılmıştı. Padişahlar, gelecekte böylesi bir utanç yaşamak istemediler ve hanedan, nikahı, evlenmeyi dışladı. Ben ki Anadoluluyum, elbette şu Rum kölesinden daha çok haklara sahibim.

- Zaten işte bu durumunuzdur ki, size böyle bir evlilik önermemi engellemiştir. Babanızın ve küstah ailenizin tahtta hak iddia etmesini istemiyordum. Şimdi de size çekilmenizi emrediyorum!

Kösem, ne edeceğini şaşırmış gibiydi. Neredeyse kurbanı olacağı büyü, onu izleyen doğum ve padişahın hastalığını öğrenmek, onu pek zayıf düşürmüştü. Ama en gizli, o güne kadar yerine gelememiş dileği: rakibesinin saraydan uzaklaştırılması ve gözden düşmesi, onun yararına gerçekleşmiş oluyordu.

Topkapı'nın doğu kesimine bakan pencerenin ardından Mahfiruz'un uzaklaşışını izledi, yanında Osman ve sayıları pek azalmış hizmetçileriyle. Rakibesi insanın içini ürperten davul sesleri eşliğinde yürüyordu. Yüzüne sürdüğü beyaz boya, heyecanını gizlemeyi amaçlıyordu, ama ağlamaktan kızarmış gözleri, şımarık bir çocuğun bir yana atıverdiği bir oyuncak bebeği akla getiriyordu. Birinci kat pencereleri ardında Kösem'in varlığını sezmiş gibi, Anadolulu kadın, oğluna eğilip ansızın patlak veren bir öfkeyle homurdandı:

- Şu Rum kölenin suratını asla unutmayasın. Cezasını göreceği gün, pek yakındır!

Sonra köşeyi döndü, koyu renk perdeli tahtırevanına bindi, ve araba kapısından çıkıp bir daha ardına bakmadan uzaklaştı gitti.

Kösem onun, kirli işlerini sarayın dışında, başka yerlerde çevireceğine seviniyordu. Mahfiruz'un sürülmesi ona mutlak bir iktidar sağlayacak ve sevdasının olanca ateşiyle parlamasına olanak verecekti.

Bugüne değin yaşamı, geniş ölçüde başkalarının çizdiği yollarda ilerlemişti. Şimdiyse hayali gerçekleşiyordu: tüm Osmanlı'nın imparatoriçesi ve yirmibeş milyon Müslüman üzerinde söz sahibi olacaktı. Düğün günü, gözkamaştırıcı şenlikler yaşayacak, Binbir Gece görkemini tanı-

yacaktı. İkiyüz haremağasının ardında, başında sorguçlu türbanı, sırtında pembe muslin bir elbise, göğüsleri altın yapraklarla örtülü, ortaya çıkacaktı. Töre uyarınca kristal bir kalkanın üzerine oturacak ve kavuşturduğu bacaklarının üstüne gümüş bir kılıç konacaktı. Padişah yanına yaklaşacaktı. Başına yeşim taşından bir taç koyacak, ellerini elleriyle birleştirecek ve ince bir ipek kaytanla bağlayacaktı. Saray ileri gelenleri yaşasın diye bağırır, mutluluk dileklerini haykırırlarken, padişah, nikah sözleşmesini imzalayacak böylelikle ona iki yüz bin kuruşluk bir maaş bağlamış ve Kos adasının gelirlerini bağışlamış olacaktı. Ondan sonra da artık Yunanistan'dan kaçırılmış, kölelerin arasında, elinde bir yulaf peksimetini umutsuzca sıkan o tutsak çocuğu anımsatacak hiçbir şey kalmamış olacaktı.

4

- Valide Sultan, Ilgınağaçlarının oradaki avluda oynamak için izin rica ediyoruz. Sizce bir sakıncası yok ya?

Kösem, bir dadının harem salonuna getirdiği üç çocuğuna bakınca içini sonsuz bir sevecenlik duygusu kapladı. Bunları söyleyen, oğullarının büyüğü Murat, resimli bir kitaptan fırlamışa benziyordu. Kıvır kıvır saçları, uzun kirpikli mavi gözleri vardı ve Türk masallarındaki cinler gibi pırıl pırıl bir kaftan giyiyordu. Tırnaklarına altın yaldızlı cila sürülmüştü ve sol bileğindeki kaplan dövmesi imparatorluk şehzadeleri arasındaki rütbesini gösteriyordu.

Kösem onu İbrahim'in yanında görünce şaşırmıştı. Genel olarak bu iki kardeş birbirlerine ölesiye diş bilerlerdi. Murat'tan bir yıl sonra doğan İbrahim, tombul, saçları havuç kırmızısı, yanakları çilli bir çocuktu. Ceketi, altı yaşında bir çocuk için şimdiden hatırı sayılır şişmanlığını gizleyemiyordu. Haremağaları ona, oburluğu yüzünden "Pembe Şeker" diye ad takmışlardı, çünkü kaftanının cepleri her zaman fıstıkla, limon şekeriyle doluydu. Dadısı dikkat etmese, kısa zamanda elli kiloya ulaşması işten bile değildi!

Biraz geride, evlat edindiği kızı Turhan duruyordu. Bu, Rus sütninesinin kızıydı, beş yaşında, gözkamaştırıcı güzellikte, sarışın kızcağız, yıldız falcılarına bakılırsa, olağanüstü bir yaşam sürecekti. Mavi, kederli gözleriyle porselen bir biblo kadar nazik görünüyordu. Çemberli bir eteklik giymişti, mor kadife bir cepken, belini sımsıkı sarıyordu. Bembeyaz kollarında, saçları kıtık olmuş bir taş bebeği boğarcasına sıkıyordu.

Üç çocuğunun yaşamını tehdit eden tehlikeler nedeniyle Kösem onları, zararlı olduğunu bilmesine karşın, aşırı bir titizlikle koruyordu. Gene de, her şeyden çok, kendilerini fazla önemsemelerine yol açabilecek o garip Müslüman eğitiminden çekiniyordu. Bu yüzden öğretmenlerinden onlara, halk çocuklarına davranıyormuş gibi davranmalarını istiyordu.

Murat'ın o sevgi dolu ciddiliğine şaşırmıştı, ona doğru atıldı kucakladı, İbrahim'i ve Turhan'ı yanaklarından öptü, sonra da onları dadıya teslim etti ve kitaplıkta bekleyen mimarlarıyla ve İstanbul'un oniki müf-

tüsüyle görüşmesi biter bitmez yanlarına gideceğine söz verdi. Çocukları uzaklaşır uzaklaşmaz, Kösem kitaplığa gidip gözlerinde meydan okuyan bir bakış, din adamlarının karşısına dikildi.

Sofu Müslümanlar, huzursuz, sultanı kuşku dolu bakışlarla süzdüler.

Padişahın karısı Osmanlı ailesinin simgeleriyle süslü bir kaftan giyiyordu. Pastel renkli, çok ince bir tül, başının tepesindeki yüksek topuzu örtüyordu. Sağ kulağında siyah safirler parlıyor ve sol elinde nikah yüzüğü ışıklar saçıyordu, içine padişah şu şiiri kazıtmıştı:

Tirler pençe-i kahrımda olurken lerzan,
Beni bir gözleri ahuya zebun etti felek.

Ahu yani gazal şöyle dursun, müftüler Kösem'de aldatıcı güzelliğiyle, zehirli bir çiçek görüyorlardı. Onları asıl şaşırtan yönü, hırsıydı. Padişahın, kadının çekiciliğine boyun eğdiğini bilmek onları çileden çıkartıyordu. Ama zaman zaman insanları etkileyen ve mutluluğu eksiksiz birer sevgiliye dönüştüren bu esrarlı güce karşı ellerinden hiçbir şey gelmiyordu.

Kösem, karşısındakilerin duygularını doğru olarak kestirdiğinden, yüksekten bakar bir tavır takındı.

Gümüş saplı gözlüğüyle şöyle bir süzdükten sonra:

- Sizi dinliyorum! dedi. Hünkar Hazretlerinin yaptırılmasına karar verdiği Mavi Caminin yapım çalışmalarını durdurmayı mimarlarıma ne cüretle emredersiniz?

Müftüler yabancı bir kadınla konuşuyorlarmış gibi, kişiliksiz bir sesle, karşılık verdiler.

- Mavi Cami İslam dininin öngördüğü kurallara uygun değil. Fazla batılı anlayışta düşünülmüş. Yirmibin çinisinin mavi rengi, inananlara, bir kumsalda oldukları izlenimini verecek, Allah'ın evinde değil. Haşmetlu, bu kutsal yere gözlerinizin güzelliğini yüceltmek için, Menekşe cami adını vermeyi bile istedi. Onu vazgeçirmek için çok sıkıntı çektik. Öte yandan Mavi caminin altı minaresi var. Mekke'dekinin de aynı sayıda minaresi var. Doğu'daki hiçbir yapı, önem ve görkem kutsal şehirle aynı düzeyde olmamalı veya onu aşmamalıdır. İzninizle, yakınmalarımızı doğrudan doğruya Padişah hazretlerine iletmek isterdik, ama herhalde memleket işlerine fazla dalmış olmalı ki kendi yerine bize saygıdeğer zevcesini gönderiyor. Bunda da şaşılacak bir şey yok. Bulunduğunuz konuma uygun davranmak ve erkeklerin işine karışmamak yerine, iktidara karşı pek büyük bir heves göstermektesiniz. Çılgınca harcamalarınızla ve kadınefendi Mahfiruz'u kovmakla çevrenizi şaşırtmanız, kendinizi ayıplatmanız yetmiyor gibi bir de padişahı, şahla aralarındaki anlaşmayı boz-

maya ve İran'a savaş açmaya kışkırtıyorsunuz. Osmanlı imparatorluğu yeryüzünden silinecek olursa, islam dininin de dayanağı ortadan kalkar ve kâfirlerin elinde oyuncak olur. Bunun bilincinde misiniz acaba?

Kösem, sinirden sedef saplı yelpazesinin tüylerini hırpalamaya koyuldu ve sesinde eski kölenin yabancı şivesi baskın çıktı. Duygularını belli etmemeyi başararak:

- Sizlere sonsuz saygı borcum var, çünkü İslam dininin ileri gelenlerisiniz, dedi, ama Allah aşkına bir daha benim huzurumda dinin adını ağzınıza almayın. Sizin İslamlığınız yozlaşmış, ve Kuran-ı Kerim sizin ellerinizde gönderilme amacından tamamen uzaklaşmış, siz onu kendi art niyetli amaçlarınız için kullanmışsınız; sizler, haremağalarını erkekliklerinden etmek için, kadınları kapatmak için, askerleri bekarlığa zorlamak için ve o korkunç, kardeş öldürme yasası için, hurafeleri kendinize mal etmişsiniz! Haşmetlunun hayalinin, Isfahan'ı ele geçirmek, İran'ı İmparatorluğa katmak ve yobazlığı yok etmek olduğunu anlamıyorsunuz. Yüce zevcimin atalarının uğradığı bozgunlar saymakla bitmez, ki bunların bir sonucu da, Osmanlı'yı zayıf düşürmek ve İran'ın gücünü pekiştirmek olmuştur.

Suçlamalarınızı teker teker ele alalım. Harcamalarımı aşırı buluyorsunuz. Oysaki, bu yıl da, geçen yıl da sultan olarak konumuma yaraşır sofra takımlarımdan para arttırdım. Şehirde yeni bir düşkünlerevi yaptırmak için, mücevherlerimi, değersiz çakıl taşlarıymış gibi elden çıkardım. Dokuz yıl içinde, üç kervansaray, bir hastane, sekiz medrese, mevlevi dervişleri için bir yatakhane ve İstanbul'un yoksulları için beş imarethane yaptırdım. Siz bunları yaptırdığınızı söyleyebilir misiniz? Şehirdeki dilenciler için siz ne yaptınız pekiyi? Din uğruna toplanan paralar nereye gitti? Gerekirse bir soruşturma açtırırım ve o zaman görürüz, içimizden kimlerin vicdanının rahat olduğunu.

Mavi cami ha? Şimdi de onu konuşalım! Haşmetmeabın saltanat döneminin zaferidir bu yapı, mimarlar yapıtlarını tamamlamak ve dehalarının gücünü ortaya koymak için tam bir özgürlüğe sahip olacaklardır. Madem ki Mekke'nin sadece altı minaresi var ve Mavi camiyi, güzelliğini yitirecek korkusuyla kıskanıyor, ben de padişahtan, Mekke'ye bir yedinci minare yaptırmasını istedim. Böylelikle İslamlığın onuru kurtulmuş olacak!

Bana karşı duyduğunuz kin, sırtlarınızdaki kambur kadar göze batıyor. İstanbul'da hiç kimsenin benimle bu biçimde konuşmasına izin verilemez. Siz bana hiçbir şeyden anlamayan bir insanmışım gibi davranı-

yorsunuz, oysa ki Haşmetlunun bana da görüşlerime de gereksinimi var. İkimiz birlikte, İstanbul'a büyük bir başkent görünüşü kazandıracağız ve efendileri olduğumuz bu şehir, Doğu'nun, çekimine kapılıp çevresinde döndüğü merkez olacaktır. Töreler bundan etkilenirse ne gam! Biz dosdoğru hedefe yöneleceğiz, gösterişe ve geleneklere aldırış etmeden. Gerekirse yolumuza çıkan her şeyi devririz.

Sizlere derhal çekilmenizi emrediyorum. Öteden beri arzu edegeldiğiniz gibi hiçbir zaman benim vicdanımın yöneticileri olamayacaksınız. Bundan böyle saraya girmeniz yasaklanmıştır! Haşmetlu padişaha başvuruda bulunmanız boşuna olur! Zevcim sizin yasaklarınızdan da, aşağılık politika oyunlarınızdan da, bıktı usandı. Önerileriniz onun ruh huzurunu bozuyor. Sizi görmek onu rahatsız ediyor. Siz de ona göre davranınız!

Bu, müftülerin hiç beklemediği bir tutum ve karardı. Kösem'i sıradan bir entrikacı sanmakla küçümsemiş oluyorlardı. Bundan böyle ölümcül bir tehlike, imparatorluğun düşüş dönemine geçmesinin habercisi, İslamlığın sonu, kâfirlerin zaferi gözüyle bakılması gerekiyordu. Dehşet içinde, izin istediler, Mahfiruz'un dönmesi ve Kösem'in gözden düşmesi için ellerinden geleni artlarına koymamaya, içlerinden and içtiler. Sofular gidince, sultanın keyfi yerine geldi.

İki mimarı Mehmet Ağa ile Ebu Kasım'a beğeniyle baktı. Bu cansıkıcı görüşmede hazır bulunmuş olan iki adam, ne tür bir tutum takınacaklarını kestiremiyorlardı. Ama şimdi, sultanın 1. Ahmed'in gönlündeki tutku ateşini nasıl olup da tutuşturabildiğini anlamışlardı. Bu kadın, haremleri dolduran o gevşek ve kararsız kadınlardan değildi. Onda olağanüstü bir zekâ buluyorlardı!

Hoş görünmek kaygısıyla:

- Bu bir mucize! dediler. Mekke'ye yedinci bir minare yaptırma çözümünü nasıl bulabildiniz? Biz ise işimizin bittiğine, umutlarımızın suya düştüğüne inanmaya başlamıştık bile. Size nasıl teşekkür edebiliriz?

Genç kadın, bu iki erkeği adeta büyüleyen bir gülüşle:

- Asıl ben size borçluyum, dedi. Sizin sayenizde yapı sanatını ve taşların dilini öğrendim. Ruhumu, hiç ummadığım zenginliklere yücelttiniz. Bundan böyle korkacak hiçbir şeyiniz yok ve yaptığınız yeniliklerden çekinen düşmanlarınız, müftüler, susacaklar ve emirleri yerine getireceklerdir. Bununla birlikte, göreviniz tamamlanmış değil. Zevcimin camisinin yakınına benimkini yapacaksınız. Böyle yanyana yükselen iki cami, Haşmetli hünkarımız ile benim, her zaman oluşturduğumuz çifti simge-

leyecek. Bizi yüceltecek ve zaferimize sonsuza dek tanıklık edecekler.

Eğildi, pabuçlarını süsleyen on iki elması çıkartıp mimarlara verdi. Son derece doğal bir tavırla:

- İşte bu, hazırlıklarınıza başlamanız için, dedi. Cami, limanın yakınına yapılacak. Camim, birçok kubbesiyle denizden çıkıp yükseliyormuş izlenimi verecek. Gökyüzüne yükselecek, bir hayalin gerçekleşmesi için yola çıkmaya hazır. Yeni yetiştiğim çağlarda harem kâhyaları beni her zaman yerlerde sürünmeye, bir köle gibi toprak düzeyinde yaşamaya zorladılar. Bunun için, özgürlüğümün simgeleri olan minareler, olabildiğince yüksek yapılacak. Her sabah, Müslümanlar onları görebilmek için başlarını yukarı kaldıracaklar. Dua sırasında benim adımı anacaklar, beni karanlıktan ve unutulmaktan kurtaracaklar. Bu camiye bir gözdeye davranacağınız gibi davranmanızı istiyorum. İçerisine olabildiğince ışık ve renk katınız. Yine de bu binadan hüzün de eksik olmamalı. İki oğlum Murat ile İbrahim'in ikisi de eceliyle ölmeyecek. İkisi de Mahfiruz'un oğlu Osman tahta çıktığı gün, öldürülecekler. Bunun için, caminin dışı benim analık yasımı dile getirecek. Duvarları koyu renk, süslemesiz, ciddi olacak ki ölüm olanca dehşetiyle gözler önüne serilsin.

Mimarlar, Kösem'in gözlerinin yaşlarla dolduğunu görünce canları sıkıldı, ne diyeceklerini bilemediler, onu beklenmedik bir biçimde avutmayı denediler:

- Sultan Ahmed hiçbir zaman kimsenin oğullarınızın canına kastetmesine izin vermeyecektir. Bugün 2 Nisan 1615 günü. Yemin günü, hükümdarın Osman'ı veliahd ilan etmesinin ve hasekisi Mahfiruz'a haklarını geri vermesinin gerektiği gün. Oysaki bunların hiçbirini yapmadı. Üstelik, Divan odasına saray halkını topladı, tahtı şehzade Mustafa hazretlerine bırakmasının mümkün olup olmayacağını anlamak için. Şehzade bu onuru geri çevirdi, sonra da düşünmek için süre istedi. İki saat kadar önce onunla Kabul salonunun girişinde karşılaştık. Yanında içoğlanları, Harem'deki Kafes'e dönmekteydi. Gerçi oturum, fırtınalı geçti. Hukukçular da, eyalet müftüleri de, yasaların çiğnendiğini öne sürerek iç savaş çıkartma tehdidi savurdular. Padişah öfke içinde oturumu kapadı ve dinlenmek için İncir Köye ava çıktı. Haşmetlu efendimiz - bundan hiç kuşkumuz yok- bunalıma bir çözüm bulacaktır sonunda. Bu arada biz de iki caminizin yapımını tamamlarız. Adlarınızı doruğa çıkartacak olan bu iki yapıtla İstanbul şehri de, halkı da tümüyle sizden yana ve savunucunuz olacaktır.

Mimarlar gidince, Kösem'in keyfi kaçtı, neşesi söndü. Mustafa'nın

veliahdlığı istemeyişi onu acı düşüncelere yöneltmişti. Ağlama odasında duruma el koyup onu büyünün pençesinden kurtardığından bu yana Mustafa onu rahat bırakmıyor, her gezmeye çıktığında yanına geliyordu. Günler geçtikçe kendinde olmadık haklar görmeye başlamış, işi, ona karşı, sanki sevgilisiymiş gibi davranmaya, en umutsuz hayranlarından biri olduğunu açık açık söylemeye değin vardırmıştı.

Başlangıçta Kösem bu ilgiden hoşlanıyorken, zamanla onu uzak tutmakta büyük zorluklarla karşılaşır oldu. İkisi yalnız, meraklı bakışlardan uzak oldukları sürece, durumun tehlikeli bir yanı yoktu. Ama saray kadınları Kösem'i ürperir veya kızarır bulduklarında iş tehlikeli bir yöne sürükleniyordu. Amacına ulaşmak için şehzade, yalvarıyor, tehditler savuruyor, ona aşkın balını sunmayacak olursa şu dünyayı terk etmeye hazır olduğunu söylüyordu. Günler boyu Kösem, haremin her yanında kayın biraderini aramaya koyuluyor, ona ne olduğunu merak ediyor, onu hiç gözünden kaçırmıyordu. O ölürse, Ahmed'in, yerine geçecek olanı değiştirerek bir çözüm bulma ve böylece çocuklarının canını kurtarma yolu, kapanmış olurdu.

Sultan, Mustafa'yı nerede bulacağını biliyordu, On Büyü odasında, Kafes'in büyük salonunda. Şehzade orada yan gelir, bir İran çubuğu tüttürür, hafif mayalanmış orkide suyu yudumlardı. O gün, Kösem'i gördüğüne sevindi, hiç şaşırmadı onu bekliyormuş gibi.

Kafes'e adımını atarken sultan herhalde sıradan, konforsuz hücreler bulacağını umuyor, kuşkusuz, haremin bağrına gizlenmiş bu debdebeli sarayla karşılaşmayı hiç beklemiyordu.

Şehzade Mustafa, doğal zerafetini büsbütün vurgulayan bir mor kaftan giymişti. Tam, her sulandığında yeniden canlanan solmuş tomurcuklu bir gül sunmaya hazırlanıyorken, Kösem onu itmek için bir el hareketi yaptı. Güçlükle bastırdığı bir öfkenin etkisiyle:

- Sizden yardım istememeliydim, dedi. Aylardan beri eşimi veraset yasalarını değiştirsin ve size veliahd olma fırsatı tanısın diye rahat bırakmadım. Oysaki, tam işlerin yoluna gireceği sırada siz, benim çabalarımı suya düşürüyorsunuz. Bir gelgeç heves mi bu? Rastgele verilmiş bir karar mı? İstediğiniz nedir sizin?

Mustafa, onu açgözlü bir hayranlıkla tepeden tırnağa süzerek, yanıt verdi:

- Gücümü öteden beri hep koşulları değerlendirebilme yeteneğimden almışımdır. Beklemek en iyi silahımdır ve bana avlarımı dilediğim yere getirtme olanağı sağlar. Taht beni ilgilendirmiyor. Bu, Topkapı'nın en

arzu edilir kişisine yaklaşmanın ve üzerinde baskı yapmanın bir yoluydu. Sizi ağabeyimin kollarında düşünürken nasıl kıskandığımı bilmiyor musunuz? Sizi seyretmekten bıkmıyordum, çünkü tavırları sizin kadar çekici bir kadın ömrümde görmedim.

Kösem, kollarıyla sımsıkı kendi bedenini sardı, Mustafa'nın günah sayılacak bu sözlerine karşı bir kalkan oluşturmak istercesine. Şehzade ise, utangaç kimselerin o beceriksiz kabalığıyla binbir aşk sözcüğü sıralamayı sürdürdü. Gözlerinde kurnazca bir parıltı:

- Şimdiye değin durum gereği bekâr kalmıştım, dedi. Müftüler ve ağabeyim beni devletin çıkarı kavramına kurban ettiler. Bilmem nasıl bir yöntemle beni kısırlaştırdılar ve haremdeki kadınlarla tensel ilişki kurmamı engellediler. Öteden beri, kasvetli bir yaşama, yavaş yavaş ölmeye mahkum edildim. Ne adım var, ne yüzüm, ne görüntüm. Bundan böyle hiç kimse isteklerime karşı çıkamayacak. Yarın imparatorluk Divanı yeniden toplanıyor. Kesin bir karar vermem için bana bir süre tanıdı. Bir hekimler kurulu beni muayene edecek, aklım yerinde mi ve iktidarı omuzlayacak yeteneğim var mı diye karar verebilmek için. Her şey size bağlı. Beni geri çevirecek olursanız, ben de sultanın önerisine hayır derim, deli taklidi yaparım, tahta çıkamayacak durumda olduğumu belirtir ve padişahı, tek varisi olarak Osman'ı göstermek zorunda bırakırım.

Kösem, karşısındakine, varlığına bir an daha dayanamayacakmış gibi baktı. Öfkeden tirtir titreyerek:

- Ahmed ağabeyiniz sizin velinimetiniz, dedi. Demek onu çiğnemek ve zevcesini almak cüretini göstereceksiniz, öyle mi? Bu derece nankör olabilir misiniz? Benim kutsal kişiliğimi kirletmekle ölümle cezalandırılabilecek bir günah işlemiş olursunuz!

Mustafa'nın gözlerinde bir küçümseme ve alay parıltısı çaktı.

- Size kendimi böyle zorla kabul ettirmeye çalıştığım için beni bağışlayınız, sultanım. Şimdiye dek kadınlara duyduğum o yaman istek ateşi, söndürülemedi. Çocukluğumdan beri kapatıldığım için kendimi, hainlik ve öfkeyle karışık bir tür bencillikle katılaştırmışım. Gene de kabahati, beni yaşamın zevklerinden yoksun bırakmak için elinden geleni yapmış olan Ahmed ağabeyimde buluyorum. Gerekirse size zorla sahip olurum. Gene de, size, önerilerimi can kulağıyla dinlemenizi öğütlerim. Padişah öldüğü zaman, harem yasaları gereği Topkapı'dan çıkmak ve acı Gözyaşı sarayına diri diri gömülmek zorunda kalacaksınız. Mabeyinciler sizi çocuklarınızdan ayıracaklar, onları da soylu kişilere yapılması uygun görüldüğü gibi, ipek kaytanla boğacaklar, ve siz beni dinlemediğiniz için

pişman olacaksınız. İki oğlunuzun yaşamı benim iki dudağımın arasında. Bir sinirlenmeye görün, kaçınılmaz ölüme gideceklerdir... Sizi istiyorum, ne bir gün, ne iki gün sonra, hemen şimdi. Hiçbir tehlike yok sizin için. Hiçbir bahaneyle rahatsız edilmemek üzere gereken önlemleri almış bulunmaktayım.

Mustafa'nın bu kararlı tutumu Kösem'i, uyanmak bilmediği bir karabasana sürüklemişti. Kendini şimdiden Murat ile İbrahim'in kanlı cesetlerine eğilmiş görüyordu. Bir ses ona, kendini feda etmesini fısıldıyordu. Ne pahasına olursa olsun, bir köle gibi davranmalıydı, utanıp sıkılmadan, boyun eğen bir köle gibi, yoksa her şey biterdi. Kayınbiraderi ona dokunduğunda, tenine bir çamur seli basmış gibi oldu. Mustafa onu kaba bir açlıkla yakaladı, artık utanması sıkılması kalmadığından, soğuk bir kararlılıkla. Kadının üzerine olanca ağırlığıyla abandı. Öpüşleri oburdu ve okşamaları, sevecenliğe hiç yer bırakmadı. Kösem onun kendisine istediği gibi sahip olmasına rıza gösterdi. Küstahlığıyla adamı aşağılayabilirdi. Tersine, kollarında kımıldamadan, karşı koymadan, kaldı. Son anda ses çıkarmamak için çaba gösterdi, tüm benliğiyle, çiftleşmenin biteceği ve onursuzluğuna son vereceği anı bekledi.

5

O 21 kasım 1617 günü öğleden sonra padişah, Tefekkür odasının penceresi önüne oturdu, orada batan güneşin Kösem'in gözlerini aydınlatışını seyretmeyi alışkanlık edinmişti. Biraz yorgunluk duyuyordu. Mısır aynaları ona yıpranmış bir adam görüntüsü yansıtıyordu. Gözleri parıltısını yitirmiş ve uzun bir uykudan uyanmış gibi, şiş şişti; eskiden bilmediği mor halkalar, otuz yaşını bir bozguna dönüştürmeye başlıyordu.

Saçları seyreliyor ve bir zamanlar tıknaz ve adaleli bedeni et bağlamaya başlıyordu. Şu son zamanlarda ateşi yükseliyor, hiçbir ilaç yarar sağlamıyordu. Bir hastalık göğsünü kemirmeye başlamış, ona hiç umut bırakmıyordu.

Korktu, şu uğursuz düşünceleri zihninden kovarak bakışlarını, her şeyin titizlikle yerli yerine konduğu odada gezdirdi. Birden gözüne, kâfuru ağacından yapılmış bir kutudan ucu çıkmış bir kağıt takıldı. Aldı ve okudu:

Sarayda bir yer, 1617 yılının 20 Kasım günü.

Haşmetlu padişah, ciddi bir tehlikeyle karşı karşıyadır. Zevceniz Sultan ve Şehzade Mustafa hazretleri size karşı suikast hazırlığındalar. Hiç aklınızdan çıkarmadığınız bu iki sevdiğiniz insan, ölümünüzü istiyorlar. Mahpeyker Sultan, sizi daha kolayca ortadan kaldırabilmek ve yoldan çıkmış kardeşinizi atalarınızın altınlı firuzeli tahtına çıkartabilmek için, saf bir kadın görüntüsü ardına gizleniyor.

Bu suçlamaların ardından Kösem'in zamanını nasıl geçirdiği, en ufak ayrıntılarına varıncaya dek, belirtiliyordu.

Ocak 1617

Müftülerin girişimi sonucu, Haşmetlu efendimiz, genç prens Osman'ı mirasından yoksun bırakma kararından dönüyor ve onu Topkapı'ya geri getirtmeyi düşünüyor.

Kösem Sultan korkuyor, Şehzade Mustafa hazretlerine haber veriyor. Müzakere.

Şubat

Sultanın İmparatorluğun yirmidört paşası tarafından armağanlara boğulduğu, "tepeden tırnağa" töreninde gene görüşüyorlar.

Nisan

Osman'ın ve Mahfiruz kadının yolunu kapatmak için, sultan, güçlendirici şeyler içiyor: katt, kola tozu, kırmızı sandal ağacı ve, sizi ardarda on kez aşka doyuracak başka türden aşk iksirleri*

Sarayın Ermeni hekimlerinin size her türlü kucaklaşmayı yasaklama konusundaki kesin talimatına karşın, sultan, bu gece ziyaretlerinin sizi yoracağını, size ölüm getireceğini ve Şehzade Mustafa hazretlerinin bir an önce yerinizi almasını sağlayacağını umuyor.

Haziran

Şu anda bile açık seçik anlayamadığımız nedenlerle Sultan, Davud Paşa sarayına gidiyor. Mahfiruz ile konuşmak istiyor, ona yalvarıyor, aralarındaki savaşa bir son vermesi için ve ikisinin de çocuklarının huzuru uğruna, bir barış öneriyor.

Temmuz

Sultan gene her zamanki baştan çıkartma yeteneklerini deniyor ve Mahfiruz ile mektuplaşmaya başlıyor.

Ağustos

Davud Paşaya, sultanın el yazısıyla Mahfiruz'a yazılmış bir mektup ileten bir haberci gönderiliyor.

Eylül

Osman'ın hoşuna gitmeyi ve Mahfiruz'a nefretini unutturmayı başardıktan sonra Sultan, şehzade Mustafa hazretleri üzerinde giderek daha sıkı bir baskı kuruyor.

Ekim

Zevceniz Sultan, muhafızların gözetimini atlatıyor. Peşinde iki kokona, iki yaşlı nedime, Kafes'e yaklaşıyor ve kimseyi içeri bırakmamaları için kesin emir veriyor.

* *Etiyopya'dan gelme, hayal gördüren ot.*

Kasım

Şehzade, sultanı her canı istediğinde görüyor. Sizin katlinizi nasıl gerçekleştireceklerini düşünüyorlar. Şehzade hazretleri Haşmetlu efendimizin korkunç gerçeği öğrenmesinden çekiniyor. Sultan onu yatıştırıyor: onlara karşı öne sürülen suçlamalar anlamsız. Hizmetindeki onlarca kadın, namusuna tanıklık edebilirler. Maskesini düşürmeye kalkışacak her kim olursa, meydan okuyor.

Padişah, dairesine nasıl bırakıldığını merak ettiği bu imzasız, adsız raporu okuyunca, ellerini, titremesini önlemek için, yumruk yaptı, sıktı. Böğründe, hançer yemiş gibi yaman bir acı duydu. Sersemlemiş bir durumda, kasasına yöneldi, bu, Livornolu bir Yahudinin elinden çıkma, açılması olanaksız bir kilidi olan bir kasaydı, açarak besbelli Mahfiruz yanlısı birinin kaleme aldığı raporu içine koydu.

Şimdiye değin, Kösem ile Mustafa arasında gözlemlediği yakınlık, onda hiçbir kuşku uyandırmamıştı. Kösem hiçbir zaman onun güvenini sarsacak davranışlarda bulunmamıştı. Birlikte yaşanması kolay, Mahfiruz'un da, hatta Haremdeki öteki kadınların da sahip olmadığı bir coşkuya sahipti, ona unutulmaz zevk anları yaşatmıştı.

Zevcesinin yaptıklarını, davranışlarını aklından geçirince, bu raporun iğrenç içeriğine inanmakla acaba doğru mu yapıyorum, diye düşündü. Gene de, Kösem'in Mahfiruz'a karşı tutumu, Eski Saray'a sık sık gidiş gelişleri, Kafes'teki esrarlı buluşmaları sevdalıların en kıskanç olmayanının bile zihninde sorular uyandıracak davranışlardı. Eğer gerçekten suçluysa Kösem bunu pahalıya öder, kafası cellat baltasıyla uçurulurdu. Bu düşünce, aklına gelir gelmez, ona iğrenç göründü. Aldatılmış koca gururunun canı cehenneme! Kösem'siz nasıl yaşardı ki o? Dünyada sahip olduğu tek varlıktı ve dedikodular aşkını hiçbir biçimde etkileyemezdi. Gerekirse Mustafa'yı saraydan uzaklaştırır, kendi seçeceği bir hanımla evlendirir ve her şey eski durumuna dönmüş olurdu.

Kösem'in ansızın gelişi, düşüncelerini yarıda kesti. Toparlandı, rastgele, ters bir davranışla on yıllık uyumlu geçmişlerini bir kalemde silivermekten korkmuş gibi.

Yirmisekiz yaşında Kösem, aynaların ve Topkapı çeşmelerinin yansıttığı güzelliğinin doruğundaydı. İnce bir yüz, kusursuz bir boyun, üzerine simgesinin, rüzgara karşıkoyan bir yaseminin işli olduğu Musul tülleri içinde, göz alıyordu. Venedik'te Rialto'nun en ünlü kuyumcularından Battista Rizzoleti'nin elinden çıkma Ural zümrütleri ve Semerkand'dan

gelme otuz lâl ile süslenmiş mucize kadar güzel, küçük bir taç, başında pırıltılar saçmaktaydı. Bunca ayrıcalığa sahip olmasına karşın Kösem, herkese iyi, hoşgörülü davranırdı. İyilikseverliği en yoksullara değin uzanırdı. Kusur işleyen hizmetkarlara verdiği en büyük ceza, saray bahçesinde yirmi kelebek yakalama cezası olmuştu. Hareme rahat bir hava getirmek kaygısıyla hizmetkârların çalışma süresini kısaltıyor, dayağı yasaklıyor, kölelerinin en önemsizinin bile cenazesini, bir İmparatorluk paşasıymış gibi, törenle kaldırtıyordu. İmzasız mektupta ihbar edilen o tehlikeli suikastçı olduğu kuşkusunu uyandıracak hiçbir belirti yoktu ortada.

Bir an Ahmed, ondan açıklama isteyecek, karşı çıkmasını, haksız yere aşağılanmış suçsuz bir kadın tavrı takınmasını bekleyecek gibi olduysa da, sadece onu anlatılmaz bir zevk içinde seyretmekle yetindi.

Av köşküne gitmek üzere ayrılacağı sırada ona gözlerini öylesine dikti ki kadın, tedirgin oldu. Oysaki Kösem, nicedir kendini resmi bir sorgulamaya hazırlamış ve her türlü tehlikeyi uzaklaştıracak kurnaz yanıtlar bulmuştu. En iyi savunması, kendi sözüyle düşmanlarının sözünün teraziye konması olacaktı. Ne olursa olsun, Mustafa, sonunda sultanın önerisine evet demişti ya. Ahmed'in ölümünde, Osmanlı İmparatorluğu ona kalacaktı. O zamana değin Kösem, Mustafa'ya en ufak bir ihtiyatsızlık yapmamasını, biraz zaman geçmeden onu yeniden görmeye çalışmamasını tembih etmişti. Kayınbiraderi artık işine yaramaz olunca, onu yaşantısından silip atacak ve sonunda hakkı olan mutluluğa kavuşacaktı.

Birden, Tefekkür odası olanca ağırlığıyla sanki omuzlarına çöktü ve bir an önce kendini dışarı atma ihtiyacı duydu. Padişahın hastalığının yarattığı kaygı ve veraset sorunları olmasaydı, o 21 Kasım gününün öğle sonrası -akşama fırtına çıkacak gibi görünse bile - ömrünün en güzel günlerinden biri olabilirdi.

Kösem, padişah haremi kadınlarının oturma ve eğlenme odası olan Büyük Oda'ya gitmeye karar verdi. Orada her zaman bir neşe, bir canlılık hüküm sürerdi.

Odaya girer girmez, nedimeleri, şaşkınlıklarını belli ettiler ama onu gene de içtenlikle karşıladılar ve hemen ut ve darbukanın ahenkli sesleriyle uyum içinde dans etmeye başladılar.

Tören Başkahyası, gizemli bir tavır takınarak ona, İzmir'den gelmiş, el falına bakan bir falcının ele sadece dokunmakla geçmişi ve geleceği söyleyebildiğini fısıldadı. Eğer sultan isterseymiş, geleceğin neler gizlediğini öğrenebilirmiş. Bu düşünce sultanın hoşuna gitmişti. Elbisesindeki süsleri çıkardı, takılarını bıraktı, mis kokulu bir çarşafa büründü ve gerçek kimli-

ğini açığa vurmamak için, haremdeki bakirelerin arasına karıştı. Hep birden loş bir bekleme odasına girdiler, bir kafesin karşısına yerleştiler.

Bir panter postuna çömelen Kösem, aralanan pencereden ellerini uzattıysa da, falcının hayal ürünü sözlerine kendini kaptırmaya pek de hevesli değildi.

Falcı kadın:

- Sende iki kişi yaşıyor, dedi. Biri özgürlük ve dürüstlük peşinde, ötekiyse siyaset ve dalavere düşkünü. Şimdiye dek dizginlerinden boşanmış bir dünyanın kurbanı olmuşsun.

Sağlam iraden sayesinde kendini kurtarabilmişsin. Her zorlukla karşılaşmanda, geçmişin, çekincelerini silip süpürecek ve seni denetimden çıkmış davranışlara sürükleyecek. Yaşamın o geri dönülmez kötülük bayırından aşağı inecek. Sen de hem yükselme isteği var, aynı zamanda hem de zarar verme ve yok etme tutkusu. Her şeye karşın, yazgın, hiçbir Müslüman kadının benzerini yaşayamayacağı bir mucize olacak. Yaşamına tek bir ilke egemen olacak: hile... İki kardeşin sende gözü var. İkisi de sana çılgınca tutkun, ama ikincisi, çıkar gözetiyor. Gene üçyüz çıplak delikanlı bedeni görmekteyim. Kuşku yok. Avucunda 300 sayısı görülüyor. Bu delikanlılarla en az bir kez, içlidışlı olacaksın...

Bu sözler üzerine Kösem, ürperdi ve geri çekiliyormuş gibi yaptı.

Falcı:

- Gitme, kal, dedi. Sana yalan söylemiyorum. Senin yazgını Rigel ve Eldebran yıldızları yönetiyor, onların iradesi dışına çıkamazsın. İnan bana. Aşk için yaratılmışsın, bu, her zaman boyun eğmek zorunda olduğun, amansız bir yasa. Gizli kucaklaşmalarını başka kucaklaşmalarla unutmaya çabalayacaksın, ta yakışıklı, sapına kadar erkek bir Hıristiyanın seni baştan çıkartacağı güne değin. Su görüyorum, ıssız kıyılar, bir fırtına, sancaklar ve bir çöl. Gün gelecek bu erkek senin hem ruhuna, hem yüreğine sahip olacak.

Falcı kadının gözüne birden daha önce görmesi gereken bir şey ilişti: Kösem'in yaşam çizgisi, avucunun içinde bir buçuk kez dönüyordu ki bu, apaçık, uzun bir yaşam belirtisiydi. Bununla birlikte, yetmiş yaş dolaylarında pek belirgin bir kesinti vardı, çizgi, bir baltayla kesilmiş gibi. Buna koşut dört ayrı çizgi o yaşam çizgisini tehdit ediyor ve pek yakın sarsıntıları haber veriyordu.

Ne diyeceğini kestiremeyen falcı, fazla acele sonuçlar çıkarmaktan kaçındı ve Kösem'e, birkaç gün sonra, yıldızlar daha belirgin olduğunda gene gelip onu görmesini söyledi.

- Sana bundan fazlasını söyleyemem ama başının üstünde bulutlar yığılıyor, doruk noktası da bugün. Yatakhanene dön ve ne olursa olsun, oradan çıkma, yoksa birinci yaşamın sona erer ve başka bir yaşam başlar ki bu yaşamın geleceği hiç de parlak görünmüyor.

Bunu söylerken bir yandan da, görüşmeyi bitirmek için bir mangala kokulu bir nesne attı, ve bir sonraki gelsin diye, çıngırağı çaldı.

Kösem, enikonu kaygılanmıştı, kalktı, nedimelerden ayrıldı, Büyük Oda'dan çıktı. Dairesine döndüğü sırada koridorlarda yankılanan korkunç çığlıklar duydu. Teni abanoz renginde bir haremağası terden pırıl pırıl, yanına yaklaştı ve kötü haberi vermekte gecikmedi:

- Felaket! Felaket üstüne felaket! dedi. Padişah İncir Köy'deki av köşkünde fenalık geçirdi. Efendimiz vahşi bir aygıra binmek istedi ve hayvan onu yere fırlattı. Bu düşmeyle, göğsü ezildi. Onu kapalı tahtırevanla getirip selamlığa taşıdık. Durumu çok kötü. Acele sizi istiyor.

Bir an Kösem, sendeledi ama haremağasına, kaygılanmamasını söyledi. Derhal padişahın odasına alındı. Ahmed, sütunlu karyolasında yatıyordu. Gözkapaklarını zorlukla kıpırdatıyordu. Bir baş işaretiyle, hekimleri uzaklaştırdı, gözdesiyle yalnız kalabilmek için.

Kösem, bakışlarıyla, dayanabileceği bir sedir aradı. Sonunda sultanın karyolasının kıyısına ilişti, ama kocası öylesine acı çekiyordu ki, ona dokunmaktan çekindi.

- Ey talihsiz efendim ve zevcim! diye yakındı. Oysaki, size çıkmamanızı söylemiştim. Şimdi çocuklarınıza ne diyeceğim ben? Bunu hiç düşündünüz mü?

Padişah onu dinlemiyordu, bileğini yakalayıp şiddetle sıktı.

Şaşılacak bir güçle:

-Her şeyi biliyorum, dedi.

Bunları öyle bir sesle söylemişti ki Kösem, dehşet içinde kaldı, kendini zina ile suçlanmış, cellada teslim edilmiş, Mustafa'yla birlikte ölüme sürükleniyor gördü.

Padişah:

- Ey benim sevdiceğim, dedi ona, bilmiyorum nasıl bir çılgınlık adına bana olan sadakat andını bozabildin de bedenini kirlettin ama, ölümün eşiğinde, seni bağışlıyorum. İçin rahat olsun! Kimsenin senin içtenliğinden kuşkulanmasına hiçbir zaman izin vermeyeceğim. Seni yitirmemek için her türlü alçalmayı göze alabilirdim. Sana ne derece ihtiyaç duyduğumu hayal bile edemezsin. Bunun içindir ki geleceğini güvence altına alacağım. Bir emirname yayınlamış bulunuyorum, buna göre, özgürlü-

güne sahip oluyorsun, benden sonra ikinci bir evlilik yapabilir, kardeşim Mustafa'yla evlenebilirsin. Eskiden Peygamberimiz, İslamlık uğruna şehit düşenlerin dul eşlerinin, ailelerin sürmesini sağlamak ve nüfusu arttırmak için, kayınbiraderleriyle birleşmelerine izin veriyordu. Bu çözüm sayesinde hem kendi hem de çocuklarının canını kurtarırsın. Senin için yapabileceğimin en iyisi budur. Kardeşimi çok severim ama pek nitelikli biri olarak görmem. Geniş görüşlülükten yoksundur, yaşamın sorumluluklarından kaçar. Onun gölgesinde olursan, onu gözetim altında tutabilir, görev duygusunu uyandırabilir, ordunun başına geçerek tehditleri gittikçe artan şahın istilasını önlemeye zorlayabilirsin. Mustafa sadece, sana çocuklarımızı doğru dürüst yetiştirme ve büyüdüklerini görme olanağı sağlayacak bir araç. Murat, silah kuşanacak yaşa geldiğinde, başladığım işi tamamlayacak, İmparatorluğu güçlendirecek, İran'ı alacaktır.

Mahfiruz ile barışmakla ve kendini ona karşı suçlu bulmakla yanlış yaptın. Davud Paşa sarayında, kinle ve öç alma duygusuyla, çürüyüp gitmekte. Ondan sakın! Allah saklasın, Osman iktidara geçecek olursa, canın tehlikeye girer.

Zevcinin bu son öğütleri, sesindeki hayranlık hıçkırıkları Kösem'in ruhunda korkunç fırtınalar yarattı. Ona umutsuzca baktı ve yüzündeki teri silerek biraz rahatlatmaya çalıştı.

Birkaç saat sonra padişah, şiddetle hıçkırdı, başını eğdi ve ruhunu Allah'a teslim etti. Hekim, uzun uzun üzerine eğildi, elini yüreğinin üstüne koydu, artık çarpmadığını anladı ve bağırdı:

- Padişahımız aramızdan ayrıldı! Haşmetlu Efendimiz, artık Allah'a ve geleceğe ait. Yaşasın halife Birinci Mustafa!

Bu sözleri duyunca Kösem, inanmıyormuş gibi başını salladı. Dehşetten gözleri dört açıldı. Gözyaşlarından görmez olmuş, karyolaya koştu, türbanını yolarcasına çekti çıkardı, duvara çarptı. Deli! Deli! Dudaklarını kan çıkartıncaya dek ısırdı, bileziklerini çıkarıp attı, acısını dizginleyemiyordu bir türlü.

Mustafa onu sultanın karyolasının dibinde, parmakları yorganın köşesine yapışmış, kıpırtısız buldu. İki haremağası sultanı, saray kadınlarının yas belirtisi olarak, süslü perdeleri indirdikleri ve halıları katlayıp ters yüz ettikleri, odasına taşıdılar.

Kendine geldiğinde, Murat'ı bir hasıra diz çökmüş, sürekli inler buldu. Yanına yaklaştı, kucakladı, babasının naaşına son bir kez saygıda bulunmaya gücü olup olmadığını sordu. Çocuk evet deyince, elini sıkı sıkı tutup hünkâr dairesine giden koridora daldı. Ölünün odasında hazin

bir ağırbaşlılık gösterdi. Ahmed'in cesedine sırma işlemeli bir kaftan giydirilmiş, lâle ağacı denilen ağacın tahtasından bir sandukaya yatırılmıştı.

Katafalkın, Mavi camiye götürülmek üzere saraydan çıkartılışını seyrederken neredeyse boğuluyordu. Cenaze alayını uzun süre gözleriyle izledi, hıçkırıklarla kesilen bir sesle durmadan:

- Ey yüreğim, niçin hâlâ vurmakta direniyorsun? Ey ruhum! zavallı kuş! Seni hapseden kafes parçalandı. Kanatlarını çırparak uçup gitmelisin... diye yineliyordu.

Bunu izleyen günlerde, kendinde değildi, gözyaşlarıyla sarhoş olmuştu. Yüzünü gözünü tırmalayıp iz bırakır korkusuyla Ermeni hekimler, yas tuttuğu zaman veya yenemediği bir kedere kapıldığı zaman kullanmak üzere uzattığı küçük parmak tırnağını zorla kestiler.

İki hafta sonra, Başağa, kederini böldü. Ondan, Topkapı'dan ayrılmasını ve derhal, bir daha çıkmamak üzere Eski Saray'a gitmesini rica etti.

- Bugünden başlayarak, padişahın on yıl süreyle gözdesi olmanın bedelini Allah'a ve harem yasalarına ödeyeceksiniz. Ne mücevher götürünüz, ne altın. Eşyanız bir su kabağının yüksekliğini aşmamalı. Dört ipekli başörtüsü, dört kaftan ve dişi kurt ağzına benzeyen kara maskelerinizi götürmekle yetininiz. Hiç kimse, bir haremağası bile, bundan böyle size bakmayacak.

Kösem onun sözünü kesti:

- Bir Osmanlı Sultanı böyle meydan okunmasına alışık değildir. Birkaç gün öncesine değin, saygı görüyordum. Kirpiklerimi bir oynatmamla sarayın iki bin haremağasına sözümü geçiriyordum! Ben bu sarayın kraliçesi ve efendinizin aşkını paylaşan kişiydim. Beni böyle zora sokmakla onun yüceliğini ve anısını kirletmiş oluyorsunuz. Bu yüzden size, hakkımı tanımanızı ve ruh huzurumu bozmamanızı öğütlerim.

Başağanın diretmesi karşısında, beş tane siyah dantel örtü örtünüp onu Eski Saraya götürecek tahtırevana binmek için araba yolunu tuttu. Saray halkı son bir kez önünde eğilmek üzere, eksiksiz, toplanmıştı. Yas dönemi henüz bitmemiş olmasına karşın Mustafa baştan başa değerli taşlarla kaplı pırıl pırıl bir kaftan giyiyordu. Saray nazırı ve emrindeki akağalar, İmparatorluğun en büyük nişanlarını takınmış, yanında duruyorlardı. Murat, İbrahim ve Turhan da onların yanında, bitkin, duruyorlardı.

Üç çocuğunu görünce Kösem, heyecanını beli etmemekte zorlandı. Onları yanında Eski Saray'a götürmek için izin almak istediğinden, Mustafa ile özel konuşma dileğinde bulundu.

Padişah bu isteği hemen kabul etti, onu bir kenara çekti ve kendisini Eski Saray'a kapatmak kararını bir daha düşünmesini istedi.

- Gözyaşların yaprak yaprak düştü. Artık yaşama dönme zamanıdır, dedi kadına. Ağabeyim imparatorluğun korkunç yasalarına karşı uzun süre savaşım vermişti. Seni böyle, görseydi ne derdi acaba?

Kösem, ona teşekkür etmek için:

- Babacığım, şu son haftalar boyunca pek soylu bir davranış gösterdin. Benim avuntum ve desteğim oldun. Ne var ki haremde kalırsam, senin savaş ganimetin olurum. Oysaki ben kimseye bağlı olmak istemiyorum. O saray benim derdime barınak olacaktır.

Padişah, öfkeli bir yüzle, gözlerini uzaklara dikerek:

- Ahmed senin gözyaşlarını hak etmemişti! diye parladı. Tefekkür odasını araştırırken, en değerli belgelerini sakladığı kasayı açacak oldum. Orada raporlar buldum, beni tehlikeli bir suikastçı, üstelik utanma bilmeyen, yasa tanımayan bir yalancı olarak ele veren raporlar buldum. Ağabeyim benim hakkımda bir soruşturma bile açtırmış. Beni bağışlaması için hiçbir yeterli neden yoktu.

Sustu ama gözleri: "Doğrusu istenirse ölümü, başımıza gelebilecek en hayırlı şey. Onun seninle koyun koyuna yattığını düşünmeye dayanamazdım. Belki de mutluluğunuzu bozmak için çılgınlıklar yapardım." diyor gibiydi.

Mustafa'yı dinlerken Kösem, ne yapmalı, nasıl yapmalı da, eşinin anısını kirletmeden hem hayatta, hem de özgür kalabilmeli, diye düşünüyordu.

Birden aklına parlak bir şey gelmiş gibi:

- Töreler bana, Eski Saray ile daha da büyük acılar arasında bir seçim hakkı veriyor, dedi. Neden ömrümü şehrin yoksullarına adamayayım ki? Kendi kendime, bu zavallıları evlerinde ziyaret etme zorunluğu koyarsam, hem kendimi yararlı bir iş yapmış sayarım, hem de Allah'ın beni niçin bunca ağır bir sınamadan geçirdiğini anlarım. Haremin kapıları ancak çok sıkışık durumlarda, örneğin bir yangın veya salgın hastalık durumlarında açılır, ama zevcim Ahmed, padişah dullarının yaşamını belirleyen Tören Kitabında değişiklik yapmıştı. Öte yandan, bu, sokağa çıkma izni, İslamlık tarihinde ilk ve tek değildir. Peygamberin karıları Arabistan'da yoksul mahalleleri gezerlerdi. Yoksullar için yurtlar kurarlar, kocalarının özel bir izniyle tutukevlerine girerler, tutuklulara bağışlarda bulunurlardı. Gerekirse ben de kendimi çirkinleştiririm. İğrenç bir çarşaf giyer ve çok yaşlı görüneyim diye, sırtımı kamburlaştırırım. Bana

eşlik etmeleri için, gücü yerinde haremağaları vermen yeterli olacaktır. Bu nübyalılar bana hem bekçi, hem yardımcı olurlar. Merhemlerin, ilaçların, yiyeceklerin ve yoksulların gereksindiği her şeyin konacağı küfeleri taşırlar. Göztaşı vadisindeki yaşlı kadınlar bana otlar ve bitkiler biliminin gizlerini öğretmişlerdi. İnsanların dertlerine derman olmak için bu bilgilerden yararlanırım. Şu karışık dönemde, halkın nezdinde senin habercin olurum. Gün gelir seni halka sevdirdiğim için bana minnet duyarsın çünkü yoksullar tacının süsleri olacaklardır.

Mustafa, sinirli sinirli karşılık verdi:

- Bildiğim kadarıyla, Tören Kitabının buyrukları kesindir. Hiçbir kadın padişah hareminden, sekiz fersahtan fazla uzaklaşamaz. Üstelik, İslamın sofularını da gözardı etmememiz gerekir. Onlar senin davranışını yanlış bulacaklardır. Sonra da, o tekin olmayan kenar mahallelerde başına belâ gelir. Eğer istiyorsan, Eski Saray'a önceden de yaptığın gibi, orada kapalı yaşayanlara yardım etmek ve armağanlar götürmek için gidebilirsin. Söyleyeceklerimin en iyisi budur. Sana haremi bir altın tepside sunuyorum, oranın tek hükümdarı olacaksın. Artık karar vermek sana düşüyor.

Yengesinin diretmesi karşısında Mustafa, onun Ahmed'in ölümüne gerçekten üzülmediği kuşkusuna kapıldı. Ona göre Kösem, yasına bir son vermekte acele ediyor, ömrünün geri kalan günlerini dört duvar arasında kapalı geçirmek istemiyordu. Öte yandan, kadının bu anlamsız isteklerini yerine getirecek olursa, onu baştan çıkarmak ve merhumun son arzusu uyarınca, onunla evlenmek için zaman kazanmış olacaktı. Şimdi onun isteklerine karşı çıkarsa, Kösem de ömür boyu kendini kapatır ve o zaman gün gelip ona sahip olabilme umudu da uçup giderdi.

Padişah, sonunda pes etti ve İstanbul'un yoksullarına yardıma koşma isteğine boyun eğdi. Topkapı'dan sabah çıkacak, akşam namazından önce dönecekti. Mustafa'nın bu kadar çabuk pekiyi demesine şaşıran Kösem, gene de derinde yatan nedenleri üzerinde soru sormaktan çekindi ve bağışladığı bu izni minnetle karşıladı. Nasılsa bir zaman sonra, hem efendisi, hem kayınbiraderi olan bu adamın tensel isteklerini yatıştıracak bir çözüm bulurdu. Gel gör ki kendini göstermek için dolambaçlı yollara sapmayı seven talih, onu, öngördüğünden de çok daha uzaklara sürükleyecekti...

6

12 Aralık 1617 günü, sarayın kutsal kapıları, önünde açılırken Kösem, tepeden tırnağa ürperdi. Baltalar ve yatağanlarla silahlı otuz haremağasının ortasında, imparatorluk hareminin önündeki Divan yoluna ve Hilal meydanına çıktı.

En değerli fatihlerin göz diktiği, sırtında yüzyılların ve entrikaların yükünü taşıyan, beş yüzbin nüfuslu İstanbul, görünüşte güzel ama gerçekte sağlıksız ve tehlikeli bir yosma gibi göründü gözüne. Gün boyu, salt kadınlara ayrılmış bir kaldırımda yürümek zorunda kaldı ve pazarların tezgâhları önünde oyalanamadı. Biraz fazla atak bir Müslümanla karşılaşacak olduğunda, başını öne eğmesi, peçesini düzeltmesi, yüzünü duvara döndürüp, yolunu sürdürmek için, küstah adamın geçip gitmesini beklemesi gerekiyordu.

Başlangıçta sultan, hiç de hoş karşılanmadığı duygusuna kapıldı. Halk, belki de onların yoksulluğuyla eğlenmeye gelmiş bu saraylı hanıma kuşkuyla bakıyordu. Hatta birkaç küstah, ona sövdü, taş attı. Kösem bu olumsuz davranışlara alışılmadık bir sabırla karşılık verdi. Günahlarını bağışlatmak için taşıdığı küfenin kayışlarından sırtı yara olmuş, Tophane'nin yan sokaklarında ve yoksul liman mahallerinde dolandı durdu. Yoksul kulübelerin kapısını tıklattı, yaşlı kadınlara yardım etti, kolları sıvayıp sönmüş ocaklarda odunları tutuşturdu. Onun gitmeyi seçtiği yerlere, aklı başında hiçbir Müslüman kadın uğramazdı, ama üstlendiği kutsal göreve olan inancı yüreğini eşsiz bir coşkuyla dolduruyordu.

Bu yaptıklarını duyan sofular ortalığı ayağa kaldırdılar. İstanbul'da olsun, başka yerde olsun, bir padişahın, bir hanımı şehirde başıboş koyvermesi, görülmüş şey değildi. Din adamları bu kaçamakların hiç de onaylanmayacak bir niyeti gizleyip gizlemediğini soruyorlardı. Özellikle de Kösem'in her çıkışında alkışlarla karşılanmasını kıskanıyorlardı. Böylesine, pek genç, şimdiden ünlü ve günün birinde hüküm sürecek yaşa gelecek iki oğul anası bir prensesin başına neler gelebileceğini ancak Tanrı bilirdi!

Kösem bu itirazları umursamadı. Tüm ocak ayı boyunca, kendini ala-

bildiğine, üstlendiği işe verdi, yoruldu bitti, hiçbir şeyden korkmaz, hiçbir engel tanımazmışçasına çamurlu sokaklarda kararlı adımlarla dolaştı durdu. Öylesine zayıflamıştı ki nikah yüzüğü elinden kayıp düştü ve şehirdeki bir zavallı yoksulu mutlu etti.

O 26 Şubat 1618 akşamı da, şehirdeki uzun yürüyüşlerden artık adım atamayacak derecede yorgun, saraya dönüyordu. Her adımda ayakları ağrıyor, ama halkın acılarını hafiletmiş olmak, ruhunu aydınlatıyordu.

Her zaman, kapıcılar onu kapıda güler yüzle karşılar, önünde en derin bir saygıyla eğilirlerdi. O akşam, her zamankinin tersine, bakışları ateş saçan haremağaları onu şöyle bir selamladılar ve anlamlı anlamlı gülümsediler ki bu, kadını meraka düşürdü. Dairesine gitmek için girdiği koridor sanki taşlar bile soluklarını tutuyormuş gibi, sessiz göründü. Neden mumlar söndürülmüştü ki? Kim üflemişti onları?

Birden, perdelerin ardına pusu kurmuş kimseler sultanın önünde beliriverdiler, omuzlarından yakaladıkları gibi, yere yıktılar. Kısacık bir an, Rum kadının gözüne, kollarından tutmaya çabaladıkları iki oğlu ve sonra, daha uzukta, dehşet verici savaş zırhlarına bürünmüş nübyalılar ilişti.

Nedenini bilemeden Kösem'in aklına, Mustafa geldi. Kayınbiraderi, onu şehirde özgür bırakma kararından caymış olabilir miydi?

Korkusunu henüz geçiştirebilmişti ki, birinin haykırdığını işitti:

- Yol açın! Padişah İkinci Osman'ın ve valide sultan pek saygıdeğer Mahfiruz sultanın önünde eğilinsin!

Rakibesinin sarayda bulunması, Kösem'in aklına en son gelecek olasılıktı. Mahfiruz ona, taç giyme töreninde Seba melikesi gibi göründü. Arkasında oğlu Osman duruyordu, onbeş yaşlarında bir yeni yetme. Bir tören şemsiyesinin altında, başında ipek sarığıyla, yaramazlık yapmış da kendini savunmaya hazırlanan utangaç bir çocukmuş izlenimi veriyordu.

Mahfiruz, bağırdı:

- Padişahın önünde eğiliniz. O, Osmanlı İmparatorluğu'nun efendisidir, çünkü Ahmed'in oğullarının en büyüğü odur!

Üzerine saldıranların sımsıkı bastırmasına karşın Kösem, doğrulmayı başardı. Mahfiruz, ona kendini toparlayacak zaman bırakmadı:

- Padişaha sahip olmak ve Mustafa'ya göz dikmek sana yetmemiş olacak ki, diye kafa tuttu, bir de kalkmış en aşağılık Müslümanların da eline düşmek için şehrin sokaklarında sürtüyorsun. Ne yazık ki tasarladıkların acınacak biçimde suya düştü. Her zaman karşı çıktığın müftüler seni mahkum ettiler. Davanı hazırlayıp seni yargılayacaklar.

Kösem, düşmanını işitilmedik bir şiddetle süzdü:

- Kayınbiraderimin sarayındayım ben ve canımın istediğini yaparım! diye durumu anlamıyormuş gibi sert bir çıkış yaptı.

Bunları duyunca Mahfiruz, kendinden geçip şirret bir sesle bağırmaya başladı.

- Senin sarayın yok artık. Burası benimdir! Ordudan yeniçeri ağaları beni Ahmed'in göndermekle hata ettiği Davud Paşa hapishanesinden kendileri gelip aldılar. Gardiyanlarımı satın aldım, onlara bir İmparatorluk paşasının gelirinin otuz katını vaad ederek. Müftüler tarafından imzalanan bir ferman, Mustafa'nın hükümdarlığını yasadışı ilan etti. Merhum zevcinin vasiyetnamesine itiraz ediyorum ve eski veraset düzenini yeniden yerleştirmek niyetindeyim: babalarının yerine sadece ve ancak oğullar geçecektir.

Kösem şimdiden kendini bir "ölüm çuvalı" na tıkılıp bağlanmış, Boğaz'ın derinliklerinde boğulmuş gördü.

Fazla hayale kapılmadan, sordu:

- Peki, ya Mustafa?

Mahfiruz, alaycı bir ifade takınıp kaftanının yenindeki görülmeyen bir lekeyi kazırken:

- Muhafızlarım onu Eski Saray'a götürdüler. Merak etme, onu öldürmek niyetinde değilim. Kapalı olduğunu bilmek yeter bana. Sana da ilişmiyorsam, bu, başına gelecekleri görmek istediğimdendir, dedi.

Kösem onunla alay etti:

- Beni elinin altında bulundurup da işimi bitirmemek, çılgınlık demektir! Ben varolduğum sürece hiçbir zaman huzura kavuşamazsın!

- Askerler benden, canını bağışlamamı istediler. Ben de zaferimi borçlu olduklarımın isteğini yerine getireyim dedim. Gün gelecek onlara da borcum kalmayacak. Ama gene de itiraf etmeliyim ki, sana da bir borcum var. Beni öldürtebilirdin, oysaki Ahmed'e bana Devletin bir tutuklusu gibi davranması ricasında bulundun. Kapalı tutulduğum beş yıl içinde ne kokularım eksik oldu, ne mücevherlerim. Şimdi ödeşmiş bulunuyoruz işte. Bu yüzden, kendini mutlu say. Benim yerimde bir başka kadın olsaydı seni celladın kemendine teslim ederdi. Belki ileride kararımı değiştiririm ama şimdilik Eski Saray zindanında yavaş bir ölümü tanıyacaksın. İki oğlun Murat ile İbrahim yanında kalacaklar. Kızın Turhan'a gelince, o, Yedikule mahallesindeki Islahevine gönderilecek. Batakhaneyi yönetenler onun yaşındaki kızlara özel bir eğitim verirler.

Kösem yalvardı.

- Ne olur, yalvarırım sana. Kızımı gönderme! Ananın adına! Benim canımı al da onunkini bağışla! Birkaç yıl önce oğlun Osman'ı nasıl kurtardığımı anımsa. Sünnet sırasındaydı. Öylesine kan kaybediyordu ki* saray hekimleri çaresiz kaldıklarını itiraf etmişlerdi. Eski Saray'daki sultanlardan öğrendiğim otlar ve bilgiler sayesinde hastalığını önledim. Ölmesine göz yumabilirdim ama bu hakkı kendimde görmedim. Senin ana yüreğine sesleniyorum. Turhan'dan ayrılır, onun namusunun kirletildiğini duyarsam ölürüm!

- Böyle bağırmak senin için bir şey değiştirmez! diye diretti Mahfiruz. İleride Turhan, boğazına dek kötülüğe batmış olacak ve o zaman başına gelenlere senin sebep olduğuna onu inandırmakta hiç zorluk çekmeyeceğim. Kızın sana öylesine diş bileyecek, öylesine can düşmanın kesilecek ki, senin elinden bir şey gelmeyecek bu nefret karşısında. Müftüler zaten bir fetva imzalamış bulunuyorlar, onu Topkapı'dan uzaklaştıran ve o ıslahevine gönderen bir emirname. Dostlarına, İstanbul'un dilencilerine ve serserilerine gelince, onlar senin değerli sağlığınla ilgilenecekler. Senin geçim ve bakım giderlerini onlar karşılayacak çünkü ben, senin barınman ve beslenmen için tek metelik harcamamaya kesin kararlıyım. Şimdi, görünme gözüme, ve oğullarına biraz terbiye ver! Küfürleri adamlarımı gülmekten öldürüyor!

Boşuna olacağını bildiği yakarışlara tenezzül etmeyecek derecede gururlu olan Kösem, Mahfiruz'a bakmadı bile. Gardiyanlarının peşinde, iki çocuğunun elinden tuttu ve örtüleri rüzgarda uçuşarak haremin yarımküre biçimindeki kubbelerini örten akasyaların ak dallarının altından yürüdü. Birinci avluda, kelle uçurma cezalarının yerine getirildiği Cellat kuyusuna yaklaşırken, kendini haremdeki dilsizler tarafından idam edilmiş, bedeni yaralarla kapkara, taşlar üzerinde can çekişir gördü ve içini büyük bir keder kapladı. Muhafızların emirlerine uyarak, Eski Saray'a gitmek üzere, basit bir arabaya bindirildi. İki çocuğu ona sokuldular. Yaşlarla buğulanmış kocaman gözlerinde dehşet okunuyordu. Arabada sarsıla sarsıla giderken, asık suratlarıyla, kapana kıstırılmış tilki yavrularına benziyorlardı.

Kösem onları görmüyor gibiydi, doğru dürüst düşünemiyordu. Bir padişahın aşkını tanıdıktan, on yıl süre onunla evli olmanın mutluluğunu tattıktan, yoksulların güvenini kazandıktan sonra, şimdi yalnızlıktan ve kapatılmaktan korkuyordu. Turhan'ı, sonra Mustafa'yı düşününce, hayal gücü onu korkuttu, başlarına en kötüsü gelmiş olabilirdi. Acaba yaşıyor-

** Osman'da hemofili hastalığı vardı.*

lar mıydı? Ya Karaca Mustafa, yöneticilik görevinde alıkonmuş muydu?

Yol boyunca sıkı önlemler alınmıştı. Kararsız bir kalabalık, arabayı geçerken seyretti. Şurada, burada hoşnutsuzluk mırıltıları yükseldi. Tek dostluk belirtisi de bu oldu, çünkü Eski Saray'ın oraya değin şehir, kuşatılmış gibiydi.

Gözyaşları Vadisinin kapısından girince Kösem, muhafızlarının onu hapishanenin kabul odasına götürmelerine ses çıkarmadı, orada eşyasının listesi çıkartıldı.

Ansızın, çıngırak sesleri, müdürün gelişini haber verdi.

- Acılar sarayının efendisi kumandan Şekerpare Ağaya yol verin. Tanrı onun her zaman yardımcısı olsun!

Karaca Mustafa, zindancıbaşı rolünü kusursuz oynadı. İpek maskesinin ve şemsiyesinin ardına gizlenmiş, Mahfiruz'un adamlarının ilettiği emirleri, renk vermeden, dinledi.

İsteselerdi, Mahfiruz'un adamları, sultanın emirlerinin yerine getirildiğini gözleriyle görmek için orada kalabilirlerdi ne var ki, sarayın cüzzamlı havası, ve müdürün gelişini haberleyen o garip tören, onlara her türlü araştırmanın yararsız olduğunu düşündürmüş olacak ki, geri kalanını sormadan, uzaklaştılar.

Onlar gider gitmez haremağası, perdesinin arkasından çıktı. Sultan ile yeniden başbaşa kalmak içini rahatlatmıştı, ona büyük ilgi gösterdi ve alıp Mustafa'nın kapatılmış olduğu Ölüm hücresine götürdü.

Hücrenin kapısının açıldığını duyunca, tahttan indirilmiş padişah hasırdan kalkıp tırnaklarıyla duvarları kazımaya başladı. Yengesini burada görmek ona hem umut, hem korku vermişti. Soran bakışları karşısında Kösem, kısa kesti ve bir zamanlar ölmekte olan müdürün yerine amcaoğlunu nasıl geçirdiğini açıkladı. Mustafa uzun bir süre tek hareket yapmadan, tek söz söylemeden kalakaldı. Kimsenin onu görmediğine emin olunca, Mahfiruz'un odasına dalmasından birkaç dakika önce saklamaya zaman bulabildiği otuz kadar zümrütle bir pırlanta akarsu gerdanlığı kaftanının cebinden çıkardı. Belki de bu mücevherler gün gelir işe yarardı?

Karaca Mustafa, padişahın daha fazla sevinmesine meydan vermedi:

- Henüz hiçbir şey belli değil, dedi. Kimbilir belki de Mahfiruz benim yerime kendi koruduğu adamlarından birini getirir? Bahse girerim ki sizlere karşı sert davrandığıma emin olmak için burada soruşturma yaptıracaktır. Göndereceği müfettişler olağandışı bir tutum saptarlarsa beni yöneticilik görevimden uzaklaştırıp yerime kendi lanet adamlarından bi-

rini koyarlar. Siz müfettişlere, size kötü davranılıyormuş izlenimi vermelisiniz. Kaftanınızı çıkartıp şu paçavraları giyin. Casuslar buradan gider gitmez sizi kurtarırım. O zaman en iyi odaları alır ve dilediğiniz gibi özgür davranabilirsiniz. Sultan Mustafa, siz burada, Unutulmuşlar Kanadındaki hücrenizde kalacaksınız. Size söylediğim gibi yapınız. Bana gelince, ben, sultanı ve çocuklarını zindanlarına götüreceğim.

Karaca Mustafa'nın böyle, kararlı bir tutum göstermesine karşın Kösem'in içi gene de rahat değildi. Çocuklarını ellerinden tuttu, haremağasının peşinden bodrum katının koridorlarına daldılar ve ona ayrılmış bir hücreye girdiler. Herhalde duvarlarında hiç kahkaha çınlamamış, kasvetli bir zindandı burası. Karanlıklar içindeki bu yere hiç ışık girmemişti. Altı parmak kalınlığındaki kapı, uzun süredir kapalıydı. Buranın perili olduğu söylenirdi. Buraya girmek veya havasını koklamak, aklını kaçırmak ya da o yıl içinde ölmek anlamına geliyordu. Nice haremağası buranın gizini çözmeye çalışmış, ama onları bir daha diri gören olmamıştı.

Kösem gördüklerinden dehşete kapıldı: güve yeniği bir berbat yatak ve insanın tenini dalayan çarşaflar! Penceresiz duvarlarda kurumuş kana benzer izler gördü. Karaca Mustafa'nın ona uzattığı birkaç yırtık eşyayı aldı: üç şalvar, bir keten mintan ve kenevir çarıklar.

- İşte bir hançer, diye ekledi haremağası. Koynunuza sokun onu. Ben yardımınıza koşamayacak olursam, kendinizi savunabilir ve saldırganlarınıza bir darbe indirebilirsiniz en azından. Kapınızı bekleyecek nöbetçi Topkapı'dan müfettişler geldiği zaman size önceden haber verecek; pencerenin yukarısındaki cama, aramızda kararlaştırdığımız biçimde, vuracak.

Yalnız kaldığında Kösem, oyuna getirildiği izlenimini bir türlü üzerinden atamadı ve yeniden, kuşkulara kapıldı. Karaca Mustafa'nın içtenliği sahte miydi? Haremağası, karşısına çıkan engelleri yenecek miydi? Ya Mahfiruz'dan yana döner, ona bağlılık yemini ederse?

Gece olurken, Topkapı Sarayından gönderilen müfettişler fırtına gibi Eski Saraya üşüştüler ve bodrum katındaki hücreleri bastılar. Onların gelişi Kösem'e haber verildiğinden, bir saniye içinde döşeğine uzandı ve çocuklarını da önüne yatırdı.

- Hiç ses çıkarmayın! diye emretti. Uyuyun! Kötü adamlar ölmemizi istiyorlar!

Hemen üzerlerini örttü. Kapıda ustaca açılmış bir delikten, casusların yaklaştığını gördü. Sanki adam boğmaya alışkın elleri, kapkaranlık su-

ratları vardı. Hücrenin her köşesini kuşkuyla araştırdılar, olağandışı bir şey bulabilmek umuduyla, çamaşırları karıştırdılar ve sonunda çekip gittiler.

Onların gittiğine kuşkusu kalmayınca nöbetçi, gözetleme deliğini açtı ve Kösem'e kendini sakınmasını işaret etti. Gerçekten de müfettişler aralarında konuşurken kulak misafiri olmuş, geri dönmekte gecikmeyeceklerini duymuştu. Bu yüzden onu hemen odadan çıkartamadığı için üzgündü ama onu böyle, herkesten uzak, kapalı tutmak zorundaydı.

Kösem kendi kendine durmadan:

- Daha ne kadar süre dayanabilirim acaba? diye sormaktaydı.

Hücrenin penceresi olmadığından, dışarıda geçenleri görebilmek olanaksızdı. Çocukları bir türlü uyku tutmuyordu. Onları uyutmak için, koskocaman bir balkabağından çıkan üç cin masalını, kendi de inanmaksızın, anlatmaya koyuldu. Çocuklar bu masalı bildiklerini söyleyince, bu kez de Koncagül dadının başına gelenlerin öyküsüne geçti. Gene olmadı. O zaman, kökü ta çok eskilere dayanan, uslanmaz bal tutkunu ayı Kocaoğlan masalını, enine boyuna anlatmaya koyuldu. Bir saat sonra afacanlar artık masal da dinlemez oldular. Onları elinden geldiğince oyalamaya çalıştı, ve kaftanının düğmeleriyle hokkabazlık numaraları yaptı, düğmeleri çocukların kulaklarının arkasından çıkartıyor ve gene orada yok ediyordu. Sonunda uyuyup gittiler. Yatağın kıyısına ilişen Kösem, onların başında, gözleri açık, bekledi. Sabahleyin, kendini umutsuzluğa kaptırmamaya çalıştıysa da, casusların gidip gelmeleri, sabırsızlığını arttırdı.

Haftalar boyu böyle, bilinmezler içinde yaşatıldı, abdestini zorla alabiliyordu. Çamaşır yıkaması için getirilen leğendeki suyu abdest almakta kullanıyor, çamaşırındaki lekeleri eliyle kazıyarak temizlemeye çalışıyordu. Karaca Mustafa bir ay sonra onu hücresinden çıkartıp dairesine getirttiği zaman, dişi kurt gibi sıskalaşmış ve pis pis kokuyor olması herkesi etkiledi.

- Bizi hangi hakla kapattın? diye bağırdı. Niçin daha erken salıvermedin? Konuş! Öyle zayıfladık ki Boğazın rüzgarı bizi uçuracak. Helâya gitmemize bile zor izin verdin. Günlerce kendi dışkımızın kokusunu çekmek zorunda kaldık. Seni buraya yönetici olarak atamama değdi mi, söyle?

Bu sözler üzerine Karaca Mustafa, sapsarı kesildi:

- Lütfen beni bağışlayınız ama böyle davrandığıma hiç de pişman değilim. Artık müfettişler benim acımasızlığıma inandılar. Biliyorum, çok

çektiniz. Hücrenizin bekçisi bana içerinin havasının ne denli solunulmaz hale geldiğini söyledi. Bundan böyle, baskın-teftişlerden korkumuz kalmadı artık, istediğiniz tüm özgürlüğe sahip olabileceksiniz. İçiniz rahat etsin. Adamlarım sizi hamama götürecekler. Orada olabildiğince uzun zaman kalınız. Dönüşünüzde sofralarınız öyle bir donatılmış olacak ki, siz de beğeneceksiniz yemekleri.

Yasemin kokulu bir banyonun içinde Kösem, yorgunluğunu ve heyecanlarını üzerinden atacak bol zaman buldu. Sonra iki oğluyla birlikte sofraya oturdular, kömür ateşinde kızarmış koyun budu ve bıldırcınla karın doyurdular ki bu şölen, Galata'nın kenar mahallelerinde yaşayan halkı başkaldırıya yöneltebilirdi.

Murat ve İbrahim, bir daha ne zaman yemek yiyebileceklerini bilmeyen çocukların oburluğuyla pilava saldırdılar. Şölen, sıcak fıstıklı şöbiyetle ve portakal çiçeği çayıyla sona erdi.

Böyle bir yemekle sinirleri gevşemiş, dinlenmiş olan Sultan, gözyaşlarından kahkahalara, Karaca Mustafa'yı şaşırtan bir çabuklukla geçiverdi.

- Bir şey zihnimi kurcalıyor, dedi, nasıl oldu da hücremin bekçisi beni zamanında uyarabildi? Birbirinizi uyarmak için aranızda bir şifreniz mi var?

Haremağası, gizli bir şey açıklıyormuş gibi alçak sesle:

- Eski Saray, saldırganların yolunu şaşırtmak üzere, labirent biçiminde yapılmıştır. Buradaki mahzenlerin, yeraltı gömütlüklerinin ve gizli geçitlerin tam olarak nereye çıktığını bilen yoktur. Bu yüzden, Mahfiruz'un casuslarını hapishanenin en uzun geçitlerine sokmak kolay oldu. Bu arada bizimkiler, mahzene kestirmeden indiler. Elimizde birçok olanak vardır. Çok zaman gözlerimiz ve parmaklarımız bacaklarımızdan çabuk gider. Takkelerimizi kaşımıza doğru eğme biçimimiz, ellerimizdeki yüzüklerin sayısı ve giydiklerimizin renkleri kendine özgü bir anlam taşır. Bir kapı nöbetçisinin başlığına taktığı bir kırmızı sorguç, tehlikenin yakın olduğunu belirtir. Anahtar destelerinin şakırtısı bile girişte, arzu edilmeyen kişilerin varlığını bize haber verir. Üstelik, benim dairem, dört köşeyi görebilecek biçimde tasarlanmıştır. Her şeyi görebilir, adamlarımı uyarabilir ve savunmamı çabucak düzenleyebilirim.

- Peki, bizi nereye yerleştirmeyi düşünüyorsun?

- Siz ve çocuklarınız için birinci katta üç oda seçtim. Bu odaların özelliği, mahzendeki hücrelerinize, kimsenin varlığını bilmediği gizli bir merdivenle bağlantılı olması. Tehlike haber verildiğinde bu gizli geçitten

hücrenize ineceksiniz, bekçiniz de üzerinize hemen kilidi vuracak. Sonra gösterişli giysilerinizi çıkartır her zamanki paçavralarınıza bürünürsünüz. Bu odalar, göreceksiniz, geniştir. Pencerelerinde renkli camlar, yataklarında kabarık, kaztüyü yastıklar bulunur. Oraya çamaşır, havlu, misvak, keçi postları, kokulu çamsakızı ve kilitlenebilir üç tane Kuran koydurdum. Bir de helânız var, banyo tuzları ve Mısır işi bir banyo teknesi de.

Sultan, Karaca Mustafa konusunda aldanmış olduğunu kabul etti. Ne iradeydi şu adamınki! Gözüne girme isteği nasıl da güçlüydü! Onun sayesinde, umutsuz gibi görünen durum, sonunda, ustaca çözümlenmiş oluyordu. Arkasında böyle bir dayanağı oldukça, yaman oyunlar kotaracak ve onun hakkında varılmış olan en berbat kanılar bile gerçeğin yanında hiç kalacaktı.

Bunu izleyen iki yıl, bitmek bilmeyecek gibi yavaş gidecek yerde, şimşek gibi çabuk geçiverdi. Sultan her akşam, Ahmed'in tuğrası bulunan, atlas gibi parlak bir deftere, sarayın önemli olaylarını kaydediyordu. Teneke kalem ucunu yeşil bir mürekkebe batırıyor ve hem okunaklı, hem zarif bir yazıyla, sevinçlerini de, dertlerini de canlandırıyordu.

Gözyaşı Vadisi,
Hicri Rebiül-evvel 1027(Şubat 1618)

Geçip giden günler, badem gibiydi, kimi acı, kimi tatlı. Bugün de bir tehlike uyarısı gelecek mi? Saraydan ziyaretçi baskınına uğrayacak mıyız? Birinci kattaki odalarımı bodrumdaki hücreme bağlayan merdivenleri kaç kez inip çıktık!

Karaca Mustafa ile aramızda bir dostluk bağı oluştu. Başka bir yerde olsaydık, bu denli ilgili ve akıllı bir suçortağı asla bulamazdım. Ona duyduğum minnet, her gün biraz daha artıyor ve onun varlığına her gün daha çok alışıyorum. Onu yakın bir arkadaş olarak görüyor, ona karşı bir merak ve günlük sırlarımı ve acılarını paylaşmaktan mutluluk duyuyorum.

Şimdiye değin Babacığım (Mustafa) beni rahatsız etmedi. Bir süre önce onun beni yeniden baştan çıkartmak için harekete geçmesini bekliyordum. Ama o hiçbir girişimde bulunmuyor. Kardeşim olduğunu anladı mı acaba?

İki oğlumla, Murat ve İbrahim'le birlikte uyuyorum. Onları bağrı-

ma basmak ihtiyacındayım, bedenlerinin sıcaklığı bana öylesine güven veriyor. Her zaman kavga ediyorlar. Onları zorla barıştırdıktan ve bağrıma bastıktan sonra, yüzlerine öfkeli bir anne gibi bakıyor ve buram buram tarçınlı kakao tüten fincanlarla, armut şekerlemesi ve bazlamayla dolu bir tepsi getirtiyorum. Yedikleri sopa, bir akasyalı bazlama için birbirleriyle çekişmelerini de, onu oburca mideye indirmelerine de engel olamıyor. Onları salıvermeden önce kulaklarının arkasına biraz koku sürüyorum ve odayı çok geçmeden bir elma ağacı kokusu dolduruyor. Beni öpüyorlar, koşuyorlar, kapının aralığından başlarını uzatıyorlar. Birbirleriyle barışıyor, gülüyorlar. Birazdan, hava elverirse, onlara dışarıda, avluda bir fıskiyede bir İspanyol portakalını zıplatma hünerini öğreteceğim...

Mevsimler birbirini kovalıyor. Karaca Mustafa bizim velinimetimiz. Onun sayesinde Babacığım, birinci kattaki bir odada yaşıyor, ama oda, sarayın ta öteki ucunda çünkü koruyucu meleğimizin onu benim odalarıma yakın bir yere yerleştirmesini yasakladım. Bana gelince, benim bir dönme dolabım, Venedik işi bir tabak geçirme düzenim ve zemin kattaki mutfakla dairemin arasında iner çıkar bir yemek dolabım var. Sabahleyin, Karaca Mustafa kahvaltımızı ve zaman zaman da başkentin bir kenar mahallesinden satın alınmış kaymaklı süt getirtiyor. Pek hoşlandığım bir aile havasında, yemeklerimizi birlikte yiyoruz. Sırdaşım bana lezzetli yemekler getirtiyor: biber dolmaları, biber salçalı, yumuşacık ızgara etler, sirkeli susam ezmesinde, çay yapraklarına sarılarak, kâfuru ateşinde tütsülenmiş piliç. Daha dün, korda pişirilmiş bir deve hörgücü.

Kristal sürahilerin ve Cenova şamdanlarının ardında, lokum tadarken beyaz toz şekerini saçmakla eğleniyoruz. Sonra bitişik odaya geçip biraz Ermeni likörü tadıyoruz. Şarkılarım dinleyicilerimi büyülüyor. Karaca Mustafa'ya bakılırsa

"Sesim, bir Bohemya kristali üzerinde bir çiy damlasıymış". Şair işte! Ne olacak!

Yarın çocuklar ilk kez çıkacaklar: burada kapalı tutulanların gezinti yeri olan ağaçlıklı yola gidecekler. Büsbütün dikkatli davranmam gerekiyor, çünkü yakındaki caminin minaresi aynı zamanda Mahfiruz'un casuslarının gözetleme kulesi, caminin kör müezzini görevden alınıp yerine, vaşak gözü gibi keskin gözleriyle Acılar vadisinin içinde olup bitenleri kaçırmayan bir casus görevlendirilmiş.

Birkaç hafta sonra, Karaca Mustafa, dairesinin arkasında bize,

bir sebze bahçesi yapmamız için izin verecek. İşte şimdi de birer Rumeli köylüsü olduk çıktık. Ah, Mahfiruz bir bilseydi!...

Kıl toplayıcılar bugün öğleden sonra geldiler ve neredeyse yakayı ele veriyorduk. Her yıl Mahfiruz, berberlerini gönderiyor, iki çocuğumu boyundan ayak bileğine değin tıraş etmeleri için. Bu habercilerin dönüşünde, rakibem, çıkan tüyleri hastalık derecesinde bir güvensizlikle, dikkatle inceliyor, ve bu, onun içini rahatlatmaya ve henüz gerçek bir tehlike olamayacak denli küçük çocuklardan korkmasına gerek olmadığına inandırmaya yetiyor.

Yaşına karşın Murat, tıpkı zavallı babası gibi, kıllı, ve kılları iyice sıklaştı, karardı ve sertleşti. Bunun için bir gece, kıl toplayıcıların gelmesinden önce, Murat'a Malezya'dan gelme bir ilaç sürdüm, tüylerini teker teker yolarak en yumuşak ve en az tehlikeli olanları bıraktım. Afyon vermiş olmama karşın, çocuğumun enikonu canı yandı. Göğsü pençe pençe kızardı ve acıdan bağırmamak için kaftanımın üzerinden beni ısırmak zorunda kaldı. Sonradan onu bir gün boyu talk pudrasından bir döşeğe uzattım ki bu bile onun, kaşıntılardan yakınmasını önleyemedi.

Allah'a bana hiçbir zaman yenildiğimi kabullenmemek gücünü bağışlaması için yakarıyorum. Şu dünyadan ayrılmam gerekiyorsa eğer, ayrılırım ama Mahfiruz ağzımdan tek şikâyet alamayacaktır ve dudaklarımdan çıkacak tek sözcükler, onurdan ve özgürlükten dem vuracaktır!

7

1620 yılının o kış sabahı, Kösem çevresine bakındı. İçinde bulunduğu odada, sultan olarak onurunu zedeleyecek hiçbir şey göremedi. Sütunlu italyan karyolası, yılın mevsimlerini simgeleyen turkuvaz mavisinden bir mozayikle ve sırma saçaklarla süslüydü. Odanın geri kalan eşyası da, içine huzur veren bir hava yaratmaya katkıda bulunuyordu. Tuvalet masasındaki somaki mermer koku şişeleri ve kristal kavanozlar ona her zaman son derece büyük bir zevk verirdi. Sedirin orada oyalanarak, Arap ve Türk kitaplarına bir göz attı: Bağdat halifelerinden öyküler ve Kuran'dan âyetler.

Karaca Mustafa'nın geldiğini haber verdiklerini duymadı bile.

Görgü kuralları uyarınca haremağası, esas konuya geçmeden önce, bir sürü nezaket sözleri sıraladı. Sultan, onun halinden, verilecek yeni haberleri olduğunu hemen anlamıştı. Kendisine hayran hayran baktığı için, sitem etmekten geri durmadı.

- Karaca Mustafa, beni, bir öpücük bile kopartamayacağın bir kadın gibi seyretmektesin. Bana duyduğun saygı, neredeyse tapınmaya dönüşecek. Bu kadarı da fazla. Ben de sıradan bir Müslüman kadınıyım.

Karaca Mustafa, utançla karışık bir şaşkınlıkla karşılık verdi:

- Siz sıradan bir kadın değilsiniz ki. Siz, Topkapı'daki odalıkların yaptığı gibi, zencileri de, köleleri de hor görmezsiniz.

Sultan, nargileye uzanırken, sordu:

- Neden hor görecekmişim ki? Onlara karşı öne sürülen suçlamaların çoğu saçma. Onlar da herkes gibi, insan değil mi? Şu hapishanede yaşayan haremağalarına gelince, onların neler çektiklerini gördüm. Çoğu uğradıkları felakete katlanamıyor. Allah Topkapı'ya dönmeme izin verirse eğer, bu erkekliği alma işlemlerini engelleyeceğime ve hadım etme uygulamasına son verdireceğime yemin ederim.

Haremağası, içini çekti:

- Bu dileğiniz asla gerçekleşmeyecektir, çünkü Mahfiruz, tahtının elden gitmesine izin vermez. Bir mektup aldım ondan, size, çarığımın tozuna davrandığım gibi davranmamı emrediyor.

Kösem'in menekşe rengi gözlerinde bir merak ışığının çaktığını görünce Mahfiruz'un adının baş harflerini taşıyan mavimtırak bir kağıdı açtı ve hafifçe öksürdükten sonra, içeriği okudu:

"Dert Kuyusu" diye anılan hapishanenin müdürüne.

Tahtın ve İmparatorluğun iyiliği için.

Bugünden başlayarak, daha sıkı bir düzen uygulaman emri verilmiştir. Duvarlar boyunca dikili selvileri kestirecek ve yıllardan beri baş belası kaçma girişimlerine elverişli ortam sağlayan kuzeybatı terasının önüne yüksek bir duvar çektireceksin. Kapılara yeni kafesler koydur, gizli kapılardaki kilitlerin sayısını arttır ve parmaklıkları kesici şeylerle koru. Tutuklu kadınlara gelince, onlara acımasız davran. Geceleri birbirlerinin yanlarına gitmelerini önlemek için onları yataklarına bağlayacak ve kalçalarına bekaret kemeri takmaya zorlayacaksın. Kapıdaki nöbetçilerin sayısı arttırılacak. Gece bastırırken kadınlar yoklanacak, pabuçları çıkartılacak.

Kösem Kadını hiç kimseyle görüştürmeyeceksin. Gezmelerine izin vermeyecek ve gardiyanlarıyla her türlü ilişkisini keseceksin. Mektup yazma veya alma izni kesin kaldırılacaktır. Onu sadece sıradan bir tutuklu olarak görecek ve kendine Sultan dedirtmesine izin vermeyeceksin. Tek arkadaşları bitler ve sıçanlar, tek yatağı da iğrenç bir ot minder olacaktır. Su bulamayacağı için, ne Kuran okuyabilecek, ne namaz kılabilecek ve Allah'ın katında günaha girecektir. İstanbul'da durum biraz yatıştığında ve benim uygun göreceğim bir zamanda sana önceki mektuplarımdan birinde sözünü ettiğim zehiri kullanacaksın. Tahtın kutsal niteliğini kirletme cüretini gösteren kişi, böylece ölecektir. İradem, budur. Bu mektup yakılacaktır. Herhangi bir gevezeliğin korkunç biçimde cezalandırılacaktır. Allah valideyi kurtarsın. Düşmanları - eğer varsa- gebersin.

5 Kasım 1620'de, Topkapı'da, İmparatorluğun ve dünyanın en güzel sarayında, yazılmış ve mühürlenmiştir.

Altında Mahfiruz'un mührü: Böyle olacaktır.

Karaca Mustafa, Kösem'e, hapishanede sadece padişah dullarının değil, aynı zamanda İmparatorluğun kimi valilerinin ve paşalarının cariyelerinin, zevcelerinin, kızlarının ve yeğenlerinin de bulunduğunu söyledi.

- Mahfiruz'un kuşkulandığı, önemli görevlerde bulunanların tümü aile-

lerini rehine olarak Eski Saraya bırakmaya zorlandılar, diye kaygıyla ekledi. Mahfiruz böylelikle onların sadakatini güvence altına almış oluyor. Erkeksiz kalmak, tutuklu kadınları alabildiğine sinirli yapıyor. Onların bu huzursuzluğu Topkapı müfettişlerinin dikkatini çekme tehlikesi yaratabilir.

Kösem burada kapalı olanların acınacak durumunu biliyordu. İçlerinden çoğu, aklını kaçırıyor, deliriyordu. Kimileri gizli ayinlere, büyüye merak sarıyordu. Cinler gelip sarayı basacak bahanesiyle kimi geceler hiç uyumayanları vardı. Karabasan görmemek için salı günü saçlarını, çarşamba günleri tırnaklarını kesmezlerdi. Çok zaman özel bir tören, 'zikir' töreni yaparlardı ki bu, anlamsız çığlıklar ve düzensiz hareketlerle onları baygınlığa benzer bir çöküntüye sürükleyen bir tür kendinden geçme durumuydu. Kimse onlarla ilgilenmediği için, kendi kendilerine aileler uydururlar, bir mektup kutusu hazırlayıp hücreden hücreye pusulalar gönderirlerdi birbirlerine. Aydınlığın altından değerli olduğu bu Unutulmuşlar Kuyusunda, hiç de olası görünmeyen bir oyalanma konusu arayarak, odadan odaya gezinirlerdi. Onların yaşamını aydınlatacak hiçbir şenlik yoktu. Acılarını döktükleri koridorların duvarları rutubetten sırılsıklamdı, odalar ısıtılmıyordu çünkü ocağa atacak odun yoktu, Sultan Bayezıt döneminden kalma eşya, pek rahatsızdı: dimdik arkalıklı dörtgen iskemleler, Selanik yününden döşekler ve yorganlar.

Yiyeceklerin de bundan kalır yanı yoktu: Pera'ndan gelme acı bir su, kıtlık ekmeği, Rumeli lahanasından çorba, sakatat ve patates yemekleri, sözde Yeni Dünya'dan ithal edilmiş baklagiller. Kakule veya meyankökü çiğnemeye kalkışan, iki kırbaç yerdi. Arpa suyu, rakı, boza, darı birası, çubukla uyuşturucu bitkiler içmek yasaktı. Yazı, müzik, hat sanatı sert bir biçimde cezalandırılırdı. Tutuklu kadınlar, mutluluğu arıyor ve buldukları yerde tadını çıkartıyorlardı. Geceleri, ufak bir gezinti bahanesiyle çıktıkları bahçelerden içeri girmek bilmiyorlardı.

Sudanlı nöbetçilerin göz yumması sayesinde, cüreti, Kam-Çaka yapacak kadar ileri götürmüşlerdi ki bu, bin delik delinmiş bir duvardı ve deliklerden ellerini sokuyor, avuçlarındaki paralarla duvarın öte yanındaki Nübyalı nöbetçilere rüşvet yedirip onları kendilerini okşamaya zorluyorlardı. Bu mimari buluş onlara hem kimliklerini koruyabilme ve hem de dizgininden boşanmış tutkularını yatıştırabilme olanağı veriyordu.

Kösem, edep kaygısını gözardı ederek, yara tümüyle gangren olmadan, sorunu çözmek niyetindeydi. Korkusuz davranmayı sevdiği için Karaca Mustafa'ya açık açık sordu, tutuklularının acısını neden yumuşatmıyor diye.

- Sorumlusu olduğun saray halkı, durmadan başkaldırıyor, diyorsun. Bu tutumlarında direnirlerse, Mahfiruz'un casusları, aramızdaki suç ortaklığını anlamakta gecikmezler. Bana öyle geliyor ki, bir karara varmanın artık zamanıdır. Ne pahasına olursa olsun, tutukluları yatıştırmak zorundayız. Neden Kapalı Çarşıdan erkek köle satın alıp buraya getirmeyesin ki? Sarayında huzurunu sağlamış olursun. Bize ayrıca, ürkek olmayan, aşk oyunlarında usta kadınlar da gerekli. Bir süredir Sultan Mustafa, çöküyor. Böyle kendi kendini yemeyi sürdürürse, kayınbiraderim bir daha hiçbir zaman hüküm süremeyecek duruma gelir ve Şehzadeni yeniden tahtta görmek hayalin de suya düşer. Oysa ki görevin, hükümdarına hizmet etmektir. Sultan Mustafa bir daha padişah olursa, sana bakirelerin bekçisi yani Kızlarağası görevini and içerim.

Böylesine bir önerinin çılgınlığıyla sersemleyen Karaca Mustafa, alnına biriken terleri kuruladı ve dudakları gerilir gibi sırıttı.

Ondan bir yanıt beklemeden Sultan, elini dostça adamın omuzuna koyarak kararlı bir sesle konuştu:

- Benim aracılığımla sen de öcünü almış olursun. Bu öç, yaşantına bir anlam vermekte. Müslümanlar seni köle yaptılar. Sen ve senin gibiler birer gölgeden öte bir şey değilsiniz. Boyun eğmek, sonunda ikinci benliğiniz olup çıkmış. Eğer mücadele gücünüz olsaydı bugün özgür insanlar olurdunuz. Karaca Mustafa, artık geri çekilemezsin. Yollarımız ergeç birleşecektir. Hedeflerimiz bir. Bir gün gelecek, köleliği de, haremi de, hadım etme işlemini de ortadan kaldıracağız. Ama bu büyük umudu gerçekleştirmek için, senin yardımına ihtiyacım var. Biz, ikimiz, insanların kurbanı olmadık mı seninle? Sözlerime doğru değil diyebilir misin? Çocukluğumuz da, ilk gençliğimiz de zindanların soğuğunda geçti. Çektiklerimiz bizi en ufak bir vicdan azabından bağışık tutar.

Haremağası:

- Peki, köleleri nasıl satın almayı düşünüyorsunuz? diye sorarken, Sultanın oyununa böylesine kolaylıkla gelmiş olmasına kendi de şaşıyordu.

Kösem, bu soruyu, billur gibi bir kahkahayla karşıladı.

- Tahttan indirilmesi sırasında Mustafa, paha biçilmez değerde birkaç süleyman taşı (grena) ve zümrüt saklamayı başarmış. Bu taşları hem yardımıma teşekkür etmek için, hem de doğum günüm dolayısıyla, bana armağan etti. Sulumanastır mahallesindeki Ermeni kuyumculara bu taşları oldukça iyi bir fiyata satabilirsin.

Biraz da alaylı, ekledi:

- Madem ki birbirimize içimizi dökmekteyiz, sana bir itirafta bulunabilirim. Benim kokumu kokladığından beri, kayınbiraderim Mustafa, başka güllere eğilmek istemiyor. Onu benden uzaklaştırırsan memnun olurum. Ona en güzel bakireleri sağlamaya özen göster, sarışın ve bir içim su olanları. Ama hepsi bu kadar değil. Hapishanemizin bitişiğinde gizli bir harem yaptıracaksın ki, bir konut içinde iki ayrı konut olsun. Bu gizli harem bize, göz açıp kapayıncaya dek kısa bir zamanda hücrelerimize dönme, sarayın sekiz yüz doksan odasını göz altında bulundurma ve herhangi bir kimsenin gözetim ağımızdan sıvışmasını önleme olanağı sağlayacak. Camimin temellerini yapmış olan mimarlar bana kendi buluşları olan ve cami kubbesinin bağlantı yerlerini belli etmeyen bir bileşim göstermişlerdi. Bunun sırrını sana açıklayacağım, ve Topkapı müfettişleri, bu gizli binanın izini asla bulamayacaklar. Birbiri arkasına yapılacak dört duvara gizlenecek konutumuz. Avluları değiştirecek, bambaşka bir görünüm verdireceksin. Orayı yapay bir göl ile bir dere, bir çayır, havuzlar, bitkiler, küçük çin köprüleriyle düzenleyecek, o hapishaneye bir cennet görünümü kazandıracaksın. Buraya Mutlu Semt veya Görünmez Vadi adını vereceğiz. Burası kutsal ve el değmemiş, insanların kirletmesine izin verilmemiş bir yer olacak ve biz tutuklu kadınlar orada gardiyanlar gibi, bir sonsuz mutluluk ve tatlı terk edilmiş duygusuyla yaşayıp gideceğiz. Biri gevezelik edecek olursa, Mahfiruz bu tür bir masala inanmayacak ve sırrımız titizlikle korunmuş olacaktır. Rakibem, farkına varmaksızın, kendisinden, en parlak biçimde öç almama izin vermiş bulunuyor.

Birkaç ay sonra, Karaca Mustafa'nın, üstlendiği görevi nasıl bir ustalıkla yerine getirdiğini görmek, onu şaşırttı. Haremağası, zümrütleri en yüksek değerinden paraya çevirdi. Kulakları inci gibi ikiyüz peri kızıyla eşsiz güzellikte, yüz kadar Mykonos'lu ve Rodos'lu kadın satın aldı.

Hiçbir sayım kayıdına girmemiş olan tüm bu kalabalığı gizleyebilmek tehlikeli bir işti ki müdür, bunu da ustaca becerdi. Erkek köleleri sarayın tahta kesimlerini ve damlarını yenilemek için gelmiş duvarcı ve marangozlar olarak gösterdi. Önlemlerini almayı seven bir insan olarak Topkapı müfettişlerinin merakını uyandırabileceğini de öngördü. Sevda oyunlarının, sarayın öteki ucunda, Bizans döneminden kalma bir gezi yeri olan ve "Rumların sefası" diye adlandırılan bir yerin yakınında oynanmasına karar verdi.

Daha da sıkı bir önlem olarak, aşk odalarının girişi, ustaca yapılmış tahta panolarla gizlendi ve koridorlar da, oradan geçenlerin birbirini

görmeyeceği biçimde tasarlandı. İlişkilerini aralıksız sürdüregeldiği, saraydaki haremağaları, öylesine apayrı bir dünya oluştururlardı ki bu dünyada, onur ve sadakat gelenekleri de, eskiden uğranmış olan haksızlıklar ve çekilmiş acılar da, bir kutsal inanç düzeyine yükseltilmiş bulunmaktaydı. Dağıtılan yüklü bahşişler, onlardan hem kesin bir ağzısıkılık, hem de tam bir suç ortaklığı ve sadakat sağlamıştı. Onlar aracılığıyla, Karaca Mustafa, her an, Topkapı müfettişlerinin niyetlerini öğrenebilecek durumda gibi görünüyordu. En ufak bir uyarıda, Sudanlı bekçiler ve kapıcılar, çıplak tutuklularla kölelerin, sere serpe aşk saatleri geçirmekte olduğu gizli odalarda boy gösteriyorlardı. O zaman her şey taşınıyordu, erkek sevgililer, açık saçık resimli tahta kaplamalar, manyezi nargileleri. Odalar sakin yerlere dönüşüyordu. Birkaç saniye önce, bu hanımların en durgun olanını bile baştan çıkarmış o kösnül havadan geriye hiçbir belirti sızmıyordu.

Ve yaşam böyle, hoş bir biçimde akıp gidiyordu. Bu zevk yaşantısı, paşa ve vali karılarına, kendilerini alabildiğine kapıp koyverdikleri bir uçarılık ve eğlenme oburluğu vermişti. Tanrı bilir çınarların içine yuvalanmış hava köşklerini ne denli sevdiklerini! Bu mimarlık harikaları onlarca kese altına malolmuş ve "küçük tükeniş sarayları" diye adlandırılmıştı çünkü oralara her giren, çılgın kucaklaşmalardan bitkin düşmüş, tükenmiş bir durumda çıkıyordu. Dedikodulardan uzak, usta gölge ve ışık oyunları, bu daireleri binbir renkle parıldatıyor ve kadınların gözlerinde istek dolu parıltılar uyandırıyordu. Juleple* kokulandırılmış giriş kapısının üzerinde şu yazı bulunuyordu:

"Sevgili konuklar! Uzanınız, seviniz, kendinizi doyurunuz, uyuyunuz ve rüya görünüz!" Eski Saray'ın, müfettişlerin girebildiği tüm bölümü terkedilmiş durumdaydı, ama Topkapı'dakilerin çoğunun bilmediği geri kalan bölümler, Karaca Mustafa'nın özenli bakımı sayesinde, bir afyonkeşin gördüğü hayalleri düşündürecek büyüleyici bir yer görünümündeydi.

Salkım söğütlerin gölgesinde altı akarsu kıvrıla büküle uzanıyor ve kuğular, sakin bir gölde süzülüyorlardı. Kösem, en olmayacak hayallerinde bile böyle bir âlemi hiç görmemişti. İlkbaharda, çıplak ayak yürümenin pek hoş olduğu pembe granit teraslarda geçiriyordu günlerini. Denizin, bir inci pırıltısıyla kıyılara vurup dağılan dalgalarından başka hiçbir şey görmüyordu. Geceler öylesine büyü doluydu ki, uyumayı unutuyordu. Bundan mutlu bir övünç duyuyor, hiç kimsenin onunla boy ölçüşemeyeceği bir yolda ilerlediğine inanıyordu. Doğruyu söylemek ge-

* *Uyuşturucu nitelikleri olan acem parfümü.*

rekirse, Topkapı'nın, tutkularla dolu hayal gücünde açmış olduğu bir dünyanın özlemini canlandırmaktan başka bir şey değildi aradığı.

Kimseyi şaşırtmayan bir çelişkiyle, değerli kişiliğinden pek az ödün verdi ve dedikodudan uzak kalmakta son derece başarılı oldu. Sanatın ve yeniliklerin dostu olarak, Floransa yıllıklarını, Venedik'te Rialto'nun tombalalarını, hiciv şairi Mirouzi'yi ve motiflerinde, uyuyan İstanbul'un yer aldığı mis kokulu mendilleri pek güzel değerlendirdi, rolünü oldukça iyi oynadı. Onun öğütleri üzerine, müzik aletleri gene moda oldu: minicik rebap ve bebek yayı, daha geliştirilmiş olan, tekdüze melodileriyle ut gibi.

Kendi kasasından cömertçe ödüllendirdiği Peralı Rum Capolinaro, sultanın fazla loş bulduğu oturma odasını çizimlerinin hareketliliğiyle ve renklerinin canlılığıyla, süsledi. Arpejleri ve tremoloları bu odada kısa zamanda, ölmüş padişahları fazlaca öven ağlayıcı kadınların ilahilerinin yerine geçti. Sultanın ısmarlamış olduğu üç sera ile iki parfüm damıtımevi, en pahalı hevesleri oldu. Jaipur çiçeklerini, parıltıları gitmesin diye, üzerlerine gerdirdiği bir örtüyle koruyor ve Galata eczacılarının erdemlerini övmüş olduğu sarı kaşu (cachou) ve macao çiçeklerine düzenli olarak su verdiriyordu.

Gözyaşları vadisine yeniden huzur gelince, eski alışkanlıklara dönülmesini ve dini görevlerin yerine getirilmesini istedi. Her sabah, Yahudi satıcı kadınların, sürgünlerin yaşantısını neşelendirmek için, saraya girmelerine izin veriyordu. Dükkâncı kadınlar müşterilerine topaçlar, aşık kemikleri, oyun kâğıtları ve alından çapraz çatılan bir türban olan (adını lâle çiçeğinin Fransızcası tulipe'e vermiş) ipek tülipanlar satıyorlardı. Alışverişte usta olan bu kadınlar, sırmalı kaftanlar, Türkiye'de o güne dek görülmemiş zariflikte başörtüler getiriyorlardı. Küfeleri, içinden Almanya'dan gelme duvar saatlerinin, hayat ve gençlik iksirlerinin, mercan ve kınakına hamurlarının karmakarışık döküldüğü, inanılmaz bir bolluk borusuna benziyordu. Şurada, şakımasının gönül yaralarına iyi geldiği bahanesiyle bülbüller, burada, kamelya diye adlandırılmaya başlanmış olan o çiçekler satılıyordu, Ya sürgünlerin pek sevdiğini bildikleri şekerlemelere ne demeli: hem portakalı, hem ağaçkavununu andıran, dondurulmuş şekere bulanmış meyvalar, portakal şekerlemeleri, ağaççilekli şekerler, zencefille pişirilmiş bademli baba tatlıları.

Kösem'in bu Musevi hanımlara hapishaneye girme izni vermesi nedeni, ona, küçümsenmeyecek bir hizmette bulunmuş olmalarıydı. Gerçekten, içlerinden en okumuşları, oğulları Murat ve İbrahim'e öğret-

menlik yapıyorlardı. Büyük bir ustalıkla, ellerinde kocaman sepetleri, şehzadelerin odalarına süzülüyorlardı. Dantellerin ve nazar boncuklu iğnelerin altından, Rumca, İtalyanca, Fransızca kitaplar çıkıyordu, hem de on öğrencinin öğrenme gereksinimini karşılamaya yetecek kadar.

Kösem, de bu derslerden yararlandı, bu bilginin gün gelip onun erkekler dünyasında sözünü geçirmekte katkısı olacağı umuduyla. Olayları alt üst etmeye iyice kararlıydı, yolun sonunda zaferin onu beklediğine inanarak, saraydan çıkma fırsatını kollamaktan öte bir şey yapmıyor, bekliyordu.

8

Bir gözcünün Eski Saray'ın kulesinden seslenişi, batıya doğru yönelтilmiş fenerler, Topkapı'dan bir ulağın geldiğini haber verdi.

Böylece uyarılan Kösem, telaşla birinci kattaki odasından çıkıp gizli geçide daldı. Hücresinde, üzerindekileri çıkartıp yas entarisini giydi. Tam alnında biriken terleri siliyordu ki, Sultan Osman, kapının eşiğinde göründü.

Genç hükümdar başına menevişli ipekten koskocaman bir sarık oturtmuştu. Bir yüzükten geçebilecek kadar ince belini, siyah saten yeleği, gizleyemiyordu. Bir şehri satın alabilecek değerde kırmızı astarlı bir pelerin omuzlarını örtüyor, şalvarı boyunca inip Keşan derisinden pabuçlarına değiyordu. Pek iyi yürekli, son derece zarif, ırkına ve adına derin saygısı olan bu solgun yüzlü delikanlı, Haliç üzerindeki güzelim gün batışlarına tutkun yazarlardan başka kimsenin gözüne giremezdi.

Doğru yoldan ayrılmak istemediği için, dediği dedik bir ananın sömürüsüne ve alçaklığını bildiği bir sarayın çirkin oyunlarına karşı kendini pek savunamıyordu. İstanbul'daki en tatlı seslerden biri olduğu varsayılan sesi, o gün ciddi ve sert çıkıyordu.

- Annem, Mahfiruz sultan, Sizi istiyor. Kendisi akciğerlerinden hasta ve sağlığı birdenbire değişti. Herhalde Allah tarafından çağrılmadan önce, sizinle barışmak ister. Size ben eşlik edeceğim. Alacakaranlık avlusunda bekleyen bir araba, bizi Topkapı'ya götürecek.

Osman, konuşurken bir yandan da Kösem'i süzüyordu; yüzünün telaşla silinmiş boyası, tere batmış başörtüsü, korkusu, onda merak uyandırmıştı. Sarayda gördüğü şaşılası şeyler, bunlardan ibaret değildi. Maskeli müdürün varlığı, gardiyanların titremesi, nöbetçilerin birbiriyle haberleşme tarzı da onu meraka düşürmekten geri kalmamıştı. Gene de, sarayın müdürüyle, yönetimindeki sürgün kadınlar arasında varolan kendine özgü ilişkileri günışığına çıkartmaya hiç niyeti yoktu, zaten müdür Şekerpare Ağanın, Kösem'e, yönetmeliği çiğneyecek derecede acımış olduğuna da inanmıştı.

Rum kadına:

- Sizin burada olduğunuzu bilmek beni çok üzüyor, dedi. Oysaki ben sizin daha sağlıklı odalara taşınmanız için emir vermiştim. Müdür niçin bu konuda bir şey yapmadı?

- Bundan sorumlu kumandan değil, diye Kösem karşılık verdi. O sadece annenizin emirlerini yerine getirmekle yetiniyor. Durumumla ilgilendiğiniz için size minnettarım. Gelişinizi mabeyincileriniz aracılığıyla bana haber veriyor ve buraya ancak benden izin aldıktan sonra geliyorsunuz. Sizin işe karışmanızdan sonra müdür de benim gezintilerimi uzatmama izin veriyor ve iki oğluma sonsuz özgürlük tanıyor. Size nasıl teşekkür edebilirim acaba?

- Çok basit, bir an önce benimle Topkapı'ya gelmekle. Annem Sultan, son isteklerinin neler olduğunu size açıklayacak. Aman sakın sözlerine karşı gelmeyin. Onun ne derece alıngan olduğunu bilirsiniz. Şimdilik, şu küçük altın kurşunkalemi alınız. Bu bir dostluk belirtisidir. Onu bana gönderdiğiniz zaman, yardımınıza gelirim. Şu basit nesneyle yaşamınızı yaşamımla bağlıyorum. Verdiğim sözü yerine getirememektense ölürüm daha iyi.

Bu ilgiden pek duygulanan Kösem, karşısındakini biraz çekinerek süzdü. Ona ne dereceye kadar güvenebilirdi? Annesinin gücüyle bir karşıt denge oluşturmak için mi Kösem'i korumaya çalışıyordu acaba? Davranışlarındaki her şey, güven yansıtıyordu ama gerçekte de böyle miydi?

Kösem, onun sevimliliğine ve inandırma gücüne şaştı, çünkü bir saniye sonra, sözüne kanmış ve onunla birlikte, hünkâr sarayına götürecek olan tahtırevana binmiş bulunuyordu. Birkaç saat önce olsaydı, rakibesinin oğluyla bir arada bulunmanın düşüncesi bile ona anlamsız görünürdü.

İmparatorluk sarayına vardıklarında İnciler bahçesinde birkaç dakika oyalandı, sonra kararlı adımlarla, Osman'ın peşinden, "bilinmezin başlangıcı" geçidine girerek Mahfiruz'un dairesine geçti. Bu bölüme "dünyanın sonu" denirdi, çünkü özel izin olmadan kim sınırlarını aşsa ölüm tehlikesiyle karşılaşırdı. Genç padişah Kösem'e, sedef kakmalı, lale ağacından bir kapı gösterdi, kapıyı açtı, buyur etti ve uzaklaşmak için sudan bir bahane buldu.

Genel olarak, seçkin kadın ziyaretçiler, hareme giriş harcı öder ve haremağalarının yumruk büyüklüğünde bir yumaktan yavaş yavaş çözdükleri bir altın ipi izlerlerdi. Böylesine bir onurdan yoksun bırakılmak istenen Kösem, yeşil bir üniforma giymiş bir Bengallinin ardına düşüp

Yol Ayırımı geçidine daldı. *Renklerin* yani merhum Ahmed'in onun için, güzel yazıyla yazdığı birkaç dörtlükle işli sancakların kaldırılmış olduğu gözünden kaçmadı: *Ey ehli İslam, şaşkınlığımı bağışla. Gözleri fazlasıyla menekşe rengi. Benim vatanım onun bulunduğu yerdir.*

Alındığı odaya "Dantel mucizesi" adı verilmişti, çünkü şam kumaşı kaplanmış duvarlarda, ince bir işle, kafesler, mogol pancurları açılmıştı. Değerli taşlardan tavan, tatlı ve sıcak, loş bir aydınlık veriyordu. Acem masalarını en seçme şekerlemeler süslüyordu: şuruba bulanmış rumeli şekerleri, içi meyvalı Edirne şekerlemeleri, Hindistan'dan gelme uyuşturucu yalancı ödağacıyla tatlandırılmış karagözler. Türkiye'nin en eski ailelerinden hanımlar ve vali eşleri, ellerinde, kara topuzu yakutlarla süslü uzun birer baston, birkaç sıra halinde dizilmişlerdi. Zaman kâhyası kadın, iki padişah dulunu başbaşa bırakmak için, onlara çekilmelerini işaret etti.

Baş Mabeyinci kadın da sedirin perdelerini açtı ve Mahfiruz, çevresinde nedimeleri, savaşçı ataları gururlu Kalenderoğullarına ait otuz halıdan bir yığın üzerine yan gelmiş, göründü. Beş yıl sürmüş, entrikalar ve cinayetlerle dolu, hak dinlemeden yönetim dönemi, onu çirkinleştirmiş, gücünü sömürmüştü. Kurşunlu, bir düzgün, solgunluğunu gizlemek için, yüzüne sürülmüştü ve çukura kaçmış yeşilimtırak gözlerine büsbütün dikkat çekiyordu.

Sultan, Parmak Pazarında, küçük Türk kızlarının eline tutuşturulmak için satılan o çirkin, buruşuk bez bebekleri fazlasıyla andırıyordu. Ünlü Baş Haseki tacının parıltısı olmasa, böyle önemli bir konumda olduğuna inanılmazdı; Venedikli kuyumcu Caorlini'nin eseri olan bu iki altın dal, dökülmüş saçlarının acınacak durumunu gizliyordu. Gümüş kakmalı kemerinde, geveze bir kadının ağzına benzeyen bir kese asılıydı. Zehir şişecikleri ve düşmanlarını korkutmakta kullandığı çelik çengelli iğneler bu kesenin içindeydi.

Kösem'i böylesine sağlıklı görünce şaşırmış, gözlerini dikmiş bakıyordu. Kıskançlığını belli etmeyerek, ona kollarını açtı ve oturacak yer gösterdi. Onu karşılamak için söyleyecek söz bulamadığından, soğuk bir hoşgeldin ile daha içten birkaç söz söylemek arasında bocalıyordu.

- Sürgün size yaramış. İnanılmaz tazelikte, gümüş ve soluk altından bir hilale benziyorsunuz. O güzel menekşe gözleriniz uğruna kaç padişah yüreği parçalandı? Padişah haremindeki dedikoducular, kara ipek eteklerinizin altında gerçek bir zenginliğe sahip olduğunuzu söylemekte haklıymışlar. Ahmed ile Mustafa'yı ilk bakışta büyülediniz. Oğlum Sultan

İkinci Osman da, sizi Eski Saraya sürgüne göndermekle ayıp etmişim diye benimle tartışıyor. Sizi yoklamaya geldiği ve emirlerime karşı çıktığı doğru mu? Çok değil, kısa bir süre önce, sizi bir daha göreceğimi aklıma bile getirmezdim. Ama işe bakın ki sizi ben çağırttım. Şu beş yıl benim için büyük bir alçakgönüllülük dersi oldu. Yanlışlarımı anlamama yardım etti. Kendi kendimi nasıl da aldatmışım! Kinin, kıskançlığın ve görünüşün, beni çileden çıkarmasına izin vermişim. Bugün sizden beni bağışlamanızı diliyorum. Gerçek olsun, hayali olsun, yanlışlarımızı unutalım. Size nasıl acı çektirebildim ben?

Bu pişmanlık sözlerini duyunca Kösem, yumuşayacak gibi olduysa da, içgüdüsü onu ihtiyatlı davranması için uyardı.

Başındaki yas örtülerinin tozunu şöyle bir silkeleyerek:

- Benimle konuşmak için ölümün yaklaşmasını beklemeniz beni şaşırttı, dedi. Beni gene nasıl bir takasa zorlamak niyetindesiniz acaba? Düşünceleriniz nedir? Beni dedikodularınızla ve sinsi davranışlarınızla yeterince doyurmadınız mı? Yıllar boyu bana karşı edepten ve onurdan yoksun bir tutum izlediniz. Ahmed de, Mustafa da bana, sevdadan başı dönmüş birer delikanlı gibi davrandılarsa bunda suç benim mi? Kendimi temize çıkartmak istedim, ama beni geri çevirdiniz.

Siz benden değil, baskınız altında inlettiğiniz halktan özür dileyin asıl!

Kösem, yanılmıyordu. Allah, Osmanlı'yı yarattığından beri, Mahfiruz'dan daha çok dehşet saçan bir sultanla karşılaşmamıştı. Hükümranlığı süresinde, Valide Sultan, yoksulları kırbaçlatmaktan, bir tür işkence aleti olan kuşkapanını icad etmekten, İstanbul'un orta yerine, anıtsal bir darağacı kurdurmaktan öte, övgüye değer hiçbir şey yapmamıştı. Papağanlarının nezle olması onu, valilerinin yazgısından daha çok kaygılandırıyordu. Ona saygıda kusur edenlere kırmızıya boyanmış tırnağıyla şu anlamlı: "Şehri terk ediniz!" sözlerini kazıdığı, ünlü kara tabaklarından gönderiyordu. Divan nazırları ondan, vebadan korkar gibi, hatta daha da çok, korkuyorlardı. Başlarına, birkaç şişle birden çorap örmedeki ustalığını ve bir cesedi bile kıskandıracak derecede becerikli olduğunu biliyorlardı. Ona, kırbaçtan sonraki bal adını takmışlardı. Mekke'ye hacca gitme iznini geri çevirmiş olan müftüler, onu, çanaklarına düşen böceklerle beslenen, Afganistan'ın o garip çiçeklerine benzetiyorlardı.

Acımasızlığının ün salmadığı eyalet yoktu. İnsanların üzerine fırlatıldığı, işkence aygıtı demir çengelleri yeniden yürürlüğe koymuştu. Ailesine de aldırış ettiği yoktu artık. Doğum yeri olan topraklarında, kendisine başkaldıran üç amcaoğlunun kafalarını kestirmişti. O yöreyi dolaşmaya

gittiğinde, arabasıyla geçmesi gereken kapının çerçevesine asılı olan, kanlı başlarını gözleriyle görmüştü. "Bunca uzaklardan Anadolu portakallarının olgunlaştığını görmek için mi gelmişiz yoksa?" diyerek duygularını dile getirmişti.

Başka bir zaman olsa, Mahfiruz, Kösem'i küstahlığından dolayı cezalandırırdı, ama en ufak bir öfke belirtisi göstermekten kaçındı. Seçkin hanımların, birbirlerinin gururunu incitmemek için takındığı o titiz tutumunu bozmadı.

- İktidar kışının hiçbir hoşa gidecek yanı yoktur, dedi. İmparatorluğu yönetmek kurnazlık ve soğukkanlılık gerektirir. Ama bugün sözkonusu olan, bu değil! Acaba Osman, sizin hakkınızda doğru mu düşünüyor diye merak etmeye başladım. İçtenliğinize inanmalıydım. Ne yazık ki o dönemde kıskançlığın pençesine düşmüş bir kadındım. Sizden nefret ettim çünkü hükümdar beni, Anadolu'ya geri göndermekle ve tahtı Osman'a değil, oğullarınız Murat ve İbrahim'e bırakmakla tehdit ediyordu. Bunda da çok büyük bir yanlış yapmışım çünkü eğer nefretimi gemleyebilseydim belki sizinle dost olabilirdik. Artık çok geç. Aramıza beş yıl girdi.

Hem de ne yıllar! Oğlum Osman'ın tahta çıkmasından sonra, ordudaki ağalara hayvanmış gibi davrandım. Bunlar tehlikeli olmaya başlayınca ben de savaşçı sınıfından yeniçerilere dayandım. İşte o zaman benim için yıkım başladı. Bildiğiniz gibi, bu yeniçeriler, küçük yaşta ailelerinden kopartılıp alınan Hıristiyan çocuklarıdır. Sünnet edilip Müslüman yapılır, Türk ordusuna alınırlar, evlenmeleri yasaktır, İmparatorluk ve padişah sevgisiyle yetiştirilirler. Bense onların ayrıcalıklarını ellerinden almak ve aylıklarını azaltmak gibi bir yanılgıya düştüm. Osman'ın Polonya seferi sırasında, savaş alanının ortasındayken ayaklandılar. Osman onları derhal cezalandırdı. Altmış bini aşkın yeniçeri öldürüldü ki, bu bile belki gerçeği yansıtamayan, düşük bir sayıdır. O günden beri, Osmanlı subayları ölülerinin öcünü almaya ve oğluma hak ettiği cezayı vermeye and içtiler. İstanbul'da barınamaz oldum. Bu da sizin yüzünüzden.

Büyük yanlışım, sizi Eski Saraya kapatmak oldu çünkü. Halk, size acıyor, tellâllar ve gezgin âşıklar, sizin acı yazgınız üzerine şiirler söylüyor ve sizi bir kurban gibi görüyorlar. Ordunun ağalarına, subaylara gelince, onlar da sizi özgürlüğünüze kavuşturmak, Mustafa'yı yeniden tahta çıkarmak ve oğlumu öldürmek için sizin yoksulların anası olduğunuz masalından yararlanmak niyetindeler. Bu yüzden bana yardımcı olmanız için yalvarıyorum. Benim elimde tutuklusunuz, ben de sizin zindancını-

zım ama falcım olan, yüz otuz iki yaşında bir ninenin, bana söyledikleri kesin: bizlerden, benden, Osman'dan, Mustafa'dan, Murat'tan, İbrahim'den uzun yaşayacakmışsınız ve Topkapı'dan son kurtulan olacakmışsınız siz, kutsal biri, sarayın ve İmparatorluğun ruhu olup çıkacakmışsınız. Eğer bu doğru çıkacaksa, oğlum Osman'ı koruyabilirsiniz. Oğlum size derin bir sevgi beslemekte. Belki de ben, ona karşı fazla soğuk davrandım! Her ne halse, o sizi sütninesi sayıyor. Size böylesine sert davrandığım için beni hiçbir zaman bağışlamadı.

Kösem hemen karşılık vermedi çünkü harem kuralları, konuşmada ara ara susulmasını gerektiriyordu. Bir süre sonra, karşısındakine, gerçek niyetlerinin ne olduğunu sordu.

- Pek çok subay ordudan kaçtı ve Kara Çeteciler diye bir gizli çete kurdular, diye anlattı Mahfiruz. Ben de sizden, kayınbiraderinizi gizlice kollamanızı ve saraya girebilecek her casusun kimliğini belirlemenizi istiyorum. Bunun için de sarayın duvarları arasında size özgürce dolaşma izni veriyorum.

Kösem, sert bir karşılık verdi:

- Demek hem yem, hem de casus olacağım!

Anadolulu kadın, bu sözlerdeki dokundurmayı anlamadı.

- Nazırlarım bana sizleri, sizi, çocuklarınızı ve kayınbiraderinizi Topkayı'ya, Kafes'e geri getirmemi öğütlediler. Onlara göre, size baskı yapabilir ve yandaşlarınızın sarayıma saldırmalarını engelleyebilirmişim. Zaten prenses Turhan'ı da hemen Yedikule'deki ıslahevinden alıp buraya getirmek niyetindeyim. Size kara Çetecilerle evlatlık kızınız arasında bir seçim hakkı tanıyorum.

Karşısındakinin karar vermesine yardımcı olmak için Mahfiruz, onun dikkatini, sözde kurbanlarının ruhlarını hapsettiği, üzerinde bir küre bulunan demir bir şamdana çekti. Turhan adı, şamdanın dibinde açık seçik görülüyordu.

- Sizce mumun ışığı titrek, canlı ve sıcak değil mi? En ufak bir üfleyişte sönüverecek gibi!

Kösem'in dehşet içinde kaldığını görünce, kav kadar yavaş yanan tutuşturulmuş uzun bir fitili hemen yakınına aldı. Sultan böylelikle Kösem'den, biri ötekinden daha yavaş gelecek iki belâ arasından birini seçmesini istiyordu. Her zaman sözünü sakınmayan ve yanıtı hemen yapıştırıveren Kösem, kendi soğukkanlılığına kendi de şaştı. Başka bir zaman olsa, Mahfiruz'u aşağılamak için ayağa kalkardı hemen ama böyle bir şey yapmadı. Sadece kızının güvenliği ilgilendiriyordu onu.

Oysa ki, asiler Topkapı'ya girecek olurlarsa kızının başına gelecekleri öngörmek, zor değildi. En iyimser bir varsayımla Turhan, rehine olarak tutulurdu. Bu yüzden, en akla yakın çözüm, onu olduğu yerde bıraktırmaktan ibaretti. Orada saraydakinden daha güvenlikte olacaktı, kara Çetenin erişemeyeceği yerde. Mahfiruz'un içini rahatlatmak ona, en doğrusuymuş gibi göründü.Yalan söylemekte pek usta olduğundan. Mahfiruz'a:

- Size yararlı olmak için elimden geleni yaparım, dedi. Mustafa'nın yandaşları benimle ilişki kurarlarsa, adlarını size bildirir ve onları yakalamanızı sağlamak üzere tuzak da kurarım. Düşündüm de, kızımın Yedikule'de kalmasını yeğliyorum. Zaten varlığı benim için gerekli değil. Eski Saray'da bile olsa, bana ayak bağı olur. Saraya döner dönmez size ıslahevinin yöneticilerinin onu dışarı koyvermemeleri için bir pusula imzalar gönderirim. Bu arada sizinle birlikte çalışacağım. Bana olan güveninizi yitirmemek için elimden geleni yapacağım.

Mahfiruz ona teşekkür etti:

- Benden nefret ettiğinizi sanıyordum ve görüyorum ki, hiç de böyle değilmiş. Madem ki aramızdaki anlaşmazlığın konusu olan Birinci Ahmed öldü, artık geçmişte olduğu gibi birbirimizle çatışmamalıyız. Sizi başdanışmanlığıma getirsem, ne dersiniz? Uyanık biri olduğunuzu biliyorum. Merhum Ahmed, size Devlet işlerini göstermişti. Gözyaşı vadisinden ayrılıp dairemin yanına yerleşmek, artık yalnızca size kalmış.

Kinini ve iğrenç hainliğini onurlu bir takas görünümü altında gizleyerek alaylı bir gülüşle, ekledi:

- Siz de bilirsiniz ki, çok zaman kocaman arabaları kıpırdatan, küçük tekerleklerdir.

Kösem de alay etti:

- Tutuklusuna özgürlük ve onur öneren bir gardiyan, az bulunur. Gerçekten doğru mu söylüyorsunuz? Yoksa beni tuzağa düşürmek mi niyetiniz? Benim yazgımla ilgilenmenizin nedeni, iyilikseverliğiniz mi, yoksa daha çok, kara Çetecileri, onları kandırdığıma ve politikanızı onayladığıma inandırmak kaygısı mı?

Mahfiruz, karşı çıktı:

- İnanınız bana, hiç de öyle değil. İktidarı elimde tutmaktan usandım. Artık Osman'ın kendi kendine hüküm sürmesini istiyorum. Ona bu görevinde yardım ediniz, her şey düzelecek, yoluna girecektir. Bir defacık olsun güvenin bana. Bende en yakın bir dost bulacaksınız...

Bu sözler Kösem'in kuşkularını gideremedi. Bilek zoruyla köle ve sul-

tan yapıldığını unutmuyordu. Topkapı, onun bahçesi olmadan önce, ona en pis dolambaçlarını, burada sürgün yaşayanların ihanetini, ölümcül hançerlerinin parıltısını ve zehirli merhemlerinin etkinliğini öğretmişti. Korkusu yersiz değildi. "Başhaseki altını" diye adlandırılan tacı ve Kösem'in gözlerinin eşsiz rengini seyrederken Mahfiruz sinsi bir kararlılıkla, darbesini indirdi:

"Sarı ile menekşe rengi birbirine iyi uyum sağlasa da, bu tacın ne denli iyi ve güzel olduğunu bilemezsiniz. Venedik'teki Rialto'nun hazinelerini bile verseler, onu hiç kimseye bırakmam."

Buz gibi yüz ifadesini bir gülümsemeyle tatlılaştırarak, ucunda kara bir orkide olan işlemeli kordonu çekti, bir çıngırak çaldı. Yelpazesiyle, Kösem'den, eğilip selamlamasını istedi - ki o da bunu zorlanarak yerine getirdi-, sonra ona bir barış öpücüğü vererek dudaklarının kıyıcığında korkunç bir gülümsemeyle, koyverdi gitsin. Onu İzmir hurma dallarıyla yelpazeleyen ve izlenimlerini soran nedimelerini şöyle yanıtladı:

- Şu kibirli kadını görüyor musunuz, az daha veda etmeden huzurumdan ayrılacaktı! Ama bu, Rum karısının uyduğu ve izlediği bir kuraldır: kan içer, kızılcık şerbeti içtim der. İnşallah uykusundan uyanamaz!

Elinin tersiyle, yaldızlı amberden bir satranç tahtası üzerinde ona meydan okurcasına dikilmiş kurşun yeniçerileri öfkeyle sildi süpürdü. Kendini devrilemez, yok edilemez, hiçbir İmparatorluğa benzemeyen bir ülkenin sahibesi olarak görüyordu, sözde Turhan'ı simgeleyen mumu var gücüyle üflerken, odanın karanlığında, aydınlıkta göremediği bir iç huzuru bulacağını sanıyordu.

9

Bir önceki gece, rüzgâr ortalığı kasıp kavurmuştu. Ama O, 24 Nisan 1622 sabahı, hava yumuşuyordu ve hafif bir esinti, taflanların yapraklarında çiy gibi titreşen yağmur damlacıklarını süpürmekteydi. Eski Sarayın Kokular Yolu'nda, Kösem ile Karaca Mustafa, sakin sakin konuşuyorlardı. En ufak belirtilerini bile algıladıkları ilkbaharın gelişi onları öteden beri heyecanlandırırdı. Arasıra yürürken duruyor, dalga dalga inen salkım çiçeklerini veya güneşin binbir pembe alevle parıldattığı havuzları seyrediyorlardı.

Esrar köşküne ve çiçek açmış Nilüfer terasına vardıklarında, sevgiyle bakıştılar. İkisi de böyle yan yana, sakin, sessiz, saatler boyu kalabilecekleri izlenimine kapılmışlardı. Şu son haftalar, başlarından öyle çok şey geçmişti ki, düşüncelerini bir düzene koymakta zorlanıyorlardı.

İster mumlarının fitilleri ona sorunlar çıkardığı için, ister düşmanlarına işkence edecek demir çengel sıkıntısı çektiği için, Mahfiruz, ömrünün sonuna gelmiş olmalıydı. Mezarına kazdırdığı: "Aşk, ebedi rakibim!" yazısından gayrı, tek bir pişmanlık veya yakınma sözü söylemeden, hiç kimse tarafından anlaşılamamış olmanın mutluğu içinde de, çekip gitmişti.

Cenaze töreni bittiğinde Osman, Eski Saraydaki sürgünleri Topkapı'ya getirtmeye karar vermişti. Bu yüzden, Anadolu kadınının oğluna acaba güvenilebilir mi, diye kendi kendilerine soruyorlardı. Biraz neşelenmek için, genç sultan ile sırdaşı, güvercinliğe değin çıktılar. Peçeli Kadın kulesinde, Topkapı ile Saray arasında havadan habercilik ödevi gören yüz kadar posta güvercini vardı. Birden Kösem'in gözüne, pençelerine içinde mühürlü bir mektup bulunan bir hokka asılı bir güvercin ilişti. Merak içinde atıldı, güvercini yakalayıp mektubu aldı, okudu:

Bayezid Kışlası, 23 Nisan 1622.
Halk ordusu temsilcileri olan
Kara çetecilerden,

Halifeler Halifesi
ve Muhteşem Bâbıali
İmparatorluğunun tek Efendisi
Birinci Mustafa'ya

Haşmetmeap umudunu kesmesin. Ayaklanmamızı başlatmak için herşey hazırdır. Tarihini saptamak size düşer. Bunun için sizden, dileğinizi bildirmenizi ve gelecek aya kalmadan bu mektubu yanıtlamanızı rica ediyoruz. Allah isterse, sancaklarımız açılacak ve düşmanlarınızın kafası İstanbul'un kargalarına tünek olacaktır. Çok yaşasın Mustafa Han, İnananların Babası. Gözleriniz, içinde yıllardır dolanageldiğimiz geceyi aydınlatsın.

Mektubu avucunda buruşturan Kösem, dayanılmaz bir görüntüden kaçmak istiyormuş gibi gözlerini yumdu. Kayınbiraderinin gizli hazırlıklarından haber alamamış olmak, onu çok şaşırtmıştı. Giderek artan bir öfkeyle, güvercinliğin basamaklarını indi, Mustafa'nın dairesine giden yolun kumları üzerinde sessizce kayar gibi yürüyerek padişahın odasının kapısını zorlamakta gecikmedi, ardında, süründüğü yabani frenküzümü kokusunu bırakarak.

Hiçbir giriş yapmaya gerek görmeksizin, uluorta, Kara Çetecilerle arasındaki bu haberleşme konusunda sorguya çektiği Mustafa, oralı bile olmadı, en ufak bir utanç belirtisi göstermedi.

- Peki neden sana önceden haber verecekmişim, dedi hayretle. Ne Eski Saraydan ayrılmaya, ne de yeniden tahta çıkmaya hiç mi hiç niyetim yok ki! Burada yaşantım bir ısfahan kokusu kadar hafif. Evrenin en pembe kollarını yastık yapıyor, dudakları kışkırtıcı, rüya gibi yaratıkların ortasında yaşıyorum. Neden kendimi bunlardan yoksun bırakacakmışım ki? Yıllardan beri düşmanlarımız bizi cehennemdeyken biz burada, cennette keyif çatıyoruz. Bir bakıma Eski Saray, Allahın bir lütfudur çünkü İstanbul'un başka hiçbir yerinde böyle bir konumumuz olamazdı. Neden yakınıyorsun ki? Sudanlı ve Libyalı bekçilerin sana çok saygılı davranıyorlar. Aralarında bir emrinle ölmeye hazır olanlar var. Hatta içlerinden kimileri yolunun üzerindeki çakıl taşlarını ayıklamayı ve basacağın yerleri süpürmeyi alışkanlık edinmiş. Her sabah dilenciler seni besliyor. Sadakalar avlusuna sana kervansaraylardan çaldıkları un, peksimet, pide-

ler ve sıcacık giysiler getiriyorlar. Sen onların Sultanısın ve sana duydukları sevgi, pınarların suyu kadar temiz. Topkapı'ya döndüğünde, bunların hiçbirine sahip olamazsın!

Bu sözleri duyunca Kösem, ensesini sıvazladı ki bu, onda kesin bir duraksama belirtisiydi.

- Olaylar, Osman'ı çoktan aştı. Durum artık denetiminden çıktı, diye, zemin yokladı. Nazırları İstanbul'a huzuru yeniden getirmesi için bizi öldürtmesini öğütlemişler. Karaca Mustafa, mabeyincilerinden birkaçının, giriş yollarını incelemek amacıyla, sarayın çevresinde dolandığını görmüş. Genç padişaha güvenmekle acaba iyi mi ettim diye ben de merak içindeyim. Yalnızca Turhan'ı salıvermemekle kalmadı, şimdiden, giderlerimizi kısmaktan ve bizi Kafes'e aldırmaktan söz eder oldu. Bu yüzden, bize kapıyı açmayı önerenler varken burada kalmak, bana akılsızlık gibi görünüyor. Felâketin eşiğinde bir yaşam sürüyoruz. Her an maskelerimiz düşürülebilir. Ayrıca, Eski Saray, gerektirdiği son derece ağır parasal yükten dolayı, yönetilemez duruma gelmiştir. Gelecek yıla değin nasıl dayanabiliriz? Bak gene söylüyorum sana, Babacığım, durumun anahtarlarını elinde tutan tek insan sensin. Böylesine bir olanağı geri tepmek, bağışlanamaz bir yanlış olur! Bu arada Karaca Mustafa'ya olan minnet borcumuzu da unutmamalı ve ona, bize gösterdiği bağlılıktan dolayı teşekkür etmeliyiz. O olmadan hiçbir şey yapılamazdı. Tutukluğumuz süresince bize, şaşmaz bir bağlılığın ve zevkli bir dostluğun desteğini sundu. Onun adına Kızlarağalığı görevini istiyorum!

- Ama silik biridir o! diye bağırdı Mustafa. İmparatorluğun en önemli görevini, bilgisiz, okumamış birine nasıl verebilirim ki?

Kösem onun sözünü kesti:

- O hadımağası, senin sandığından çok daha akıllı. Sarayda kendini sadece bizim hizmetimize adayacak ve eşi bulunmaz bir hizmetkâr olacaktır. Zaten Eski Sarayın tüm haremağalarını Topkapı'ya götürmek niyetindeyim. Böylelikle, Gözyaşı Vadisindeki haremağaları, orada da Karaca Mustafa'nın emrinde olacaktır. Bu isteğimi geri çevirirsen, burada kalırım ben de. Sırdaşımdan asla ayrılmam.

Çekişmekten usanan Mustafa, yengesinin isteğine boyun eğdi. Ertesi gün, bizzat başkanlık ettiği törenle Karaca Mustafa'yı kızlarağası yaptı. Haremağasını yedi kumaşa sarıp bir para yığınının üzerine çıkarttırdı. Sonra ona, yeni görevinin simgelerini verdi: kırmızı bakırdan, koni biçiminde bir kule, çuha bir fes, bir altın köstek ve haremağasından hare-

mağasına sözlü olarak aktarılan yasaları içeren bir parşömen. Üç gün sonra, Kara Çetecilere bir haberci salarak Osman'ın canını bağışlamaları ve Topkapı'daki Kafes'e kapatmaları koşuluyla, onlardan yardım almayı kabul ettiğini bildirdi. Öte yandan, yeniçerilerin ayrıcalıklarını geri vermeyi taahhüt ediyor ve maaşlarını bir kat arttırmaya söz veriyordu.

19 Mayıs günü, söken şafağın aydınlığında, en ufak bir esinti olmadığı halde, Eski Saray'a doğru kalkan kırmızı bir toz bulutu, boğucu bir sıcağı haber veriyordu.

Odasının kapısı şiddetle açıldığında, uykusunda yakalanan Kösem, kayınbiraderini zorlukla seçebildi. Bakışları bomboş, yüzü altüst olmuş, yaman bir heyecanın etkisindeydi.

- Şu yeniçeri serserileri beni kandırdılar, diye bağırdı! Verdikleri sözde durmadılar. Topkapı'yı yağmalamışlar, haremdeki kadınların ırzına geçmişler, Osman'ı da Yedikule zındanında katletmişler, erkekliğini aldıktan sonra!

Kösem, korkudan kaskatı kesildi, kıpırdayamaz oldu. Umutsuzluktan dört açılmış gözlerini, belki söylediklerini yalanlar diye, Mustafa'nın yüzüne dikti. Osman'ı, sakatlanmış, işkencecilerin kollarında kıvranır, ellerinden kaçmaya uğraşırken, gözlerinin önüne getirdi. Bu görüntü onu az daha bayıltıyordu.

- Yeniçeriler burada, avluda, diye Mustafa sözlerini sürdürdü.

Bizi, Topkapı'ya kadar, gösterişli bir tören alayıyla götürmek istiyorlar. Gel, bak şu perdenin arkasından.

Rum kadın, eğildi. Süvari birlikleri sıkışık düzende alanı geçiyorlardı ve miğferli kafalardan oluşan bir deniz, dalgalanıyordu. Yara izleriyle dolu yanakları, korkunç dövmeleri ve kaytan bıyıklarıyla yeniçeriler, kalabalık üzerinde yaman bir etki bırakıyorlardı. Önceden kararlaştırılmış bir işaret üzerine, yok! yok! diye savaş çığlıklarını attılar ve var güçleriyle uludular:

- Her kim bizi yok etmeye kalkışacak olursa, onu kazığa oturtacağımıza, erkekliğimiz üzerine and içeriz. Saygı istiyoruz, ayrıcalıklarımızın geri verilmesini istiyoruz, maaşlarımızın iki katına çıkartılmasını istiyoruz. Osman, cehennem çırası gibi yansın!

Böyle ulumaları, hep öyle, perdenin arkasına pusu kurmuş bakan Mustafa'yı sinirlendirdi:

Öfkeden titreyen bir sesle Kösem'e:

- Şu gözünü kan bürümüş serseriler midemi bulandırıyor, dedi. Sara-

ya döner dönmez buna bir son vereceğim, çünkü gün gelir bunlar İstanbul'un başına bela kesilirler. Kükürt ve leş kokuyor bunlar.

Kösem de kayınbiraderinin nefretini paylaşıyordu ama o, gerçeklerin bilincinde olduğundan, öfkenin ve şiddete başvurmanın, durumlarını büsbütün zorlaştıracağına inanmıştı.

Gerçekte, yeniçerilerden ne bekleneceğini bilirdi. Ahmed ile başbaşa görüşmelerinde, padişah ona, bu adamların efsanevi kahramanlıklarını olduğu kadar, yeniçeri sınıfının doymak bilmez hırsını da anlatmıştı. Çarpışma sırasında bir fırtına gibi saldıran bu gözünü budaktan sakınmaz savaşçılar, güneş açtırabildikleri gibi, fırtına da estirebilirlerdi. Fatih Orhan'ın döneminde, sadece kendilerinin bildikleri, dirsek dirseğe bir savaş düzeni olan, Büyük Kavak'ı geliştirmişlerdi. Yıldırım Beyazıt'ın uğradığı bozgundan bu yana, sancakları, bir pirinç tanesi ve bir kaşıktı.

Timurlenk'e tutsak düşen ve aç bırakılan padişah, onları, bir tabak safranlı kenevirli pilava satmıştı. Onların yazgısına ilgisiz kalmış, büyük değil de küçük bir kaşıkla yemek yemelerine ses çıkarmamış, en ufak bir başkaldırıda onları, tencerelerindeki kaynar zeytinyağ içinde haşlayacağını söylemişti. Kurtulur kurtulmaz yeniçeriler, kendi bildikleri gibi öç aldılar. Enseden aşağıya bir kuyruk oluşturan, böylelikle padişahı eğilerek selamlamayı engelleyen silindir bir başlık hazırladılar. Alın üzerinde maden bir çengelle asılı büyük çuha parçasına çift ucu bir savunma silahı oluşturan uzun bir tahta kaşık astılar. Bir de bu "büyük açlar" ya da tabak meraklıları, kendilerine simge olarak Kazan'ı seçtiler ki ayaklanma işareti olarak kazanı padişahtan uzaklaştırır ve devirirlerdi. Kösem, neler olup biteceğini kestiremiyordu ki, ağanın biri, Eski Saray'ın kapı tokmağını şiddetle vurarak seslendi: "Açın! Özgürlük adına!" Anlatılmaz bir telâşa kapılmış olan Mustafa, Kuran'dan dualar okuyor, araya da kendi uydurduğu tümceler sıkıştırıyordu:

- Ey Gözyaşı Vadisi. Neredeyse, senden ayrılmak üzere olduğum şu sırada, seni özleyeceğim.

Utanç ve şaşkınlıktan bitkin bir durumda, gümüş işlemeli mor kırmızı kadifeden bir kaftan giydi, ipek kuşağına üç hançer soktu ve küçük parmağına, nazar değmesin ve kötülükler uzak dursun diye, türkuvaz bir yüzük geçirdi.

Eski Saray meydanına çıkan Arınma avlusunda, genelkurmaya bağlı ağalar, eğilerek görünürde ona en derin saygılarını sundular. Ata bindirdiler ve onun peşinden gelerek barbar görünüşlü orduyu teftiş ettiler.

Mustafa gidince Kösem her şeyden çok önem verdiği kimi eşyasını ve kitaplarını, sandığına yığdı. Üzüntüsüne karşın, soğukkanlı ve kararlıydı. Karaca Mustafa ile iki çocuğu yanına gelince, gümüş işlemeli örtülerine bürünmüş, dimdik, gözalıcı, çekip gitti.

- Sultana yol verin, yeniçerilerin izniyle! diye seslenildiğini işitti.

Ayaklanmaya kendi hesaplarına katılmış olan, düzenli ordunun askerleri, kusursuz, dizilmişlerdi: arkebüzler omuzda, kılıçlar kında, ceketler, eyleme katıldıklarını belirtmek üzere, içi dışına çevrilmiş. Kılıçlarının nam salmadığı ülke yoktu, Rodos'tan Belgrad'a, Erivan'dan Bağdat'a varıncaya değin. Tüm bakışlar, Kösem'e çevrildi, saygıyla karışık bir merak ile. Sultana gösterdikleri saygıda, merhum Sultan Ahmed'in anısının büyük payı vardı. Onların gözünde Kösem, bir kahramandı, Türk Selahaddin'inin, öteki dünyada hiç yaşlanmayacak olan, dokunulmaz dulu. Bu kadının cennette pırıl pırıl bir yeri olacak ve sonsuz gençliğe sahip olacaktı, Kuran'ın insanı için kusursuz yaş saydığı şu otuz iki yaşını hiç geçmeyecekti.

Sadece Osman'ı katleden Karaoğlu taburu,* yaptıklarıyla övünç duyuyor ve Çınar meydanını sözde Türklere özgü olağanüstü bir sabırla, dolduruyordu. Bu, ruhsuz, vicdansız, kaba içgüdülerinin tutsağı, ipten kazıktan kurtulmuş bir güruhtu. Onlarda her şey, insan denen yaratığın bir kez kendini kaptırınca, bir daha toparlanamayacağı o iğrençlik çukuruna batmışlığını dışa vuruyordu. Pis ve şekilsiz fesleri beş para etmezdi. Enfiye kutusu, tütün çubuğu ve afyon keseleri çift dipli ceplerine tıkılmıştı. Ellerinde üzerine vur sözcüğünü kazıdıkları birer gürz vardı. Upuzun palaları kaldırım taşlarında uğursuz bir sesle hopluyordu yürürken. Dehşet yarattıkları için gururla, Sultan Mustafa'ya seslendiler, atından inmesini, sancaklarını öpmesini ve kazanlarına İznik beyazı sürmesini buyurdular.

Başlarında bulunan Ağa İskender Çelebi, nalçalı pabuçlarıyla Osman'ın sarığını çiğniyordu. Delikanlının boynunu kısaltmış olmakla seviniyor ve bu boyunun bu denli ince olmasına hâlâ şaşıyordu.

Kana bulanmış Musul bezini görünce Kösem, yumruklarını sıktı, burun delikleri sinirden titremeye başladı. Kimsenin engel olmasına meydan vermeden, kendinden emin, yiğit bir tavırla o korkunç alayın karşısına dikildi. Osman'ın anısı, çekmiş olduğu işkenceler, duyduğu yaman öfke, onu kalabalıkla boy ölçüşecek bir duruma yükseltiyordu. O an, on kadar krala da, yirmiyi aşkın generale de karşısında boyun eğdirebilirdi.

** Fransızca canavar anlamına gelen (ogre) sözcüğünün kökeni olan, Oğlu taburu.*

- Bak hele! Afur tafur yerinde ama asker yok da, sineklerle, sadece çerçöple örtülmeye değer fazla miktarda pirinç var ortalıkta! diye korkunç bir sesle bağırdı.

Yelpazesiyle, İskender'in yatağanına vurdu ve onun gözünde, mantar bir miğferden hiç farkı olmayan çelik kaskına bir tokat indirdi.

- Hemen döndünüz ha, Ağa? Bense sizleri mezbahada sanıyordum ama leş kargalarının çiçekli kırlarda pek dolanmadığını düşünmeliydim. Ah! Bana ne de seçkin bir hizmette bulundunuz ya! Osman'a ta benim kaftanımın altında kıydınız, üstümü başımı onun suçsuz kanıyla kirlettiniz. Mademki onurumdan yoksun bıraktınız beni, o halde canımı da alın!

Sapsarı kesilmiş, çeneleri kilitlenmiş, ağa, karşı gelecek oldu:

- Ey, sen ki bir padişahın okşayışıyla doğmuşsun, böyle güzel kokan bir menekşe elbette ki erdemli bir çiçek olamaz. Devedikenlerimiz arasında solup gidecektir. Defol buradan yoksa baltamın keskinliği adına and içiyorum, başına belâ gelecek!

Hiçbir şeyden korkmamaya karar veren Kösem, karşısındakini öylesine bir şiddetle aşağıladı, sövdü ki, beriki, yarı şaşırmış, yarı öfkeli, ne yanıt vereceğini bilemedi.

Ömrünün sonuna dek etkileyiciliğini ve çekiciliğini koruyacak olan o gururlu zerafetle, diz kırdı, Ağa'nın ucu kıvrık pabucunu yana çekip Osman'ın acınası durumdaki sarığını yerden aldı, dudaklarını dokundurdu ve kuşağına astı. Küçücük hançeriyle, taburun yak tüyünden tuğunu kesip kaftanına taktı, böylelikle, birliğin bundan böyle kendisine bağlandığını belirtmiş oldu. Komşu minarenin görkemli beyazlığına doğru parmağını tehdit edercesine uzatırken ağaya, herkesin duyması için yüksek sesle şöyle dedi:

- Bana İstanbul'un Ulu Camisini veren Ahmed'in adına, ben dilimi oynatmayı kestim. Sen de palana öyle yap!

Yuhalanmayı, taşa tutulmayı bekliyordu, ama, öylesine anlaşılmaz büyüler, öylesine şaşılası durumlar vardır ki, ancak ve ancak cesaretten doğabilirler.

Sultan, her türlü saygı gösterisine hak kazandı. Askerler onun önünde, kaslarının esnekliğine hayranlık uyandıracak bir hızla geri çekildiler. Askerce selamlayıp kılıç çektiler. Kösem, hiçbir şey olmamış gibi soğukkanlı, bir mabeyincinin kendisine eşlik etmesine izin verdi, arabaların karmakarışık doldurduğu bir alana kadar gitti, orada bir arabaya, kapılarına yakut çiviler kakılmış, kara renkte bir tür katafalka bindirildi.

İçinden geçtiği şehir, sanki bir kır şenliği havasında, gürültü patırdı

içindeydi. Herkes sarhoştu. Sıcak, bağırışlar, küfürler ve yaşasın sesleri her yerden yükseliyordu. Yoksul mahallelerde sultan, olağanüstü bir heyecan yarattı. Ona dokunmak, çocuklarını ona göstermek, çiçek atmak veya atlarını çözüp saraya kadar arabayı çekmek için bir yarıştır gitti. Sonunda Topkapı'nın Araba avlusuna vardı, orada kendisini renk renk sancaklar, at kuyrukları ve ileri gelenlerin şemsiyeleri bekliyordu.

- Ayın Işıltısı Mahpeyker Kadına ve iki oğluna yol verin! diye seslenildiğini duydu.

Peçesinin ardından, Taht nişanlarını takınmış mabeyincileri, papağanlar ve bülbüller baş nazırı ve haremde sadece mutlu olayları haber vermekle yükümlü Müjde Nazırı, Kösem'in gözüne çarptı. Morlar ve altın yaldızlara bürünmüş, ayaklarına gümüş pabuçlar giymişlerdi ve çuha başlıklarından yünden örgüler sarkıyordu. Alçak masaların üzerlerine, Türk şekerciliğinin tüm nefis şeylerini sıralamışlardı, vişne şekerlemeleri, likörlü ağaçkavunları, bala bulanmış elmalar ve hatta pirinç tanelerinin arasına ak inciler serpiştirilmiş şekerli bir pilav. Kösem ile çocuklarını görünce, onlarca güvercini İstanbul göğüne salıverdiler ve büyük bir tevazu içinde yerlere dek eğildiler.

Eski dairesinin oraya gelince Kösem, Ahmed ile yaşamış oldukları tüm bölgenin Mahfiruz tarafından yağmalandığını öğrendi. Sonradan kapılar mühürlenmiş, girmeye kalkışacak olanın ölümle cezalandırılacağı duyurulmuştu. O günden sonra da zaman, yapacağını yapmıştı: tahta kaplamalar çürümüş, tavanlar dökülüyor, parmaklıklar paslanmış.

Şaşkınlıktan, tavandan dökülen kireçle adeta örtülmüş bir sedire çöküverdi. Bir arabanın tekerlek sesleri onu dalgınlığından çekti aldı. Odadan çıkınca sivri tepeli bir başlığın yüzünü yarı yarıya gizlediği bir kız çocuğunun arabadan indiğini gördü.

Nedimelerinden biri:

- Turhan bu! diye bağırdı.

Evlatlık kızını görünce sultan, bir keder uçurumunun dibine indiğini duyumsadı. Yedikule'nin o ağza alınmaz köşesinde geçirilen beş yıl Turhan'ı enikonu değiştirmişti ve saraylı hanımlar onu imparator ailesinden bir prensesten çok bir küçük fahişe sandılar. Yüksek ökçeli tatar iskarpinlerine tünemiş gibiydi, dişleri renk renk boyanmış, saçları boyalı, kaşlarına rastık çekilmişti. Göğüsleri olmamasına karşın, koskocaman bir sutyen takmıştı ve oğlan çocuğunkine benzer kalçalarını sallayışı, yürüyüşüne kışkırtıcı ve edepsiz bir hava veriyordu.

Bu yabancının kim olduğunu merak eden iki oğluna sultan:

- Hadi, ne duruyorsunuz, öpsenize kardeşinizi, dedi. Onu unuttunuz mu yoksa? Ona kötülük eden hainler, öldü. Bundan böyle kimse bizi ayıramaz artık!

Kösem, kaygılarını içine atmaya kararlı, Turhan'ı böyle değişmiş gördüğüne çok üzülmüştü ama belki de uygun bir eğitim ve özellikle bol bol insan sıcaklığı ve ilgisi, geçmişin yaralarını sarabilir, kabuk bağlatabilirdi.

Biraz sonra, odasının ikinci kata taşınmasını buyurdu, oraya geniş bir karyola yerleştirtecek, o karyolada üç çocuğuyla uyuyacak ve onlarla birlikte, bunca yoksunluğunu çektiği o aile yaşamını yeniden yaratacaktı. Ona haber vermeden, harem kadınları, Mahfiruz'un, bulabildikleri tüm kaftanlarını penceresinin önüne yığmış ve ateşe vermişlerdi. Bu şaşılası yangının aydınlığı, Kösem'in gözlerini kör etti, ayağının dibine binlerce elmas yığmışlar gibi. İşte bu günbatımı şenlik havası içinde, rahlesinin başına geçip gizli günlüğünü açtı.

Topkapı, 19 Mayıs 1622 akşamüstü.

Bugün sultanlar Şehri benim çerçevem ve çocuklarım, tacımın üç incisi oldular. Zavallı Ahmed'imin diktiği servi ağacını gene gördüm. Gerçekten de merhum eşim, güneşin odama dalga dalga dolduğunu ve Kuran okurken beni rahatsız ettiğini görmüştü. Bir gecede bahçevanlarının kökünden çıkartıp getirdikleri bu ağacı, yaprakları bana elek görevi yapacak biçimde diktirtti. Yakutlu pencereye gidiyor ve perdeyi kaldırıyorum. Harem, bir papağan kafesi gibi uğuldamakta. Terasta hâlâ gündüzün sıcağı var. Denizden gelen esinti, çiçekleri, balözlerini döktürürcesine sallıyor. Çevremi saran güzelliğe ilgisiz kalıyorum. Turhan'ın gelişi beni altüst etti. Onu böyle süslü püslü göreceğime, keşke başka yerde olsaydım diyorum, neresi olursa olsun. Islahevinde geçirdiği beş yıl, ona berbat alışkanlıklar kazandırmış. Yedikule yöneticileri ona hırsızlık, dedikodu, yalan, edepdışı şeyler öğretmişler. Onu afyon içmeye zorlamışlar, afyonkeş yapmışlar. Nefretten ve hınçtan ağlıyorum çünkü kızımın artık ileride dürüst olabilmek için en ufak bir şansı yok.

Mahfiruz onu kirletmeyi ve yoldan çıkartmayı başardı. Yıllardanberi, çocuğumla benim aramda, hiçbir köprüyle bağlanamayacak bir uçurum kazdı. Aylar önce, Turhan'ı padişah haremine getirtmiş. Ona, Topkapı'da kargaşa çıkacak korkusuyla, kâhyalara yazmış olduğum ve kızımı salıvermemelerini, Yedikule'de tutsak alakoymala-

rını önerdiğim mektubu göstermiş. Onu başımdan atmak istediğime inanan Turhan, benim gerçek niyetimi anlamamış. Ona bunu anlatmakta çok zorluk çekeceğim.

Mahfiruz'a karşı elimden bir şey gelemeyince, ben de hıncımı onun maşalarından, ona Mustafa'yı tahttan indirme ve Turhan'ı Islahevine kapattırma olanağı sağlayan oniki İstanbul müftüsünden çıkartıyorum. Birkaç saat önce, beni kutlamak üzere geldiler. Dudaklarım hain bir gülüşle kıvrıldı. Nice zamandır onlara nefretimi kusmak için bu fırsatı kollamaktaydım. Saray görenekleri, bir sürgünden dönen sultanların onları sürgüne gönderenlere öfkesini göstermesini ve gözden düşmelerine katkıda bulunanlara savaş açmasını hoşgörür.

Bu haktan güç alarak, müftülere yaklaştım ve ayaklarını, pabuçlarımın topuğuyla ezdim. İçlerinden biri karşı çıkacak olduğunda da bağırdım: "Sizi mahvedeceğim. Döktüğüm her bir gözyaşının bedelini ödeyeceksiniz!"

Düşmanlarıma yağdırdığım sövgüler öfkemi dindiremedi. Böyle, iktidara dönüş, acı bir zaferdir. Bu zorlu sınavda, Osman'ı, annesinin tehditlerine ve kötülüklerine karşı beni öylesine korumuş olan o yakışıklı ve genç padişahı yitirmiş bulunuyorum. Niçin onu daha iyi savunmadım? Ölümün kucağına atıldıysa, benim yüzümden değil mi bu?

Umutsuzluk içinde, pencereyi açıyorum. Bırakıyorum denizden gelen esinti yüzüme vursun. Rüzgâra, soğuğa, tüm dünyaya yakarıyorum, beni kamçılasınlar, yüzümü kırbaçlasınlar diye, çünkü yakınlarını koruyamayan, bu yolda gereken önlemleri alamayan bir alçağım ben. Diz çökmek, secdeye varmak, özür dilemek, bağışlanmayı dilemek istiyorum ama duygularım katılaşmış, hiçbir şey duymuyorum, nal seslerinden başka, sanki hayali bir araba beni bu yerden uzaklara, çok uzaklara götürüyormuş gibi...

10

Sabah esintisi gürgenleri okşuyor ve çam kozalaklarını sallıyordu. 2 Temmuz 1622 günü, bir yalancı çınar ve akasya kokusu, bahçelerden yükseliyordu. Bostan dolaplarının çektiği su, mavi çini bir havuzda ürperiyor ve birbirini izleyen oynak halkalara dönüşüyordu. Kösem, bulunduğu balkonundan, kayınbiraderinin anlaşılmaz gidiş gelişlerine dikkat etmiyordu. Haliç'i, Marmara rüzgârının küçücük damlacıklar kopardığı dalgaların sonsuza doğru akışını seyretmekteydi. Gene bulunduğu yerden, haremin kubbelerini, ve üzerlerini örten salkım çiçeklerini, hilâl biçimindeki bir havuzun kıyısında gezinen kül rengi balıkçılları, sümbüllerle açık renkli zambakların arasında dolaşan küçük siyah Mogador kaplumbağalarını görüyordu. Öylesine aşağılandığı gedikliler bölümü, gözüne çarpıyordu. Öteden beri burası onda en kötü kuşkuları uyandıran bir yerdi. Geçitleri küf kokardı.

Pencereleri koruyan perdeler padişahların ataları olan gururlu Çerkez savaşçılarının barındıkları göçebe çadırlarını andırırdı. Yeşilimtırak çinkodan kubbeler ve damlar Moğol yurtlarının direklerinin tıpatıp eşi olan direklerle ayakta duruyordu. Burası, hiç de geniş ufukların özlemini çeken bir hanım sultana göre bir yer değildi. Burada gerekli düzenlemeleri yapmaya karar verdi ve Mustafa'ya da bu kararını çıtlattı. Padişah ona yanıt vermedi, çözüm bulamadığı bir sorun, zihnini yeterince kurcalıyordu zaten. Dostu elçi Fioretto Massimo'nun Floransa'dan gönderdiği bir bilboke oyuncağıyla ve tahta çomaklarla oynamayı sürdürdü ve neden sonra, İstanbul'un oniki müftüsüyle kavgalarını ortaya döktü.

- Din adamları, Eski Saraydaki sürgün yaşantımız konusunda bilgi edinmek için yeri göğü birbirine katıyorlar, dedi. Sarayda Hıristiyan erkeklerin gizlendiğini ve hücreleri nasıl değişikliğe uğrattığımızı öğrenecek olurlarsa, rezalet diye ortalığı ayağa kaldırırlar ve çevremizi kuşatan o saygı havası kendiliğinden dağılmakta gecikmez! Müftüleri iyi tanırım ben, hakkımızda türlü dedikodular çıkartacaklarını bilirim. Ağabeyim Ahmed'in saltanat döneminde onların ruh halini yeterince anlayabilmiş, öğrenebilmiştim. Benim deli olduğumu kabul eden fetvayı imzalamakla,

Mahfiruz'un eline, bizi bir hiç yapması ve yeğenim Turhan'ı aşağılaması için fırsat vermiş oldular. Bunlar güvenliğimiz için son derece tehlikeli adamlar ve Allah bu gibi insanlar tarafından hiç de iyi temsil edilmiş olmuyor. Zaten şehir halkını ispiyonluğa kışkırtıyor bunlar. Bir ipe asılı koskocaman bir hasır küfe, bunların evinin duvarı boyunca inip çıkar. Bir kadın veya erkek komşunun Kuran'a karşı bir iş yaptığını gören Müslümanlar bu küfeye, gece mahkemelerine verilmek üzere bir ihbar mektubu koyarlar.

Bu öfke dalgasını kesmemek için Kösem, en ufak bir duygusunu bile dışa vurmaktan kaçındı ama Mustafa'nın böyle, hırsını açığa vurması onu düşünceye yöneltti. İçgüdüsü ona, kendisinden de, çocuklarından da yüz çevirmiş olan müftülerden öç almak için karşısına bir fırsat çıktığını haber veriyordu.

- Din adamları, din kurallarını uygulamayıp, büyük günahlar işleyerek, tefeci ve para simsarı olup çıktılar. Akıl almaz derecede zengin oldular, kiracılarına ve ortakçılarına, tarlaları karşılığında, buğdayları ve testi testi zeytinyağları karşılığında, kurşun külçeleri veriyorlar. Osman'ın hükümdarlığı sırasında, servetlerini arttırmak için bunlar, kendi analarını bile satabilirlerdi. Bursa'dan İznik'e kadar, bunların arazisini ölçmek için deve sırtında on gün yol almak gerekir!

Kösem, onun yanlışını düzeltti:

- Ne var ki, kötü ünlerine karşın, tehlikeli değiller. Üstelik onların kötülüğü bizim gücümüzü daha da arttıracak. Bir süredir müftüler, şehirdeki tüm camileri gölgede bırakacak bir cami yaptırma hayalindeler. Bu tasarıya inanılmaz bir hırsla sarılmışlar. Onlara yardıma yanaşmadığım için içlerinden kaçı bana diş bilemekte! Onlardan, paralarını hastanelere harcamalarını istediğimde beni hiç de iyi karşılamadılar. Bu, ille de cami yaptırma saplantısıyla bize yaman bir açık vermiş oluyorlar, biz de bu gedikten girip onlara ölümcül bir darbe indireceğiz, çünkü onların varını yoğunu ellerinden alacak, gözden düşürecek, ve halkın, bu adamların suçlamalarına kulak vermesini önleyeceğiz!

Mustafa, doğruldu. Yaradılışı gereği, karmaşık işlerden çok korkardı, ama karşı çıkma huyu olmadığı için, sultana, niyetlerini açıklamasını rica etti.

Rum kadın, dudakları çarpık bir gülüşle kıvrılmış, anlattı:

- Diyelim ki ben, Kösem değilim. Beni ileri yaşta bir kadının kara çarşafları içinde, sözgelimi bir paşanın dul karısı olarak gözlerinin önüne getir. Merhum eşim, vasiyetinde bana, mallarının yarısını İstanbul

müftüsüne bırakmamı buyurmuş. Ben de müftüleri bir konağa çağırıyorum, onlara merhum eşimin isteklerini anlatıyor, bu akıl almaz zenginlikteki mirastan söz ediyorum. Bunca mal, paraya dönüştürülünceye değin onlara, hayalini kurdukları camiyi yaptırmaları için kendi servetlerini harcamalarını öğütlüyorum. Din adamları, mirası alabileceklerini sanarak borca gireceklerdir. İflâsa sürüklenecek ve dürüst insan olarak ünlerine gölge düşürmekte gecikmeyeceklerdir.

Padişah, önce görüşünü bildirmekten kaçındıysa da, sonradan böylesine bir tasarının çekimine kapılarak yengesine tam onay verdi.

Kösem, tasarıyı en ufak ayrıntılarına varıncaya dek incelemişti. Beşiktaş mahallesinde, terk edilmiş bu konağı nasıl bulduğunu kimse bilmiyor, konağın sahibinin ondan niçin kuşkulanmadığını da. Bir haremağası aracılığıyla mı yaptı bu işi? Takma bir ad mı kullandı? Her ne olduysa oldu, 12 Temmuz gününden başlayarak, elli bin kuruş gibi gülünç denecek bir para karşılığında konağın sahibesi oldu. Bu konak, ataları doğuda ün salmış bir Türk korsanları ailesinindi. Bu ailenin son bulmasından sonra yazgısına terk edilen konutun, dış görünümü gözalıcıydı. Gel gör ki, atıksu sistemi tıkanmış, lâğımları dolmuş, muslukları işlemez durumdaydı.

Kösem, hepsini yeniden elden geçirmeye karar verdi. Bahçeleri süsleyecek ve yapıya, bir paşanın dul eşine yaraşır zengin bir görünüm verecekti. Oraya getirttiği haremağaları, ustalıkla işe koyuldular. Bahçeleri bürümüş olan ayrık otlarını yoldular ve havuzların dibine birikmiş çamuru temizlediler. Eski Saray'dan eşya taşıyıp boş odalara yerleştirdiler. Kabul salonunu dört büfe, beş ipekli sedir ve birçok da sedefli sandıkla süslediler.

Odaların süslenmesini son bir kez elden geçirdikten sonra, Kösem, aynanın karşısında, yanaklarına bol pudra sürdü, altmışlık bir görünüm kazanmak için gözlerinin altına koyu sürme çekerek halkalar yaptı. Ancak tam müftüleri konağına çağırmak için bir uşağı gönderdiği dakikada, tehlikenin bilincine vardı. Birden planı ona fazlasıyla basit göründü ve acaba başarabilecek mi diye bir kuşku düştü içine.

Cuma vaazı bitmiş, müftüler evlerine dönmeye hazırlanıyorken pek cafcaflı giyinmiş bir uşak, önlerine çıktı. Onları rahatsız ettiği için özür diledi ama hanımı, İzmir paşasının dul eşi Mal Hatun'un, camilerinin yapımı konusunda kendileriyle görüşmek istediğini bildirdi. Meraka kapılan din adamları, uşağın peşinden gittiler. Onun ardından, bir mihraceye yaraşır zenginlikteki bir arabaya bindiler ve yoğun bir faaliyetin hüküm sürdüğü görkemli bir konağa varmakta gecikmediler. Konağın gözalıcı duvarları, havuzların mavimtırak sularıyla uyum sağlıyordu. Avlular

nefis renklerle dolup taşıyordu ve güllere güneş ışınlarından korunmaları için, incili başlıklar geçirilmişti.

Müftüler bu gösterişe hemen kaptırdılar kendilerini. Kristallerle parlayan kabul salonuna alındıklarında hizmetkârların, saygıdan adeta yerlerde sürünerek, dört bir yana koşuştuğunu, gördüler. Alçak masaların üzerinde dal dal Kahire hurmaları ve menekşe kokulu şerbetler buldular. Ansızın onlara doğru bir tahtırevan yaklaştı. Kamburu çıkmış, gümüş işlemeli garip bir kumaşa bürünmüş bir hanım, tahtırevandan inerek karşılarına geçip oturdu. Onları nezaketle kabul etti ve sunduğu şeylerden tatmaları ricasında bulundu.

Beklenmedik bir biçimde:

- Sizler bu konağın konukları değil, sahipleri sayılırsınız, dedi. Rahmetli eşim İzmir paşası, dini bütün bir Müslümandı ve son nefesini verirken sizleri düşündü. Burasını da, servetinin yarıdan fazlasını da sizlere miras bıraktı. "Dul hanım" bir keseden, bir deste belge çıkartıp okudu:

Ben, İzmir paşası, Murad Kaçakoğlu, aklım başımda ve bedenen sağlıklıyken, ruhumu Allaha ısmarlıyor ve isteklerimi bildiriyorum:

Allahın beni yanına çağıracağı gün, başım Mekke'den gelme bir yassı taşa konacak ve derviş postu giydirilecek olan bedenim, İstanbul'a götürülecek, İslam dinine bağlılığımın kanıtı olan cenaze törenim orada yapılacak.

Ömrüm boyu, değerli zevcemin bağlılığı bana destek olmuştur. Ona canı gönülden minnetlerimi sunuyor ve İzmir'deki malikânemi, on adet küçük köşkümü, iki yüz elli adet gümüş yaldızlı kadeh, dört yüz adet akik takım, sekiz yüz adet Nişapur firuzesi, mücevher kutularım ve mavi porselenlerimi bırakıyorum.

İstanbul'un önde gelen oniki müftüsünün emrine verdiğim yüz milyon kuruşluk servetin yerini bulmasını sağlamasını ve Beşiktaş'taki konağımı da onlara vermesini eşimden rica ediyorum. Bu para onlara, cenazemi yaptıracakları caminin mahzenine gömdürmeleri koşuluyla verilecektir.

İsteklerim kâğıda döküldüğüne göre, ölmeye hazırım ve benim hatam yüzünden acı çekmiş olanlara beni bağışlamaları için yalvarıyorum.

İzmir'de hazırlanmış, güvendiğim bir yazıcının eliyle, ağzımdan çıkan sözler, 6 Haziran 1622 günü, kâğıda geçirilmiştir.

Vasiyetnamedeki her rakam, teker teker müftülerin kulaklarından gi-

rip yerleşti. Merhumun hesaba sığmaz zenginliğini anlamak için hayal gücüne hiç gerek yoktu.

Dul hanım, din adamlarının coşkusunu frenlemekten geri durmadı:

- İşte servet sahibi oldunuz, ama eşimin koşulu var, yaptıracağınız caminin mahzenine gömülmek istemiş. Oysaki sizin caminiz henüz yapılmadı. Bu durumda, merhumun vasiyetine sahip olamayacaksınız! Ama eğer siz kendi paranızı bana, caminizin yapımını başlatmam için verecek olursanız her şey yoluna girebilir. Çünkü merhum zevcim bana, taşınır ve taşınmaz mallardan başka bir şey bırakmadı, elimde hiç nakit para yok. Servetinizin tamamını benim yöneticilerime veriniz. Ben de güvence olarak size vasiyetnameyi, teminat mektuplarını, bakır madenlerine ilişkin belgeleri ve verilen para karşılığında bir de makbuz teslim edeyim. Temel kazısına hiç gecikmeden başlamanızı öğütlerim. Pencereleri, kandilleri, çeşmeleri ve halıları borçlanarak satın alınız. Yapım çalışmalarına kış bastırmadan başlanmalı yoksa zevcimin naaşı İzmir'de gömülür ve böylelikle vasiyetname de, varis olarak sizin haklarınız da, geçersiz kalmış olur.

Müftüler, ter basmış alınlarını sıvazladılar, aralarında konuştular ve neden sonra, sonu gelmeyecekmiş gibi görünen bir zaman sonra, karara vardılar.

Zayıf olduklarının bilincinde, onay verdiler:

- Önerinizi kabul ediyoruz, dediler. İki milyon akçemiz var. Birkaç saat sonra, güvenilir adamlarımız bu parayı size getirirler. Parayı alır almaz sizden, soylu elinizle bir makbuz imzalamanızı rica ediyoruz.

Teşekkür mırıltılarıyla, konaktan ayrıldılar. Bir süre sonra, kolları, olan biten ne kadar paraları varsa, kese kese adamlarının kucaklarına verip gönderdiler. Müftülerin adamları gözden uzaklaşır uzaklaşmaz Kösem'in uşakları, halıları yuvarladı, tüm eşyayı, hizmetkarlar bölümüne gizlenmiş arabalara yükletip, ardında hiçbir iz bırakmaksızın, herşeyi eski durumuna getirdi.

Bu arada müftüler, ihtiyatı tümüyle elden bırakarak, en pahalısından bronz kandiller, en incesinden tahta oyma eşya satın alıp karşılığında da sayısız borç senedi imzaladılar. Haftalar geçti, dul hanımdan ses seda çıkmadı. Kuşkuya kapılıp gene konağa geldiler. Şaşkınlık, inanılmaz dehşet, kapatılmış kepenklerden, kapılara asılmış kilitlerden, bomboş salonlardan başka bir şey bulamadılar. Burada hiç kimse yaşamamış gibiydi. Üzerlerine kılıf geçirilmiş sedirler salgın hastalığa yakalanmış bir limanda terk edilmiş kalyonları andırıyordu.

Müftüler:

-Oyuna getirildik, kandırıldık, diye bağırıştılar!

Korkudan ve utançtan kan ter içinde, dolandırıcılıkla suçlandıklarını şimdiden görür gibi oldular, alacaklıların parasını nasıl ödeyeceklerdi ki? Bitmişlerdi, işleri bitikti! Ne yapmalı? Onları böyle kandırmakta kimin çıkarı olabilirdi ki? Ansızın Kösem'in, pabuçlarıyla ayaklarını nasıl ezdiği geldi akıllarına. Dişi şeytan! Uğradıkları felaketin mimarı oydu! Bundan hiç kuşkuları yoktu!

Çılgın gibi, Topkapı'ya varıp sultandan kendilerini kabul etmesini istediler. Kösem, dua etmek için her zaman çekildiği Amber odada kabul etti onları. Ahmed'in eski zevcesi olarak konumu, yüzünü göstermesine olanak veriyordu. Sadece saydam bir peçe, yanaklarını örtüyor ve menekşe rengi gözlerini açıkta bırakıyordu. Odanın buz gibi gösterişi bile müftüleri zar zor susturabildi. Altın, saten ve kristalin böyle sergilenmesi onları hiç mi hiç duygulandırmadı; sadece yağdırdıkları lanetlerin iğrençliğini örtbas eder gibi oldu.

Sultan, öfkeden tirtir titreyerek, onlara susmalarını buyurdu ve bağırıp çağırmalarını karıların yakınmalarına benzetti.

Adamlar, gözleri cehennem ateşleri saçarak haykırdılar:

- Ey insafsız kadın! Bizi soymanız yetmedi, bir de Müslümanlık onurumuza mı dil uzatıyorsunuz?

Rum kadın, ne demek istediklerini anlamazlıktan geldi.

- Sizi soymak mı! Ama daha açık konuşur musunuz! Ne demek oluyor bu iftira?

Din adamları ona sövmeye kalkıştılar: bir ipucu, İzmir paşasının dul eşiyle bir benzerlik aradılar ama bu iki kadının görüntüsü birbirine hiç mi hiç uymuyordu. Çaresizlikten, ellerinden başka bir şey gelmeyince, ona başlarından geçen korkunç serüveni anlattılar ve anlattıklarını yürek parçalayacak yalvarışlarla süslediler.

Sultan, umursamaz bir tavırla:

- Tüm bunlar anlamsız, dedi. Benimle kavga çıkarmak için bahane mi arıyorsunuz acaba diyorum. Çünkü beni böyle kolaylıkla suçladığınız alçaklıkları yapabilecek biri değilim ben, elimden gelmez! Size bu camiyi yaptırmamanızı ve yoksullarınızı biraz daha çok düşünmenizi söylemiştim. Ama beni dinlemediniz. Bana korkunç sıfatlar yakıştırmayı yeğlediniz.

Ben "mutluluğunuzun kara lekesiyim", "tabanlarınızı zedeleyen çakıl taşı", "yarım yamalak Müslüman olmuş Hıristiyan karısı", "kadın kılığı-

na girmiş iblisi"nizim. Beş yıl boyunca bana en ufak bir yardımda bulunmadınız. Kızım Turhan, ahlâkdışı davranışlara zorlanırken nerelerdeydiniz? Kayınbiraderimin arkasından konuştunuz, kafasını boş bir testiye benzettiniz, halkı aldattınız!

Böyle, uzun süre zehirini akıtmayı sürdürdü. Sadece hizmetkârların odadaki varlığıydı, onu biraz edepli konuşmaya zorlayan.

Şaşkınlıktan ne edeceklerini bilemeyen din adamları saraydan uzaklaştılar ve evlerine zar zor dönebildiler. Ertesi günden başlayarak lüks eşya satın aldıkları tacirleri, mallarını geri almaları için kandırmaya uğraştılar. Boşuna. Borç yükü altında kalmışlardı, tefecilerin evlerini boşaltmasını önleyemediler. Uğradıkları yıkımın büyüklüğünü anlamaları için birkaç hafta yetti onlara. Ancak Müslümanların sadakası sayesinde ayakta kalabildiler. Kimilerinin karılarının ve kızlarının zenginlerin evlerine iş görmeye gitmesi, gururlarını büsbütün kırdı ve saygınlıklarını baltaladı.

İşte, İstanbul'un oniki zavallı müftüsü, böylece bir hayal peşinde, kandırıldılar. Hepsi de sultanı lanetlediler ve ona öylesine diş biledilerki, etkileri uzun süre sonra bile kendini gösterecekti. Artık kimseden çekinmesine gerek kalmayan Kösem, daha iyi işler yapmaya yöneldi. Vardığı sonuçlar onu pek hoşnut etmişti. Beşiktaş konağının elli bin kuruşa kiralanması ve haremağalarına teşekkür olarak verilen bir elli bin kuruş daha, giderleri yüzbin kuruşa yükseltmişti. Ama müftülerin elinden aldığı altın, ona iki milyon getirdiğinden, bir milyon dokuz yüz kuruşluk bir kazanç elde etmiş oluyordu. Buna bir de din adamlarının, başkentin tüm mahallelerini zümrütle bezeyebilecek miktardaki taşınır mallarından gelen para eklendi.

Bu, hayalleri süsleyecek nitelikteki sonuç karşısında, sultan bayram ediyordu. Onlarla alay etmek için, olay gününün akşamı, kırmızı Mısır biberiyle karabiberi doldurulmuş bir patlıcan yemeği uydurup olayı kutlamak gibi bir hevese kapıldı ve uydurduğu yemeğe, saray kadınlarının önünde, "İmam bayıldı" başka bir deyişle "müftüler kaçtı" adını verdi. Gece büyük bir sarhoşlukla geçti, pandomimler oynandı, karagöz oynatıldı, ve Osman'ın, Livorno sabunuyla yıkatıp yeniden pırıl pırıl ağarttığı, sarığının yanına altınları yığarak, kıvırdığı işin keyfini çıkardı.

Dairesine yerleştirttiği sehpaların üzeri çeşit çeşit, çok iyi hazırlanmış yemeklerle dolduruldu, öyle ki, insan hangisini seçeceğini kestiremiyordu. Oymalı gümüş şamdanlar ve Cenova kristalleri, güteperka zamkıyla parlatılmış Gürcistan karpuzlarını, meyva şekerlemeleriyle bezenmiş Eri-

van narlarını, ve çikolatadan sikkeler üzerinde uzatılmış gevrek bisküvileri çevreliyordu. Bunların tümü de, başdöndürücü bir koku yayan demet demet şakayıklarla, kıpkırmızı karanfillerle ve Trabzon akasyalarıyla süslenmişti.

Halkın, İstanbul'un Muziplik Kutusu diye adlandırdığı taşlama şairi Nefi, hazır bulunanları eğlendirdi. Kösem'in hem sırdaşı, hem yazmanı olan bu adam, müftülere karşı yoksulların yanını tutar ve çağdaşlarının en olmayacak davranışlarını dillere düşürürdü. Yemeklerin olduğu kadar öç almanın da tadını çıkartırken:

- Aptallık, salçaların en lezzetlisidir, dedi, ve müftülerde bol bol bulunduğuna göre, dostlarım, bahse girerim ki bizim de iştahımız her zaman yerinde olacaktır.

Şiir konusunda Kösem de ondan geri kalmadı. Nedimeleri, Şeyhülislamın ağır ağır yürüyüşünü taklit ederler ve o pabuç olayını şaka yollu danslarıyla dile getirirlerken, o da ileride çok pişman olacağı bir dörtlükle eğlenceye katıldı.

Çil çil altınlar yoksul deri keselerde gizlenir
Böylece hafif iş, güzel bilgi toplayabilir.
Mütevazı bir saptan zambak çıkar
Bir dikenin üstünde gül açar.

11

Güneyden esen kum yüklü rüzgâr, yakıcı soluğuyla imparatorluk seralarındaki portakal ağaçlarının arasından geçiyor, altın meyvalarını kopartıyordu. Bunaltıcı hava, zor bir yaz mevsiminin ve gene zorlu yağmurların habercisiydi. Birden fırtına, haremi bastırdı. Şimşekler, Kösem'in çocuklarıyla birlikte uyuduğu odada çaktı. Yarı uykulu Sultan, fırtınayı seyre koyuldu. Çevredeki yolları sis basıyor, fenerlerin asıldığı demir çengeller, akla kötü şeyler getiriyordu. Neyseki Sultanın yatağı arduvaz kepenklerle kuşatılmıştı da dışardan hava alıyor ama ustaca bir cibinlik sistemi sayesinde tozun içeri sızmasını önlüyordu.

Bu sediri Kösem, her şeyden çok seviyordu çünkü çok genişti, çocuklarıyla birlikte uzanabiliyor, onları koruyabiliyordu. Yatağın ayak ucunda, sultanın koruyucuları olan sekiz kadın derin uykudaydılar. Pek erkeksi ve çok zaman da lezbiyenlikle suçlanan bu *içoğlanları* Topkapı'nın en ürkütücü sakinleri arasındaydı.

Gökgürültüsünden etkilenen Murat, sıçrayarak uyandı. İbrahim ile Turhan'ın üzerlerinden atlayıp annesine yaklaştı, okşanmak için. Kösem onu kucağında salladı, dışarının havasını koklattı, sonra da fırtınadan kaçarak içeri girip oğluyla birlikte yatağa uzandı, uykuya dalmakta gecikmedi. Ansızın, kulağına fısıltılar geldi, bir uçurumun dibinden yükseliyormuş gibi. Murat'ın, ellerini kızkardeşinin göğsündeki kabartılara doğru uzattığını görünce gözlerine inanamadı. Murat, Turhan'ın karnını yokladı ve edep yerine doğru uzandı. Önce Kösem, tanık olduğu sahnenin her ayrıntısıyla şaşırdı kaldı. Trablus vahalarını kasıp kavuran kalleş sam rüzgârı, duyduğu öfkenin yanında hiç kalırdı. Kiraz ağacından yapılma upuzun değneğiyle, suçlulara vurdu, onlar da foyaları ortaya çıkmış, utançla ürperdiler ve yorganın altına sığınıp bir daha kıpırdamadılar.

Sabahleyin sultan, acaba hayal mi görmüştüm diye düşündü ve böyle, kuşkulandığı için kendi kendini suçladı. Çocukları, ne yaptıklarının farkında olmayacak derecede genç değiller miydi? Sevginin mi eksikliğini duyuyorlardı? Genç bedenlerinin gizemini çözeli ne kadar zaman ol-

muştu? Ayıp olmasın diye ve dedikodulara yer vermemek için, hizmetçileri uzaklaştırdı, sonra da iki kardeşi ayrı ayrı yataklara yatırdı.

Anne olarak görevi, olayı dışarı sızdırmamaktı. Böyle bir şey kulaklarına çalınacak olursa müftüler hemen, bu günah ilişkiden onu sorumlu tutarlardı. Onu hareme kapatırlar, Murat'ın eğitimini ele alır ve her zaman onca dehşet duyduğu o yobazlıkla beynini yıkarlardı.

Düşününce, gerçek niyetinin ne olduğunu kendi de pek bilemiyordu. Şimdilik Murat'a Turhan'ın esas kimliğini ve evlat edinildiğini açıklamak yersiz gibi görünüyordu. Anlayamayacak kadar küçüktü çocuk. İleride ona her şeyi anlatacaktı. Ondan gerçeği gizlemekle ne umuyordu ki? Onu, öz kardeşiyle ilişki kurduğuna ve bir günah işlediğine inandırmayı mı? Dizginlerini daha iyi ele almak, oyunun hakimi olmak için ona, işlediği suçun ağırlığını göstermeyi mi? Osmanlı hanedanının tarihi ona, şehzadelerin analarına karşı nankörce davrandıklarını öğretmişti. Bu durumda o da Murat'ta işine yarayacak bir korku uyandırabilir ve bu korku bir gün gelir, delikanlının anasına karşı çıkmasını önleyebilirdi.

Sabahleyin gördüğü Mustafa'nın karşısında içinde huzursuzluk yaratan kaygıyı belli etmemeye çalıştı. Boşuna. Padişah, yengesini, kandırılamayacak kadar iyi tanıyordu. Onu soru yağmuruna tuttu, kendisine güvenmiyor diye sitemde bulundu. Anlattıkları, padişahı hiç de dehşete düşürmüye benzemiyordu.

Kösem, buna pek şaşmıştı:

- Belki de beni yalan söylüyor veya abartıyorum sanıyorsun ama hiçbirini uydurmuyorum. Elbette dünyada her şeyden çok bir kız istemiştim, ama gene de Turhan'a karşı iyi davranamıyorum bir türlü. Zaten bu kız beni sevmiyor. Yedikule'ya kapatılmasından beni sorumlu tutuyor. Bu beş yıllık ayrılık, yapacağını yaptı. Turhan'ın ruhuna, öylesine şeytansı şeyler aşılandı ki bunlardan onu kimse kurtaramaz artık! Mustafa şaşılacak derecede sakin bir sesle, sordu:

- Çocuğunu şeytana benzetiyorsun, ama Yedikule'ye kapatıldıysa suç, onun mu?

Sultan, karşı geldi:

- Turhan'ın bir kuralı var, ona düşmanca davrananlara karşı hep alttan alıyor! Bunu da öyle iyi başarmasını biliyor ki, seni bile oyununa getirmiş işte. Sadece onu cezalandırmamı yasaklamakla kalmıyorsun, ona her türlü oyuncak, kâğıttan evler, çalgılı kutular, makineli bebekler armağan ediyorsun. Ama o, bunların hiçbirini hak etmiyor. Tembel, kinci ve terbiyesiz bir çocuk.

Mustafa, Kösem'e, pek anlayamayarak baktı. Tüm bunları sonu gelmeyecek bir olay gibi görüyor ve yengesini, sert bir zırha bürünmüş, kızına, gerek duyduğu desteği vermekte yetersiz kalan anne gibi görüyordu. Nefretinin içine kendini hapseder korkusuyla, konuyu değiştirmeyi yeğledi. Yeniçeri aylıklarının, kafasını, başka bir şey düşünmesine yer bırakmayacak derecede kurcaladığını söyledi.

- Hazine'nin kasaları bomboş, diye yakındı. Osman'ı katlettikleri sırada, bu çapulcu takımı saraya da girmişler ve Devletin altınını yağmalamışlar. Şimdi de her zamanki ücretlerinin iki katını istiyorlar benden. Müftülerden çaldığımız ganimet vardı emrimde ama o parayı da İmparatorluğun gediklerini kapatmak ve Arabistan'daki ayaklanmaları bastırmak için kullandım. Şimdiyse elimde hiçbir şey kalmadı ve herhalde, şehrin en yoksul katırcısı bile benden daha zengindir.

Kösem, sertçe çıkıştı:

- Söylediklerine pek inanasım gelmiyor. Müftülerin servetine kendi harcamaların için el koymuş olmayasın diye düşünüyorum ben. Aylardır durmadan Topkapı'yı yeni yeni köşklerle, bahçelerle süslüyor, yollarına inciler, grena gibi değerli taşlar serpiyorsun. Eğer beni kandırdıysan, ilk fırsatta bizi birbirimize bağlayan ortaklığı bozarım, bilesin.

- Azizem, ben seni hiçbir zaman kandırmadım. Müftülerin parası, İmparatorluğun huzurunu sağlamama yaradı. Hazineyle ilgili sorunlarım öyle büyüdü ki, yeniçeri ağalarına hiçbir şey söylemeden paranın değerini düşürmek zorunda kaldım. Zaten iki saat sonra piyadelerin maaşlarını Divan odasında ben kendim vereceğim. İstersen sen de altın dağıtımında hazır bulunabilirsin.

Genç kadın, şaşırdı:

- Vezirlerin toplandığı odaya kadın girebilir mi ki?

- Gizli Pencereyi unutuyorsun. Odanın duvarlarından birinde açılmış bir tavan penceresidir bu. Ona Padişah Gözü veya Gölge ve Işık Galerisi de derler. Bir perdeyle gizlenen bu tavan penceresinden, kendini göstermeden herşeyi görebilirsin. Bu pencereyi yaptıran, erkekler dünyasında olup bitenleri görmek isteyen ilk hanım sultan, Kanuni Süleyman'ın zevcesi Roxolane olmuştur. Gizli bir merdivenden, o locaya çıkabilir ve askerleri dilediğin gibi gözetleyebilirsin.

Divan odasını pek merak eden Kösem, padişahtan izin istedi, ama pek ihtiyatlı davranmasını da öğütlemeyi unutmadı. Yolda giderken altının değerinin düşürülmesi konusunda kaygı duydu, acaba yeniçeriler, böyle bir parayı kabul edecekler miydi?

Padişahın odasında, Karaca Mustafa'yı bulunca şaşırdı. Haremağası boynuna ağır bir bakır gerdanlık takmış, önüne de panter postu taklidi bir peştemal bağlamıştı. Öfkesinden köpürüyordu. Heyecandan boğulacak gibiydi.

Hiçbir zaman cüret edemediği bir şey yaparak Kösem'in omuzlarını tutup sıkarken, bağırdı:

- Divan odasındaki kabul törenini iptal etmeli. Padişah her an öldürülebilir. Birkaç gün önce Mavi Camide, efendimiz, gözü kararmış bir şeytanın çektiği hançerden kıl payı kurtuldu. Kâğıthanedeki sarayının yakınında, bir darağacına asılmış bir hasır kukla gördü, ve bu kuklanın üzerinde kendi adı yazılıydı. Bir başka seferinde, bir sefa köşkündeyken taşa sarılı bir kâğıt atmışlar, kâğıtta ölüm tehdidi yazılıymış. Bu cinayet girişiminden beri herkesten çekiniyor, çevresini aynalarda kolluyor ve kapıları dinleyemesinler diye nöbetçilerinin kulaklarını balmumuyla tıkıyor. Yeniçerilerden korkusu hastalık derecesine vardı. Belki tümüyle haksız da değil. Bana kalırsa askerler, Osman'dan ucuza kurtulmak için onu kullandılar. İstanbul'da askeri bir diktatörlük kurmayı bile tasarlamışlar. Ne var ki halkın onları istememesinden korkmuşlar. Aslında bu şehrin halkı şehzadelerine bağlıdır. Bu asker eskilerinden birini tahtta görmeyi hiçbir zaman istemez.

Kösem, kaygılı, sordu:

- Peki sence Divan odasında neler olacak şimdi?

- En kötü şeyler olmasından korkarım çünkü Toplantı odasına askerleri kabul etmek, çılgınlıktır. Bir silah kolayca gizlenebilir. Neyseki padişahın, lütfedip Eski Saray'dan getirtmiş olduğunuz ikiyüz haremağası koruyucusu var. Ölürler de asla hükümdarlarının yeniçeriler tarafından hırpalanmasına izin vermezler onlar.

Bu konuda emin olmak istediğinden Kösem, haremağasına, gizli Pencereye giden koridora kadar onunla gelmesini buyurdu. İkisi birden, korkuluksuz bir merdivenin başladığı sahanlığa çıktılar. Az sonra, duvara gömülü bir tür granit dolap çıktı karşılarına. Karaca Mustafa'nın işareti üzerine Kösem, dolabı açtı ve kendini öyle daracık bir girişte buldu ki, iki ayağını zorlukla yanyana basabiliyordu.

Gizli pencereyi örten perdeyi yana çektiği zaman, yeniçerileri öyle yakınında gördü ki, irkildi, hafifçe geriledi. Tahtta oturan Mustafa, Ayasofya'nın minareleri gibi dimdik duruyordu.

Kendini üstün hissetmek için, kaftanının üzerine pembe beril taşından bir göğüslük zırh takmıştı. Arkasında, Baş Mabeyinci, elindeki iki

sarığı sallayarak selamları alıyordu. Eski Saraydan gelme haremağaları, bir kalenin surları gibi çevresini kuşatmışlardı. Savaşçı olarak değer taşımaktan pek övünç duyuyorlar, kırmızı meşinden gözalıcı kalkanların ardına sığınıyorlardı. Mavimtırak bir zırh, göğüslerini örtüyor ve ucu zehirli oklarla dolu bir sadak, atlet kalçalarına asılı bulunuyordu. Yeniçeriler on üç sıra üzerine dizilmişler, boyun eğme belirtisi olarak kaftanlarını boyunlarına dek iliklemişlerdi. Bulunduğu yerden Kösem, tek bir davranışı bile gözünden kaçırmıyor ve sapsarı kesilmiş olan padişah Mustafa'yı inceliyordu. Bir saat boyunca sessizlik sadece para şakırtılarıyla ve Hazine sandıklarının açılmasıyla bozuldu. Ansızın, "baltacılar"dan, orduda piyadeleri ayaklandırmak için yararlanılan "kalın kafalar"dan bir subaşı, hoşnutsuzluk belirtisi gösterdi. Tam baş haznedar ve padişahın Maliye nazırı ona maaşını ödüyorken, paranın birini alıp sertliğini denemek için, dişledi. Yerine geri gelir gibi yaptı, sonra topukları üzerinde bir dönüş yaparak, parayı padişahtan yana fırlattı.

Dudaklarından bir sövgü dalgası döküldü.

- Sen bizimle alay mı ediyorsun? diye bağırdı. Şu uyduruk altını kabul edecek kadar saf mı sanıyorsun bizi? Belki, sen de bizi gülünç duruma düşüreceğini umuyorsundur. Osman'ın yaptığı gibi? Nankör, onun başına gelenleri unuttun mu? Hemen şimdi bize maaşımızın dört katını ver. Duydun mu? Hemen yap bunu yoksa sarığın pabuçlarımızın altında halı olur!

Padişah, bu sözlere karşı çıkmaya kalkıştı. Subaşıya buyurdu:

- Köle, derhal sırana gir. Yok ol hemen yoksa koruyucum haremağalarını üzerine salarım!

Zorba, bir yandan sövgüler yağdırırken, karşılık verdi:

- Karı gibi, şu beş para etmez heriflerin arkasına sığınıyorsun. Bu erkekliği alınmışlar bizi korkutamaz. Sana gelince, erkeklikten yoksun adam, hakkımızı vermeyecek olursan, biz yapacağımızı biliriz. İçimizden en cüsselileri, senin işini görüverir!

Bunlar, Topkapı'da yaşayan bir hanımın işitmemesi gereken sözlerdi ama Kösem, her türlü utancı bir yana bırakarak, gizli Pencereden ayrılmamakta direndi.

- Ah! felaket! diye Karaca Mustafa'ya fısıldadı, kayınbiraderim bu haydutların karşısında fazlasıyla zayıf kalıyor. Yeniçeriler her an patlamaya hazır. Mustafa'nın üstüne atılacak ve gözlerimin önünde onu öldürecekler.

Birden gözüne çizmesine doğru eğilen bir asker ilişti. Adam oradan

çektiği hançeri padişaha doğru fırlattı. Bıçak, bir saraylıyı sıyırtıp geçerek tahta duvar kaplamasına saplandı. O anda Nübyalılar ve Sudanlılar palalarını çekip havada salladılar. Askerler de o ana değin saklamış oldukları hançerler ve sopaları çıkardılar. Kan sarhoşluğu herkesi sardı.

Dehşetten kendini kaybetmiş olan Mustafa, tahtının arkasına saklanmaya çabalıyordu.

- Yardım edin bana, padişaha, diye haykırıyor, iki haremağasına uzaklaşmamaları için yalvarıyordu.

Talihi varmış ki Bostancılar kazandı. İsyancıları sarayın birinci kapısına değin püskürtmeyi başardı.

Göreceğini gördüğü için Kösem, gizli Pencere'nin perdesini indirdi, Karaca Mustafa'nın koluna girip dairesine giden geçide koştu. Saray ayağa kalkmıştı. Haremağaları dört bir yönde devriye geziyorlardı. Bronz kapıların sağlamlığını yokluyor veya yeniçerilerin zorla hareme girmesi durumunda kendilerini savunmaya hazır, tuzak kurmaya elverişli yerlere gizleniyorlardı.

Karaca Mustafa'yı ardında bırakarak Kösem, telaşla dairesine girdi ve örtülerini nedimelerine verdi. Ayaklarındaki pabuçları da fırlattı, az daha, yatağın önünde duran ve sanki ona oyun olsun diye oraya konmuş bir halıya takılıp düşeyazdı. Sinir içinde, odadakileri dışarı çıkardı, kimse tarafından rahatsız edilmemesini sıkı sıkı tembih etti. İsteksizce, gergefini eline aldı ama ikide bir işini bırakıyor, iğnesini ipekli kumaşa saplıyordu. Hayır, besbelli bu kadın işleri ona göre değildi. Sedirden kalktı ve düşünmeye başladı. Mustafa'ya olan güveni sarsılmıştı. Saraya döndüğünden beri, yumuşuyor ve kendini kapıp koyveriyor, en çılgın, olmadık şeyler yapıyordu. Aslında o, iktidar sahibi olmayı sevmiyordu. Sadece sanat, kadınlar ve acem müziği ilgilendiriyordu onu. Böylesine bir ruh haliyle, İmparatorluğu felakete sürükleyecekti. Kösem, yeniçeri ayaklanması başarıya ulaşacak olursa, ne gibi sonuçlar getireceğini hayal etmekte zorluk çekmiyordu. Durumun ciddiliği karşısında, adını taşıdığı ayın, ardına gizlendiği buluttan çıkması gerekiyordu. Mücadeleye atılmak, edilgen bir rolde kalmakla yetinmemek de Kösem'in boynunun borcuydu. Bundan böyle, olanca gücünü şu kararsız Mustafa'yı uzaklaştırmaya ve kendi oğlu Murat'ı tahta çıkartmaya harcayacaktı.

Divan odasındaki dalaştan sonra Mustafa, sonunda kararlı davranabildi. Yetmiş beş ölüm fermanı imzaladı, bir kışlayı yıktırdı ve ağalardan da, hadım edilmekle küreğe gönderilmek arasında bir seçim yapmalarını istedi. Kargaşa çıkartanlardan birçoğu kazığa oturtuldu, kimi Doğu

kapısında, kimi de cellatların ölüm cezasına çarptırılanların kafalarını sergiledikleri Utanç kovuğu yakınında. İmparatorluğun sarsılmaz yüceliğinden hâlâ kuşku duyacaklara ders olsun diye, Hilâl meydanında dayak cezaları yerine getirildi. Tehlikeyi uzaklaştırılmış varsayan Mustafa, gene zevkü sefa âlemlerine döndü.

Bunu izleyen iki hafta boyunca, haremde Sardanapal'e ve Babil kralarına yaraşır şenlikler düzenledi. Trabzon'dan gelen çengilerini, siyah ipekliden koskocaman incirlere oturtarak döner bir sahneye yerleştirtti. Alay, davul zurna eşliğinde geldi, Arnavut uşakların hurma dallarından yelpazeleriyle kuşatılmış olarak. Padişahın parmaklarını şaklatmasıyla, dev incirlerin dudakları aralandı, meyvaların, kırmızı ve beyaz tohumlarla süslenmiş içi ortaya çıktı. Bu içler kıpırdadı, yavaş yavaş çözüldü ve çırılçıplak dansçı kızlar, olanca güzellikleriyle ortaya çıktılar.

Bu çocukca oyunları duyan Kösem, saray şenliklerine katılmak istemedi. Mustafa sonunda meraklanarak hareme, onu görmeye gitti. Başlangıçta binbir hoş sözle onu oyalamak istediyse de kadın, bunları hiç de hoş karşılamadı.

- Böyle, neşeli hükümdar rolü oynamaktan vazgeçsene sen. Neden Topkapı'ya döndün sanki, Devlet işleriyle uğraşmayacak olduktan sonra? Yeniçerilerden korkuyorsun ve Divan toplantıları hoşuna gitmiyor. Yarın ne olacak peki? Hiç düşündün mü? Aklın fikrin manolyalarda, fıskiyelerde, süslü püslü şeylerde. Mabeyinciler bile sana uymuş. Sana İmparatorluk işlerinden söz açmaktan sakınıyor, ve ürkütücü konulara değinmek için hep elverişli fırsat kolluyorlar. Bak gene söylüyorum sana, kayınbirader, durum ciddi. Bir karar almak gerek yoksa yeni kargaşalıkların çıkması işten bile değil. Yeniçeriler seni iktidardan kesin uzaklaştırmak için bir oyun hazırlıyorlar. Ve biliyor musun neden? Seni yeteneksizlikle suçluyor ve yerine oğlum Murat'ı getirmek istiyorlar. Aramıza anlaşmazlık sokmak umudundalar. Belki böylelikle birbirimizi öldürmek gibi güzel bir şey gelir aklımıza? Bir askeri diktatörlük peşinde oldukları için, cesetlerimizi çiğneyerek tahta çıkacaklardır.

Padişah, alay etti:

- Bakıyorum pek inanmış görünüyorsun! Seni kim, böylesine iyi bilgilendirdi ki?

Kösem son derece soğukkanlı, karşılık verdi:

- Benim de adamlarım, kâhyalarım, haremağalarım var. Ben bu sarayın gölgesiyim. Benim haberim olmadan tek bir çekirdek, meyvasından çıkmaz. Belki de beni açgözlü ve hırslı sanıyorsun. Ne var ki taht,

beni ilgelendirmiyor. Ben sadece kendi canım ve çocuklarımın canı için korkuyorum.

- Eski Saray'dayken hem yetenek, hem soğukkanlılık gösterdin. Bunun için, öğütlerini gözardı edecek değilim.

Kösem, bir süre sustuktan sonra ölümcül darbeyi indirdi:

- Dingil kırılınca ya arabayı demirciye götürmeli, ya yola yaya devam etmeli. Askerler artık senin yönetimini istemiyorlar. Korkunç bir güç elde ettiler ve bundan böyle, İstanbul'un gerçek efendisi onlar. Bize zarar vermemeleri için tepki göstermek, harekete geçmek de bize düşüyor. Onların oyununa gelmiş gibi yap ve senden zorla almak istedikleri şeyi ver onlara.

Mustafa, tepeden tırnağa ürperdi:

- Tahtı mı vereyim diyorsun? diye boğuk bir sesle sordu.

- Evet, tahttan feragat et ve yerine oğlum Murat'ı getir.

Bu tümce ağzından çıkar çıkmaz, gözlerini kaçırmak istercesine başını öne eğdi. Padişah, bir dişi kurt tarafından ısırılmış gibi geri geri çekildi. Derin bir keder içinde, bir sedire yığıldı.

Bir an, vicdan azabı duyan Kösem, atıldı:

- Yalvarırım sana, bu cüretimi bağışla. Delilik ettim! Neden dilimi tutamadım sanki? Babacığım, sana saygıda kusur etmişsem bana en ağır cezayı ver. Bunu hak ettim!

Mustafa karşılık vermedi. İki büklüm, derin derin düşünmeye koyuldu. İçinden, kendini Eski Saray'da gördü. Yengesinin en ufak işlerini, davranışlarını gözden geçirmeyi denedi. Ona dulluğunu unutturmaya çalışmış, pabuçlarının şehir sokaklarını çiğnemesine izin vermiş, çocuklarını korumuştu. Yengesi de kalkmış, ona nasıl teşekkür ediyordu peki? Onu tahttan uzaklaştırmayı hesaplayarak, yerine oğlu Murat'ı geçirmek için! Uzun sözün kısası, Kösem'e basamak ödevi görecekti. Onca gözünü diktiği şu tahta çıkmak için geçeceği yol olacaktı.

Yüreğini basan karanlığa karşın, aslında hiç de umurunda olmayan İmparatorluğu, Kösem Sultanın oğluna bırakıp bırakmayacağını düşündü. Bununla birlikte hiç olmazsa görünüşü kurtarmalı ve Kösem onu değerli bir adam gibi görmeliydi.

Düşüncelerini okuyan Sultan, olanca çekiciliğini kullandı.

- Haşmetlum, siyaset konusunda hiçbir zaman usta olmamışımdır ben. Farkına varmadan kırdım seni. Sürgüne dönmek korkusu bana alçaklıkların en kötüsünü işletti. Ama sen de kabul et: sana her zaman yardımcı oldum. Benim sayemde karanlıktan çıktın, Devletin elinde tu-

tuklu iken tahtın varisi oldun. Sürekli bana sataştığın, peşimi bırakmadığın zaman, sustum. Seni ele verebilir ya da senden öcümü alabilirdim. Oysa sana karşı hiçbir girişimde bulunmadım. Eski Saray'da bile, o beş yıl boyunca, vali Karaca Mustafa'yla olan işbirliğimi hiç açığa vurmadan, sana tutuklu yaşamı sürdürtebilirdim. Bu kez de canını kurtarıyorum ve bir süre sonra seninle böyle konuştuğum için bana hak vereceksin.

Bu cümleler hükümdarı yatıştırmak gibi şaşırtıcı bir sonuç yarattı. Sultanın ellerini ellerinin içine aldı ve yepyeni bir tür saygıyla baktı yüzüne.

- Hakkın var. Bu padişah görevi bana her zaman pek ürkütücü görünmüştür. Bununla birlikte, tahttan feragat etmem, sorunların çözümü için yeterli olmaz. Belki de yeniçeriler Murat'ın saltanat sürmesine izin vermezler? Bana gelince, benim âkıbetim ne olacak? Tahttan çekilen padişahlara ne yapıldığını bilmiyor değilim. Ya Dimetoka Şatosuna, ya da Edirne'deki Asılmışlar Kalesine, erkeklerin gönderildiği bu Eski Saray'lara sürülür ve orada yavaş yavaş, türlü sıkıntılar altında ezilerek, ölürler. Ya da askerler beni gene Harem'deki eski hapishanem olan Kafes'e kapatır ve tahttan indirildiğim ilan edilince de, beni öldürürler!

Kösem onun yüreğine su serpmek için:

- İkimiz bir arada, elele verince, düşmanlarımızın kurduğu tuzaklardan her zaman kurtulmadık mı? Bugün de henüz kendimizi kurtarmak için iş işten geçmiş değil. Tahttan çekilirsen ben de ordu ileri gelenlerine, seni Kafes'a kapatma kararımı bildiririm. Ortalık yatışınca seni gizlice şehirdeki saraylardan birine gönderirim. Beğen beğendiğini seç, istersen Bebek'teki, istersen Beyoğlu'ndaki kasırlardan birine. Ben sana İncir Köy'ü öğütlerim, Karadeniz kıyısındaki Küçük Sarayı. Bahçeleri gözalabildiğine uzanır. İnan bana, orası pek hoş bir yerdir. Avluların sessizliğini bozan, sadece fıskiyelerin ve portakal ağacı yapraklarının mırıltısıdır. Biliyorum, bunlar, o görkemli İmparatorluğunun yanında pek önemsiz zevkler olarak görünüyor. Ama ya Topkapı'da kalıp katledilme tehlikesini göze alacak, ya da İncir Köy'e sığınıp orada bir paşa gibi yaşayacaksın, seçeneğin yok. Böyle açık konuştuğum için beni bağışla, azizim. Sana yüreğimdekileri apaçık döküyorum.

- Senin hiç suçun yok. Aslında, bana büyük bir hizmette bulunuyorsun. Benim emretmekmiş, emrime uyulmasıymış, öyle şeyleri pek umursadığım yok. Ve beni, çok kimsenin rüyasında bile göremeyeceği bir yaşam beklemekte. Yarın önemli kişileri, ulemayı ve saray ileri ge-

lenlerini toplarım. Onların önünde, oğlun adına tahttan çekildiğimi bildiririm. Gelenek uyarınca, sekiz yüz odasının anahtar destesini, padişah mühürlerini, sadrazamın arması kazılı yüzüğü ve elimle imzalanmış kutsal fermanları oğlun Murat'a teslim ederim. Bundan sonrası sana kalır artık. Sözünü nasıl dinletmeyi umuyorsun?

Kösem:

- Oğlum kirpiklerimin gölgesinde büyüdü ve onu yönetmesini bilirim, derken, daha şimdiden, yüklendiği görevin övüncünü taşıyor gibiydi. O erişkin çağa gelinceye değin İmparatorluğu ben yöneteceğim. İçin rahat olsun. Hem Topkapı'da, hem Eski Saray'da geçirdiğim bu yıllar beni bambaşka bir kadın yaptı. Artık ruhumda bir ahlak kırıntıcığı bile kalmadı. İnsanların beni küçümsemesi beklediğim bir engel ama benden yana olanlara dayanır, kendime yeni yeni yandaşlar toplarım. Her biri için bal gibi tatlı sözler bulur, parayla, unvanla, toprak ve ayrıcalıklar vererek onları kadırmasını bilirim. Bencileyin dişi kaplanlar, ne denli yüksekten atlarlarsa atlasınlar, her zaman dört ayak üzerine düşmesini bilirler.

Mustafa, alev alev yanan bakışlarını üzerine dikerek, sordu:

- Peki, ya oğlun Murat?

Kösem, dertli, iç geçirdi:

- Hekimler onun saralı olduğu tanısını koydular. Nöbetleri tutunca yaman bir korkuya kapılıyorum. Ona masaj yapmasını, nane suyu içirmesini ve Acem kokusuyla onu rahatlatmayı öğrendim. Kimi zaman da bir şeyh, onu bir adam büyüklüğünde koskocaman bir Kuran'ın üzerine yatırıyor ve dokunarak, ilahiler söyleyerek geçici bir süre için iyileştiriyor.

Mustafa, ansızın büyük üzüntüye kapılmıştı:

- Neden sanki yeğenim bana benzememiş? diye inledi. Tarihçiler benim iki hükümdarlık süremi kaleme aldıkları zaman beni deli diye tanıtacaklar!

- Herkes Fatih Sultan Mehmet olamaz ki. Senin deliliğin de delilik değil. Bana erkekler dünyasına girme, ve devlet işleri üzerinde bilgi edinme olanağı verdi. Eğer suçlanacak bir deli varsa, o da baştanbaşa, tüm İmparatorluk, korkunç yasalarıyla, haremağalarıyla ve haremleriyle. Bak bunu sana ben söylüyorum, Mustafa, delilik çok zaman aklın egemen oluşunun habercisidir. Sen belki de bu sarayın en büyük bilgesisin!

Sustu, çünkü kayınbiraderinin duruşunda ve havasında öyle derin bir bıkkınlık gördü ki, içi fena oldu. İşin buraya dek gelmiş olmasına üzülü-

yordu ama bu, tahttan çekilme çözümünü önermekle hem yeniçerilere baskın çıkmış, hem de hazırladıkları oyunu suya düşürmüş oluyordu.

1 Eylül 1623 günü, her şey Kösem'in öngördüğü gibi geçti. Mustafa paşaları huzuruna çağırdı, onlara tahttan çekilme ve kendi isteğiyle Topkapı'daki Kafes'e kapanma niyetini bildirdi. Şaşılacak derecede çok belgeye imza attıktan sonra, hazır bulunanları Sultan Dördüncü Murat'a uzun bir ömür dilemeye çağırdı. Bu çetin iş tamamlanınca, tahttan çekilme durumuna onurla katlandı. Bir hafta sonra, Kösem'e duygulu bir biçimde veda etti. Kara bir pelerine bürünmüş olarak imparatorluk hareminden çıkıp kapalı bir arabaya bindi, İncir Köy'deki kasrının yolunu tuttu.

Mustafa yeni yazgısına doğru giderken, Kösem de kendini, Boğaz'ın kıyılarına yakın olduğu kadar, yazgısına yakın hissetti. Valide Dairesinin ikinci katındaki pencereden ona sanki tüm dünyayı görüyormuş gibi geldi.

Bundan sonra, Muhteşem Süleyman'ı yüceltmiş ve Üçüncü Murat'ın şiirine esin kaynağı olmuş şu İmparatorluk, onundu artık. Hem de ne imparatorluk! Üç kıta, yedi deniz, otuz halk, kırk ulus, elli ayrı dil. Gece kadar yaygın bir imparatorluk; güneşin, bir sınırında batmasıyla öteki sınırında doğması, hemen hemen bir oluyordu!

Ülkesini seyretmeyi bitirince sultan, Karaca Mustafa'dan yan odalarda İbrahim ve Turhan ile oynamakta olan Murat'ı getirmesini istedi. Ahmed'in tıpatıp eşi olan Murat, artık Eski Saray'ın tozlu geçitlerinde azarladığı küçük afacan değil, zamanından önce olgunlaşmış bir çocuktu.

- Yarın zor bir gün olacak, dedi oğluna. Tahta çıkma törenin Eyüb camisinde yapılacak, İmparatorluk ileri gelenleri orada toplanacaklar. Bundan sonra sen, Dördüncü Murat'sın. Saraya döndüğünde çıplaklık töreninden geçmen gerekecek. İstanbul'un en yaşlı resmi kişilerinin önüne çırılçıplak çıkacaksın. Ancak bedeninin en gizli yeri bir üçgüan kumaş parçasıyla örtülmüş olacak. Mekke'nin kutsal kuyusundan gelme bir suyla yıkanacaksın. İki haremağası, koltuklarındaki teri alıp İmparatorluğun tüm padişahlarının terinin bulunduğu bir amforaya koyacaklar. Seni kıtık yünle kurulayacak ve sana, hanedanın ilk çocuk sultanının giymiş olduğu beyaz yün bir mintanı giydirecekler. En sonra da amcanın yerine dünyanın en iyi niyetinle oturma kararını belirtmek için elinde bir zeytin dalı sallayacaksın. Şimdilik merhum babana Mavi caminin mahzeninde saygılarımızı sunacağız.

Kösem Sultanı genç hükümdarla yanyana görür görmez haremağaları:

- Valide Sultana, Doğu'nun tüm kraliçelerinin sultanına yol verin! diye bağırıştılar. Halifeliğin incisi çok yaşasın! Onun aslanı Dördüncü Murat mutlu olsun!

Buhurdanlarını sallayarak ilerleyen elli "kötü cinleri süpürücü" kadınla kuşatılmış olarak Kösem, Araba avlusuna gelip Osmanlı ailesine ayrılmış bir hasır arabaya bindi. Mavi camiye geldiğinde oğlunun ellerini tutup sıktı ve sonra Ahmed'in mezarına yaklaştı. Yüreğine çöken kederle, onun sıcacık bedenini anımsadı. Bu duruma onu Ahmed getirmiş, hem sevgisini, hem ülkesini vermişti. Kösem onun sayesinde, otuzdört yaşında, İmparatorluğun *Valide* sultanı oluyordu. O duygu yüklü saatte Harem'deki bir falcının sözleri aklına gelir gibi oldu:

Yoksul olarak geldin;
Öyle gideceksin...

12

Günlerden beri ilk kez, Boğazdan gelen esinti, Topkapı'yı serinletiyor ve sıcağı dağıtıyordu. Bu, yağmurların habercisiydi. Gene de, yaz sonu hâlâ, son parıltısını sunuyordu.

Sabah güzeldi, sonbaharı unutmuş gibi; yaprakların hışırtısı belli belirsiz, meltem, bir çocuk ninnisinin adını taşıyan o tatlı esinti, kasırların sütunlarını süsleyen mavi kahkaha çiçeklerini okşuyordu.

İncilerle bezenmiş bir şemsiyenin altında Kösem, bahçelerin büyüsüne kapılmış, Karaca Mustafa'yla gezinmekteydi. Fıskiyelerin güzelliği ve Güleryüzlü Roxolane'ın getirtip diktirdiği Buhara güllerinin mucizesi, burayı, seyrine doyum olmayacak bir küçük Türk Elhamra'sına dönüştürmüştü. Sultan kendini hiç böylesine mutlu, böylesine hem kendinden, hem de tahta çıkışındaki başarısından emin, hissetmemişti. Sanki damarlarında akan kan, uykuya dalmış İmparatorluğu, gençleştirilmiş bir özsu ile sulamıştı. Şu an yaşadıkları fırtınalı bir geçmişin hak edilmiş armağanıydı. Validelik rütbesi ona, işitilmedik zenginlikteki kapıları açıyordu. Güneş ışınlarının, abanoz yer döşemesine değmeden önce yatağına dolduğu, Sadabad'daki dairesi, fildişinden ve Bohemya porselenin-den yapılmış nefis bir mücevher kutusunu andıran bu daire, mor kırmızı kadife sedirlerle bezenmişti. Bir dantelci kız kadifenin üzerine sırmayla, onun armasını işlemişti: "Bir gün asi, her zaman asi."

Enderun'da, erkeklere yasak olan iç bölümde, Cengiz Han'a ait bir tahtta oturuyordu. Timurlenk'in cariyelerinden birinin alnını süslemiş olan tacı, otuz tane siyah incisiyle yıldızların sedefine kakılmış bu minicik gece parçalarıyla göz alıyordu. Giysi dolabı, dokuzda dokuz yasasıyla yönetiliyordu ki bu ölçüye göre, en az seksen tane, Arnavutluk'tan gelme astragan ile Sibirya'nın kurşuni sincabından yapılmış kürke sahip olmaya hakkı vardı. Paşa ve vezir zevceleri ona, pembe saten üzerine mektup yazıyorlardı. Ya da, yazdıkları mektubun sağ köşesini kıvırıyorlardı. Böylece dört değil beş köşeli oluyordu zarfları. Bu da şu anlama geliyordu: alçakgönüllülüğümüzün kanıtı olan bu sayfa, böylesine yüce bir kişiye gönderilemeyecek kadar şekilsiz.

Kösem; ekmeği çöreğe yeğleyen hanımlardandı. Saygı belirtileri onun hoşuna gitmek şöyle dursun, sinirine dokunuyordu. Sadelikten yanaydı, zayıf değil ama güleryüzlü, küstah değil ama sözünü dinletir olmak istiyordu. Tutumluluk onda bir saplantıya dönüştüğünden, kaz tüyünü veya Efes kurşunkalemini ancak onbeş kez kadar yonttuktan sonra atıyordu. Sarayın içinde öyle çok yürüyordu ki, ayda üç çift pabuç eskitiyor da gene topuklarını değiştirtmemekte direniyordu. Erken kalkar, sabah namazını Saray'ın bitişiğindeki Medine şadırvanının orada kılardı, fıskiyelerden uçuşan damlacıkların yanaklarını okşadığı bu yeri çok seviyordu. Mor şam kumaşı kaplı küçük odasında, tarçın ekilmiş bir fincan kakaosunu ve Ermenistan'ın küçük acı portakallarıyla yapılan *kum-kouat* likörünü içiyordu. Öğle yemeğinin Yedikule'den orta halli birinin yemeğinden farkı yoktu: naneli ve kekikli hıyar ve beyaz peynir karışımı salata, kalamar yani ateşte pişmiş ahtapot ve naneli bir yoğurt.

Bir zamanlar talihsizliğini paylaşmış olan gediklilerin yazgısıyla yakından ilgiliydi. Başkâhya kadınların,vekilharçların gönnderdiği en küçük bir raporu bile inceliyordu. Zaman kazanmak için, hamamda veya helâda okumak üzere dosyaları ya bir zembile koyar, ya koltuğuna sıkıştırırdı.

Onun yerine başka bir sultan olsa, devlet işlerini, dünya işlerini uzaktan seyreden bir seyirci gibi, hiçbir zaman etkin bir katkıda bulunmayacağını bilerek ve zaten bunu hiç de istemeyerek, sadece izlemekle yetinirdi. Ama Kösem, onlardan değildi. Bir kalem kadar hafif bir yatağana benzettiği politika, ona başdöndürücü bir iktidar duygusu aşılıyor ve öteden beri ondan esirgenmiş olan bir, işe yarama olanağı yaratıyordu. Entrika ve diplomasi tutkusu ona, papanın yakın çevresine, Latran'a üç casus sokabilme olanağı vermişti. En büyük bir gizlilik içinde, "pek aziz ve yakın dostu" Onüçüncü Louis ile mektuplaştığı zaman duyduğu hoşnutluğu başka hiçbir şeyde bulamıyordu. Fransa kralı, armağan ettiği ve Louvre sarayını süsleyen gözalıcı Kafkas halıları için ona teşekkür ediyor ve İspanya kralının "canını sıkmak için, Mora yönüne küçük bir ordu göndermesi" ricasında bulunuyordu.

Ahmed'in istediklerine bağlı kalan Kösem, İran'ın giderek artan gücünden kaygı duyuyor ve bu gücü sınırlamaya çalışıyordu. Düzenli mektuplaşarak ve zengin armağanlar göndererek; şahın zevcesi şahbanu Bubir Direk'in, gururunu okşamayı bilmişti. İki sultanın dost olmasına ramak kalmıştı denebilir çünkü İranlı, Kösem'e içtenlikle şöyle yazıyordu: "İktidar tatlı ama büründüğü kabuk, sert. Sizin müftüleriniz var, benim de mollalarım. Neyseki nargileler ve sufiler bize hayal ve sağduyu getiriyorlar."

Başlarından geçen talihsiz olaydan beri İstanbul müftüleri saygınlıklarını yitirmişlerdi ve halk onlara, İstanbul'un ünü pek hoş olmayan mahallelerinde kızartılan patlıcanların dumanını anımsatmak üzere *patlıcan yeli* diye ad takmıştı. Onlar da başkentli bir yıldız falcısına sordular, gezegenleri etkilemek ve Kösem'in sonunu hızlandırmak olası mıdır diye. Paşalara gelince, Hanımlar avlusundan, valdenin dairesine bakan üçüncü balkonu selamlamadan asla geçmiyorlardı ama bir yandan da onlara artık gölge etmesin diye sultanı iktidardan uzaklaştırmak için, ellerinden geleni ardlarına koymuyorlardı.

Karaca Mustafa ile konuşa konuşa Divan odasına giden yeşim yoluna girerken Kösem, gizli pencerenin örüldüğünü görünce çok şaşırdı.

Karaca Mustafa, ona açıkladı:

- Divan vezirleri artık kadınlar tarafından gözetlenmeye katlanamıyorlarmış. Bundan böyle görüşmeleri gizli kalacak ve kapalı oturumlarda gerçekleşecekmiş. Bugün salı. İmparatorluğun durumunu ve gündemdeki Devlet işlerini inceledikleri gün. Sizin tarafınızdan gözetlenme korkusuyla, toplantı saatini öne aldılar ve kapıcılara kapıyı kapatma emri verdiler.

Kösem:

- Bu da ne demek oluyor? diye bağırdı. Divan vezirleri, padişaha ve halka hesap vermek zorundadırlar. Ben kendi hesabıma, İmparatorluğu nasıl yönettiklerini bilmek isterim. Gizleyecek neleri var ki? Ben valide miyim, değil miyim? Divanın bu efendileri madem ki görüşmelerine katılmamı yasaklıyorlar, o halde ben de saray geleneklerine kafa tutar ve kendim, dosdoğru Divan odasına girerim.

Kızlarağası, yalvardı:

- Aman sakın, aklınıza bile getirmeyin bunu. Sizden önce hiçbir hanım sultan girmemiştir oraya. Bu, politikanın tapınağını kirletmek olur. Yalvarırım size, vazgeçin bu kararınızdan! Vezirler sizin oradaki varlığınızı asla kabul etmeyeceklerdir. Şimdiden onların İslamlığı ve gelenekleri öne sürdüklerini duyar gibi oluyorum. Size bir tuzak kurarlar. Hatta belki canınız bile tehlikeye girer!

- Kaçmak! kaçmak! Sen de bundan başka şey bilmiyorsun! Osmanlı İmparatorluğuna sesimi nasıl duyurabilirim, oğlumun uyrukları kendi sarayımda bile beni dinlemeyecek olurlarsa? Derhal önlem almak zorundayım yoksa iş işten geçmiş olur ve paşalar artık bana danışmamayı alışkanlık edinirler. Divan odasında yeşil ipek bir bölme ile bir paravan var, padişahlar, annelerini veya gözdelerini oraya alırlar. Ben de orada

durur, vezirlerin konuşmasını dinlerim. Tehlike halinde, Eski Saray'ın ikiyüz nöbetçisini beni korumaları için çağırırım ve onlar beni canları pahasına korur. Bırak yahu, böyle titremeyi bırak! Olağanüstü bir kargaşa döneminde yaşıyoruz. Bir yeniçeri bir gün içinde ağalık kılıcını elde edebiliyor. Gene bir gün içinde, eskiciler vali oluyor ve dün kırbaçlanan köleler, bir günde, Doğu'nun yazgısını bembeyaz avuçlarının içine alıyorlar. Bunun içindir ki sen de adamlarına silahlanmaları ve gelip haremde bana katılmaları emrini vereceksin.

Böyle azarlandığına çok kızan haremağası, gururu incinmiş bir uşak gibi, suratını astı ve saray, sadece onun bildiği lanetlerle yankılandı. Kösem oralı bile olmadı. Çarçabuk, dairesine gitti, ayağına türkuvaz mavisi kabarık bir şalvar, sırtına da otuzbeş kilo ağırlığında, kolalı bir kaftan geçirdi. Kadife tepeliğinin üzerine, yüzaltı kıratlık bir elmas olan, Asya'nın Mavi Güzeli'yle süslenmiş olan valide tacını yerleştirdi.

Divana bir mısır tanrıçası gibi tahtırevanla gidecek yerde, Karaca Mustafa ve silahlı haremağalarının eşliğinde, yürümeyi yeğledi.

Divan odasına yaklaşınca silahlı çavuşlar, durdurmaya yeltendilerse de, onları uzaklaştırmak, çocuk oyunu kadar kolay oldu. Yakut çiviler kakılmış ağır kapı gürültüyle açıldı.

- Destur! Hünkâr anası valide Mahpeyker adına, diye seslenildi. Kösem, ateş gibi, kumaştan geçide daldı. Vezirler hünkâr sedirini kaldırmış olduklarından, kaftanının düğmelerini çözüp halı olarak yere serdi, üstüne oturdu. Sonra da kucağına, üzerinde mürekkep şişesi takılı bir yazı tahtasını alarak vezirlerin sözlerini sakin sakin, yazmaya hazırlandı.

Dehşet içinde birbirlerine bakışan paşalar, konuşmalarını kesip belgelerini maroken çantalarına tıkıştırdılar.

Birden, içlerinden biri ayağa kalktı, ipek perdeye doğru döndü.

- Valide hazretleri, size saygımız sonsuzdur ama çok üzgünüz, sizin yeriniz burası değil, diye meydan okudu. Divan Meclis'in Müslümanlarına aittir. Çekilmenizi rica ediyoruz!

Kırbacını şaklatmaya alışık paşa, haremağalarının önünde yerlere kadar eğilmelerini ve hanımlarını alıp bu kutsal yerden çıkartmalarını bekliyordu. Oysaki kimse yerinden kıpırdamadı.

Paşa kükredi:

- Rezalet bu, saygısızlık! Kişiliğimizi aşağılama! Divan'da bir kadın... Boğaz ters akıyor gibi bir şey! Valide Sultan! Konuşmayı mı unuttunuz yoksa? Madem ki bizimle konuşmaya tenezzül etmiyorsunuz, biz de saray halkını ayağa kaldırır, arkamıza alırız.

Oda, giderek doluyor, vezirler, müftüler, saraylılar birbiri ardından içeri giriyordu. Mabeyinciler ve kapıcılar, boruları öttürüyor, bacaklarının her iki yanından sarkan davullara uyumla vuruyorlardı. Telaşla koşup gelen ulema, bu işitilmedik rezalet karşısında neredeyse bayılacak gibi oluyorlardı. Kendilerini bir kilisede bulsalar, bu derece şaşırmayacaklardı.

İçlerinden bir tanesi bağırdı:

- Kardeşlerim, peygamber hazreti Ali'nin sözlerini hatırlayınız: "Kadınlardan öğüt almaktan sakının. İşlerinin başına kadın getirecek ulus, korkunç bir yıkıma sürüklenecektir" demiştir kendisi. Valide sultanın tutumu, kutsal bildiğimiz şeylerin çiğnenmesi demektir, bunun da cezası tüm gerçek inanmışların suçlanması olacaktır. Bu kadınla savaşalım, naçiz kulları olduğumuz Peygamber Efendimizin buyruklarının Harem'de gene geçerli olması için.

Kösem'e ilk seslenen, Müftü Yahya Efendi oldu.

- Kanlı Gül, kim seni koklamaya gelse zehirliyorsun, diye meydan okudu ona. Bizi kışkırtıyorsun, seni şu anda yok edebileceğimizden habersizsin. Defol buradan, bedbaht, senin boynun, ecelerin gerdanlığını taşıyamayacak kadar ince. Sende günahın baştan çıkartıcılığı var, Sultan Ahmed'e de, Sultan Osman'a da, Sultan Mustafa'ya da bulaşan bir zehir. Ama biz senin bu aşırılıklarına son verdirmesini biliriz. Oğlun Sultan Murat'ı, tahtını çalmaya kalkıştığın için seni cezalandırmaya zorlayacağız. Bu yaratığı bu kutsal yerden çıkartacak olana yüz bin kuruş!

Bunca kin ile kırbaçlanmış gibi olan Kösem, kalkmaya ve yüzünü açıp göstermeye karar verdi. Gerçi korku, damarlarına işliyordu. Ama bir yandan da peşini bırakmayan tüm o geçmişi vardı, kölelik, mahpusluk, kahya kadınların onu, üzerinde sözde sevişiyormuş gibi yapmaya zorladıkları meşin kukla, aynı zamanda da, yüzyılların ötesinden ona, korkunç bir rüzgâr gibi seslenen tutsak kadınlar: "Kösem! Yıllar boyu çektiklerimiz adına, sana yalvarıyoruz, savun kendini! Hepimiz seninle geleceğiz! Bu kez boyun eğmeyeceğiz!"

Kutsal bir alevle canlanmış, Karaca Mustafa'ya perdeyi kaldırmasını buyurdu. Hazır bulunanların gözlerine, salonun avizesinden dökülen ışık altında, altın bir yıldız gibi, göründü.

Tek bir çıt çıkmıyor, tek bir soluk duyulmuyordu içeride. Şaşkınlıktan orada bulunanlar taş kesilmiş gibi, suskun, donakalmışlardı sanki. Hepsi de Kösem'i solgun, sıska, ufak tefek hayal ediyorlardı. Gel gör ki uzun boyu ve yüz çizgileri, insanda soyluluk, sözü geçerlik, kurnazlık izlenimi bırakıyordu, hem de yaman bir kurnazlık.

Onları öfkeden çileden çıkartan o buyurgan sesiyle:

- Üzüntüyle seyretmek zorunda kaldığım alçaklar, şom ağızlılar, susacak mısınız siz? Bir kâğıdın hışırtısı, ve halımın serilirken çıkardığı ses, sizi bu derece korkutmuş olabilir mi, siz ki barutu, tüfeği, ve Hıristiyan toplarının ağzını görmüş insanlarsınız? Çok değil, daha birkaç ay önce, Sultan Mustafa'nın saltanatına son verdirmem için bana yalvardınız. O zaman sizler, boyun eğmişlerin de boyun eğmişiydiniz. Sen de! Sen de!

Ve parmağıyla, Murat'ı tahta çıkarmakta onunla işbirliği yapmış olan adamları gösteriyordu.

Sadrazam Kemankeş Ali Paşanın yüzü, yanaklarını ikiye yaran vahşi bir sırıtışla aydınlandı.

- Kadın! Dairenin gölgesine sığın hemen yoksa işin bitiktir! diye tehdit savururken bir yandan da bakışlarıyla valideyi soyuyormuş sanılırdı.

Kösem bağırdı:

- Öyle bir niyetim yok. Benden önce sen çıkacaksın bu odadan. Oğlumun hakkını korumaktan, mirasını kurtarmaktan beni hiç kimse alıkoyamayacaktır.

En ufak bir korku göstermek şöyle dursun Kösem, hiçbir şeyin yıkamayacağı savaşçı bir kadına benziyordu. O pesten ve boğuk, o ürkütücü sesi, ruha işliyordu.

- Biliyorum, berberlerin mucize yaratıyor, dedi paşaya. Sakalını kestikleri ustalıkla düşmanlarının da boğazını kesiyorlar, ama dalgınlıkla benim yaşam ipimi kesmeden önce senin, benim yaptıklarımı seyre katlanman gerekecek, çünkü anlayışının da ötesinde şeyler olacak bunlar.

Kemankeş, kızmamaya çalışıyor ama kızıyordu, gene de renk vermedi:

- Neden küçük padişahı Harem'de saklıyorsun? Onu bir kadın gibi eğitmek, tek istediğin bu mu?

Kösem, alışılmadık bir soğukkanlılıkla ona yanıt verdi:

- Azizim efendim, öteden beri aslan yavruma fazlasıyla sert davranmışımdır ve onun için hazırlanan eğitim de sıkı bir eğitimdir. Beş yıl tutuklu kaldığım Eski Sarayda, her sabah ders odasına girer, yazı defterlerini gözden geçirirdim. Kafasını da, bedenini de sıkıdüzen altına almak amacıyla, saçlarını tıraş ettirir, ona askerlerinin üniformasını giydirtirdim. Ona, hanedan padişahlarının bağlı oldukları mevlevi dervişlerinin döner raksını öğrettim. Ona kendin kendine saygı duymasını öğrettim ve onu sonsuz bir alçakgönüllülüğe zorladım. Tesbihinin taneleri alelade hurma çekirdekleriydi giysileri de Ortaköylü bir dilencinin bile istemeye-

ceği, sert, dalayan kumaşlardan dikilirdi. Altı yaşındayken ona Kuran'ın yetmiş sekiz bin sözcüğünü ve yüz ondört suresini yazdırdım. Bir tahta yastığı vardı, içine öğrenci gereçlerini, tebeşirlerini ve zevcimin kutsal topraklardan getirdiği yassı bir Mekke taşını koyardı.

Bu açıklamalarının, orada hazır bulunanlarda ilgi uyandırdığını seziyordu. En ufak davranış, en küçük ürperti, bunların tümü de, karşısındakileri silahsız bırakmak, şaşırtmak, zafer kazanmak için, hesaplanmıştı. Sadece bir subaşı, Bayram ağa, ona kafa tutmayı sürdürdü.

Onu tepeden tırnağa süzerek, bağırdı:

- Yanılmaktan korkmadan söylüyoruz sana, kardeşim, Harem'in derinliklerine dönmen gerekiyor, çünkü İmparatorluğun sana ihtiyacı yok, durumu hiç bu denli iyi olmamıştı!

Valide, öfkeli bir davranışta bulunacakken, kendini tuttu ve tane tane konuştu. Bir elini kalçasına dayayarak:

- Ey sen ki, anlaşılan her şeyi biliyorsun, ya aynı raporları okumuyoruz, ya da aptallığın, tacımı süsleyen şu Asya'nın Mavi Güzeli kadar büyük!

Bu sözleri duyunca, tüm salon gülmesini tutamadı, subaşı ise böylesine aşağılandığı için, sapsarı kesildi. Vezirler, Kösem'in durumu kendisinden yana çevirdiğini görünce ürperdiler. Sultan, henüz kararsız olan birkaç kişiyi kendinden yana çekebildiğine kendi de şaşırmış, cehennem ateşlerinin ortasında bir şeytan gibi salonda enine boyuna gidip gelmeye koyuldu.

- Asla haremin gölgesinde kalmam ben. Oraya ancak cesedimi götürebilirsiniz. Bu arada ben de rakibem Mahfiruz'un hükümranlığı döneminde bırakılmış bir geleneğin yeniden canlandırılmasını istiyorum. İki saat içinde, öğle namazından sonra, yandaki büyük Divan avlusunda toplanacak, padişahın hesabına yiyip sağlığına içeceksiniz. Hiç kimse bu yemeğe katılmazlık edemeyecek. Nedimelerimle ben, yemek listelerini kendimiz hazırlayacağız. İmparatorluk size hazırladığım şölen gibi olsun: bir kardeşlik ve bolluk ülkesi. Allah padişahı korusun! Allah'ımıza şükürler olsun!

Bu sözler öylesine bir inançla söylenmişti ki, hazır bulunanlar neredeyse koşup Kösem'i omuzlarına alacak, öyle taşıyacaklardı. Onları böyle yapmaktan, ancak Müslüman sağduyusu alakoydu. Sultan ise, yarattığı heyecana şaşırmış, subaşıların sözlerini hep bir ağızdan yinelediklerini işitti ve mabeyincilerin, üzerine rahatça kurulabilmesi için ona bir taht getirdiklerini gördü. İpekli perde yeniden çekilip kapatıldı. Oturum,

sonsuz bir kargaşa içinde yeniden başladı. Vezirler her şeyden söz ettiler, ana konudan başka, şaşkınlıkları öylesine büyüktü. Sonunda oturum kapatıldı.

Kösem, meclisin dağılmasından yararlanarak sarayın on mutfağındaki ahçı yamaklarına emirlerini verdi. Hangi yemeklerin pişirileceğini kendi kararlaştırdı, yedi yüz kişi için alçak sofralar kurdurdu, bu şölen için, erik şurubuna bulanmış bir de hamur tatlısı, *valide göbeği* yarattı. Konukları, sarayda esintinin en tatlı olduğu yerlerde, Büyük Avluda ve Lale bahçesinde, davul ve zurna eşliğinde yediler yemeklerini.

Üç padişahı büyülemiş olan o inanılmaz albenisiyle onlara :

- Afiyet şeker olsun, dedi!

Bu yöntemi kimi önemli kişilerin hoşuna gitmedi değil. Kösem'in onlara gösterdiği yakınlık, onları şaşırtmadı. Tersine, böyle resmilikten uzak davranışını, yüce bir ruhun aynası olarak yorumladılar.

Yemek bitince Kösem de, yorgunluktan bitkin düşmüş, dairesine dönmekten başka bir şey düşünmüyordu. Haremağaları onun yürekliliğine şaşıp kalmışlardı. Peşinden koşarak, hareme kadar ona eşlik ettiler.

- Bu soylu hanıma yol verin! diye bağırıştılar. Asker kaçağı bir serseriye aptal demek cüretini gösterdi. Bu hükümdar önünde eğilsin başlar! Emir verenlere emrediyor o! Halife Harun el-Reşid'in annesi Bambu onun yanında hiç kalır. Kahire'nin ünlü kraliçesi İnci Ağızlı'sı bile kıskançlıktan benzi uçardı!

Bu övgüleri işitince Kösem, kulaklarını tıkadı, haremağalarını azarladı ve onu yalnız bırakmalarını rica etti. Odasında, kaftanını çıkartıp sırtına rahat, pamuklu bir entari geçirdikten sonra, hamama girdi ve orada iki saat kaldı. Odasına döndüğünde heyecanı henüz yatışmamıştı, az kalsın, nasıl olup da Meclisteki vezirlere kafa tutabildiğine kendi de inanamıyordu. Az sonra yanına gelen Karaca Mustafa ona, paşaların haremi mezarlığa çevirmek niyetinde olduklarını haber verdi.

Kösem pek oralı olmadı:

- Bu paşaların tutumu nefret ve şiddet çarklarını harekete geçirecek. Bu adamlar bana karşı adı konamayacak bir küçümseme duyuyorlar, suyun yağa duyduğu bir tür tiksinti. Ne yapmalıyım? Divanı mı dağıtayım? Haremağalarını mı işe karıştırayım? Vezirleri mi kovalayayım? Bu, durumu büsbütün çıkmaza sokmak olmaz mı? Bu paşalar olmadan, Osmanlı'yı asla yönetemem. Öğrenmeye pek hevesliyim, ama devlet işlerinden anlamıyorum. Politika konusundaki bilgilerim pek kısıtlı. Ah! Oğluma

öğretmenlik yapan o Yahudi satıcılarla birlikte ben de yeterince ders almadığım için nasıl da lanetliyorum kendimi. Paşaları nasıl denetlemeli? Çünkü hissediyorum ki Devlet işlerinin artık böyle, bu tutumla yönetilmemesi gerek!

Farkına varmadan, kilidi birbiri içine geçmiş iki zümrütten ibaret olan bir çekmeceye yaklaşıp içinden saçları örgülü bir yün bebek çıkardı. Babası papazın gözlerinin önünde öldürüldüğü geceden beri bu bez yığını onun tılsımıydı. Bu, onu eli kırbaçlı haremağalarının elinde hırpalandığı, diz çökmeye zorlandığı günlere geri götüren zavallı bir ganimetti. İçini büyük bir öfke kapladı, bir daha böyle aşağılanmamak için her şeyi göze alacak ve kanının son damlasına varıncaya değin savaşacaktı.

Birdenbire bakışlarıyla adeta ruhunu okuduğu Karaca Mustafa'ya soruverdi:

- Peki neden iktidarı sana emanet etmeyecekmişim ki?

Bu sözler, ağzından çıkar çıkmaz haremağası sarardı.

- Sultanım, benim hiç eğitimim yok. Kimse benim yaptıklarımı ciddiye almaz. Paşaların Afrikalılardan ne denli nefret ettiklerini siz de bilirsiniz. Saygıda kusur etmek istemem ama, benim kadar değersiz birine fazla önem vermektesiniz! Korsan Barbaros'un sözlerini bilirsiniz: "Amiral sayısı fazla olursa kalyon, batar."

Kösem sinirlendi.

- Dümen kırıldığı zaman gemi nasıl olsa felakete sürüklenir. Gözdelerin ve hanım sultanların Topkapı'nın sahipleri olduğunu sanmak, yersiz bir gururdur, çünkü o hanımlar da çok zaman kölelerin kölesidirler. İslamlığı ilk kabul eden, Habeşistan'dan gelme bir hamal olan, Bilâl değil miydi? Çok zaman tohum, su saatini bozar, meşenin devrildiği yerde kamış, bükülür. O sonsuz sağduyusuyla, merhum zevcim Ahmed bana, Muhammed'in Kâbe'yi nasıl inşa ettiğini ve Mekke'nin kara incisini oraya nasıl sakladığını anlatmıştı. Peygamber, gereken büyüklükte taşları bulmakta zorluk çekiyormuş çünkü her tür demir gereçten kaçınmak zorundaymış, demir, genel olarak savaş silahlarının yapımında kullanıldığı için. Bilâl ona, Kuss-Ard denilen, bir küpe büyüklüğünde bir hayvanın varlığından söz etmiş. Yabanıl yörelerde yaşayan bu böcek, yiyeceğini kayanın içinde bulur, kayada geçitler kazar ve en sert graniti bile kesebilirmiş. Çanlar yardımıyla böcekleri yakalamış, binlercesini ve işe koşmuş. Yedi yıl sonra, Müslümanlar mucizeyi gözleriyle görmüşler. İslam dullarının yan yana dikili feracelerinden oluşan koskocaman siyah bir örtü, görünürde işçi olmadan yapılmışa benzeyen tapınağı örtüyor-

muş. Bu gerçekle ilgisi olmayan öykü, tabii ki Karaca Mustafa'yı kararından döndüremedi. Ama Kösem, büyüsünü pek iyi bildiği sözlerle onu duygulandırmayı başardı.

- Karaca Mustafa, senden alçakgönüllükle rica ediyorum, benim Bilal'im ol. Bil ki sana olan borcumun üzerine güneş batmayacaktır. Senin inceliğinden, iyiyi kötüden ayırd etme yeteneğinden, ve politikadan pek büyük zevk almandan hoşlanıyorum. Eski Saray'da olağanüstü bir karakter sağlamlığı gösterdin. Başkası olsaydı ya korkudan ölür, ya da alçakça unuttururdu kendini. Senin becerikliliğin, yardımın, tıpkı benimki gibi, İmparatorluğa duyduğun aşk, bize sonsuz olanaklar sağlayacaktır. Paşalar, istedikleri kadar altına, saygınlığa sahip olsunlar, senin yürekliliğinin ve senin mantığının onda biri bile yok onlarda. Bunun için senden, bana karşı gelmemeni istiyorum. Benim politikamı yürüteceksin. Seni Harem'in ve Tahtın av köşklerinin yönetiminden alacağım. Yarım ay biçimi minderde Divan vezirleriyle birlikte oturacaksın. Benim önerime evet demekle, hadım etme geleneğini ortadan kaldırmak ve Topkapı'nın Afrika Genel Valiliğine getirilmek olanağına kavuşacaksın. İkimiz de özgürlük istiyoruz. Kuşkusuz ikimiz de ona sahip olamayız, ama hiç olmazsa yaşantımızı daha dayanılır duruma dönüştürmek için gerekeni yapabiliriz.

Gözleri yaşlarla buğulanan haremağası, yerlere kapandı.

- Canımı soylu bir dava uğruna vermek beni korkutmuyor. Sizin yüceliğinize layık olduğumu gösterecek ve haremağası meslekdaşlarımın bilgilerini emrinize sunacağım.

Kösem, resmen bildirdi:

- Bundan böyle benim sağımda duracaksın. Sana "ağalar ağası" diyecekler, hem Bostancıbaşılığı, hem de özel kalemimin Başmabeyinciliğini kapsayan bir görev olacak bu. Divan odasında, içinde tüm mücevherlerimin bulunduğu, zerdeva postuyla kaplı düz bir sandığın üstünde oturacaksın. Böylelikle seni güvenimle onurlandırdığımı göstereceksin. Seninle ikimiz çok iyi anlaşacağız. Nedimelerimle ben, yukarı Haremi yöneteceğiz, sen de sarayın aşağı dairelerini. Bu paylaşım, bize Topkapı'yı bir kaleye dönüştürme imkanını verecek. Böylece gözetimimizden hiçbir şey kaçmayacak. Şu andan tezi yok, kendini, benim merakımı gidermeye ve bilgi boşluklarımı doldurmaya adayacaksın. Bana ordudaki ağaların unvanları, dereceleri, adları, stratejik yerler konusuda bilgi vereceksin. En karmaşık şeyleri bilmek, öğrenmek istiyorum.

Karaca Mustafa:

- Sultanım beni ilgisiyle onurlandırıyor ve bu yüzden ona minnet

borçluyum, diye teşekkür etti, ama ben, size hizmette bulunmak için bu güven gösterisini beklemedim. Oğlunuzun hükümranlığının başarılı olmasını daha iyi sağlamak amacıyla, haftalar önce, haremağalarımı İmparatorluğun kimi eyaletlerine casus olarak göndermek cüretinde bulundum. Valilerden gelen raporlar dehşet verici. Sınırlarda Tatarlar, Edirne'ye saldırmak üzereler. Lübnan'da vergi ödemeyenlerin sayısı giderek artmakta, Kıbrıs ve Şam üzerinde de, ayaklanma rüzgârları esmekte. Diyarbakır bile bu yola girecek gibi görünüyor. İstanbul'da halk içinde karışıklık çıkmasından korkulabilir. Tüm bunlar Osman ile Mahfiruz'un saltanat döneminin sonuçları. Divan'daki hainlere gelince, durumun ciddiliğini sizden gizlediler. Arabistan'ın başkenti Bağdat, her an öteden beri can düşmanımız olan İranlıların eline düşme tehlikesinde. Bunun içindir ki, Bağdat'a fitilli karabina, barut, kılıç, çuha ve tozluk ile sarık bezi göndermek zorundayız. İran şahının en iyi generalinin emrindeki bir gözlem ordusunun üç bin atlısı şu sırada bizim geri cephemizi kesmek amacıyla Arabistan çöllerinde bulunuyor.

Haremağası Kösem'i, Osmanlı ve İran kuvvetlerinin yerini belirten işaretlerle dolu bir haritanın başına götürdü. Dünya haritası üzerinde, Peygambere saygı olarak yeşile boyanmış Osmanlı İmparatorluğu, koskocaman bir leke oluşturuyor, onun yanında Hıristiyan krallıklar, hatta Habsburg imparatorluğu bile küçücük görünüyordu. Karaca Mustafa, parmağıyla, Bağdat İran'ın eline düşecek olursa Osmanlı'nın nasıl kıskaca alınacağını gösterdi.

Böyle bir olasılık karşısında valide, kısa adımlarla odada gidip gelmeye başladı. Haremağası, onun sıkıntısının ayırdında olmadı.

- Osmanlıların huzuru ordu ağalarının zaferine bağlı. Oysaki savaş hazinesinin kasaları bomboş. Yakında ağalar askerlerin maaşlarını ödeyemeyecek duruma düşecekler. Sadece İranlılarla değil, kendi piyadeleriyle de karşı karşıya gelmiş olacaklar.

Bir zafer havası, Kösem'i tümüyle değiştirdi. Tek söz söylemeden Karaca Mustafa'ya peşinden, kutsal Hırka'nın bulunduğu odaya gelmesini işaret etti. Dört kubbeli Hırka-i Saadet dairesi görünür görünmez, pabuçlarını çıkardılar, diz çöktüler sonra da sürünerek ilerlediler, çünkü kutsal zemine ayak basılmamalıydı.

Girdikleri oda, kâfuru kokuyordu. Peygamber'in hırkası ve İslamlığın ilk din kurbanlarından kalan eşya burada korunmaktaydı. Kösem, Karaca Mustafa'ya, odanın en karanlık köşesinde yığılı yüz kadar torbayı gösterdi.

-Bak şurada her türlü ayaklanmayı önlemeye yetecek kadar para var. Haftalardır, yeniçerilerin maaşı için para aramaktan bittim tükendim. Oradan buradan para toplamaya başladım, Tacın mücevherlerini rehin koydum. Paşa hanımları da benim gibi yaptılar. Hepsi de bileziklerini, incilerini Hazineye bağışladılar. Yaldızlı sofra takımlarım, Lahuri şallarım, Hind pamuklularım, hepsi satıldı. Bunları yüreğim burkularak yaptım ama oğlumun da, İmparatorluğun da yazgısı Bağdat'ta yazılacaktır. Yarından tezi yok, bu paralar sınıra doğru yola çıkartılsın ve İran da görsün gününü!

Validenin desteğinden güç alan Kızlarağası, Osmanlı İmparatorluğunu kurtaracağına and içti. Bunu izleyen haftalarda, Hareme casuslar doldurdu, haremağalarının sayısını bine çıkardı, Divan vezirlerinden, servet beyanı vermelerini ve o güne değin vermekten kaçındıkları vergileri ödemelerini istedi.

Öfkelenen paşalar, sordular ona:

- Yüz zencinin aklının bir incir çekirdeğini doldurmadığı doğru mu?

Etiyopyalı, hiç oralı olmadan, onlara karşılık verdi:

- Valide hazretleri, politikasını yürütmek için beni seçti. Allah isterse İstanbul'u incir çekirdeği yönetecektir.

Düşmanlarının hırçınlaştığını görünce büsbütün coştu. Emri altındaki üç yüz yazıcı, dört bin adet gizli bilgi fişini düzenlemekle görevlendirildi. Bu yazıcılara dakika başına onbeş akçe ödeniyordu. Sarayın en güçlü kişisi olunca yerleştirdiği korkunç casus ağı sayesinde düşmanlarının oyunlarını suya düşürebileceğini düşündü. Haremağası, şuna inanmıştı: Osmanlı'nın üzerinde yeni bir geleceğin şafağı sökecekti çünkü genç bir kadın hükümdar, başka yerden gelmiş bir kadın hükümdar, boyun eğmeye yanaşmıyordu.

13

Zayıf bir aydınlık, sultanın geniş yatak odasına, çapraz, süzülüyordu. Pamuklu bezden geceliğiyle Kösem, Arnavutköy mahallesinden kendi halinde bir ev kadınına benziyordu. Onu uyandırıp yataktan kalkmasına yardımcı olan Başkâhya kadın henüz gelmemişti ama, yataktan usulca indi. Helâya yönelirken bir sehpanın üzerinde, henüz yanıt vermediği, eyalet valilerinin raporları ilişti gözüne. Kulağına kahkahalar gelince, pencereye yaklaştı ve Öpüşler bahçesinin yollarında gezinen Murat ile Turhan'ı gördü. İkisi de birkaç ay sonra onyedisine basacaklardı.

İlk gençlik çağından çıkıp kadın ve erkek olma çağına geçeceklerdi. İki çocuğunu yakında görünce keyfi yerine gelen Kösem, içindeki mutluluğa kendini kapıp koyverdi. Karaca Mustafa'nın odaya girmesiyle daldığı hayallerden uyandı. Kızlarağası, ona soylu bir şıklık havası veren, sade bir kaftan giymişti. Veterinerlerin büyümesini durdurduğu minimini bir japon köpeği, geniş kol yenlerinde büzülmüş, garip garip inliyordu.

Hanımının Murat ve Turhan'ın gençliği ve güzelliğini övdüğünü duyunca haremağası yüzünü buruşturdu. Nicedir bu iki kardeşin arasındaki suçortaklığının ayırdındaydı ve hoş görülemez ilişkilerin varlığından kuşkulanıyordu. Bunları Kösem'e haber vermek gerekir miydi? Belki de hıncını ondan alırdı. Kimbilir belki de Kızlarağası görevinden bile azledebilirdi onu? Buna karşın, bu sabah, cesaretini toplayarak ona kaygılarını açtı.

- Murat efendimizi Osmanlı ailesinin özel kumsalında kızkardeşini kucaklarken kaç kez gördüm ben! Bir gün Turhan'ın hotozunu, Yedi Mutlu kadın bahçesinden kopartılmış bir gül ile süslediğini de gördüm. Arasıra onu ziyarete hamama geliyor. Onu ovuyor, okşuyor, kendisi Mecnun, kız da Leyla imiş gibi ona aşk sözcükleri söylüyor. Kız bir fincan çay içecek olsa, dudaklarının değdiği yere dikkat edip kendi de dudaklarını oraya değdiriyor. Kuşkusuz, âlemin ortasında ikisi de ağırbaşlı davranıyor ama kimseyi kandıramazlar.

Kösem, çocuklarını kötüledi diye ona sitem etmek şöyle dursun, telaşlandı.

- Divan vezirleri böyle bir şeyden kendilerine pay çıkarırlar hemen. Murat'ı elimden alabilir, beni iki kardeş arasında edep dışı ilişkiye göz yummaktan sorumlu tutarak Yerebatan Sarayına kapatabilirler. Belki de Murat ile Turhan, ana sıcaklığından yoksun kalmışlardır? Oysaki ben onlara sevgi verebilmek için elimden geleni yapmıştım. Neden birbirlerine bu derece bağlılık gösteriyorlar? İkisinin bedenlerini aynı kabuğun içinde birleşmiş iki badem gibi gözümün önüne getirmek yüreğimi sızlatıyor.

Karaca Mustafa, onu yatıştırmak ister göründü:

- Ama bunlar daha yeni yetme çağında. Aralarındaki ilişki henüz saf olmalı.

- Sözünü ettiğin iğrenç davranışı gözlerimle görmeliyim. Çocuklarım ne zaman buluşuyorlar genellikle?

- Akşamüstü, gece bastırırken, Gül köşkünde. Eğer isterseniz, Sultanım, sizi ben kendim götürürüm oraya.

- Senin adının böyle karanlık bir işe bulaşmasını istemem. Senin işe karıştığını öğrenecek olursa Murat, seni hemen ihanetle suçlar. Saraydan sürgün eder. Korkma. Ben yanıma haremağalarımı alırım.

Ezandan sonra Kösem, korumalarından, onunla birlikte gelmelerini istedi. Sadece kendinin bildiği kestirmelerden, haremin kalın duvarlarını, sanki bir büyüyle, aşarak dikkati çekmeden Gül köşküne yaklaştı. Başmabeyinciyi, oradaki varlığını ele verecek olursa, ortadan kaldırmakla tehdit etti. Adam, burnu halının tüylerine değecek kadar, yere kapandı, sonra çekildi.

Bu arada Murat ile Turhan, bir sedirin üzerinde kucaklaşmışlardı, birbirlerine öylesine yakındılar ki aralarından bir saç teli geçemezdi. Annelerinin ansızın içeri dalmasıyla donakaldılar, taş kesildiler.

Şaşkınlığı geçince genç padişah Kösem'e doğru atıldı.

- Umarım bu davranışınıza pişman olmayasınız! Yaptığınız, tahtıma saygısızlıktır. Yüce Osmanlı imparatorluğunun padişahına el uzatmış bulunmaktasınız! Bu, cezasını ödeyecek olduğunuz bir yanlıştır. Bugünden tezi yok, özgürlüğünüzü sınırlayacak ve sizi tutuklatacağım!

Bu sözlerdeki şiddet, Kösem'i kamçıladı.

- Beni böyle tehdit ettiğini duysaydı baban ne yapardı acaba? Aldığın kararları unuttun mu? Bana saygı göstereceğine and içmiştin hani!

Murat, karşılık verdi:

-Yıllardan beri sözünüzden çıkmadım. Divan odasına tek başınıza gitmek istediniz, kabul ettim. Vezirlere karşı cihat açtınız, sesimi çıkarma-

dım. Ama bu kadarı yetmedi size. Casuslarım sizin saraydan çıktığınızı ve halkı gözetlediğinizi görmüşler!

- Peki neden buna hakkım olmayacakmış? Ataların ne yapıyorlardı ki? Yavuz Sultan Selim de, arabacı kılığında kenar mahallelerde dolaşırmış. Dürüst davranmayan vergi toplayıcılarını saptamak için şehirde gezinmek bana hiç dokunmuyor!

- Ne umursamazlık! Allah sizi korusun, valide, siz ki töreleri değiştirmeye niyetlisiniz! Ben iktidara gelir gelmez, sarayın ikinci avlusunda tahtınıza kurulup gelenleri kabul etme âdetini koydunuz ve saray kapılarını yoksullara açtınız. Başkent halkı, sanki müftü imişsiniz gibi size danışıyor. Ama Topkapı, herkesin kendi yazgısına yakındığı bir cami değildir! Bu dilencilerin sizi bakışlarıyla rahatsız etmelerini istemiyorum ben. Divan vezirleri sizden nefret etmekte haklılar. Her şeye karışıyorsunuz ve yakında, bu ülkenin Müslümanları sizin adınızı sabahtan akşama değin ağızlarından düşürmez olacaklar!

Kösem, sertçe karşılık verdi:

- Ben hep gerekli gördüğüm gibi davrandım. Ama beni, mutluluğuna kayıtsız kalmakla suçlayamazsın. Ben alttan alsaydım, kararsız davransaydım bugün burada olup bir kurt gibi parçalayabilir miydin beni? Senin miras hakkını koruyayım diye öne atıldım. Divan vezirleri ha? Bir kez tehlike uzaklaştıktan sonra bana katıldılar onlar. Beni sevmiyorlar çünkü ayrıcalıklarını kısıtladım, muhasebe defterlerine el koydum, çevirdikleri dolapları ortaya döktüm. Bu berbat yaratıklar hesaplarında sahtecilik yapıyorlar, senin halkını vergi yükü altında eziyorlar, ve öyle cimriler ki sidiklerini bile vermezler. İstanbulluları yüksek bir yerde görmek isterlerse eğer, o yüksek yer, hep darağacıdır. Besledikleri köpekleri günde üç kişinin rızkını yer, karılarının mücevherleriyse Hazreti Süleyman'ın sekiz yüz odalığını kıskançlıktan sarartır. Sen bana halktan söz et! Ben doğum sancıları içinde kıvranırken başkent esnafının karıları da benimle birlikte bekliyor ve acı çekiyorlardı! Amcan Mustafa'nın ilk saltanat döneminde, Ortaköy ve Beyoğlu gibi kenar mahallelere gittiğimde, yoksullar, zavallılar beni selamlarlardı. İnanmışların azize anası, derlerdi. Hepsi beni yakından görmek isterdi. Bu çaresizleri kabul ediyorsam, İstanbul'da artık adalet diye bir şey kalmadığı içindir. Halkın mutsuz. Hayatta kalabilmek için köle gibi kendilerini satıyorlar. Onların payına düşen, angaryaya koşulmak, kurtarmalık ödemek, karılarının ve kızlarının ırzına geçilmesine ses çıkarmamak. Ey benim sultanım, onların sahip olduğu toprakları görebilseydin eğer! Son sınırına dek bölün-

müş tarlalardır bunlar. Kimi zaman tüm bir aileye bir dönüm düşüyor. Daha dün, içlerinden birkaç zavallı, bana danışmaya gelmişlerdi: tek bir ağaçları varmış, dallarını paylaştıkları, ve bir portakal ağacından düşen birkaç meyve uğruna kavga etmişler!

Sustu, böylesine coşkulu konuşmasına kendi de şaşmıştı.

- Bunun içindir ki, çocuğum, diye sürdürdü sözlerini, senden böyle bir günah işlemekten vazgeçmeni istiyorum. Öte yandan, seni haremindeki üç yüz zarif bakirenin içinde bulundukları ruh haline karşı da uyarmak isterim. Onları bir kez bile ziyaret etmemişsin. Kadınların seni beklemekten ve seni hiç görememekten bıkmışlar. Bir ayaklanmadan korkarım. Bir hafta oluyor, haremağaları bana birkaç kendi canına kıyma girişiminden söz ettiler. Anla beni! Kardeş zinası hiçbir yere götürmez. Kardeşini yanından uzaklaştır, bir vezirle evlendir. Doğru yola döndüğün zaman, kendine, seçeceğin bir eş bulursun, bir aile kurmak ve hanedanın devamını sağlamak için.

Murat karşılık vermedi. Elinde bir hançer olduğundan, onu yavaş yavaş anasının yüzüne doğrulttu, nişan alıyormuş gibi yaparak.

Bu denli çocukça bir davranış karşısında Kösem, kaskatı kesildi; o anda Zevci Ahmed'in, yanıbaşında, şu sefil asiyi dize getirmek için onunla birlikte olmasını ne kadar da isterdi!

Genç padişah ansızın:

- Düşününce size hak veriyorum, dedi. Turhan'ı bir imparatorluk paşasıyla evlendireceğime and içiyorum, ve iyi niyetimi size göstermek için, hemen bu akşam hareme geleceğim.

Böylesine apansız bir dönüşe çok şaşan padişahın anası, görüşmeyi sona erdirmek üzere oğlundan izin almadan önce Turhan'a da kendisiyle birlikte haremdeki dairesine gelmesini buyurdu, orada saray kadınlarının gözetimi altında tutacaktı kızını.

Gece bastırdığında, padişah bir bakireyi onurlandırmak üzere hareme geleceğini bildirdiği zaman, annesi, bu konuda emin olmak istedi. Oğlunun geçecek olduğu Altın Kapı'nın koridoruna saklandı. Karanlıkta, bu gece için gümüş işlemeli bir siyah kaftan giymiş oğlu Murat'ı yakından göremedi. Yüzünü de bir tür toz peçesiyle gizlediği için, zorlukla seçebildi. Murat, birbiri ardından kapıların üzerindeki pencereleri açtı, duraksadı ve sonunda az bulunur güzellikteki bir Çerkez kızını işaret etti. Sonra da Başmabeyinciye emirlerini verip Zevkü sefa odasına çekildi. Bir saat sonra onun odadan çıkıp yeni bir bakire seçmek üzere geri döndüğü gören Kösem, çok şaşırdı! Bu gidiş gelişler, gece boyu sürdü.

Bir an Kösem, oğlunun bu hiç beklenmedik erkeklik gösterisi karşısında sersemlediyse de, ardından, yüreğini kapkara kuşkular bastı. Padişah gerçekten Turhan ile olan ilişkisini kesmiş miydi? Birdenbire haremindeki odalıklarla ilgilenmeye mi başlamıştı? Bu işte bir aldatmaca olup olmadığını anlamanın tek çaresi, Zevkü sefa odasında olup bitenleri, dört duvarına gömülü sırsız aynalar sayesinde, görmekti.

Ertesi gece, haremağası padişahın ziyaretini haber verince Kösem, gizli geçide daldı. Aynaların arkasından, aşk odasını açık seçik görebiliyordu. Padişah henüz girmişti içeri. Çepeçevre bir göz attıktan sonra, ürkek adımlarla yürüdü, odayı yarı karanlıkta bırakmak için mumları üfleyip söndürdü ve birkaç dakika önce seçtiği bâkireye, yaklaşmasını işaret etti. Kösem bağırmamak için kendini zor tuttu çünkü odadaki erkek, oğlu değildi. Onun yerine geçen sahtekâr, görüldüğünden habersiz, odalığı kendine doğru çekti.

Bu sahneden büyülenen Kösem, aklının başından gittiğini duyumsadı. Bu yersiz merakına kendi de şaştı ama bir güç onu, coşkuyla birbirinin olan bu iki bedenden bakışlarını ayırmamaya zorluyordu.

Dairesine döndüğünde, tanığı olduğu kucaklaşmanın her ayrıntısından altüst olmuştu ve bu heyecanı uzun süre geçmedi.

Bu gizi çözmek için, bu olayı izleyen gecelerde, sabır gerekiyordu ona. Bu inanılmaz büyüklükteki sahtecilik oyunu onu şaşırtıyordu. İki hafta süreyle, kimliğini bilmediği elliyi aşkın erkek, Zevkü Sefa odasında birbirini izledi. Padişahın üç yüz içoğlanı ve gözdesi arasından seçilen bu erkekler, boy, beden yapısı ve göz rengi açısından, ona benziyorlardı. Odalıkların uymak zorunda oldukları suskunluk yasası sayesinde, gözdelerle kadınlar arasındaki konuşma, en basite indirgendiği için sahteciliğin ortaya çıkması önlenmiş oluyordu.

Kösem bu denli kolay kandırıldığı için kendine kızıyordu. Bu arada, tanığı olduğu çiftleşmeler onu altüst etmekteydi. Bu odalıklardan birinin yerinde olmaktan, ne kadar da hoşlanırdı! Kendi kendine, otuz sekiz yaşına gelmiş bir kadının böyle bir isteği bastırmak zorunda olduğunu ne denli yinelese, doğası, yeni yeni izlenimleri çağırıyordu. Servet, saray, hizmetkârlar, hepsi vardı onda, ama bu zenginlikler, hatta iktidar bile, gençlikle ve aşk ile eşdeğerde miydi? Yıllar süren mutluluktan sonra, paylaşılan bir tutkunun sarhoşluğunu bir daha hiç tadamayacak mıydı?

Odası, uyku tutmayacak kadar boğucu olduğundan, pencereleri açtıysa da hemen kapadı çünkü nöbetçi bostancıların gidip gelmeleri, hu-

zursuzluğunu arttırıyordu. Bâkireleri hücrelerine geri götürmekle görevli bir hadımı çağırttığında, kararını vermişti. Bu nübyalı bu gece ona yolgöstericilik yapabilir ve sarayın genç bâkirelerinin arasına karışmasına izin verebilir miydi? Sessizliğinin bedeli, paha biçilmez değerde üç mücevher, İstanbul'da bir hamamın yöneticiliği ve birkaç onbin akçelik yıllık bir gelir olacaktı. Hadım, abartılı bir gayretkeşlikle, bu garip iş için sultanın hizmetinde olduğunu bildirdi. Siyah ipekten bir üstlük ve içetek giydi. Sonunda da bileklerindeki damarları vurdurması için ve heyecanını yatıştırmak için, yasemin suyuyla yapılmış bir likör içti.

Nübyalı, elinde mor kâğıttan bir fener, onu, kimseyle karşılaşmayacakları gizli geçitlerden geçirdi. Sarayın ek binalarının üzerinden geçen, kalın camlardan bir üst geçitten sadece bostancıların dolaşma hakkı olan Sisli Yola geldiler. Az sonra Nübyalı, Kösem'e, Günahkarlar hücresini gösterdi, kapıyı itip girmesini istedi.

Kendini yeniden bu hücrede bulmak, sultanı ürküttü. Ah! Kösnül duygularına yenik düştüğü için nasıl da utanıyordu kendinden! Kumaşı eprimiş bir sedire oturduğunda, ağlamaklı oldu. Aşağılanmayı hak etmiyor muydu? "Günahkâr kadın!" diye kendi kendini aşağıladı. İçinden: "Haremağası ! Aç, yalvarırım, bırak daireme döneyim!" diye bağırmak geliyor ama dudaklarını kıpırdatamıyordu. Gözleri, az sonra, bir erkek gözdenin yüzüne aralanacak olan, küçük kapı penceresine adeta çakıldı kaldı! Hiç beklemedeği bir anda, pencerenin gıcırtısını, ve bir sesin nöbetçi haremağasına şöyle dediğini duydu:

- Bu odalığı isterim! Getir onu bana!

Nübyalı, hücrenin kapısını rezeleri üzerinde döndürdü, Kösem'e peşinden gelmesini işaret etti ve anahtar destesiyle gürültü çıkartmamaya özen göstererek, onu Zevkü Sefa odasına götürdü. Odanın eşiğinde valde, irkildi. Töreye göre, sözde padişah olan adamın önünde eğilmesi ve gözlerini yere indirmesi gerekiyordu ama o, bunları yapmadı. Yüzüne bakma cüreti gösterdiği erkek gözde, yeşil kadifeden daracık pantolonuyla sedire uzanmıştı. Yüz çizgileri bir heykelinki kadar güzel, dudakları etliydi, koltukaltları nane ve kekik kokuyordu. Kösem'in kararlı, gururlu biri olduğunu anlamış, ona küstahça bakıyordu. Kadın, eğilmediği için, onu birden kavradı.

Elinde olmadan suskunluk kuralını bozarak:

- Senin isteğinin benimkinden kalır yeri yok, dedi. Seninle kimsenin sana hiç göstermediği oyunlar oynayacağım. Seni zevkle inleteceğim, sana sahip olmam için yalvaracaksın.

Kadın, kirpikleri yaşlı, kaçmaya kalkıştıysa da erkek onu bileğinden yakaladı. Yerden kaldırdığı gibi sedire uzattı, kollarında öylesine bir ateşle sıktı ki, kadın, kendini koyverdi. Kucaklaşma bittiğinde, olanca ağırlığıyla üzerinde kaldı, uzaklaşmasını engelledi. Kösem, ona karşılık vermedi. Tere batmış çarşafı ısırıyordu. Artık, bunu seziyordu, iradesi tümüyle elden gitmişti. Bu günah denecek bağımlılığı düşünmemek için gözlerini kapadı ve şafak ona acıyıncaya dek, ıztıraba gömüldü.

Aylar boyu Kösem, kendini böyle, tensel zevklere kapıp koyverdi. Mücadelesinin patırtısı, güzel delikanlılarının iççekişleri ve iniltileri oldu. Sabahleyin, sevgililerinden uzaklaşıyor ve zarif ayak bileklerini, çiftleşmelerinin sayısı kadar fildişi halkayla süsleyerek, eğleniyordu. Bu halkalar taşınamayacak derecede ağırlaştığında, onları bir gerdanlığa geçirdi, bu kez gerdanlığın halkaları, sefahat geceleriyle birlikte artıyordu. Gerdanlığı elinde tartarken: "Zevk ne kadar da hafif bir şeymiş!" diyordu.

Her türlü dedikoduyu önlemek amacıyla, harem kurallarını ağırlaştırdı. En önemsiz bir çıkışında bile, kâhya kadınları yanından ayırmıyor, böylelikle dürüstlüğünün tanığı oluyorlardı. Koskocaman altın bir göğüslük, göğüslerini örtüyor ve kalın örtüler, namuslu bir Müslüman kadınına yakışır biçimde, saçlarını gizliyordu.

Bu arada, suçluluktan arınma duygusu ve İmparatorluğu bir an önce kurtarma gereği, giderek bir saplantıya dönüşüyordu. Bağdat'ta olan bitenlerden haber alabilmek için bir posta ağı örgütledi ve ta Irak sınırına dek, hiçbir sivilin geçme hakkına sahip olmadığı bir askeri yol açtırdı. Elinde, üzerine: "Validenin koruması altındadır" kazılı bir mühürü olan habercileri, böylelikle, geçtikleri her eyalette kolayca at değiştirebiliyorlardı.

Valilerden gelen bilançolar, raporlar ve mektupların onlarcası sultanın çalışma odasında yığılıyordu. En ufak bir para bile, sayılıyor, faturalar ödeniyor, görevler en çok hak etmiş olana satılıyordu. Yıllık haraç ödemesinde en ufak bir gecikme, hoşgörülmüyordu.

1627 yazının ilk günlerinde, Bağdat'tan gelen bir haberci, Türk ordularının zaferini ve İran şahının özel muhafız alayından üçbin piyadenin yok edildiğini bildirdi. Bildiriyi okurken sultan, titremeye başladı. Demek ki vezirlerin aylardır başarısızlığa uğradıkları yerde o, bir Müslüman kadını, başarmıştı! Bu zafer ona, katlandığı onca sıkıntıyı unutturdu, Zevkü sefa odasındaki kucaklaşmaları bile artık geçmişten bir mırıltı oldu. Rahlesinin başına geçti, resimlerle süslü bir parşömeni açtı, kaz tüyü kalemini yeşim taşından mürekkep hokkasına batırıp şunları yazdı:

İyi korunan Topkapı Sarayı'ndan,
Şu 27 Temmuz.
İnanmışların küçük validesi,
Mis kokulu haremin sahibesinden

İmparatorluğun
İhtişamı ve Kalkanları
olan Ordu Komutanlarına

Yüreğimiz sevinçle doldu. Nihayet güneş İstanbul semalarında yeniden göründü! Ey kardeşlerim, cennette atalarımızın sofrasında oturasınız. Atınızın nalıyla dağı dümdüz ettiniz ve kılıcımızın hakkını verdiniz. Yiğitliğiniz ünümüzü arttırıyor. Sizi kutluyoruz. Sevgimiz sizden yanadır!

Zaferini kutlamak için Mavi camiye gidip Ahmed'in mezarını ziyaret etmeye karar verdi. Eşyasını taşımak için yüz deve ve bir haremağası ordusu gerekti. Sonra bir Asya filine eğer vurdurttu ve gözlerinin önünde serilen şenlikleri daha iyi görmesini sağlayacak beş katlı bir tahtırevana kuruldu. Murat ile birlikte, İstanbul garnizonu piyadelerini teftiş etti. Yollar göz kamaştırıcı bir biçimde süslenmişti. Divan vezirleri, zafer kazanmış rakibelerinin, bir Hıristiyan kraliçesiymiş gibi alkışlanarak, önlerinden geçtiğini görünce, ergeç bir gün onun işini bitirmeye kararlı oldukları halde, kinlerini açığa vurmaktan kaçınarak boyun eğmiş gibi yerlere kapandılar. Ona havada yüzüyormuş izlenimi veren gezici gözlemevinin tepesinden Kösem, oğluna, bunlardan sakınmasını, güvenmemesini öğütledi.

- Bu hainler seni paramparça etme sevdasındalar. Bunun için ayağını denk al, aslanım. Senin saygınlığını baltalamalarına engel olmak için ne denli yiğitlik göstersen yeridir!

Genç padişah, karşılık verdi:

- Korkunuz olmasın, öç, ertelenir ama yaşlanmaz. Bu toprakları ne kadar sevdiğimi biliyorsunuz. Zenginlerden alıp yoksullara vereceğim. Devlet çarklarını temizleyeceğim, her türlü yolsuzluktan arındıracağım. Savaşımın ganimeti, İmparatorluğun yüceliği olacaktır.

Bu sözler, Kösem Sultanı hoşnut edecek yerde, enikonu korkuttu. Murat'ta tüm dünyaya meydan okumak gibi vahşi bir istek sezdi, ve gün

gelip annesinin de otoritesine karşı çıkacak mı diye bir merak uyandı içinde. Ama o, vazgeçilmez olmaya çalışacak, kendine özgü bir kurnazlık sergileyecek, böylece oğlu da ondan ne vazgeçebilecek, ne de yardımını gözardı edebilecekti. Kösem, iktidarı hiçbir zaman, kime olursa olsun, bırakmayacaktı. Hele oğluna, asla. Ve Osmanlı da bu yüzden, daha iyiye gidecekti!

14

Arınma penceresinin arkasından, Murat, saray celladına bir el işareti yaptı. Yandaki avluda bulunan bu pis işlerin adamı, eline aldığı baltayla, padişahın ölmesine karar verdiği vezirlerin kellesini bir vuruşta uçurdu. En ufak bir çekinme göstermeksizin, kelleleri saçlarından yakalayıp hükümdara doğru dönerek haykırdı: "Haşmetlunun adaleti böylece yerine getirilmiş oldu. Doğu, onundur. Böyle düşünmeyenlerin vay haline!"

Bunca kan görmekten dehşete düşen Kösem, perdeleri indirdi ve şiddetli heyecana susamış, baltaların inip kalkışını seyretmekte direnen oğluna öfkeli bir bakış fırlattı.

Annesinin bu irkilmiş ve kızgın tutumuna sinirlenen genç adam, ahırlarındaki vahşi kısrakları yola getirmek için attığı çığlıklara benzer bir çığlık attı.

- Bu imparatorluk kangren olmuş. Durmadan birinin gözünü çıkarmak, ötekinin kulağını kopartmak gerekiyor. Düşmanlarımıza gül yaprakları serperek hiçbir zaman düzeni sağlayamayız. Siz de itiraf edin! Durum iyice çığrından çıktı. Zaferinizi kıskanan Divan vezirleri, Osmanlı'ya ihanet ettiler. Size daha çok zarar verebilmek için gizlice düşmanımız İran şahıyla bağlantı kurup İranlılara, Bağdat'ın kapılarını açtılar, kan dökmeden şehre girmelerini sağlamak amacıyla. İslamlık için kara bir gün! Bu sözlerdeki gerçekliğe karşın Kösem, istifini bozmadı. Kararlı bir tavırla oğluna:

- Sadrazamlar senden korkmaya ve vasiyetnamelerini ceplerinde taşımaya başladılar, dedi. Arz odasından sağ çıktıklarında yeniden dünyaya gelmiş gibi oluyorlar. Vezirlik, tehlikeli bir görev sayılmaya başladı ve bir Türk bir başka Türk'ün kötülüğünü isteyecek olduğunda beddua eder gibi:

"Dilerim Allahtan Sultan Murat'a vezir olasın!" diyor. Artık, paşaları aşağılamak da yetmez oldu sana, onları bir de kendine kul köle yapmak hevesindesin. Sabahleyin, yataktan kalkma töreninde, sana övgüler yağdırıyor, uşak gibi hizmetine koşuyor, bu arada da eyaletlerinin yönetimiyle ilgilenmeyi unutuyorlar elbet!

- Bir imparatorluk sarayı kurma niyetimi anlamadınız mı siz? diye, saldırgan bir ifadeyle sordu padişah. Haremağalarından uzaklaşmak ve çevremde soyluları toplamak istiyorum ben. Oysaki gösterişe, tören âdâbına düşman bilirdim sizi. Neden tutumunuza daha çok dikkat etmiyorsunuz? Aklınıza estiği gibi davranmaktan biraz uzak duramaz mısınız? Övgüler ve beğeni sözleri sizi utandırıyor ve biri değerli yanlarınızı sayacak olsa, dikkati başka birinin üzerine çekiyorsunuz. Dantellerle ve önemsiz öteberiyle ilgilenmek, valide sultan olarak, konumuzun bir gereğidir. Hizmetkârlarınız, en ufak bir isteğinizi yerine getirmeye ve on parmağınızı kullanmanıza olanak vermemeye her zaman hazırlar!

Kösem, çıkışır gibi karşılık verdi:

- Ben senin büyüklük politikandan hiçbir şey anlamıyorum. Saray erkânın, zafer için sana gerekmeyen bu insanlar, paşalara lâyık maaş alıyor ve durmadan senden bir şeyler istiyorlar. Halkından binlercesi, senin tek bir yemeğinle, bir yıllık boyu şölen edebilirler! Savurgansın, oğlum. Eğlencelerin İmparatorluğa pahalıya patlıyor. Faturalar, borç senetleri birikmekte. Böylesine har vurup harman savurarak, yeniçerilerinin maaşlarını nasıl ödeyeceksin? Yüce politikanın kalleş oyunları bizden büyük özveri ister. Altın yokluğu İran şahına karşı çıkılacak seferi geciktirecek. Şu Bağdat incisini yeniden Türk gerdanlığına takamazsak, saygınlığımızı ciddi bir biçimde yitiririz. *İsfahan* sözcüğünün *Ordular* anlamına geldiğini sana hatırlatmam gerekir mi? Şahın başkenti, ötedenberi ürkütücü bir askeri yığınaktır. Felaket de oradan gelecek. Bir an önce bu şehrin yeryüzünden silinmesi gerekir.

Bu sözler üzerine Murat'ın yüzü iyice asıldı:

- Harem bana bu denli pahalıya oturuyorsa bu benim suçum mu? Bâkire sayısı yıldan yıla durmadan artıyor çünkü valiler, Berberiler ve elçiler her ay yenilerini sunuyorlar bana. Bu dört yüz kadın altı ayda, bir kental mum, kurşuni amber, sarısabır tahtası, ve tonlarca yiyecek maddesi tüketiyorlar. Saray giderlerinin dörtte üçü bunların. Biraz hoşça vakit geçirmemi çok görüyorsunuz. Biraz eğlenmeye hakkım yok mu benim? Orduyla başım yeterince dertte değil mi zaten? Yeniçeriler durmadan başıma yeni yeni işler açıyorlar. Bekârlık yemininden yakınıyorlar ve istekleri bir gün onları ayaklanmaya sürükleyecek. Bekârlık yasasını kaldırmayı ve onlara evlenme izni vermeyi düşünmedim değil ama İmparatorluk yasaları, değişmez yasalardır. Hiçbir padişah, genel bir ayaklanma korkusu olmaksızın, bu yasaları değiştiremez. Herkes Devlet çıkarını öne sürecektir. Evlenecek olurlarsa yeniçeriler Osmanlı'ya eskisi

kadar zaman ayıramayacaklar. Güçlerinden yitirecekler, ölmekten, arkalarında dullar ve yetimler bırakmaktan korkacaklar. Bunun sonucu ne olacak? Üzerimize bir de bu dul ve yetimlerin yükü binecek. Onlara maaş bağlamamız gerekecek. Osmanlı ordusu dünyada eşsizdir çünkü bize hizmet etmek için, bana ve millete, aşk zevkinden özveride bulunmuş, vazgeçmiştir.

Bu söyleşinin dönüştüğü havadan kaygı duyan Kösem, düşünmeye başladı, Murat'ın bakışlarında olumlu bir işaret aradı, sonra şaşırtıcı bir tavırla, karşılık verdi:

- Sen tahta çıktığında, Mahfiruz'un İstanbul'da açtırdığı sefahat evlerini, Yaz Çiçeği köşklerini kapatmıştım da şimdi acaba iyi mi yaptım diye düşünüyorum. Bu evleri yeniçerilere yeniden açmamak için bir neden var mı? Bu eğlence yerlerinde askerler ilişkiler kurabilir, bu ilişkiler de onları suikast hazırlama sevdasından uzak tutar. Böylece bir kamu hizmeti görmüş oluruz çünkü şehir halkı, garnizondaki askerlerin basit ve kaba davranışlarından şikâyetçi. Bu evlerin gelirini düşün hele. İmparatorluğun askeri eyaletlerinin göbeğinde açılıp bizim seçtiğimiz kadınlar tarafından yönetilirlerse, hem Devlet kasalarının dolmasına yardım etmiş, hem de Bağdat'ın yeniden ele geçirilmesi için gelmiş geçmiş en güçlü orduyu toplamış olurlar. Bu tür evler senin tek akçe harcamanı bile gerektirmez. Haremindeki kadınlar niçin bu evlerde işletici olarak çalıştırılmasın? Her hafta hem bize her şeyin hesabını verirler, hem de hiç olmazsa kandırılmadığımıza emin oluruz. Buna karşılık ben de senin Turhan ile ilişkine göz yumarım.

Murat, şaşkınlıktan az kalsın boğuluyordu. Odalıklardan yararlanmak, onları Topkapı'nın boyunduruğundan kurtarıp salıvermek ve sefa evlerinde işletici olarak çalıştırmak, ne çılgınlık! Bu düşünce ona o derece gülünç geldi ki, gülmeye başladı. Oysaki Kösem şaka yapmıyordu ve planını uygulamaya geçirmek konusunda, hiç olmadığı kadar kararlı görünüyordu.

Murat'ın ellerine sarıldı:

- Ey âlemin merkezi, dedi, ışıktan sarayını yeniden huzura kavuşturmalısın. Kâhya kadınların raporları kaygı verici. Eskiden acılarını paylaşmış olduğum gedikliler, ayaklanmaların en kötüsüne, bizi yıkıma sürükleyebilecek, laleler ve bahçeler başkaldırısına hazırlanıyorlar. Yatakhanelerinin kapısını her gece kapatan asma kilitlere başkaldırıyorlar. Kilide vurulan sıcak, kara mühür, gizli kollarla açılabilen kapı pencereleri onlara tutuklu durumlarını anımsatıyor. Bıçak ve çatallara el koymak neye

yarar. Bir çırak, Nazik-Misal, kendi saçörgüleriyle kendisini boğmaya and içmiş. Bir başkası da, yüzünü çirkinleştiren çizgileri görmek korkusundan, yüzüğüyle enderundaki tüm aynaları çizmiş. Gene bir başkası, bir gezintin sırasında düşürmüş olduğun sarığın üzerinde sekiz saat uyuyabilme hakkını üç akçeye satın almış. Sarığın kokusunu, burada ayrıntılarına girmekten utandığım bir coşkuyla, içine çekiyormuş.

Murat gene de pek inanmış görünmüyordu. Edirne'deki av partileri onu, hurilerinin yazgısından daha çok kaygılandırmaktaydı. Özüne saygı duyan iyi bir Türkmen olarak, kadınlara ruhsuz, ve sonsuza dek mutluluktan yoksun bırakılmış nesneler gözüyle bakardı. Ama validenin, dünyayı değiştirmeye kalkışabileceğini de biliyordu, öylesine coşkulu, sözü dinlenir, ateşli bir insandı. Bu yüzden, kendisine sunduğu tasarının aykırı yönünü düşünmekten vazgeçip şaşılası bir kolaylıkla onayladı. Ayrılacakları sırada Kösem'e, bir padişahın annesine sunabileceği en güzel övgüyü sundu.

Validenin elmaslı hotozuna dokunarak:

- Ey kurnaz ve akıllı baş, dedi, eskiden böylesine becerikli davranmış olmasaydın bugün bu omuzların üzerinde olmazdın!

Hiçbir hükümdar, Kösem'in o günlerde olduğu kadar işi başından aşkın olmamıştır. Titizlikle yürüttüğü hazırlıklar, aylar sürdü.

Bir gece, haremin bir odasında, bakireler arasında en yola gelmez olanları toplayarak dedi ki:

- Bekârlık ve tutukluluk size dayanılmaz geliyor. Otuzunuzu geçmiş bulunuyorsunuz; bu yaşınızda artık kimseyi ilgilendirmezsiniz. İçinizden çoğunuz ekşiyor, umutsuzluktan veya aklını kaçırarak ölüyor. Oysaki ben, size özgürlük verebilirim. Önce İstanbul'da, sonra İmparatorluğun her yanında, sefahat evleri açacağım. Bunun için de, ağzı sıkı hanımların yardımını istiyorum, sizler gibi. Size bu çiçek evlerinin Haznedarbaşı, yazıcısı ve muhasebecisi olmanızı öneriyorum. Kabul ederseniz, beş yıllık hizmetten sonra sizleri azad etmeye söz veriyorum. Sizleri Osmanlı'nın en başarılı Müslümanlarıyla evlendiririm, çocuklarınızın eğitimini üstlenir ve Mekke'ye hacca gitmeniz için, giderlerinizi karşılarım.

- Valide hazretleri pek iyi bilirler ki hekimlerin özel izni olmadan hiçbirimiz saraydan çıkamayız, diye konuştu içlerinden biri.

- Çok doğru. Hekimler yarın her zamanki yoklamalarını yapacaklar. Zaman zaman tutukluları rahatlatmak için cezaevlerine giren haremağalarım, ciğerinden hasta olanların kullandıkları mendilleri bana getirdiler. Bilim adamları geldiklerinde, hasta olduğunuza inandırmak için, şiddetle

öksürür, o kanlı kumaşları dudaklarınıza götürürsünüz. Her ne pahasına olursa olsun, adımın geçmesini istemiyorum. Saraydan uzaklaşmanızın sorumlusu yalnızca hekimler olacaktır. Böylece ileride kimse beni böyle bir işe bulaştığım için suçlayamaz.

Her şey düşündüğü gibi olup bitti. Muayene ettikleri bâkirelerin hastalığı bulaştırabileceğine inanan ve bir salgından korkan hekimler, onları saraydan sürgün ettiler ve karantinaya alınıp ömür boyu kapatılmak üzere dinlenme evlerine göndermek için tıkış tıkış, arabalara bindirdiler. Yolda giderken, sultanın adamları arabaların yönünü değiştirdi, onları gizlice Eminönü'ne ve Beyoğlu'na: Ay Sarayı, Solgun Orkideler, Özgür Yeşim Taşı, Cin Yuvası, Salkımçiçeği Konağı, Rüzgar Evi ve Erdemlilerin Dehşeti gibi anlamlı adları olan Yedi Çay Evine götürdü.

İmparatorluğun dört bir yanında, bu yeni atanan işletmeciler, görevlerini hakkıyla becerdiler ve kasa gelirlerini madeni çubuklara geçirdikleri incilerle saymaya başladılar. Böylesine bir işlemin etkileri kendisini göstermekte gecikmedi. Onbinlerce milyon akçe, Topkapı hazinesini zenginleştirdi. Yazıcılarıyla yardımcılarının ortasında Kösem, "Hesap ve Giderler" defterini günü gününe tuttu ki, düşmanları sonradan, bu güncenin ağza alınamaz, açıklanamaz gizlerle dolu sararmış sayfalarını bulduklarında şaşkınlık ve dehşet içinde kalacaklardı:

Mayıs 1632
İzinsiz çıkartılmış iki kişiyi ele vermemesi için.
Kuran taşıyıcım Siyah Gül'e verdiğim 500 akçeyle
Hasköy'deki Salkımçiçeği Konağının giderlerini
karşılıyorum. Bir an önce oraya bir acem hamamı,
bir dövme odası, bir afyonhane yapılması gerekiyor.
Giderler Maliye nezareti muhasebesine geçirilecek.

Haziran 1633
Hacı İsa Ustadan faturalar geldi. Fiyatlar fazla yüksek.
Bu adamın oburluğunu frenlemek gerekecek.
Ona olan borcum 400 kese Baş Iskatçı kadın Harem'den
50 bakirenin yokluğunu fark etmiş.
Ona verilen 35 adet parça ipekli.
Konuşmasın diye Mekke'ye hac giderlerini karşılıyorum,
umarım kumlara gömülür.
Temmuz 1634

İzmir paşasına bir mektup yazarak gönderdiği 30 gürcü ve Çerkez bakiresine teşekkür ediyorum.
Kara Said (Topkapı'nın batı surundaki Karanlık Kapının bekçisi) benden bir şey istemedi ama ona borcum ..... 300 akçe
Pabuççubaşı Safidil'e ve Harem'de tütsü yapan Nükhet Seza'ya yılık maaş bağladım. ..... 10 kese her birine

Gözcü Şekerab'ı korumama aldım çünkü Harem'de bunu hak etti, ... 4 kese

Şubat1635
İmparatorluğun askeri eyaletlerinde 800 tane Yaz Çiçeği köşkü kurmak üzere Haşmetlu'nun onayını alıyorum. Haşmetlu'nun sandığından %25 ve Divan vezirlerinin maaşından %15 kesilecek.

Mart 1635
Artık sadece evler, kazanç getirmiyor çünkü Maliyenin müfettişleri hem geveze, hem açgözlü.
Onlardan kaçmak için yüzer evler kuruyorum. Kayıkların üstü örtülecek, kızlarla doldurulacak ve her şey açık denizde, vergi toplayıcılarının gözünden uzakta olup bitecek. İşletmeciler, ücretli deniz gezileri diye bildirimde bulunup yasal vergisini ödeyecekler. Kayıklar denizde karşılaştığında, tüm müşteriler, öteki kalyonun aşk odasına dönüştürülmüş ambarına inecekler. Orada, beğendikleri kadınları seçecekler. Bir uzaktan haberleşme sistemi kurulmalı. Direklere çekilen bayraklar bu iş için birebir.

Eylül 1635
Benim giderler yöneticisine Bebek'te bir hayır kurumu emanet ettim. Saray yöneticisi Nermin Hanım'a, olduğundan da kör davransın diye bahşiş verdim ..... 5 lahuri şal ..... ve 12 kese

Yeni gelen 8 kızın gece çıkışı. Onları Hasköy ve Beyoğ-

lu'ndaki evlere dağıtmak gerek. Kızlar, Pertevale, Saban, Nilüfer, Gülbahar, Sindibal, Ulviye, Naz ve Sederaban. Saatçibaşı Gül Jeyyan'ın aşk kaçamaklarına göz yumuyorum ve Kokucubaşım Sümbüli ile buluşmasına izin veriyorum. Saatçibaşı, gelecek ay "çiçekleri" Eminönü'ne göndermekte işime yarayacak.

İmparatorluğun kilit noktalarında açtırdığı sekiz yüz buluşma evinin kazançlı çıkmasından güç alan Kösem, İranlıları yenik düşürüp şahı yok etmeye karar verdi. Kaynak biriktirdi ve oğlunun dikkatini İran tehlikesi üzerine çekmek için ustaca manevralar yaptı.

Murat, annesinin bu olası cihad saplantısına canı sıkılmasına karşın, şahın bir baş belası olduğunu ve en kısa zamanda ortadan kaldırılması gerektiğini de kabul etmekteydi.

Birinci seferi için, Erivan ve Tebriz şehirlerini düşmanın elinden almayı ve böylece ordularına Bağdat yolunu açmayı tasarladı. Ordusunun örgütlenmesi ve silahlanmasında, olağanüstü bir titizlik anlayışı sergiledi ve çevresine en iyi kurmayları topladı.

11 Kasım 1635 günü Kösem onun taburlarının başında uzaklaşmasını seyretti. Tören üniforması giymiş, atını Moğol usulü sürüyor, İslam'ın Vaadi adlı kısrağının boynunun güzelliğini göstermek için, dizginleri bir çekip bir gevşetiyordu. Ensesini ve burnunu örten miğfer yanaklarını kaşındırıyordu, bayrağı da kan gölüne düşmüş gibi, gözalıcı kırmızıydı. Minicik beyaz harfler, Allah'ın yüceliğini ve Peygamberin kutsal görevini ilan ediyordu.

15

Divan odasının kapısı kapalıydı ve dev gibi boyları için seçilmiş nöbetçiler, koliar gergin, avuçlar koskocaman yatağana dayanmış, hazırol durumunda dikiliyorlardı. Kapının üzerinde filozof İbni Sina'nın sözleri yazılıydı:

"Yavaş yavaş ve enine boyuna incelenerek yaratılmış şeyler bir gün içinde anlaşılamaz. Ama küçük işlerde bilgelik gösteren, büyük işlerle görevlendirildiğinde, ustaca davranır. Allah, sonsuz inayetiyle, kutsal görevinde yardımcısı olsun."

Sırmalı kaftanlarını giymiş olan İmparatorluğun oniki vezir paşası, valdenin çevresine oturmuş, bu sözleri hiç mi hiç umursamıyorlardı. Gerçekte hiç de rahat değillerdi ama öyle görünmeye özen gösteriyorlardı. Bu kez de, Hanım Sultanın iradesinden korkmuşlar, saraydaki yerini dinsel yasaklara karşın nasıl koruyabildiğini ve Naibe unvanını nasıl elde edebildiğini anlamışlardı.

"Sultan Dördüncü Murat'ı kaşıyın, altından valide çıkar", diyorlardı her zaman.

Bıyıklarının ucundan tutup yönettiği rakipleri onun, yakınını aldatmak için dünyaya geldiğini ve amacına ulaşabilmek için bir kobrayı bile büyüleyebilecek güce sahip olduğunu öne sürerlerdi. Müftüler ise, hepsini de gömeceğinden korkuyorlardı. "Doğu'yu da, Mekke'yle Medine'yi de aldı elimizden, diye öfkeden köpürüyorlardı. Bu dönme başımızdayken, artık kendimize barınacak yer bile bulamayabiliriz. Onun "Burada ama gözükmez" amblemini bilen başkalarıyla, Divan odasına uluorta dalması olayı konusunda şakalaşıyorlardı. "Orada boy göstermesine hiç gerek yok, diye alay ediyorlardı, nasıl olsa perde ve imparatoriçe kaftanı, onun yerine cevap verirdi."

Kurnaz biri olarak tanınmakla birlikte Kösem, kazandığı zafer yüzünden küstahlaşmayacak kadar akıllıydı. Sözü, gereğince imzalanmış mühürlenmiş tüm sözleşmelerden daha değerliydi. Durumla yakından ilgili, az ama ileriyi gören emirler veriyordu.

İstanbullular onun, en sevdiği çiçekler ve gözlerinin renginden dolayı "menekşe devri" diye adlandırdıkları saltanatından pek memnundular.

Ticareti desteklememiş, vergileri hafifletmemiş, şehri çeşmelerle, sebillerle ve İstanbul'a onca imrenilen Işıklı inci, unvanını kazandıran aydınlatma araçlarıyla, mahpeykerlerle süslememiş miydi?

Dillere destan enerjisi ve diplomatlığı ona, en ince pazarlıkları bile ustalıkla sonuçlandırma olanağı veriyordu. Böylece, çıkartacakları uyuşmazlıklarla İmparatorluğun huzurunu bozma tehlikesi yaratan Hıristiyan, Musevi ve Ortodoks cemaatlerle anlaşma yapmayı başardı. İran bile onun asası önünde eğilmek zorunda kalmıştı. Ayrı bir barış yapmaya istekli Şahbanu Bubir Direk, ondan, erkeklerin çılgınlığına bir son verdirmesini rica ve Şii İslamların Hazreti Hüseyin'in mezarı başında dua etmek üzere Kerbelâ'yı ziyarete davet ediyordu. Karar vermesine yardımcı olmak için, İran kraliçesi Kösem'e, bir kadife kutu içinde akik yeşili üç tektaş, Ayşe Gözü denilen türden beş küçük keşan elması, ve motifleri, nefis türkuvaz mavisiyle, İsfahan'ı simgeleyen, mineli bir yelpaze göndermişti.

Kösem Sultan, öteden beri her türlü uzlaşmaya karşı çıkan din adamlarını öfkelendirmek korkusuyla, bu öneriye yanıt vermekten sakınmıştı.

O 28 Ağustos 1638 sabahı, nasıl olsa artık kimsenin inanmadığı bir saflık işareti olarak, beyazlara bürünmüştü. Bugün, hâlâ seferde olan Murat'ı temsil ediyor ve Dışişleriyle ilgileniyordu.

Diplomatik haberleşmeyle görevli Vezir, İmparatorluğun yüksek güvenliğine ilişkin bir belge sunarak birkaç dakika önce Cezayir paşasının elçisiyle yapmış olduğu görüşmeyi açıkladı.

Tesbihini çekerken, anlatıyordu:

- Berberi donanmasının önü, Amiral Capello kumandasındaki Venedik filosu tarafından kesilmiş. Cezayir'in 27 kalyonu, kaçmak zorunda kalmış, ve Adriyatik'in girişinde, Otranto'nun doğu kıyısında Türklere ait Savlona limanına sığınmışlar. Ne var ki, bekledikleri yardımı görmek yerine Cezayirliler, bizimkiler tarafından topa tutulmuşlar. Hatta Osmanlı garnizonunun komutanı onlara, imparatorluk hareminden emir aldığını söylemiş. Böylesine bir ihanet mümkün müdür? Cezayirlilere saldırıp Venediklileri koruma emrini kim vermiştir?

Kösem, etki gücünü iyi bildiği o hem tatlı, hem kararlı sesiyle araya girdi:

- Padişahın annesi vermiştir! Hatta Savlona garnizonundaki subaylara Venedik Cumhuriyetiyle herhangi bir çatışmadan kaçınması için talimat da vermiştir.

Heyecanı her halinden belli olan vezir:

- Asla üzerimizden atamayacağımız bir alçaklık bu! dedi. Yardım göndermezsek eğer, berberi donanması gözlerimizin önünde batacak!

- Cezayirliler korsanların en kötüsüdür, diye Kösem onun sözünü kesti, açık denizde karşılarına çıkacak olsa, öz ana babalarına bile acımayacak türden. Öteden beri bizim egemenliğimize başkaldırmışlardır. İranlıları bile yeğlerim onlara. Hiç olmazsa İranlılar, avlanan şahinlerdir ve dövüşürler, Berberi korsanları ise akbabalardır, karnını yalnız cesetle doyuran. Onların işledikleri kötülüklerden yakınan Hıristiyan elçilerin mektuplarını göstereyim mi size? Yıllar önce, Cezayir'e gönderdiğim haremağaları, korkunç bir biçimde sakat edilmiş olarak geri döndüler. Bakın gene söylüyorum: Berberi halkı, tabanımıza batan dikenlerdir. Tüm Mağrıbilerin gözü Cezayir'de, doğan güneşe bakar gibi. Bir gün korsanın biri bir imparatorluk kurup bize rakip çıkacak, ve Akdeniz elimizden gidecek.

Çevresindekilerin ıslık çalar gibi soluk aldığını duydu ama homurtuları duymazlıktan geldi.

- Şimdiye değin bu korsanlara karşı fazla umursamaz davrandık, diye ekledi. Nasıl olsa Cezayir, İmparatorluğun elinden gitmiş durumda. Birkaç hafta önce, düşünüyordum hatta, en iyisi, bu eyaleti Fransızlara satmak olmaz mı? diye.

Bu sözleri duyan herkes, dehşet içinde kalmıştı, Kösem hiç oralı olmadı.

- Üzüntünüzü anlıyorum, dedi. İçinizden, padişahın annesi Müslüman davasına ihanet etti diyorsunuz herhalde. Bense tam tersine, İslamlığı ve İmparatorluğun bütünlüğünü koruyorum. Osmanlı'yı yeniden biçimlendirmenin ve savunmaya daha elverişli duruma getirmenin çoktan zamanıdır. Bu nasıl başarılacak, elverişsiz toprakları elden çıkarmadan? Cezayir, eyaletlerimizin en uzakta olanı ama aynı zamanda en az tehlikelisi değil. Berberi donanmasının yenilgisi, Cezayirlilerin bize karşı küstahlığını azaltacak ve bu felaket sayesinde artık Akdeniz'de sahiplik, efendilik taslayamayacaklar. Bu arada biz de Fransa ile görüşmeleri başlatır ve sağlam bir andlaşmaya varırız.

Vezirler kaskatı kesildiler; gözleri. Kösem'in üzerine boşaltılmaya hazır zehir şişeleri gibiydi.

İçlerinden biri:

- Bu yüce sözler, muhteşem kişiliğinize pek güzel yaraşıyor ve dudaklarınızdan inciler dökülüyor, dedi, ama padişah, yürüttüğünüz mantığı

doğru bulacak mı bakalım? Herhalde Fransa Kralıyla anlaşmaktansa hareminin kapılarını açmayı yeğleyecektir o!

Fransız elçisi Achille de Sancy-Harlay'in İstanbul'da nasıl bir tutum takındığını gördünüz mü? Bu küstah adam, kâfir giysilerini çıkartıp Osmanlı tarzında giyinmeye yanaşmıyor. En önemsiz bir kabul törenine bile, kılıcıyla geldiği gibi, iskemlesinin, vezirin koltuğuyla aynı düzeyde olmasında direniyor. Güzel havalarda, Boğaziçi'nde, efendimizinkine benzeyen bir kadırgayla geziyor. Kibirli tavrıyla ve o, kafasına taktığı korkuluğa yaraşır tüyleriyle halkımızın sinirine dokunuyor. Atalarımız Franklardan nefret etmekte haklıymış ve eğer bize kalmış olsaydı, İmparatorluğun kapılarını bu kâfirlere kapatırdık!

Kösem, hiç sinirlenmeden karşılık verdi:

- İmparatorluk, yalnızca çıkarlarını gözetir. Gözde Hürrem Sultanın sözünü hatırlayın: "Haşmetlum, köprüden geçmek için düşmanınızla kardeş olunuz." Fransızlara duyduğunuz hıncı ben de paylaşıyorum. Onların sadakatine hiçbir zaman güvenememişizdir, çünkü bize karşı her zaman dolambaçlı bir politika gütmüşlerdir. Bu bir yana, Fransa bizim için gerekli. Fazlasıyla yapayalnız, Hıristiyan aleminde desteksiz kalıyoruz. Batılı müttefikimiz olmazsa İranlıları hiçbir zaman uzak tutamayız. İran şahı nasıl bu kadar güçlenirdi acaba, İngiliz müttefiklerinden üniformaydı, toptu, cephaneydi, eğitmendi, ve mali yardımdı, almamış olsaydı!

Oğlum Tebriz ve Erivan şehirlerini ele geçirdi. Şu sırada Bağdat'ı kuşatmış bulunuyor. Cezayirlilere yardım edersem Venedik bana, hiç gerekmeyen bir zamanda, savaş açar. Casuslarıma göre, Venedik Cumhuriyeti, gizlice İran Şahıyla andlaşma yapmayı bile düşünüyormuş. Bunu duyunca Venedik elçilerine altın yağdırdım ve çıkarlarımıza bu derece zarar verebilecek olan bu, Venedik-İran anlaşmasını önlemek için her yola başvurmalarını istedim. Bakın gene söylüyorum, kaygılanmanıza hiçbir neden yok. Hünkârınız sizden hoşnut olacaktır. Bu işte sorumluluğu ben alıyorum. Öte yandan padişah, gelecek zaferine olan inancımızı göstermemiz için çok çok şenlikler düzenlememizi istiyor bizden. Yarın cambazlar, şarkıcılar ve vahşi hayvan eğiticileri saraya akın edecekler. Her yerde toplar gürleyecek ve İstanbul, baştan aşağı bayram ve şenlik havasına bürünecek. Mavi caminin onikibin kandilinin yakılması ve balkonların halılar ve bayraklarla süslenmesi için talimat verin. Akşam namazından sonra ben, Göksu'ya gideceğim, sizleri de oraya davet ediyorum. Padişahın eğlence filotillası emrinizdedir ve hiçbir mazeret,

hoşgörülmeyecektir. Dostlarım, Bağdat'ta pek büyük bir hata işlenmedikçe, ben tüm bunları parlak bir başarı olarak görüyorum. Yakında İstanbul, dünyanın başkenti olacaktır!

Oniki vezir, önünde iki büklüm eğilince, Kösem arz odasından çıktı. Haremağalarının, Berberilerin ganimetlerini ve padişahların gözdelerine verilecek armağanları dizdikleri bir koridordan, İpek yolundan geçerek dairesine döndü. Günün geri kalan bölümünü geçirdiği, huzur odasında, yazıcılarını çevresine topladı, parşömen rulolarını sıraya koydu ve yüzüğüyle, gereken mektuplara mühür bastı.

Akşama doğru iyice kararan hava, korkunç bir fırtınanın yaklaştığını haber veriyordu. Kösem, şenlikleri ertelememeye karar verip, gevezelikleriyle başını şişiren oda hizmetçilerinin yardımıyla giyinmeye, süslenmeye koyuldu.

Sırmalı bir kaftan giydi, Başkahya kadınları önüne katıp, doğuya bakan kapılardan çıktı ve iskelenin orada, saltanat kayığına binmek için sırtına bassın diye eğilen bir uşağa az daha takılıp düşüyordu. Zavallıyı bu gayretkeşliğinden dolayı azarladıktan sonra, gözalıcı kırmızı tentenin altına kurulup hareket işaretini verdi. Saltanat kayığı, iki sıra dizilmiş, ona saygı gösterisinde bulunan kalyonlara doğru ağır ağır giderken Topkapı'nın üç yüz topu, yeri göğü sarsarak, gürlüyordu.

Filotilla, Göksu'nun birkaç kulaç açığında görüldüğü zaman gece bastırmıştı bile. Karadenizden gelen rüzgâr, kıyı balıkçılarının pek iyi tanıdığı o uğursuz poyraz, bulutları akın akın Boğaza doğru sürüklüyordu ve rüzgar,fırtınaya dönüştü. Birden, Fındıklı bahçelerine giren kanalın ağzında, Asya'nın iki yakasının oluşturduğu koyun yakınında - akıntının şiddeti nedeniyle aşılması en güç geçit- köpükler saltanat kayağına doldu, batma tehlikesi baş gösterdi. Yağmurla ıslanan yelkenler şiddetle vurmaya başladı. Saraylılar, içoğlanlar, vezirler durup dinlenmeden inliyor, yakınıyorlar, onların sesine teknenin çatırdısı ve halatların yakırtısı karşılık veriyordu. Tentesi yırtıldığı sırada, Kösem, şöyle bir gerileyecek oldu. Küpeşteye çarptığı gibi, kendini denizde buldu. Eliyle, dalgalara karşı koymaya çalıştı. Kimi zaman azgın sulara kapılarak, kimi zaman soluk soluğa, tekneye çarpmamak için umutsuzca çırpınarak, dalgalara kapıldı gitti. Bağrışlar, çığlıklar, imdat çağrışları duyuldu.

Kayık yavaş yavaş dalgaların koyu karanlığında eriyip gitmekteydi. O sırada, İstanbul alaylarının birinden bir Rum subay, küpeşteyi aşıp kendini denize fırlattı. Silahlarının, burunluklu miğferinin beş arşılık gümüş

yatağanının ağırlığı belki on kez onu denizin dibine çekecek oldu. İnanılmaz bir çaba harcayarak, Kösem'i kıskıvrak yakalayıp kıyıya doğru çekmeyi başardı.

Çıktıkları yer ıssızdı, tekin değildi, yabani katırtırnaklarıyla, mersinlerle, kuşatılmış taşlık bir yerdi: kumsal da silme, kabuğu yarı açılmış istiridyeleri gagalayan martılarla doluydu.

Açıktan esen rüzgardan buz kesmiş subay, valideye yaklaştı. Bacağındaki sıyırıklar gözüne ilişince, kendi gömleğinin kolunu yırtarak sargı yaptı. Sultan, acınacak durumdaydı. Beti benzi atmış, bembeyaz kesilmişti. Asası, bohemya kristalinden saati, bakır taşından bilezikleri, mercan düğmeli pabuçları, hepsi de dalgalara karışıp gitmişti. Dimi cepkeni yer yer yırtılmış, kabarık şalvarının kenar süsleri yok olmuştu.

Kendine geldiğinde, şaşkınlıktan dili tutuldu. Şakaklarını bastıran ağrıyla, başını gene kuma bıraktı ve telaş içinde onunla ilgilenen kurtarıcısını süzdü.

Asker, görmeden önünden geçilip gidilecek adamlardan değildi. İri yapılıydı, bir doksana yakındı boyu. Bıçakla yontulmuşa benzeyen yüzünde kanatları titreyen kocaman burnu göz alıyordu. Kimbilir ne fırtınaların esmekte olduğu alnı, çıkık elmacık kemikleri, kalın, kıvrık dudakları, gözalıcı beyazlıktaki dişleri, kırılganlık ile güçlülüğü, garip bir biçimde bağdaştırıyordu. Fıldır fıldır dönen kara gözlerinde sanki alevler çakıyor, delici bir ışıkla parlıyordu. "Bir yiğide ait oldum onuru bana bağışlanmıştır" yazısıyla süslenmiş zırhının içinde, güçlü bir göğüs, kendini belli ediyordu. Kudum denilen, kıvırcık kumaştan yeniçeri çakşırı, kaslı ve sert kalçalarını sarıyordu. Hamallar, Ereğli mahallesinde yüz kiloluk yükleri yüklenen taşıyıcılar, ondan daha iri yapılı olmazdı.

Adam, gariptir, göze batacak derecede, hem öylesine saf, hem de kötülükten öylesine uzaktı ki besbelli, valide onu gittikçe artan bir ilgiyle inceliyordu. Kadını kaçamak bakışlarla süzmesi ya da uzun esmer kirpikleriyle bakışlarını gizlemesi yüzüne yoğun bir soyluluk ifadesi veriyordu. Gülümsemesi öyle çekiciydi ki, validenin gönlünü hemen kazanıverdi. Saraydaki güzel delikanlılarda bulamadığı bir erkeksi görünüş, dayanılmaz çekiciliğini arttırıyordu. Oysaki adam, ne onun hoşuna gitmeye çabalıyor, ne de onu herhangi bir şeye zorlamak istiyordu. Kimseyle paylaşmak istemediği bir âlemde geziniyormuş gibi, sessiz, dalgın duruyordu. Kösem onun daha az kendini beğenmiş olmasını isterdi ama yıllardan beri can sıkıntısının karanlıklarına alışmış askerlerin o tepkisizliğini göstermeyi sürdürüyordu beriki.

Soğuktan ve denizin tuzundan çatlak çatlak olmuş dudaklarından ansızın fırlayan sözcükler, kadını ürpertti:

- Basilessa aghiasma, ti kanete? *(Kutsal hanım, nasılsınız?)*

Boş bulundu, onu son derece kin dolu bakışlarla süzerek karşılık verdi:

- Don katalaveno Hellenika! *(Rumca anlamam!)*

Telaştan düştüğü yanılgıyı, iyi öğrenilmesi üç yıl gerektiren "Gizli inci", Dür-i-Meknun, saray diline dönerek düzeltmeye kalkıştı:

- Göz! Setr-Avret! diye küçümser bir sesle buyurdu. Gözlerini çevir, peçeme bakma!

Sonra da utancını gizlemek için karşısındakinden, kimliğini ve rütbesini istedi.

- Adım Bektaş Ağa, yeniçeri ordusundan 4. derece. Yenilmez 63. Orta'danım ve Göksu'ya gelen vezirlere eşlik ediyordum.

Bir kamp ateşi yakmak için çalı çırpı getirmek üzere davrandığı sırada Kösem onu durdurdu ve gerçekten başına dert açmak isteyip istemediğini sordu.

- Yasa, valideyi görmeyi ve ona dokunmayı yasaklamıştır. Bu yüzden sakın peremecilere, imparatorluk donanması kayıkçılarına yanıt verme, çünkü derdini anlatmana zaman bırakmadan sana ölüm cezası verirler. Burada demir olmaz. Zırhının kayışlarını çöz hemen yoksa yarın ciğerlerinin parçası kalmaz.

Gocunma ile öfke arasında bir tavır takınan subay, bu emri dinlemeye yanaşmadı. Bu inadı sultanı kızdırmıştı, ama oralı değilmiş gibi yaptı. Soğuk iliklerine işlemiş, çevresindeki inanılmaz manzaradan gözlerini alamıyordu. Asya'nın azgın suları, eritilmiş ziftten de kara görünüyordu. Samandan ceninler gibi dertop olmuş, parça parça kutular ve soluk kaftanlar, durumun ne denli belirsiz, insana ait şeylerin ne denli kırılgan olduğunu ve yaşamın hiçliğini anımsatıyor gibiydi. Bir kahkaha koyverdi.

Her gün saraylı hanımların onca överek göklere çıkardığı o allı sırmalı cepkenleri, o Edirne ipeklileri, o değerli mücevherleri nereye gitmişti?

Alaycı bir sesle Bektaş'a:

- Rehin verecek hiçbir şeyimiz kalmamış, dedi.

- Elindekiyle yetinmesini bilene ne mutlu. İnancımız da mı kalmadı?

- O kaç para eder dersin?

- Benimki kesin 29 dinardan fazla etmez. Unutmayın ki İsa efendimizinkine 30 olarak değer biçilmişti. Herhalde Valide hazretleri, güçlü Osmanlı İmparatorluğunun efendisi, beni kimseyle bir tutmayacaktır!

Şaşkınlıkla anlamazlık arasında bocalayan Kösem, onu kaygıyla süzdü.

- İnanamıyorum, ne demek oluyor bu? Peygamber efendimizin topraklarında olduğumuzu unuttun mu yoksa?

Bir intikam meleği hırsıyla, Bektaş, miğferini çıkartıp içine İncil'den bir sayfa dikmiş olduğu sarık bezini çözdü.

Zırhını çıkartışındaki meydan okuma havası Kösem'i kendi kendine itiraf edemediği derecede heyecanlandırmıştı. Subay, kalın kuşağına kadar çırılçıplaktı, şimdi kabarık göğsü ortadaydı. İki yandan bağladığı şaşırtıcı kalınlıktaki meşin şeritler beklenmedik bir dövmeyi gizliyordu. Bu dövmede İsa, elindeki zaferi en yiğit olana sunmaktaydı. Dört kollu, çift Aziz Andre haçı ve savaş koruyucusu olan Peygamber İlyas ile Aziz Jacques de İsa'yı koruma altına almışlardı. Kösem artık heyecanını gizlemeyi bile düşünmez olmuştu. Dövmeyi çevreleyen gökkuşağı, ona bir hayal gibi görünüyordu, hem bulanık, hem silinmez anısı titizlikle korunan bir rüya gibi. Kısılmış sesine hakim olamıyordu artık. Nedendir bilinmez, gözleri yaşardı. Birden başını öte yana çevirip uzun süre öyle, kımıldamadan durdu.

Sultanın duygularını sezmiş gibi olan Bektaş:

- Bundan sonra yaşamım sizin elinizde, dedi. Beni Yedikule celladına teslim edebilirsiniz isterseniz. Her ne olursa olsun, yüreğimde atalarımın inancıyla ölürüm.

Bir gurur ürpertisiyle sarsılarak, her şeyi anlattı, birçok kez, dövmesini yakarak veya asitle silmeye nasıl kalkıştığını da, özsaygısını yitirmek korkusuyla nasıl vazgeçtiğini de. Yıllardır, abdestini onu Hazreti Muhammed'in sadık hizmetkarı sanan koğuş arkadaşlarından ayrı bir yerde almaktaydı. Paşalar bile aldanmışlardı. Ona "Göğsü çemberli" diyorlar, Erivan kuşatması sırasında yaralandığını sanıyorlardı.

Kösem, Bektaş'ı seyrediyordu. Ateşiyle, coşkusuyla, tüm Yunanistan'dı ona geri verdiği. Unuttuğunu sandığı o sevgili Ortodoks vatan, Partenon'daki defne dalı taçlar ve Pire'nin büyüsü. Harem'de onun yazgısını imrenirlerdi. Ah, saraylılar vatanından zorla uzaklaştırılmanın yarattığı kederi hayal edebilselerdi eğer! İyi yılıyla, kötü yılıyla, Türkiye'nin güneşi ona hoşgörülü davranmıştı ama onun için sürgün yollarıydı aydınlattığı ve sıcaklığı da Atina güneşininkine benzemiyordu hiç. Ah, eğer Yunanistan'a dönmesi mümkün olsaydı, nasıl da seve seve tahttan feragat ederdi! Sıradan bir vatandaş olarak, gözalıcı Lemnos beyazlığındaki kerpiç bir evde, sevdiklerinin arasında, hiçliğini ve acılığını pek iyi

bildiği o zenginlikten, o saygınlıktan uzakta sürer giderdi ömrünü!

O andan başlayarak ona, her şey değişiyormuş gibi geldi, bir aydınlatmayla değişiveren o tiyatro dekorları gibi: berbat hava, sağanak yağmur, yüzünü kamçılayan rüzgâr, her şey. Bektaş ile sığındıkları kaya girintisi ona pek sağlam bir barınak gibi ve onunla birlikte geçirdiği saniyeler, inanılmaz zevkli, dakikalar süren bir sevişmeden de daha coşkulu gibi görünüyordu. Bakışıyorlardı, heyecan içinde, karşılaştıkları için acı çeker aynı zamanda hem son derece mutsuz hem de umut dolu. Ayrılmaları gerekecek anı düşünüyorlardı, yüz yüze gelmemek için düşünmemeyi yeğledikleri o kahrolası dakikayı.

Kösem, pek doğal bir şeyden konuşuyormuş gibi, çocukluk anılarını, Peloponez'deki küçük kiliseyi, "papaz-babası" Theophilos'u, ve daha on yaşındayken Türklerle savaşmak için orduların başına geçmeye niyetli olduğunu anlatıyordu! Bektaş'ı mutlu etmek için, sevincini, dostluğunu ve yüreğini dolduran sonsuz minneti dile getirebilecek bir övgü arıyordu.

Subay, bir tür umutsuz şiddetle onun elini sıkarak, karşılık verdi:

- Bana hiçbir borcunuz yok! Elbette konumlarımız bizi ayırıyor ama kan ve din bizi birleştirmiş. Eğer acı çeken ve yardımına koşabileceğiniz bir Ruma rastlayacak olursanız, ona yardım edin ve beni hatırlayın.

Bundan ötesini söylemeye zaman bulamadı çünkü sesler duyuldu, birileri onları arıyordu. Saray haremağalarının gelmesi Kösem'in istediği bir şey değildi ama kurtarıcısına, çekip gitmesi için yalvardı. Birkaç saniye, gözlerini Bektaş'tan ayırmadı, görgü kurallarının gerektirdiğinden uzun bir süre. Zırhına bir ikinci deri gibi bürünmüş, İsa'sını gizleyen bu adamı bir daha hiç görecek miydi acaba? Birden meşalecibaşılar karanlıkta, ellerinde meşale ve fenerlerle belirdiler.

Yere çömelmiş Kösem'i görür görmez seslendiler:

- Kim var orada?

Valide karşılık verdi.

- Valide Sultan Kösem!

Bir sıçrayışta yanına yaklaştılar. Saray modası uyarınca, özel olarak onlar için tasarlanmış, koyu renk olduğu için karanlıkta seçilmeyen demir bir giysi vardı üzerlerinde. Çoğu, aşağılık işlerle görevlendirilmiş olan haremağalarından "Delik burunlular" la "Dik enseliler"dendi ve bunların görevi padişahın anasını, gerektiğinde kendi kendine karşı, korumaktı. Görgü kurallarını çiğneyecek olursa, bu haremağaları, Kösem'i de hırpalamak ve zorla saraya geri getirmek yetkisine sahiptiler.

Hanımlarının önünde eğilip selam verdikten sonra, çevreyi araştırdı-

lar, Padişahın anasının bir ölümlünün bakışlarıyla kirletilmediğine emin olmak istiyorlardı.

Valide onları korkuyla izliyordu, adamı buluvermelerindeki ustalığa lanet etti içinden. Gardiyanları, tek söz etmeden, ona bir kurt kürkü ve ayakkabılar verip az ötede bekleyen kafesli tahtırevana götürdüler. İçeri girdiğinde Kösem, soğuktan morarmış ellerini ısıttı. Teknenin battığı sırada hissetmediği yaraları acımaya başladı. Başı dönüyor, her şey gene eski haline dönecek gibi geliyordu: yüz göz onu gizlice kollayacak, yüz el onu kalleşçe bir yumuşaklıkla saraya geri götürecek ve oradan ancak bir tabut içinde çıkabilecekti bir daha.

Topkapı'ya döndüğünde, duygularını belli etmemeye çalıştı ve teknenin batma olayı konusundan kaçındı.

Heyecanını bastırmaya çalışıyor, bunda başarılı olamıyor, her şeyi bilmek istiyordu: Bektaş'ın subaylığa nasıl atandığını ve hangi nedenle padişahın peşinden Bağdat'a gitmediğini.

Özel danışmanlık görevine atandığından beri Karaca Mustafa, en göze batar subaylar ve devlet ileri gelenleri konusunda bilgiler toplamış, üç bin kadar belge biriktirmişti. Sapıkça bir hoşnutlukla, hanımının merakını gidermeye koyuldu ve bilinmeyen adamın geçmişini kolayca gözler önüne serdi.

- Bektaş Ağa, yoksul Tatavla mahallesinde Rum ana babadan doğmuş, dedi. Gerçek adı Dimitrios Kalos, Boğazın Avrupa yakasındaki Kuruçeşme'de, sünger avcılarının oğlu. Her Hıristiyan ailenin üç oğlundan birini İslam dinine vermesini öngören devşirme yasası uyarınca, onüç yaşındayken zorla yeniçeri ocağına kaydedilmiş. Zekası, son derece güçlü olması, Türk güreşindeki ustalığı, onu seçkin bir insan yapıyor. Kavgada, beş kişiye bedel bir savaşçı.

Ölümden korkmuyor ve yenilginin ne olduğunu bilmiyor. Tebriz kuşatmasında, padişahı tehdit eden bir yangın güllesini topraktan çıkartmış. Oğlunuz da ona, Divan vezirleri nezdinde baş haberciliğe getirerek teşekkür etmiş. Bektaş ayrıcalık peşinde gibi görünmüyor ama ordunun, İstanbul'daki Hıristiyan cemaatleri onuruna ve özgürlüğüne kavuşturmak isteyen Rum kanadından olduğuna hiç kuşku yok. Ait olduğu Muradiye kışlası, Eski Saray'dan beş mızrak atımı uzaklıkta. Oranın komutan yardımcısı ve sultanın izniyle oraya okçu kaydediyor.

Kösem, en ufak bir duygusunu belli etmekten çekindiği gibi içinden hızla yaptığı hesabı da sezdirmedi. Varsayımlar oyunu her zaman doğru sonuç vermezdi ama Göksu'daki deniz kazası, kaderin bir işaretiydi.

Bektaş birden yaşantısına giriyordu, bir satranç tahtasının uzun zamandır eksik olan piyonu gibi. Onun aydınlık aynası, yaralarının merhemi olacak ve iktidarın haşin yönlerini yumuşatacaktı bu adam. Ona saygınlığını geri kazandıracak ve içine gömüldüğü bataklıktan çekip uzaklaştıracaktı. İkisi el ele vererek, şu dünyada şimdiye dek hiç sözü edilmemiş olağanüstü başarıları gerçekleştireceklerdi.

Görevi gereği Bektaş, özel bir statüden yararlanıyor ve bu sayede her sabah, Muradiye kışlasından Bayezid kışlasına gidebiliyordu. Genellikle sokaklarda oyalanmazdı çünkü öyle kalabalık olurdu ki, yarıp geçmek zor geliyordu. O gün, kendi de bilmiyordu hangi meraktan, Eski Sarayın duvarı boyunca yürüdü. Kapılar ardına dek açıktı ve direkte dalgalanan koskocaman menekşe rengi bayrak, validenin içeride olduğunu haber veriyordu. Kimsenin onu görmediğine emin olmak için arkasına bir göz attıktan sonra ağa, giriş avlusuna daldı. Peçeli kadınlar, padişahın annesine takdim edilmek için bekliyorlardı. Birkaçının elinde, kanat çırpan kazlar ve tavuklar vardı. Tüm beş parasızlar, kendi yazgısına terk edilmişler ve borçlular, oradaydı. Arasıra, bu yoksullar, bir azize gibi taptıkları kadının, hiç olmazsa giysilerine dokunmak için, güvenlik ipini zorluyorlardı.

Bir sedire, Süleyman'ın koltuğuna oturmuş olan Kösem'in çevresini Nübyalıları kuşatmıştı ve konumu, altına sığındığı şemsiyenin ihtişamından, belli oluyordu. Allah adına adalet dağıtmak için, bir rahlenin üzerine mis kokular sürülü bir Kuran koymuştu, bir kadı ciddi ciddi sayfalarını çeviriyordu. Kösem arasıra, insanları kendisinden korkmamasını sağlamak için, başını sallıyordu. Dahası da var, şikayetçileri kendisiyle aynı düzeye oturtuyordu ki bunu hiçbir valide sultan, yapmazdı.

Birinin kendisini seyrettiğini sezen Kösem, başını çevirdi ve kalabalığın arasına süzülen Bektaş'ı gördü. Uzaklaşır korkusuyla, kısacık bir an işine ara verip güvendiği bir haremağasıyla ona bir selam, kuru çiçeklerinden, umutsuzluğunu belirten bir sedefli kutu gönderdi. Alelacele yazılmış bir de kâğıt ekledi:

Amcamoğlu! Sonunda gelebildin. Hiçbir şeyden çekinme, buranın kumandanı sırdaşımdır. Sana bu naçiz armağanı göndermek, her türlü ihtiyat kurallarını gözardı etmek demek. Ama ölüm korkusu beni sana dostça bir söz söylemekten alıkoyamaz. Son nöbet değişiminden sonra beni bulabilirsin, şu kağıdın altına eklediğim talimatı okumak koşuluyla. Şu renkli çubukla, cevabını yazabilirsin.

Bektaş bu mektubu okumakta zorlandı, ama okuduğu sözcükler, üzerinde yaman bir büyü etkisi yarattı. Sultanın coşkusundan esinlenerek, renkli çubuğu alıp bir kağıda yazdı:

Düşüncelerinizin değerli kanıtını aldım. Dostluğunuz ne olursa olsun, inanınız ki Bektaş Ağanınkine erişemez. Bu akşam yanınızda olacağım, bu uğurda imkansızı denemek zorunda kalsam bile.

Ağa, başıyla sultanı selamladı ve iyi biliyordu ki kadın gözleriyle onu izlemektedir. Bu yüzden o derece emindi ki, arkasına dönüp bakmaya gerek görmedi bile. Kapıdan çıkınca, rüya görüp görmediğini sordu kendine. Kırkına merdiven dayamıştı ama kadınların huyunu suyunu pek bilmiyordu. Yıllardan beri yaşantısı kadın yüzünün yeri olmayan edepli davranışlardan ibaretti. Böylesine çetin bir yaşama alışık Bektaş, gerçek duyguları tadabileceğinden bile emin değildi. Kösem'e güvenmekle doğru mu yapıyordu acaba? Çağrısına gitmeyecek olursa, valdenin tepkisini kolaylıkla kestirebiliyordu. Korumalarını üzerine salar, ve Bektaş, İstanbul'da gizlenebileceği tek bir yer bulamazdı.

Ana babasının çektiği sıkıntılar birden aklına geliverdi. Ne hakla yakınabiliyordu, ailesi böyle yoksul bir yaşam sürerken? Validenin koruması altına girerse ailesini bu durumdan kurtarabileceği gibi, cemaatini de onuruna yeniden kavuşturabilirdi.

Saatler ona, korkunç bir hızla akıyor, onu kaçınılmaz sona yaklaştırıyormuş gibi göründü. Bektaş sinirli sinirli odasında bir aşağı bir yukarı geziniyordu. Arasıra, ot minderinin üzerinde duran, Kösem'in mektubuna göz atıyordu.

Bir el, sadece bir el uzatması yeterdi, Kösem'in pusulasını alıp baştan sona okumak ve validenin emirlerini uygulamaya geçirmek için. "Onu yakayım en iyisi" diye düşündü. Ama merakı baskın çıktı.

Ürpererek mektubu açtı ve okudu:

Geceyi geçirecek olduğum Eski Saray'a girmek için, kışlanın silahhanesi boyunca ilerler ve bodruma inersin. Seninkilerden hiç kimsenin haberi yoktur, bulunduğun yeri kadınlar hapishanesine bağlayan bu yeraltı geçidinden. Onu, kurtuluşumun ertesinde, yeniden kapatılacak olursam dışarıyla haberleşebileyim diye ben yaptırmıştım. Hava deliğinden geçince, ne yazık ki suyla dolmuş bir taş yola girmen gerekecek. Duvara çakılı demir basamaklardan, tavan-

daki kapağı kaldırarak benim odama girebileceksin. Seni bekleyeceğim. Kararın ne olursa olsun, pek yüce kişiliğine yaraşır bir karar olacaktır.

Bektaş, heyecandan tir tir titreyerek, eline bir meşale aldı ve tutuşturdu. Bodrumda, tokmağı kaldırıp, taşın yerini değiştirince kendini lağımda buldu, kapkara suların ta beline kadar çıktığı pis yeraltı geçitlerinde. Çevresinde sürünen sisten etkilenmiş, yapış yapış geçide daldı. Yürürken su, uğursuz hışırtılar çıkartıyor, çizmelerinden içeri giriyor, şalvarını ıslatıyor, adımlarını yavaşlatıyordu. Bir an yönünü tümüyle şaşırdı. Sanki duvarlar onu daha iyi boğmak için birbirine yaklaşıyormuş gibi geldi. Boşu boşuna, kendini korkuya kaptırmamak için, yineleyip duruyordu: "Hayır! tüm bunlar bir karabasan!" Gene duraksadı, geri dönmeye hazırken karşıkonulmaz bir güç onu ileri doğru itti. Birkaç adım daha, biraz daha. Ot bürümüş bir kubbeyi dolandı, basamakları çıktı, kaslarını gerdi, tavan kapağını kaldırdı. Sendeleyerek, ürkek ürkek, içine girdiği yere göz gezdirdi. Buradaki sessizlik içini kararttı. Oysaki, birkaç mumun aydınlattığı eşya, son derece çekiciydi. Perdelerin kıvrımına dikilmiş inci işlemeli ipek keseler, az bulunur mis kokularını yayıyordu. Yakılan misk ve günlük haplarının kokuttuğu küçük bir girinti, gizli bir şapel oluşturuyordu. Cilalı çiniler üzerinde sayısız ikonalar pırıldıyordu. Kızıl-sarı türkuvaz mavisine karışıyor, marmara yeşili, al ile bağdaşıyordu. Meryem Ana, sade ama gururlu bir zerafatle taht kurmuştu. Kurtarıcı İsa, gözlerini, Diriliş ve Aziz Markus manastırına dikmişti. Kırmızı saydam cilalı bir sehpa üzerinde kaya kristalinden kesme bir sürahi, içinde tarçınlı sütlaç bulunan ince toprak kâseler ve köpüren Epir sakız suyuyla ağzına dek dolu bir ibrik duruyordu. Üzerine kaplan postu serili bir sedirin yanında Bektaş, kokulu suyla doldurulmuş bir leğen gördü ki boğulma tehlikesi olmadan girebilirdi buraya. Tiksindirici giysilerini üzerinden çıkartıp büyük bir zevkle, sıcacık banyoya daldı. Ardından, giymesi için oraya bırakılmış bir kaftanı sırtına geçirip kim bilir hangi tehlikeyi bekleyerek, kulak kesilmiş, oturdu. Belki de Sultan ona bir tuzak kurmuştu? Onu öldürmeye susamış gardiyanların odaya daldığını şimdiden görür gibi oluyordu.

Ansızın, önceden, dikkatine çarpmamış olan bir kapı açıldı Kösem içeri girdi. İş işten geçtikten sonra vicdan azabı çekmeye başlayan Kösem Sultan, ağaya, bir an önce gitmesi ve kadın olarak gösterdiği bu zayıflığı unutması için yalvardı.

- Yaşantını düşün, Ağa. Ben sana ancak karanlık sunabilirim. Beni

görmek için korkunç engelleri aşmak zorunda kalacaksın. Bunu ben hiç istemem. Düşmanlar senin burada bulunduğunu öğrenecek olurlarsa, hemen öldürürler! Yalvarırım sana, kaç!

Bodrumda geçirdiği korkuları anımsayan ağa, bu sözleri hiç de hoş karşılamadı.

- Rakipleriniz haklıymış meğer: siz kalleşin, erkeklerin başını döndüren kışkırtıcının biriymişsiniz. Ben, Bektaş, ben akılsız da tuttum sizin o sinsi büyünüze kaptırdım kendimi. Ama tüm bunların sonu geldi artık. Gidiyorum. Sizi bir daha asla görmeyeceğim.

Kapağı kaldırıyormuş gibi yaptı.

Onun gitmeye niyetlendiğini görünce Kösem, yerinden sıçradı.

- Böyle söyleme rica ederim, Ağa. Yanıma gelebilmek için kaç erkek canını tehlikeye atardı ki? Tüm suç bende.

Kesik kesik konuşuyordu, dakikaları sayılıymış gibi, ve yüreği istekle öylesine küt küt vuruyordu ki, Bektaş'ın farkına varmaması olanaksızdı. Bunun üzerine adam, kendini tutamadı, Sultanın bileğine yapıştı, hırsla sarıldı, dudaklarını dudaklarıyla birleştirmeye zorladı.

Bu ateş, bu coşku Kösem'i heyecanlandırmıştı. Ağanın ansızın kabalaştığını, onu ezdiğini, ona şiddetle sahip olduğunu hayal etti. Adam, onu ancak üzerindekileri atıp çırıl çıplak kalmak için koyverdi, en soğuk bir kadını bile baştan çıkartacak kadar güzeldi.

Sultan, aldığı zevkin dışında her şeyi unuttu gitti. Yaşamında birçok erkek tanımış olduğunu kabul ediyordu, ama bu asker ne kadar da bambaşkaydı! Bir tek kucaklaşmada ona uzun zamandır unutup gitmiş olduğu bir, paylaşılan coşkunun zevkini yeniden tattırıyordu. Şimdiden bedeninin her doku teli yaşamla titreşiyordu. Eğer bu adam onu isterse, her zamanki sefahat alemlerinden vazgeçeceğine kendi kendine söz veriyordu.

Kösem, hiçbir zaman, o geceyi izleyen geceler olduğu kadar mutlu olmamıştı, ağayla odada buluşuyor ve her zaman, tam tamına kutsal haç dövmesinin bulunduğu yeri öpüyordu.

Sevgilisinin benzersiz bir hayal gücü vardı. Onun yanında saatler çabuk geçiyordu, fazla çabuk, çünkü adam, seyrek rastlanan o, büyüleyiciliğiyle, verdiği yanıtlarla, gücüyle, çıkış yolu bırakmadan insanı alıp sürükleyiveren insanlardandı.

Buluşmaları bir bakıma tehlikeliydi. Ağızdan kaçıverecek bir söz, kuşku uyandırıcı bir davranış onları mahvedebilirdi. Zaman zaman, bunun, kaçınılmaz bir sona doğru koşan bir sevda olduğu akıllarına gelmiyor

değildi ama düşünmek bile istemiyorlardı. Onlar için yalnız ve yalnız, yaşanılan zamanın, yaman duyguların, o son coşkunun yarattığı ürpertilerinin önemi vardı. Meraklıların susmasını sağlamak ve suçortağı yapmak için yüz akçe doldurulmuş bir kese, Haliç'in derinliklerini boylayacak, ağzı sıkı bağlanmış bir ölüm çuvalı tehdidi, bir valilik unvanı vaadi, yetiyordu. Yer değiştiriyorlar, kimi zaman Avrupa yakasında Edirnekapı'daki Özel Vathy Kolpos Kervansarayında, kimi zaman bir nedimenin dairesinde, hatta Bizans döneminde tahttan indirilen imparatorların sürgün yeri olan Prens adalarından Prinkipo'nun Aya İrini'sinde bile buluştukları oluyordu.

Sevgilisine hayran olan Kösem sürekli olarak bu hayranlığın belirtilerini göstermekten hoşlanıyordu. Sultan onu yanı başında istiyordu sıcacık, tatlı bir yuvada, her zaman yaşayageldiği kışlalardan ve helva evlerinden uzakta. Cüreti, gemi kazasına uğradıkları yer olan, Göksu'daki Cihangir Köy sarayını satın almaya dek götürdü! Bu pek sevimli, dalgaların yıkadığı kasırlarla ve çınarlarla süslenmiş sayfiye, onların kucaklaşmalarına sahne oldu. Orada her sabah gedikliler, fırtınanın şarkısını söyler, freskler doğa güçlerine karşı zafer kazanmış, sultanın altın dinarları güneşe doğru fırlattığı bir kalyonu simgelerdi.

Bektaş orada kendi evinde gibiydi, bir takım alışkanlıklar edinmişti, yirmi uşağı, limon ağacı tahtasından rahlesi, ve koskocaman karyolası vardı ki, başucunda şu yazı bulunuyordu:

Hiç aramayınız İstanbul'da
Daha iyi bir yeniçeri.

Orada her isteği yerine getiriliyor, beğenilerine saygı gösteriliyordu. Sevdiği meyankökü doldurulmuş ağızlıklar, çubuklar ve nargileler onu bekliyordu. Bir gün önce konuşma sırasında Nefi'nin veya Çelebizade'nin filanca yapıtının sözünü etmiş, bir göz atmak istediğini söylemiş olmaya görsün, ertesi gün buluyordu o kitapları hem de ilk sayfasında yazarın ithafı ve imzasıyla. Orada, Kösem'in koltuğunun karşısına yerleştirilmiş, Birinci Ahmed'e ait bir koltuk, onu bekliyordu. Bunlar hiç kuşkusuz ufak tefek, önemsiz şeylerdi ama onun pek hoşuna gidiyor, dinlendiriyordu. Sultanın üzerindeki etkisini gördükçe sonsuz şaşırıyordu. İkisinin de, dev bir serüvenin kahramanları olmak üzere Tanrı tarafından seçilmiş olacakları düşüncesi yüreğine su serpiyordu. Gözüpek, haşin, daha erken yaşta kahramanlık için yoğurulmuş, yitik davalara karşı onmak bilmez bir tutkusu vardı. İstanbul'daki yurttaşlarının gördüğü baskılara katlanamıyordu.

Mundar sayıldıkları için, başkent Rumlarının, bir Türkün yüzüne bakmaya hakkı yoktu. Bir caminin önünden geçerken kunduralarını çıkarmak zorundaydılar. Önceden vergisini ödemedilerse eğer, şehir dışına yolculuğa çıkamazlardı. Hamamlara gitmeleri, kimi mahallelerde oturmaları, bir ata sahip olmaları veya bir Müslüman kadını baştan çıkarmaları yasaktı. Saçlar tıraşlı, koyu renk giyinirler ve koyu kurşuni damlı köhne evlerde yaşarlardı. Dudakları her zaman Osmanlı pabuçlarına yapışmak zorundaydı. Gözünü kaldırmaya kalkışanın vay haline. Oğullarını Türk ordusuna yazılmaktan kurtarmak için, olmadığını söylerlerdi. Her doğumu gizli tutarlar ve kızlarını vergi toplayıcıların staşmasından uzak tutmak için, gizlerlerdi.

Murat'ın tahta çıkışından beri Kösem, müftülerin istediği sürgün fermanlarını hep geri çevirmiş, imzalamamıştı. Oysaki Bektaş, casuslarından edindiği bilgilere dayanarak Müslümanların İmparatorluk Rumlarına karşı bir soykırım hazırlığına girecekleri korkusunu Sultan ile paylaşmıştı. Bunları duyunca pek etkilenen Kösem, telaşa kapılmakta gecikmedi, öyle ki, bu telaşı onu akıldışı bir oyun hazırlamaya yöneltti.

- Bak dinle ne yapacağız, dedi sevgilisine.

Ona doğru eğildi, planını açıkladı, ve sözlerinin gizi, odanın karanlığında dağıldı gitti...

16

Kösem, öfkeli bir tavırla, gizli pencerenin perdesini yarı kaldırıp "Venedik kulağı"nı kulağına dayadı, bu ondan yakınmak üzere gelmiş vezirlerin söylediklerini duymasına yarayacak bir işitme borusuydu. Bu 1639 Nisanı'nın serinliğine karşın, bulunduğu yer, sıcaktı. Bu nemli havanın etkisiyle, göğsünü bir devin eli sıkıştırıyormuş gibi geliyordu ona. Divan odasında paşaların bulunması onu kaygılandırıyordu. Yoksa vezirler onu Bektaş ile yakalamışlar mıydı? Topkapı'nın casuslarından hiç kurtulamayacak mıydı? Korkusuna karşın, gene de içi rahattı, bundan daha mutlu olamayacağına inanmıştı. Kölenin efendisine ait olduğu gibi, o da Bektaş'a aitti ve tutkusunu canı pahasına savunacaktı.

Arz odasında saraylılar, iki sıra dizilmişlerdi. Gelenek uyarınca, padişahın önünde yere kapandılar ve siyah kadife kaftanının eteğini öptüler.

Murat onlara bakmadı bile. Fildişi bir sıraya oturmuş, cüssesi ve uzun boyuyla çevresini etkiliyordu. Madeni mavi bakışlarından pek az şey kaçıyordu. Ancak yirmi yedi yaşında olduğu halde, bir milyon savaşçıyı seferber etmiş, Bağdat'ı geri almış, isteklerini İran şahına kabul ettirmiş, ve tıpkı Timurlenk gibi, kalabalıklara dehşet salmıştı. Annesinden yakınacak hiçbir şeyi olmamıştı, hiçbir zaman; valide sultan, naibe olarak İstanbul'da huzuru sağlamıştı. Nice zamandır padişah, Türkiye'nin güvenliğine ilişkin tüm kararları annesinin almasına ses çıkarmıyor ve ona hep "Muhterem Valide" diyordu.

Soytarıları uzaklaştırdıktan sonra, ziyaretçilerinden, şikayetlerinin konusunu anlatmalarını istedi. Paşaların niyeti, validenin özel yaşamına karışmak değildi, hâşâ. Murat'a sultanın, İstanbul'daki Rum cemaatine özel haklar tanımakla Devlet çıkarlarını çiğnediğini anlattılar.

- Her şey amcanız padişah Mustafa'nın ikinci saltanat döneminde başladı. Anneniz sokaklardaki yoksulları ziyarete giderdi. Fırtınalı bir günmüş. Çamur sıçramasın diye ve yağmurda ıslanmamak için valide, bir kapı içine sığınmış. Fenalık geçirir gibi olunca, yakındaki bir küçük kilisenin papazından yardım istemiş. Hemen alıp kiliseye götürmüşler. Biraz düzelir gibi olmuş, yanan mumlardan etkilenince din adamına,

kendi babasının da Atina'nın bir köyünde bir papaz olduğunu anlatmış. Bundan sonra Sultan, birçok dini anlaşmazlığa çözüm buldu ve İslam topraklarında yaşayan Ortodoksların yazgısıyla yakından ilgilendi. Bağdat'ta kazandığınız zaferin ertesinde, İstanbul cezaevlerinde bulunan kırk bin Rum kürek mahkumunu salıverdi, ölü Kiklat adalarına giden kadırgalara bindirdi, bu toprakları işletmek, olabildiğince çok ürün almakla görevlendirdi.

Böylesine bir cömertliğin ne denli ciddi sonuçlar doğurabileceğinin ayırdına varmayan valide sultan, bu baldırı çıplakların eline, hem küstahlıklarını göstermeleri, hem de bizden büsbütün nefret etmeleri için olanak vermiş oldu.

Murat, annesinin suçsuz olduğuna inanmayı o kadar çok istiyordu ki bu sözlere kulak asmadı.

- Bu Rum kürek mahkumlarının pineklediği Baba Cafer zindanları olsun, Tophane kalesi olsun, Hazine için zaten ağır bir yük oluşturmaktaydı, diye kükredi. Valide, bize fazlasıyla pahalıya patlayan bu tutuklıları salıvermek, zindanları boşaltmakla çok iyi etmiş. Ölü Kiklat adalarına gelince, hiç kimse, hiçbir zaman oraları canlandıramamıştır. Salgın hastalıklarla ve berberi korsanların baskınlarıyla boşalan, halkı başka yerlere göç eden bu yörelerin efendisi, rüzgâr ve karanlıktır.

- Hünkârım, ayak dirediğimiz için bağışlayın bizi, ama ölü adalar gerçek birer dünya cennetine dönüştürülmüş bulunuyor, diye vezirler açıkladı. Bu bölgelerin, 1635'de başlatılan, yeniden değerlendirilme girişimi, bugüne dek gelmiştir. Kırk bin kürek mahkumu, akarsuları temizlemek, kanallar kazmak, arklar açmak ve suyun akışını doğal yolundan değiştirmek için yeterli bir sayıdır. Rum öncüler öylesine canla başla çalıştılar ki valide, onlara her türlü vergiden bağışıklık tanıdı. Arpa ve buğday ekildi, sürdüler çoğaltıldı, ipek böcekçiliği kendini göstermekte gecikmedi. Bu yeniden yerleşime açılan köylerde çiftçiler kendi kendilerine yeter duruma bile geldiler. Sadrazam bu adaların öneminden öylesine etkilendi ki, Bektaş Ağayı, üç yıllık bir süre için Siklatlara vali atadı. Şimdi de bu Bektaş, bizim yargı alanımıza girmediğini öne sürüyor. Vergi mükellefi listelerine yazılmaktan kaçınıyor, vergi ödemiyor, yönetimiyle görevlendirildiği adaların fazlasıyla yoksul olduğu bahanesiyle. İstanbul'daki gayrimenkul sahipleri de, tüccar da, bu adalardan gelen sebzelerin başkent pazarında her türlü rekabete meydan okuyan fiyatlarla satıldığını söylediler. Bunun içindir ki, Haşmetlu padişahımızdan, oraya bir teftiş kurulu göndermesini rica ediyoruz.

Bektaş'ın Kiklatlar'da olduğunu duymak Padişahı çok şaşırtmıştı, bu ağayı, Okmeydanı'nda kendisiyle Türk güreşi tutuştuğu için tanıyordu. Ağa, oyundaki ustalığı kadar, atlet kasları sayesinde de, halktan çılgınca alkış toplamıştı. Neden böyle bir adam Sadrazam tarafından atansın ki? Bu açıklamalardan meraka kapılan Murat, işin içyüzünü öğrenmeye karar verdi ve hemen oracıkta, bir çözüm buldu.

Paşalara dedi ki:

- Şahıslarımız, ben ve validem, sizin zavallı görüşlerinizin ve yargılarınızın çok üstündedir. Ama güvensizliğiniz, tahtımızın azametini rencide etmekte. Oraya gidecek olan, bir teftiş kurulu değil ben kendim ve validem olacaktır. Sizler de bu yolculuğa katılacaksınız. Eğer valide hakkında olmayacak şeyler uydurmuşsanız vay halinize, çünkü o zaman dayak cezası ve kazığa oturtulma cezası sizleri bekliyor demektir.

Gizli Pencerenin arkasında Kösem kendi kendine, paşaların nasıl olup da Rum yurttaşları konusundaki duygularını kestirmiş olabileceklerini soruyordu. Belirsiz bir korkuyla sarsılmış, dairesine dönerken, bu günü bir kurtuluş planına başvurmadan tamamlamaya kararlıydı. Oğlunun tutumu onu şaşırtıyordu. Neden Murat onu daha iyi savunmamıştı ki? Padişahın, paşaların hiç utanıp sıkılmadan yalan uydurduklarını bilmesi gerekirdi.

İmparatorlukta Hıristiyan azınlıklara nasıl davranıldığından habersiz miydi sanki?

Yurttaşlarının gördükleri haksızlıkları düşününce yüreğine biraz su serpildi. Murat, maskesini düşürecek bile olsa, tehlikeyi göze alacaktı. Zaten henüz hiçbir şey kesinleşmiş değildi. Soğukkanlı ve ihtiyatlı davranmak koşuluyla, henüz kendini zor duruma düşmekten kurtarabilirdi. Bu yüzden hemen Bektaş'a bir haber salarak alınacak köklü önlemleri açıklamayı uygun gördü.

Milo, Siro, Santorin ve Antiparos adaları valisine

Refahınızı kıskanan düşmanlar sizin seksen bin düka altını yani Kıbrıs adasının yıllık haracı kadar parayı ödeyecek parasal güçte olduğunuzu söylüyorlar; bu durumda, Hünkârımız Sultan Dördüncü Murat'ın yönettiği bir teftiş kurulu sizin borcunuzu ödeyebilecek durumda olup olmadığınızı değerlendirecek. Bunun içindir ki size, düzenleme çalışmalarınıza yeniden başlamanızı ve kararlaştırdığımız planın uygulamasına geçmenizi emrediyorum. Bu adaların otu altından değerli de olsa, her tür bitki örtüsünü yok etmeye özen

gösteriniz. Havayı kirletiniz, ürün devşirmeyi bırakıp kaldırılan ürünü kendi haline terk ediniz. İlk üç adayı ateşe verip çalışarak elde ettiğiniz ürünü gözden çıkartınız. İstanbul garnizonundan gizlice kaçırdığınız askeri levazım arabalarını, beş topu, kurşunu ve barutu da gizlemeniz gerekecek. Korkuya ve unutulmaya terk edilmiş bu adaların yanında yedi kat cehennemin dibi bile hiç kalmalıdır!

Bu emirleri yazdırırken Kösem'in cesareti iyiden iyiye kırılmış bulunuyordu. Bu yıkımın çılgınlığını ölçebiliyordu ama Rumların karşı karşıya kalacağı tehlikeler ve suçüstü yakalanacak olursa görecekleri baskı, her türlü çekinceyi zihninden sildi.

Kendinin ve kurulun yola çıkmasını geciktirmek için çeşit çeşit bahaneler buldu: beklenmedik bir başağrısı, yıldız falcısının şimdilik yola çıkmanın uygun olmayacağını belirtmesi, terzilerinin en az iki haftada dikebilecekleri tören giysisinin hazırlanması. Böyle böyle, Bektaş'a tedbirlerini olanca sertliğiyle uygulayabilmesine zaman bırakmak için yağmur mevsimine kadar geciktirmeyi başardı. Ancak sevgilisinden gereken işlerin tamamlanmış olduğunu bildiren gizli bir mektup aldığı zaman, hazırlıkları hızlandırdı.

Kiklatları ziyaretine olanca resmiyeti kazandırmak için, maiyetine değerli hanımları aldı.

Durumun gerektirdiği ciddilikle, beş yüz sancaktarın ortasında Harem'in batı kapısından çıkıp iskeleye yaklaştı. Geleneklere karşı çıkarak oğluyla birlikte imparatorluk filosunun amiral gemisi *Kaputana*'ya bindi, bin küçük çıngırakla süslenmiş küçük bir ipekli tentenin altına yerleşti. Gemi Haliç'in gözalıcı mavisinde yola çıkarken Topkapı'nın üç yüz topu gümbür gümbür ortalığı inletti.

Kaputana'nın güvertesinde komut verildiği duyuldu:

- Efendilerimiz için nişan al! Onlara ait olmayan yer yoktur! Krallar onların kölesidir!

Kösem, padişahın yanına oturmayı yeğlemişti, kadın saz heyetinin musikisiyle büyülenmiş, Senegalli sinek kovalayıcılar tarafından tatlı tatlı serinletiliyordu. Zaman zaman Murat'ın bakışlarını üzerinde seziyordu, oğlu, yalan söylediği için ona sitem ediyormuş gibi; ama Harem okulunda eğitildiği ve bu okulun öğretisi uyarınca bakışlardan hiçbir şey okunmaması gerektiği için, hiç istifini bozmadı, duygularını dışarı vurmadı.

Yolculuk olaysız hatta pek hoş geçti. Saltanat kadırgası, Kiklatların

birincisi ve valinin karargâhı olan Milo adasına yanaşır yanaşmaz haremağaları Kösem'e gemiden inmesi için yardımcı oldular ve bir düzlükte onu bekleyen arabaya kadar eşlik ettiler. Saygılarını sunmak üzere gelmiş olan Bektaş, sözde şaşırmış gibi yaptı. Üzerinde hiçbir işaret olmayan sarığı ancak ağa rütbesini belli ediyordu, o kadar. Padişahın, valide-nin yanına yerleşmesini bekledi, sonra atına binerek onları ağırlamak için hazırlanmış olan vali konağına gitmek üzere, ardından gelmeleri ricasıyla, öne düştü.

Buraları çok iyi bildiği için padişah alayını istediği yoldan götürdü. Kimi yolları bile bile geçilmez duruma getirtmiş ve yer yer çökerttirmiş ti ki Murat, tümüyle yakmaya kıyamadığı buğday tarlalarını göremesin diye.

Yol boyunca Kösem, yelpazesini sinirli sinirli salladı durdu. Mutlu bir vadiye dönüştürmeyi umud ettiği şu adaları böylesine berbat ettiği için utancından neredeyse boğuluyordu. Çepeçevre manzara içörtücü, yoksulluğun ta kendisiydi. Valide eski bir at değiştirme konağı olan valilik konutuna varıncaya değin epey sıkıntı çekti. Çevik bir hareketle arabadan indi, padişahı bekleyip ardına düştü ve incir dallarının onlarca kargaya tünek ödevi gördüğü ana avluya girdiler.

Böylesine içkapayan bir manzaradan dehşete düşen padişah, arkasından arabalarla gelen vezirlere demediğini komadı:

- Neredeymiş şu, öve öve kafamı şişirdiğiniz sözde cennet be? Meyvalarla dolu meyva bahçeleri yönünden bu ada, bir. cehennem. Yol diye bir şey yok, sadece keçiyolu. Sorarım size, böylesine acınası tarım yapılabilen bir yerde yaşamayı kim ister? Tüm bunlar, yalan söylediğiniz ve valide hakkında kötü şeyler uydurduğunuz konusundaki kuşkularımı doğrulamakta...Kan akacak, kan, İstanbul'a döner dönmez! Dilinizi koparacağım, kazığa oturtacağım sizi, sizi...

Öfkeden boğularak, onları yanından kovarcasına savdı sonra kaba saba döşenmiş, mide bulandırıcı bir koku salan hünkâr odasına girdi.

Gece, Bektaş ona adaların durumuna ilişkin raporları sunarken Murat onun sözünü kesti, vergi defterlerini elinin tersiyle kenara iterek, ağanın pek meraklısı olduğunu bildiği yağlı güreş ve mızrak atma konusunda enine boyuna tartışmaya girişti. Ancak birkaç saat sonra, buralara geliş nedenini anımsayabildi.

Bektaş huzursuzdu. Odası sadece birkaç adım ötede olan Kösem'i kollarına almayı nasıl da isterdi! Ama padişahın meraklı bakışları karşısında böyle bir şeyi göze alamadı. Tek bir kez bile valideyle konuşmadı.

Ertesi gün padişahın teftişi sürdürmesinden korktu çünkü Kösem'in emirlerine uymamış, öteki adalara ilişmemişti, Rumlar çalışmalarının ürününü yok ettiği için ona kızarlar korkusuyla. Paşalar ve İstanbullu mülk sahipleri komşu adaları da görmek için direttikleri zaman az kalsın öleyazdı. Padişah, öfkesinden, palasını çekip, tek bir söz eklemek cüretini gösterecek olanın kafasını uçurmaya hazır, üzerlerine yürüdü. Direnişlerini kısa keserek bu mevsimde oldukça dalgalı olan deniz, engel çıkarmadan bir an önce Topkapı'daki rahatına kavuşmak üzere o saat adadan ayrılmaya karar verdi.

- Burası sana göre değil, dedi Bektaş'a. Seni de alıp İstanbul'a götürüyorum. Orada, gerçek değerini Kiklatlardan daha iyi ortaya koyabilirsin. Şahincibaşım olmaya ne dersin bakalım?

Ağa, karşılık verdi:

- Haşmetlu hünkârın bu lütfuna minnettarım ama adalarımla kim ilgilenecek?

- Yerine seç birini. Bu seçiminde sana tam güvenim var. Yerine kim geçebilir dersin?

Bektaş çarçabuk düşündü ve sonunda kendi yardımcısını seçti; bu, kendisi gibi, Rumların kurtuluşu için savaşım veren, güvenilir bir adamdı. İşin içinden bu kadar ucuza sıyrıldığı için mutlu, padişahın peşinden gitti ve hep öyle çekingen, valide iskeleden amiral gemisine binmek için önünden geçiyorken gözlerini öte yana çevirmeyi unutmadı.

Geminin güvertesinde Kösem, garip bir izlenime kapıldı ve bu bir öfke mi yoksa bir mutluluk duygusu mudur anlayamadı. İyi bir köylü kadın gibi, tohumu ekmiş, buğdayın yeşerdiğini görmüştü. Oysaki ürün olgunlaşmamıştı ve her şeye baştan başlamak gerekiyordu. Müslümanları Rumlarla karşı karşıya getiren bu nefret, onu dehşete düşürüyor ve karanlık önsezilere kapılıyordu. Soydaşlarını, üzerlerine çöken soykırım tehlikesinden kurtarabilme olasılığı ne kadardı? Gerçi padişahın Kiklat adalarına gelişi onun çıkarlarına hizmet etmişti. Artık adalardaki Rumlar, yıktıklarını İstanbul paşalarınca rahatsız edilmeden, yeniden yapacaklardı. Sonra da Bektaş'ı Murat'ın isteği ve desteğiyle, Topkapı'da görmek gibi bir mutluluğu da olacaktı. Gene de içgüdüsü ona rahat vermiyordu. Hoşgörüsüzlüğün, korumaya çalıştığı insanlar üzerindeki tehdidini seziyordu. Onlara karşı korkunç bir şeyler hazırlanmaktaydı da, yangının nereden, nasıl çıkacağını bilmiyordu.

17

Kiklat adalarını ziyaretin üzerinden bir yıl bile geçmemiş olmasına karşın, bu aylarda değişen çok şey olmuştu. Kösem Sultan, korkuyla soruyordu kendi kendine, Murat ile ilişkileri nasıl bu derece bozulabildi diye. Oğluyla anlaşmazlığı ne zaman başlamıştı ki? Bilemiyordu. Gerçek olan bir şey varsa, Murat ona aldırış etmiyordu. Osmanlı ailesinin kötü mirasının kurbanı olarak, kendini içkiye veriyor, her içki aleminde sara nöbetleri geçirecek gibi oluyordu. Bacakları damla hastalığıyla şişiyor, cildi giderek bozuluyordu: berbat bir siyatik onu yatağa çiviliyordu. Birkaç gün önce, mayalanmış içkileri fazla kaçırmış ve bitkinliği mabeyincilerini o denli korkutmuştu ki, ölmek üzere olanlara okunan duaları okutmuşlardı. Herhalde hastalığı düşünsel yeteneklerini de bulandırıyor olmalıydı ki, inanılmaz bir karar almış bulunuyordu: küçük kardeşi İbrahim'i veliahtlıktan alıp onun yerine veliaht olarak İran şahını göstermek.

Kösem'i etkilemek öyle kolay değildi ama bu beklenmedik haber, onu bile dehşete düşürdü. Haremağalarını yanına alarak onu saray dairelerinden ayıran döner kapıdan geçip hünkar odasına zorla girdi.

Murat'ı Bağdat'dan getirilmiş gül ağacından bir karyolada başı ipek yastıklara gömülü, buldu. Padişah çok değişmişti. Yirmi sekiz yaşında olduğu halde, iki katını gösteriyordu.

Annesini görür görmez ona kafa tutmaya hazırlandı.

- Üzerime gelmeyin, dedi ona alaylı alaylı. Küçük kardeşim İbrahim'i veliahtlıktan azledip yerine İran şahını getirdim. Başıma bir felaket gelecek olursa, haklarınız elinizden alınacak. Varisim olmadığı için, İmparatorluğu İranlı eski düşmanıma miras bırakıyorum. Birliğini sağlar, İstanbul'a hükmeder ve böylece ülkelerimizi karşı karşıya getiren savaşa son vermiş olur. İbrahim'e gelince, o da ömür boyu tutsak kalacak. Osmanlı'yı hiçbir zaman yönetemeyecek! Karşı çıkmayınız! İmparatorluk vezirlerine kararımı bildirmiş bulunuyorum. Halkım ister istemez, şahın önünde eğilecektir!

Kösem bağırdı:

-Canavarca işler yapıyorsun. Bir an içinde on yedi yılın çabalarını hiçe indiriyorsun!

- Peygamberin tertemiz eli adına, böyle kaygılanmayın! Siz de İran şahının kanatları altına girersiniz olur biter. Eğer sizi isterse, evlenin onunla! Ama kardeşimin öldürülmesine izin verirseniz, o zaman başka, her şey değişebilir!

- Benden, şahın haremiyle İbrahim'i cellat kemendine teslim etme alçaklığı arasında bir seçim yapmamı bekliyorsun, öyle mi? Demek alacağım tek ödül bu, ha? Senin güvenini koruyabilmek, gözünden düşmemek için, on beş yıl önce, İbrahim'i, Devletin yaşaması için gözden çıkarmak gibi korkunç bir düşünceye kendimi alıştırdım. Onu Kafes'e kapattığın zaman karşı gelmedim sana. Onun benim dairemde yaşamasına katlanamadığına göre, bu çözümü kabul edilebilir düşünüyordum. Sanki sarayda başka yer yokmuş gibi; ama atasözünü bilirsin; bir düzine dilenci bir yatakta uyuyabilir de iki hükümdar hiçbir zaman bir imparatorluğu paylaşamaz. Her sabah onun celladı olmandan korkuyordum. Elimde olmadan, İbrahim'i senin vahşi pençelerinden korumak için başvurduğum çareler geliyor gözümün önüne. Onu Kafes'e yerleştirdikten sonra, zindanının duvarına işitme boruları açtırdım. Hatta bir tehlike uyarı sistemi bile hazırladım: giriş kapısındaki halının altına gizlenmiş bir ipe asılı çıngıraklar, içeri biri girer girmez çalıyordu. Ama bu da yeterli değildi. Özel bir kaftan yaptırdım; yüreğin üzerinde, bir hançerin çeliğini eğecek, ve bir ateşli silahın barutunu hafifletecek güçte demir düğmeler diktirdim. Analık görevlerimi hiçbir zaman ihmal etmeyeceğim. İbrahim'i kanımın son damlasına dek savunacağım. O çocuğu ben ta Eski Saray'dan beri hep korudum, şimdi onu yüzüstü bırakmak sözkonusu olamaz!

- Er veya geç, bu kanı bozuk kardeş, İmparatorluğun başına bela kesilecektir. Tahtı ona vermekte direnecek olursanız, başımıza en kötüsü gelebilir. Onu kapatmış olduğum Kafes'te, nazeninleriyle hep fesat peşinde. Damarlarınızdaki kanı emecek bir sülük o. Ortadan kaldırın onu. Henüz iş işten geçmemişken.

Kösem, oğlunun sözünü kesti:

-Senin yargıların beni kararımdan caydıramaz. Gerekirse senin de İmparatorluğu yok olmaya sürüklemene engel olurum. Çok sıkışırsam, son günde ben kendim gelirim sana dersini vermek için.

Oğlunun dudaklarında, korkunç sara nöbetlerinin habercisi olan o beyaz köpüğün belirmeye başladığını görünce, yumuşadı:

- Hekimler sana perhiz yapmanı, sıkı bir beslenme sistemi uygulamanı salık verdiler. En ufak bir aşırılığa karşı uyardılar seni. Oysaki dün, tahta çıkışının on yedinci yıldönümü için verilen şölende durmadan yiyip içtin!

- Bana o hekimlerden söz etmeyin! diye homurdandı Padişah. Onlara kalırsa, hastalığımın nedeni ahçılarımdan birinin elindeki etyaran imiş. Yemeğime de hastalık bulaşmış! Bildiğim bir şey var: Allah beni cezalandırdı.. Yakında hiçliğin dehşetine sürükleneceğim.

Birden acıma duygusu depreşen Kösem, onu avutmaya kalkışacak oldu. Ama padişah, irkildi. Bu sevgi gösterilerinden oldum olası hiç hoşlanmamıştı. Annesini fazlasıyla taşkın buluyordu. Onun soğukluktan, uzak durmaktan yana olduğunu ne zaman anlayacaktı bu kadın?

Oğlunun zihninden geçenleri okuyan Kösem, geri çekildi, odayı havalandırdı, o öğle sonrası güneşinin dalga dalga odaya dolabilmesi için perdeleri kaldırdı. Parmağıyla oğluna, dalları tatlı tatlı inildeyen Jaipur ağaççıklarını ve uzakta, bir göl kadar sakin Haliç sularını gösterdi.

Akşama doğru, oğlunun durumu giderek ciddileşince, hekimleri getirtmeye karar verdi ama korkunç kasılmalarla sarsılan Murat, ona engel oldu.

Anasının ellerine sarılarak:

- Bitti artık! diye bağırdı. Yemin edin bana ey sultanların en sevileni! Turhan'ı koruyacağınıza. Onu sarayda alakoyun... Sakalımı keseyim ki siz, kardeşiyle ilişki kuran sapık bir oğula layık değildiniz. Beni bağışlayın!

Allah'tan sizi korumasını niyaz ediyorum çünkü siz Tanrının yüreği kadar iyilik yaptınız... Ama şunu size söylemek zorundayım ki, öldüğüm duyulur duyulmaz, Saray muhafızları kardeşimi öldürme emri almışlardır. Görüyorsunuz ya! Benim son arzuma karşı çıkmanız artık mümkün değil!

Dakikalar aktı geçti, padişah can çekişiyordu, Sonra ruhunu Allah'a teslim etti.

Kusacak gibi olan Kösem, yatağın ayak ucuna yığıldı ve acıdan kıvrandı. Bir an yeniden köle olmaktan korkarak dünyalarının yıkıldığını gören yenik düşmüşlerin o suskunluğuna büründü. İmparatorluğun geleceği, tahta kimin oturacağı belirsizdi. Hemen bir şeyler yapmazsa tüm çabaları boşa gitmiş olacaktı. Bunun üzerine, acısını içine gömdü ve durumdan çıkar sağlamanın çaresini düşünmeye başladı.

Ölü odasına Karaca Mustafa'yı çağırttığında, İran şahını tahttan uzak

tutmak ve İbrahim'i iktidara geçirmek için nasıl bir yol izlemesi gerektiğini biliyordu artık. Haremağasının yüzü kaygılıydı. Beyaz bir harmaniye bürünmüş, bastonuna dayanarak yürüyordu. Kösem onun hünkârın ölüsünün karşısında yerlere kapanmasına ses çıkarmadı, sonra ondan padişahın ölümünü gizli tutmasını istedi.

- Bir süredir Murat'ın aklı başında değildi zaten, zihni karmakarışıktı, diye açıklamada bulundu. Bir sara nöbetinden yararlanarak utanmaz saraylılar ona İmparatorluğu İranlılara teslim etmesini öğütlemişler. Murat Hazine'deki sandıklardan birine mühürlü bir vasiyetname bırakmış. O vasiyetnamede kendi yerine veliahd olarak İran şahını göstermiş, İbrahim'i veliahdlıktan azledip öldürülmesini istemiş. Bunun içindir ki, Haremin bekçileri, bizler padişah henüz yaşıyormuş gibi davranmalıyız. Venedik'teki canlı kuklaları görmüş müydün hiç? Neden biz de aynı şeyi Murat için yapmayalım? El bileklerine bağlanacak bir ip ve makara sistemiyle onu hâlâ yaşıyormuş gibi gösterebiliriz. Karyola perdesinin arkasına bu mekanizmayı yerleştirmek yetecektir bu iş için. Ne dersin?

Kollarını kavuşturmuş, avuçlarını koltuklarına sokmuş, haremağası hanımıyla bir gizi daha paylaşmaya hazır bir suikastçı duruşu aldı.

- Hava fazlasıyla sıcak. Birkaç saate kalmaz, yatak, pis kokudan cehenneme döner. Tasarınız başarılı olsa bile, padişahın sesi nasıl duyulacak peki?

Kadın, planından emin:

- Merhumun sesini taklit etmek senin için zor olmasa gerek, diye karşılık verdi. Yatağın arkasına, çifte perdelerin arasına gizlenirsin. Öte yandan, haremağalarının arasında Doğu'nun en iyi ölü ilaçlayıcıları bulunuyor. Oğlumun naaşını, aselbentle, reçineyle ve sarısabırla ilaçlayarak bana yardımcı olurlar. Sonra vezirleri ve ulemayı çağırtırım. Hepsi de padişahın son isteklerini kendi kulaklarıyla duyarlar. Kendini Osmanlı'nın efendisinin yerine koyarak padişahın eski kararlarını kaldırdığını bildiren bir metni okursun. Halka da ilan edilecek olan bu yeni vasiyetname, hem İstanbul'da kargaşa çıkmasını önlemeye, yeterli olacak, hem de Acemlerin Türk toprağına akın etmesini engelleyecektir. Ne pahasına olursa olsun, İranlılarla anlaşmazlık çıkarmaktan kaçınmak gerek. Üstelik, Kafes önünde nöbet tutan haremağaları, Murat'ın ölümü resmen bildirilir bildirilmez İbrahim'i öldürme emri almışlar... İşte aziz dost. Gerçeği bir tek sen biliyorsun. Sana karşı her zaman bir kardeş gibi davranagelmişimdir. Yardım isteğimi geri çevirme yoksa yeni efendilerin hiçbir hoşgörü göstermeyeceklerdir. Sana kötü davranacaklar, seni

kölelik zincirlerin içinde kıskıvrak tutmak için dininden de döndüreceklerdir.

Sultandaki heyecan çok geçmeden Karaca Mustafa'ya da bulaştı. Haremağası yalnızca sultanı uğruna her şeyi göze almakla kalmayıp yirmi iki yıl önce tanımış olduğu o tehlikenin tadına da yeniden kavuştu.

Karaca Mustafa'nın suçortaklığıyla güç kazanan Kösem ondan, planını derhal ve harfi harfine yürürlüğe koymasını istedi. Hizmetkarlara gelince, onlar her zamanki gibi hizmet etmeyi sürdüreceklerdi; tepsi tepsi yemekleri, sıcak su leğenleriyle inci işlemeli havluları odaya getireceklerdi.

Gizli dokundurmalarla dolu bir sesle haremağasına:

- Sen odaya göz kulak ol, dedi. İznin olmadan içeri kimse girmesin. En iyisi, ölü ilaçlayıcılarıyla hemen bağlantı kurmak. Onları bekleyen görev, geciktirilmeye hiç gelmez.

Yalnız kalınca Kösem, Murat'ın sesini duyamamaktan çok üzüldü. Oğlu bir zamanlar Harunürreşid'e ait olan ve Arabistan halifelerinin, odalıklarının çoğunu kucakladıkları şu Irak işi karyolasında cansız yatıyordu işte. Valide avuçlarıyla, onun öldüğüne emin olmak istedi; alnını, dudaklarını yokladı, ölümün ötesinden ona sanki: "Gene kurnazlıklarınızdan biri mi bu, valide? Bunun son olmayacağını da kestirebiliyorum! Siz hiç uslanmaz mısınız?" diyen dudaklarını.

Havada tatlımsı bir koku vardı. Neyseki ilaçlayıcılar, usulca odaya süzülmüşlerdi. Sultanın ölüsünden Cenova gömleğini ve şalvarını çıkardıktan sonra, onu yıkadılar ve merhemlerle ovdular. Bu iş bitince, yanaklarına kırmızı boya sürdüler, dudaklarını saf balmumuyla sıvadılar ve parmaklardaki şişin inmesi için, elleri talaşla ve mısır unuyla ovdular. Kapalı Çarşıdan satın alınmış minicik haplar sayesinde gözkapaklarını açık tuttular ve kirpiklerine gülsuyu sürdüler. Soluk bile alınmayan bu sessizlikte Kösem'in onlara uzattığı şatafatlı giysileri ölüye giydirdiler.

Yardımcı güç olarak çağrılan haremağaları, karyolanın direklerine ta yukarıya makaraları asmayı başardılar. İpleri bağlayıp ucunu Murad'ın bileklerine doladılar, ve yüzünü de kıpırdatmak için, delik kulaklarından ipek ibrişimler geçirdiler. Şaşırtıcı bir sonuç elde edildi. Haşmetli padişahı, isteğe göre oturtabiliyor, yatırabiliyor ve dudaklarının açılıp kapanmasına olanak sağlıyordu.

Oğlunun cesedini böyle kirlettiği için utanan Kösem bu uğursuz görüntüden büyük zorlukla uzaklaşabildi. Nasıl teşekkür edeceğini bilemeyerek, Karaca Mustafa'nın sultanın karyolasının perdeleri arkasına gizle-

nişini izledi. Bunca yıldır Osmanlı'nın başağalığını yapmış olan bu adam, rolünü hemen ciddiye aldı. Yüksek sesle uşakları azarlamakla başladı işe.

Saraydaki casuslara duyurmak için gök gürültüsünü andırır bir sesle:
- Beceriksizler! diye haykırdı. Beni rahat bırakın yoksa sırtınıza yersiniz sopayı, kemikleriniz kırılır. Hayır! Hemen gitmeyin! Şarap getirin bana. Kıbrıs şarabı olsun!

Rüşvet yedirilmiş olan uşaklar:

- Ama hünkarımız, hekimler size kesinlikle yasaklamıştı, diye karşılık verdiler.

- Alçaklar, ne cüretle bana yol göstermeye kalkışıyorsunuz siz?

Hadi çabuk olun! O saçma sapan hekimleri de almayın buraya, yoksa yersiniz celladın baltasını!

Ahçı yamakları ve mutfak görevlileri işitilmedik bir kargaşa yarattılar. Dumanı tüten tabaklarla, şarap sürahileriyle ve peşkirlerle oradan oraya koşturuyorlardı. Bekleme odasında nöbet tutan paşaları gördüklerinde, artık efendilerine katlanamayacaklarından yakınıyorlardı.

Kösem, bu yemek ve şarap telaşından yararlanarak çevresine bir sürü koruyucu topladı ve oğlunun vasiyetnamesini bulacağını bildiği, saray kadısının odasına usulca girdi. Belgeyi aşırmak için binbir oyuna başvurması gerekti. Kâğıdı okuyunca korkularının yersiz olmadığını anladı: Murat gerçekten de kardeşi İbrahim'i veliahtlıktan azletmiş ve veliaht olarak İran şahını göstermişti. Acem veliahta, İbrahim'i öldürtmek, Kösem ile evlenmek ve İranlılarla Türkleri karşı karşıya getiren din anlaşmazlığına son verdirmek emriyse, açık açık değil de, ima yoluyla, verilmişti.

Valide cebinden ustaca taklit edilmiş bir kâğıt çıkartarak sandığına, gerçek vasiyetnamenin yerine koydu. Bıraktı bir saat daha geçsin, sonra planın son aşamasını başlatmaya karar verdi: Murat'ın her an ölebileceğini haber vermek ve saray halkını, Devlet ileri gelenlerini ve İstanbul'un önde gelen din adamlarını çağırtmaktı bu aşama.

Bu acı haberi duyar duymaz, saray başmabeyincisi, başkahya, sarayın soyluları, ve padişah hanesinin içoğlanları, koşup geldiler. Sarıklarını fırlattılar, halıları ters yüz ettiler, her türlü renkli eşyayı kaldırdılar ve hıçkırmaya başladılar.

Topkapı'da yaşayan tüm sürüngenler içinde, vezirler ve başkent komutanları arasında en sinsi olanlar, "Babıali efendileri"ydi. İçlerinden çoğu yeni efendileri olan İran şahına bağlılık andı içmişler, hatta Bağdat İranlıların eline düştüğünde, Türkiye'ye ihanet bile etmişlerdi. Bu yüz-

den, hizmetlerinin karşılığını görmeyi ve Rum ailenin diktatörlüğüne son verdirmeyi bekliyorlardı. Yazlık saraylarında toplandılar, hahçerleriyle silahlanarak Topkapı'ya gelmekte gecikmediler. Giriş kapısından geçip sarayın kırmızı taş döşeli birinci avlusuna vardıklarında Eyüb kalesinden getirilmiş toplarla karşılaşınca şaşkınlıktan donakaldılar. Mihenk Taşı diye adlandırılan ve cellatların ölüm mahkumlarının kafasını uçurduğu yeri geçtiler. Padişah dairesinin bitişiğindeki bir sahanlıkta, İran şahına, ordularının başında İstanbul'a gelmesi, Topkapı'yı basıp valide ile İbrahim'i rehin alması, sonra da Yedikule zindanında başlarını uçurtması için zaman vermek konusunda anlaştılar.

Padişahın ruhunu teslim ettiği sanılan oda, bir morga benziyordu. Tıklım tıklım doluydu, insanlar neredeyse boğulacaktı havasızlıktan. Karanlıkta, insan büyüklüğündeki bir Kuran'ın başına çömelmiş hafızlar, Kuran'dan seçilmiş ayetler okuyorlardı. Davulların gümbürtüsü, dualaların uğultusu ve ustaca ayarlanmış karanlık, tüm bunlar, şah yandaşlarını etkilemekten geri durmadı. Korkuyla birbirlerine bakıştıktan sonra, bir kale gibi korunan hünkâr karyolasını incelediler. Dev yapılı haremağaları, bacaklar iki yana açılmış, yan yana, omuz omuza, dikiliyorlardı orada. Ön kollarına ve baldırlarına, hançer kılıfları bağlanmıştı.

Murat'ın sağında, lacivert taşı kakmalı bir Bizans işi kerevette oturan valide, beş kat siyah örtülere bürünmüş, dimdikti. Perdenin arkasında Karaca Mustafa soğukkanlılığı elden bırakmamaya çalışıyordu. Padişahın cesedinden yayılan tatsız kokudan hiç rahatsız olmadan, ses borusunu eline aldı ve kimsenin sahteciliğin ayırdına varmaması için tanrıya dua etti.

- Sadık kullarım, Allah beni yanına çağırmak üzere, diye sakin bir sesle konuştu. Bu büyük yolculuğa çıkmadan önce son arzularımı size bildiriyorum. Hanedanımız nezdinde kazandığı değerleri gözönünde tutarak, tahtımı halifeliğin incisi ve sedefi annem valide Mahpeyker'e bırakıyorum. İmparatorluğun naibesi olacak ve küçük kardeşim şehzade İbrahim, onun karar vereceği gün yönetimi ele alacaktır. Vasiyetnamem, saray kadısına emanet edilmiş bir sandıkta bulunmaktadır. Son nefesimi verince mührünü açar ve irademe saygı gösterirsiniz. O günden önce aldığım tüm kararlardan cayılmış, iptal edilmiştir.

Bu sözleri duyunca vezirler sarsıldılar. Karyolaya doğru bir adım yaklaştılar, sırayla kendilerini tanıttılar ve padişahtan lütfen perdeyi açmasını istediler. Gafil avlanan Kösem, haremağalarına, makaraları çalıştırmalarını işaret etti ve, bir bakışıyla hafızlara, makaraların gürültüsünü

örtmek için, Kurandan ayetler okurken seslerini daha da yükseltmelerini buyurdu. Babıali Efendileri korkuya kapıldılar. Padişahın buz gibi bakışını, ürkütücü ellerini ve dudaklarını gördüler. Şöyle diyordu:

- Küstahlar! Secdeye kapanın ve gazabımdan korkun! İslamın aslanının ölümünü bekliyordunuz, ama henüz bu dünyadan ayrılmadım! Çavuşlar! Yakalayın şu hainleri, olağanüstü bir mahkeme tarafından yargılansınlar. Şimdi, hadi çıkın ve beni valideyle yalnız bırakın!

İran yandaşları, alay eder gibi sırıttılar. Öfkeyle uluyarak Kösem'in üzerine atılıp hançerlerini ona doğrulttular.

- Geri çekilin, hepiniz! diye haykırdılar. Karyolaya yaklaşmamıza izin vermezseniz padişahın anasını öldürürüz.

Neyseki haremağaları hainleri kuşatmayı ve hançerlerini bıraktırmayı başardılar. Kösem, olanca ağırlığıyla, başı önde, düştü. Zorlukla doğrulttular. Babıalı efendileri ne Karaca Mustafa'nın maskesini düşürmeye, ne de kaçmaya olanak bulabildiler. Yakında bir yerde tutuklandılar, bir çırpıda kıskıvrak bağlanıp götürüldükleri Yedikule zindanında hemen işleri bitirildi.

Saray halkı odadan çıkar çıkmaz valide, sultanın kuklasından gözlerini kaçırdı, ve görevlilerden, onunla birlikte İbrahim'in kapalı olduğu Kafes'e gelmelerini istedi. Oraya giden koridorlar inanılmaz derecede dardı ve tek sıra halinde yürümek zorundaydılar.

Ellerinde baltalarla, Kösem'in adamları İbrahim'in zindanını koruyan elli nöbetçiye baskın yaptı ve kısa bir çatışma sonucu onları zararsız duruma getirdiler. Yol açılınca Kösem ve adamları İbrahim'in tutuklu bulunduğu yere geldiler. Bu patırtıyı duyunca korkuya kapılan İbrahim, başına ne gibi bir felaket geldiğini merak ediyordu. Murat'ı hâlâ yaşıyor bildiği ve onun bir kurnazlığından çekindiği için, koşup hücresinin kapısını kilitledi ve deli numarası yapmaya başladı.

- Ben padişahın kölesiyim! diye bağırdı. Haşmetlu efendimizin saltanatı uzun ve müreffeh olsun!

Kapının arkasından Kösem, onun içini rahatlatmaya çalıştı:

- İbrahim, ikinci oğlum ve gözümün nuru, annen Kösem'e kulak ver. Ağabeyin o kana susamış zorba, az önce ruhunu teslim etmiş bulunuyor. Yerine seni bıraktı. Benim sayemde, padişahsın. Ey sen, karnımda büyüttüğüm çocuk, lütfet de ışığınla aydınlat yolumuzu!

Annesinin sözleriyle içi rahatlayan İbrahim, kapıda boy gösterdi. Valideye doğru atıldı ve onun kendisini astarı gümüş tilki kürkünden, sırmalı bir kaftana sarmasına ses çıkarmadı. Bunca özene karşın, gene de

kaygılanmaktan geri durmuyor ve gergin yüz çizgileri giderek artan bir huzursuzluğu yansıtıyordu.

Sinek kovucusuyla onu yelpazeleyen sultana, sordu:

- Beni nereye götürüyorsunuz? Valide, her zamanki umursamazlığıyla karşılık verdi:

- Oğlum, seni saraya ve altı yüz milyon akçeye götürüyorum. İnşallah şu hakir anan belayı o muhteşem başından uzak tutabilir. Vezirler seni taht odasında bekliyorlar, el öpme töreni için. Tertemiz saburılan, tören kaftanını giy ve o yüce pabuçlarının önüne, bırak halılar serilsin. Güçlü ol, sultanım ve en sadık dostların olan paşalara teşekkür et.

Vezirler taht odası denilen salonda toplanmışlardı ve İbrahim'i kayıtsız koşulsuz kabul ettiler. Yeni padişah tam yeniçerilerin ulufesini bir katına çıkarmaya söz verdiği anda valide onu kucakladı ki bu, Rum kadının, tırnaklarını oğlunun sırtına batırdığını görmemiş olanlar için, pek anaca bir davranıştı.

Oğlunun kulağına fısıldadı:

- Çıldırdın mı sen? Biz zengin değiliz. Bu yüzden, aceleyle yükümlülük altına girmekten sakın ve böyle kararlar almadan önce yeni görevine alışmaya bak.

Tartışmalar sonucu, bir uzlaşmaya varıldı: askere maaşlarının ayrıca dörtte biri ödenecekti ve İbrahim'in bir hafta sürecek tahta çıkma şenliklerinin başladığı ilan edildi.

Kösem, Murat'ın ölümünün ardında bıraktığı boşlukla çok derinden etkilenmişti. Bu zor anlarda, beklemekte haklı olduğu avuntuyu Turhan'da bulacağını umuyordu. Ama kızı onun işini zorlaştırıyordu. Onu neşelendirmek, dudaklarının gülümsediğini görmek, minnet dolu bir bakış kazanmak onun için Devlet işlerini yönetmekten daha zor oluyordu. "Kendini onca yalnız" hissettiği Yedikule'deki ıslahevini ona unutturmak için Kösem, büyük bir cömertlikle, çılgınca, ona her istediğini yağdırmıştı. Yıllar boyu ona bir huzur köşesi yaratmak için didinmiş durmuştu. Bunu yaparken dış görünüşe de özen göstermişti; onu incitmemeye çalışmış, ana sevgisinin, yatıştıracak yerde çatışma tehlikesi doğurabileceği o kıl payı sınırı aşmamak için her zaman tetikte olmuştu. Tüm çabalarına karşın Turhan, zaman zaman kendisini okşayan bakıcısına saldıran, kafese kapatılmış bir yabanıl hayvan gibi tepki gösteriyordu. Çevresi onun nazik ama ilgisiz biri olduğunu söylüyordu. Bu, ileride On dördüncü Louis'ye elçiler gönderecek, yeniçerileri Viyana'ya saldırtacak ve Habsburg hanedanını yıkmasına ramak kalacak birini yanlış tanımak

demekti. Yıkıcı gücünü sıradan görünüşünden alıyordu. Ufak tefek, solgun benizli, biraz çiçek bozuğu, soluk mavi gözlü, soluk sarı saçlı bir kızdı. Karakteri çift yönlüydü: çelik zırh üzerinde kadife yelek, karanlıkla aydınlığın, suikastlerin sonbaharı ile cinayetin kışının arasındaki o saklambaç oyunu örneği. Bir gün Murat ona kim olduğunu sorduğunda Turhan, eline bir tebeşir almış ve haremdeki öğrencilerin kullandığı bir tahtaya şu toplamayı yapmıştı: "Düzenbazlık + alaycılık + zevk." Bu onu etkilenebilir olmaktan, en ufak bir gök gürültüsünde yorganın altına sığınmaktan, güneşten kaçmaktan ve iki tekerlekli, körüğü her zaman kapalı bir arabayla dolaşmaktan alakoymuyor. Çok güzel gözyaşları yanaklarından süzülür ama hemen ardından uşaklarına en acımasız dayak cezasını verdirebilir, sırtları kanayıncaya değin kırbaçlatabilirdi. Onun hizmetinde olmak korkunç bir sınav demekti. Diktiği elbiseyi beceremedi diye bir terzi kadını mahkemeye veriyor, ahçıları, zeytinyağını son damlasına değin kullanmaya zorluyor, küçük Bengalli hizmetkarlarını, kilo alıyorlar da göz zevkini bozuyorlar bahanesiyle kovuyordu.

Kendi kişiliğine sadık olarak, yalanı mantık sınırlarının ötesine götürmüştü. Yedikule ıslahevinde kendisine son derece kötü davranıldığına herkesi inandırmak büyük bir cüret gösterisiydi. Beş yıl kapalı tutulduğu konağı, bir Avusturyalı mürebbiye, Mahfiruz'un Hofburg şansölyeliğiyle ilişkileri sürdürdüğü zamandan kalma, Waclav Strasse'li bir kentsoylu olan Frantzia Rettlich yönetiyordu. Turhan, bir tiyatro gösterisi sırasında Mahfiruz'un ilgisini üzerine çekmişti. Birinci Ahmed tarafından taç giydirilmiş Kösem'i temsil eden ipek atkısını çözerek Mahfiruz sultandan, kumaşı potinlerine bağlamasını rica etmişti. Sonra da şu sözlerle önünde eğilmişti: "Annenin istemediğini, kızı arzu ediyor."

Mahfiruz'un hoşuna gitmek için bu kadarı yeterli olmuştu. O günden başlayarak Turhan, binbir özenle kuşatıldı. Yedikule'deki odasının kapısında şu sözler yazılıydı: "Bir kapı ne denli yüksek olsa ona az gelir." Odada, İzmir kumaşından perdesi olan, kırmızı kadife örtülü bir ayaklı karyolası vardı. Topkapı'dan ona gönderilen bebeklerin, hemen saçlarını yolar, kollarını kopartırdı; bir de altı köşeli çalar saat gönderilmişti ki, hemen çalarını söktü çünkü öğleden önce kalkmazdı. Küçük kundaklı yayıyla, çevrede dolaşan az bulunur kuşları öldürürdü. Günlerini top oynayarak ve çayıra dizilmiş küçük güllelere tokmakla vurarak geçirirdi. Mürebbiyesine sonsuz bir hayranlık duyuyordu. Önü işlemeli beyaz üniformaları, parlatılmış düğmeleri, kartalla süslü asker kasketlerini severdi. Frantzia'dan ona, öyle bir hafif süvari sesi miras kalmıştı ki, Schoen-

brunn koridorlarında olsaydı, harikalar yaratırdı. İstirya Alpleri konusunda, Prater konusunda, Burgtheater'deki temsiller ve Bavyera şarkıları konusunda bilmediği yoktu. Mürebbiyesi ona, anavatanını ve orayı güzelleştiren büyülü kışları öyle çok anlatmıştı ki Turhan, renk olarak beyazı benimsemişti. Başlıca yemeklerini mısır ekmeği, Ermeni elması ezmesi, ve koyun sütü oluştururdu. Bahçıvanları en çok zambak yetiştirirlerdi ve odasında öyle çok lekesiz beyaz mum bulunurdu ki gören küçük bir kilise sanabilirdi.

Aldatılmış saf rolü oynamayı sürdürüyordu ki bu da Kösem'i suçluluk boyunduruğu altında ezmenin değişik bir yoluydu.

Gerçekten, valide, kızının gizli başkaldırısından habersizdi. Onu olumlu bir açıdan görmekte direniyor ve karşılığında teşekkür beklemeksizin özveride bulunan kraliçelerin o az görülür ayrıcalığını kendine tanıyordu. Turhan'ın Eski Saraya gitmek üzere Topkapı'dan ayrılmaya hazırlandığını duyduğu zaman, Sudanlı kapıcılara onun çıkışını engellemeleri emrini verdi. Çiçek açmış kayısı ağaçlarının oradan, Valide Dairesinin ikinci katına çıkan merdivenlerden koştu. Onun yaşındaki bir kadın için şaşılası bir çeviklikle, üç avlunun pembe kumunu çiğnedi. Çarpıntılar içinde, bir parmaklığa dayandı, o kadar ki, Turhan koşup onu karşılamak zorunda kaldı.

- Hain! diye öfkelendi valide. Bana veda bile etmeden Topkapı'dan gidecektin!

Kızı sertçe karşılık verdi:

-Geleneklere boyun eğiyorum. Hanedan yasaları yeni padişahın, selefinin hareminde bulunan köleleri tanımasını yasak etmiştir. Yaşayanlar dünyasından çekilmek, artık kimseyle konuşmamak ve gözden düşmüş sultanların sarayında unutulmuşluğu öğrenmek zorundayım ben de. Bununla birlikte bir şeyi bilmeniz gerekiyor: Murat'tan bir çocuk bekliyorum.

Bu duyduklarından altüst olan Kösem, sesini çıkarmadı ve Turhan'ı kumsala inen bayıra doğru sürükledi.

Yolda giderlerken ona dedi ki:

- Mutluluk kurnazların ve cüretlilerindir. Bulunduğum konumu direşkenliğime ve kurallara boş vermeme borçluyum. Boyun eğmeyi kabullenmiş olsaydım çoktan ölmüş ve karanlıklara gömülmüştüm bile. Onun yerine, bir Hıristiyan kraliçenin bile düşlerine girecek bir imparatorluğum var. Ben çömlekçiyim, İbrahim de yoğuracağım kil.

Çok şeyler umduğum başka bir saltanat başlıyor. Yakında daha da

güçlü olacağım. On yedi yıl boyunca, Murat'ı perde arkasından yönettim, Doğu'ya kaprislerimin önünde boyun eğdirdim, İran'ı durdurdum, orduyu daha söz dinler bir duruma getirdim ve Tatar sınırında barışı sağladım. Açıkça söylemekten korkmuyorum: yaptıklarım, İmparatorluğu yıkılmaktan korumuş ve Hazine gelirlerini üç katına çıkarmıştır. Ben, Muhteşem Kösem'im. Ve eğer bugün sana bunları söylüyorsam, övünmek için değil, seni savaşım vermeye zorlamak için yapıyorum bunu. Eski Sarayı bilmezsin sen. Hançer kokan, cami suyu kokan, yanlış anlaşılmış ve yanlış yorumlanmış Kuran kokan, kısırlık kokan bir dünyadır orası.

Hiçbir ses, yaşantının suskunluğunu renklendiremez. Hiçliğe yuvarlanmakta gecikmezsin. Gebeliğin henüz belli olmuyor.

Durumunu gizlesen daha iyi mi edersin diye de düşünüyorum!

Kısacık boyuyla dikilen Turhan, sordu:

- Peki neden böyle davranmam gerekecekmiş acaba? Ben Murat'ın baş gözdesiydim ve bundan hiç utanmıyorum.

- Murat seni hep sevdi. Ölüm döşeğinde, acı çekerken bile benden, seni korumamı istedi. Odalığını ve çocuğunu unutulmuş sultanların zindanına düşmüş görmek onu mutlu eder miydi? Neden İbrahim'in hayat arkadaşı ve belki de zevcesi olmayasın? Küçük oğlumu kandırmak senin için hiç de zor olmaz çünkü o, kadınlar konusunda pek bilgisizdir. Kendini bakire olarak yutturabilir ve Murat'ın çocuğunu onun çocuğuymuş gibi gösterebilirsin.

- Bunu kabul etsem bile, dedikodulardan çekinirim. Pek çok kadın beni Murat'la gördü. Her şeyi gidip İbrahim'e anlatmakta birbirleriyle yarışacaktır bunlar. O durumda sizinle ikimiz de ciddi bir tehlikeyle karşı karşıya kalırız. Bunun sonunda utanç, sürgün, ölüm gelir. Ne yapalım, ben de Eski Sarayda doğururum!

- Budala! Eski Sarayda hiçbir doğum hoşgörülmez. Haremağaları orada doğan şehzade çocuklarını boğma emri almışlardır. Padişah odalıklarının, göbek bağını dişleriyle kesmelerini engellemek için, kadınları kayışlarla masalara bağlarlar da o zavallılar, en berbat işkencelerle can çekişirler. Öte yandan, İbrahim, Murat'ın bir oğlunun dünyaya geldiğini haber alacak olursa, tahtı için korkacaktır, henüz onun varisi yok çünkü. Seni suçlayacak ve çocuğunun canı tehlikeye girecektir. Geleceğini düşün hele. Sultan olursun, günü gelince de valide sultan. Özgürlük, saygınlık sana çekici gelmiyor mu yoksa? Kahya kadınların ve hizmetçilerin seni ele vermesinden çekiniyorsun ama onların tümü de Eski Saraya

gömecekler kendilerini. Topkapı'nın hizmetçi takımı benim emirlerimle değiştirildikten sonra, korkacak neyin kalıyor ki?

- Yıllar boyu, beni Murat'tan ayırmak için her şeyi yaptınız. Sizin yüzünüzden sevdamızı gölgede yaşadık. Ve bugün bana ikinci bir kardeşle sapık ilişki kurmayı da siz mi öneriyorsunuz şimdi?

Bu sözler üzerine Kösem, suçluluk duygusuyla sarardı, sanki berbat bir karabasan, uyuyup gitmiş olan tüm bir geçmişi uyandırmış gibi. Güçlükle işitilir bir sesle:

- Sen ne Murat'ın kardeşisin, ne de İbrahim'in, diye günah çıkardı. Gerçek adın Katerina Aleksandroviç ve anan Ukraynalı yoksul bir sütninedir. Annen göğüsleri dolgun nefesi kokmadığı ve sütü bol olduğu için bana satılmıştı; köle tacirleri loncasının, annenin adını, yaşını, nereden geldiğini ve eşkâlini bildiren satış belgesi, bendedir. Annen ve senin üzerinizdeki mülkiyet haklarım, sana gösterecek olduğum bir belgenin dibinde kayıtlıdır. Sizi beş yüz akçe gibi düşük bir fiyata satın almıştım. O dönemde Birinci Ahmed'in baş gözdesiydim. Sadece oğlum olduğundan, tutkuyla bir kız istiyordum. 1614 yılında ölü bir kız doğurduğum zaman Ahmed, benim kapıldığım umutsuzluktan korkmuş. Gözüne sen ilişince, ananın kucağından koparıp almış, ve seni öz çocuğummuşsun gibi uzatmış bana. Sonradan bana her şeyi açıkladı ve seni evlat edinmiş olduğum, gizli kaldı.

Turhan'ın yüzündeki kanı çekilmişti. Şaşkınlığın son kertesinde, analığının yüzüne bakıyor, ondan bir yalanlama bekliyordu. Her zamanki şeytani kurnazlığına ve utanmazlığına karşın Kösem, bunca yıl yalan söylemiş ve böylesine umursamaz davranmış olamazdı. Demek ki valide, Murat'ın vicdanını rahata kavuşturmadan ölmesine göz yummuş öteki dünyada bile huzur bulmasını engellemişti!

Rum kadın, sözlerini sürdürdü:

- Oğlum, gerçeğin ne olduğundan hiçbir zaman kuşku duymadı. Ona her şeyi söyleyebileceğimi sanmıştım ama onu yitirmekten ya da bana karşı duygularının değişmesinden korktum.

Turhan artık onu dinlemiyordu. Kösem, bağırına bir hançer saplasa canını bu denli yakmaz bu denli kötülük yapmış olmazdı. Suçlu oydu, mutluluğunu engelleyen, oydu. Bunu anlayınca öylesine dehşete düştü ki, sendeledi. Kuma çökerken derin bir nefret, içinden, alev alev yanan bir ateş gibi yükseldi.

Kösem, onun ellerini tutup göğsüne bastırırken:

- Seni kurtaracağım! dedi. Kendi onurumu kendim çiğneyeceğim, su-

çumun cezasını ödeyeceğim ama sen yaşayacaksın, sen yaşayacaksın.

Turhan ona ne denli kırıcı sözler söyledi, tiksintisini ne denli açığa vurduysa da, Rum kadın, oralı bile olmadı.

Gözlerine dolan yaşlardan görmez olan Turhan, başını kaldırdı, validenin inadı ona ister istemez boyun eğdirmişti. Bir an elini karnının üzerinden geçirdi ve bebeğinin yaşamını tehlikeye atmaya hakkı olup olmadığını sordu kendine. Daha duraksamalı mıydı? Varsın Kösem onu böylesine utanılacak bir biçimde kandırmış olsun. Madem ki doğuştan Rus'tu, o halde kendisine ait bir izbaymış gibi Topkapı'da kalacak ve artık kimse onu oradan çıkartamayacaktı. Hınç sonraya kalsın! Öç alma sonraya kalsın! Bu karardan güç alarak, kumdanı kefeninden doğruldu ve kendini inanılmaz biçimde huzura kavuşmuş buldu. Validenin onda anlatılmaz bir tiksinti uyandırmasına karşın, ona sarıldı ve bedeninin sıcaklığıyla ısındı. Kösem, kendini başdöndürücü duygulara kapıp koyverirken Turhan usulca kendini geri çekip mırıldandı:

- Çok teşekkürler anne. İnanın bana, bugünden tezi yok, bir daha kimse sizin gülümsediğinizi bile görmeyecek!

18

O 13 şubat 1640 günü öğleden sonra, taht odasında yalnız kalınca İbrahim, kendi kendine: "Padişah! Ben padişahım!" diye yineledi durdu. Sert bir hareketle, eşyayı örten kara örtüleri sıyırıp attı ve mabeyincilerine bir daha Murat'ın adını ağızlarına almamalarını tembihledi, yoksa cezası ağır olurdu.

"Murat öldü, diye düşündü ve onu zehirlediğimi kimse bilmiyor. Hünkârın ahçısı sayesinde, yemeğine hastalık bulaştırabildim. Harem'deki hücremin dibinden böylesine bir cinayeti hazırlamak kolay olmadı ama sarayda dolaşmakta tümüyle özgür olan Kafes'teki hizmetkarlarım, bana çok yardımcı oldular. Hem ağabeyim, hem celladım olacak kişiden sonsuza dek kurtulmam için hünkârın yemeklerine kurşun tozu ve tuzu serpmeleri yeterli oldu. Bugün herkes beni, bunca yılımı kapalı geçirdiğim için gücümü yitirdim sanıyor, ama düşmanlarım, yanıldıklarını anlamakta gecikmeyecekler. Uysal bir kukla olmayı sürdürüyorsam eğer, bu, sadece annemi daha iyi uyutabilmek için. Henüz onu oyalamam gerekiyor; çünkü o şimdilik tek başıma giremeyeceğim bir alemin anahtarını simgelemekte. Zamanı gelince, annemi hem yaşantımdan, hem saraydan, sürgün edeceğim."

Kösem'in birdenbire odaya daldığını görünce hemen kapıları dinlerken suçüstü yakalanmış bir adam tavrı takındı. Oysaki annesini herkesten iyi tanıyordu. Onu sarayın öteki ucunda sandığı anda, omuz başında, Doğu'nun tüm gizlerini koyu renkli örtülerinin ardında gizlemiş, beliriverirdi. Yas giysisi olarak gece mavisi atlas bir kaftan giyiyor burun deliklerini de bir altın iğne süslüyordu.

Valide oğlunun önünde, şöyle bir, eğilir gibi yaptı. Ona baktıkça, şu pembe suratlı, iri yarı, kızıl saçlı adamı nasıl olup da dünyaya getirdiğine kendi de şaşıyordu. Uzun zaman onu ne yoldan kandırabilirim diye sıkıntı çekti durdu, sonunda şaşmaz çözümü bulmakta gecikmedi: Din.

Her önüne gelene: "Beni tutsak eden Türkler!" derdi zaten, sonra da köşklerin sütunlarını süsleyen, üzerinde Kuran'dan ayetler yazılı çinilere var gücüyle çakıl taşları fırlatırdı. Bu kez İslamlığı özel çıkarları

uğruna kullanacaktı. Herkes de payına düşeni alacaktı.

İbrahim'e dedi ki:

- Ey yücelerin yücesi padişahım, İran şahı senin hakkında pek çok dedikodu yaymakta, seni kötülemekteymiş. Düşmanımızın yaydığı söylentiye göre sen sözde mendilini kadınlara değil de içoğlanlarına fırlatmayı yeğliyormuşsun. Ona bakılırsa İmparatorluk onun hakkıymış çünkü seni bir kadını memnun etmekte ve hanedanın sürekliliğini sağlamakta yetersiz buluyormuş. Ulema da bu dedikoduların yankısı olup çıkmış. Kendine bir hayat arkadaşı seçmen için ille de hareme gelmeni istiyorlar. Kimileri dikkatlerini Turhan'a yöneltmiş, merhum ağabeyinin bir kez bile ziyaret etmediği bir odalık bu. Bu genç kız sana çok uygun düşer. Moğol imparatorları onun altın saçlarının bir teli için sağ ellerini seve seve verirlerdi.

İbrahim'in gururunu okşayarak Kösem, kutsal kitaptan bir ayet okudu. Kutsal savaş günlerini anımsattı, Müslümanların, din uğruna savaşırken şehid düşen savaşçıların karılarıyla evlenmeye zorlandıkları dönemleri; canlandırılan ve güçlü bir soyla zenginleşen İslamlık, dünyaya kolayca yayılsın diye.

Bu manevraya kanmayan İbrahim, valideye doğru döndü, onu her zaman şaşırtan, başının dimdik duruşunu ve incecik belini süzdü.

- Saçınızın her perçeminden Allah razı olsun, ana, çünkü her şeyi düşünürsünüz. Madem ki böylesine önem veriyorsunuz, sözünü ettiğiniz kızı bu akşam bana tanıtırsınız. Yatsıdan sonra mabeyincim gelir alır onu.

Sultan, memnun, gülümsedi ve Pekin şalını düzeltti.

- Bu odalığı memnun et, diye üstelerken eli, bir yatağan gibi soğuk, oğlunun elinin üzerine indi. Onun sayesinde soyun yürüyecek ve gecelerin gül şerbetinin tadına kavuşacaktır.

Annesinin ayak seslerinin koridorda uzaklaştığını duyunca İbrahim hizmetkarlarını odadan çıkardı ve eline geçirdiği her şeyi öfkeyle fırlatmaya koyuldu. Kafes'teki uşaklar sayesinde, Murat'ın gözdesi ve ondan gebe kalmış olan Turhan konusundaki gerçeği çoktan biliyordu. Bu kadına karşı önlem alacak mıydı? Allah korusundu! Gerçi ağabeyinin zevcesine sahip olma düşüncesi hoşuna gitmiyor değildi. Bununla birlikte, bu odalık öyle ucuz kurtulmamalıydı. Eczacısının ilaçlarını koyduğu bir dolaba yaklaştı ve içinde bromürle yapılmış bir uyku ilacının bulunduğu küçük bir şişeyi aldı. Turhan'ı da hele hele daha da çok, valideyi de şaşırtmanın sevinciyle, yüksek sesle söylendi:

- Turhan'ın gerdek odasına girmesinden önce bunu içerim ve böylece ne yaparsa yapsın, duyarsız kalırım.

Şimdiden, Rus kadının nasıl dehşete kapılacağı, gözünün önünde canlanıyordu. Okşamalarının boşa gittiğini görünce Turhan, gebeliğinin belli olmasından korkacak ve bunu yapanın kimliğini açıklamak zorunda kalacaktı. Gözleri büyük bir sevinçle parlayan padişah, kahkahasını zor tuttu, şişeyi yazı masasına sakladı ve bir saat sonra geri dönmeye karar verdi.

O çıkar çıkmaz odanın perdeleri aralandı, bir gölge belirdi. Önlem almasını seven ve gözünden hiçbir şey kaçmayan bir kadın olarak Kösem, oğlunu daha iyi gözetleyebilmek ve gerçek niyetini öğrenebilmek için odaya gizlenmişti. Küt küt vuran yüreğinin sesini susturmak istercesine elini göğsüne bastırmış, maun ağacından küçük yazı masasına yaklaştı, kapağı kaldırdı ve şişeyi bulmakta gecikmedi. Padişah bu uyutucu ilacı içecek olursa Turhan, felaketine koşardı. İbrahim'i kendi kurduğu tuzağa düşürmek Kösem'e, benimsenecek en iyi çözüm gibi göründü.

Masada yafta yapıştırılmış başka şişeler de vardı. Bir tanesi, cantiyane ve adamotundan yapılmış etkili bir, cinsel gücü arttırıcı ilaç içeriyordu. Titremeyen bir elle Kösem, yaftaları değiştirdi ve böylelikle aşk iksiri, uyku ilacı oldu. Sonra da her şeyi yerli yerine koyarak ardında en ufak bir iz bırakmadan çıktı odadan.

İbrahim dairesine döndüğünde vakit, geceyarısını çoktan geçmişti.

Bromürlü sandığı ilacı yutup bir sedire uzandı. Orada, acaba ilaç yüzünden fenalık mı geldi diye merak etti, çünkü her yanını garip bir ateş basıyor, zihnini bulandırıyordu. Bir mabeyincinin odaya almış bulunduğu Turhan, ona, sislere bürünmüş gibi göründü. Önceden niyetlendiği gibi kızı aşağılayacak yerde, istekle tepeden tırnağa süzdü, yanına yaklaştı ve farkına varmadan, soymaya başladı. Genç kadının öpüşleri çok geçmeden onu alevlendirdi. Artık isteklerine çok güzel karşılık veren genç gözdenin bedeninden öte hiçbir şeyin önemi kalmamıştı. Rahatladığı anda acı dolu bir haykırış koyverdi ve baktı nefsi, hiç olmadığı kadar çabuk, yeniden uyanmakta.

Bu beklenmedik coşku karşısında Turhan'ın pek mutlu olması gerekirdi. Gel gör ki hükümdarın durmadan yenilenen heyecanı, onu hem kaygılandırdı, hem şaşırttı.

Sözde neşeli bir sesle:

- Efendimiz, kadınların sizi ilgilendirmediğini sanıyordum, dedi. Oysa ki aklı başında hiçbir Müslüman kadın, sizi başkentte yaşayan yüz erke-

ğe değişmez. Demek ki sizi yakından tanıdıklarını iddia eden ve içoğlanlarınıza pek düşkün olduğundan dem vuran düşmanlarınız, yalan söylüyormuş. Herhalde benden sır çıkmaz, çekinmeyiniz. Duygularınızın hangi yönde olduğunu hiçbir zaman, kimseye açıklayacak değilim. İyi niyetimin kanıtı olarak da dedikoduları susturmanıza yardımcı olacak ve düşmanlarınızla aranıza bir duvar çekeceğim.

Yavaş yavaş aklı başına gelen İbrahim, onun sözünü kesti:

- Sen kimsin be kadın? Geleceğimle ilgileniyorsun da Kafes'e kapatıldığımda neden merhamet göstermedin? Ben senin hakkında her şeyi biliyorum, kardeşim! Yıllar yılı kendin için ve ağabeyimden peydahlamayı umduğun erkek çocuk için didindin durdun. Soyumun yürümesini önlemek için Murat'a beni sapık ilişkilere yöneltmesini öğütleyen, sen değil misin? Beni kadınlardan uzaklaştırmak istiyordun. Murat'la anlaşarak Kafes hizmetine zevkleri belirsiz içoğlanları ve uşakları gönderdin. Besbelli bu içoğlanlarla sapık ilişkiye gireceğimi umuyordun. Bense belli etmeden onların cinsel saldırılarından kendimi korumayı ve onları casus olarak kullanmayı başardım. Onlar sayesinde Topkapı'da yaşayanların neler yaptığını günü gününe izleyebildim. Hücremin ta dibinden senin en ufak bir davranışını, nelerle uğraştığını biliyordum. Beni nasıl büyüleyip duyularımı uyardığını bilmem ama bu, son karşılaşmamız olacak. Seni bir daha görmeyeceğim!

Umduğunu bulamayan Turhan, İbrahim'in yüzünde bir merhamet belirtisi aradıysa da nefret ve ağaşılamadan öte bir şey bulamadı.

- Beni hırslı, gizli hesaplar yapan ve acımasız tanımışsınız. Ama bunlardan hiçbiri değilim ben. Anneniz, başınıza gelenlere, sizi yıkan felaketlere yabancı değil. Ağabeyinizin hayvanca gereksinmelerini gidermemi benden isteyen, o... Bana ne ceza verirseniz razıyım, kaçmayacağım. Yalnız, çocuğumun bir babası olsun istiyorum. Onun koruyucusu olun, size ömür boyu minnettar kalırım. Yalvarırım size! Beni kovmayın. Kusurlarımı düzeltecek, silecek yeteneğim var. Belki sizin zevklerinizle de ilgilenebilirim? Şu saraya biraz canlılık getiririm. Yaşamınızı şenliklerle, danslarla süslerim. Kısa zamanda tutukluluğunuz sadece geçmişten bir mırıltı gibi kalır.

İbrahim, Turhan'ı sitem dolu bir bakışla süzdü.

Büsbütün artmış bir coşkuyla, karşılık verdi:

- Sen hiçbir zaman validenin kurbanı değildin. Yıllar boyu Murat'ın saltanatının gizli esin kaynağı olageldin. Annemin tek yanılgısı seni evlat edinmek ve ağabeyime tüm gerçeği açıklamamak oldu. Gene de, vali-

denin benimle oynamaya kalkışması bir gerçek. Öldürülürüm korkusuyla Murat'ın beni zindana tıkmasına izin verdi. Bu çabalarından dolayı ona teşekkür etmek şöyle dursun, anneme karşı tiksintiden öte bir şey duymamaktayım. Bu yüzden, onun planlarını suya düşürmeden, otoritesini zayıflatmadan bana rahat yüzü yok. Bu savaşımda sen de benden yana, benim casusum, hatta, neden olmasın zevküsefamın başkahyası olacaksın. Bununla birlikte merhametimi hak etmen gerekiyor. Bana yeni yeni duygular getirmeye ve öteden beri yeğlediğim, tombul bakireler bulmaya özen göstereceksin. Davranışlarında tümüyle özgürsün, ben de öyle. Ama valideye anlaşmış ve sevdalı bir çift görüntüsü vereceğiz.

Turhan, artık korkacak bir şeyi kalmadığına kendi kendini inandırmaya çalıştıysa da, başaramadı. İbrahim'in böyle yüzgeri çark etmesi neyi gizliyordu? Padişahın, Murat'la kurduğu sıkı fıkı ilişkiden dolayı onu bağışlamış olması mümkün müydü?

Sıkılmış ve kaygılıydı ama gene de kuşkularını açığa vurmaktan sakınarak bitmez tükenmez teşekkür sözcükleri mırıldanmaya koyuldu.

- Zaten ben de Haşmetludan bunu beklerdim, dedi. Harem'de sizin gözleriniz ve elleriniz olacağım. Tek bir olay bile sizden kaçmayacak. Allah'a şükürler olsun çünkü geçmişimiz bir daha dönmemek üzere, ölüp gitmiştir.

Başlarına gelecekleri düşünmekten çok uzak "bakire" ile "nonoş" dostça kucaklaştılar.

Bunu izleyen günlerde bir saniye bile ayrılmadılar birbirlerinden. Yatakta tembellik ediyor, ancak öğleyin uyanıyorlar, birbirlerine öylesine tutkunmuş gibi davranıyorlardı ki, saraylı hanımlar onların evli bir çiftin uyumu içinde olduklarına inandılar.

Başlangıçta bu birlikteliği gülünç bir oyun olarak alan İbrahim, yavaş yavaş sevimliliği ve gururuyla onda merak uyandıran Turhan'a bağlandı. 7 Eylül günü, gözdenin doğumunda bizzat hazır bulundu ve dünyaya tombul ve sapsağlam bir erkek çocuk getirdiğinde onu kutladı. Görünüşü kurtarmak ve babalığı konusundaki kuşkuları dağıtmak için, doğumu ileri bir tarihe atarak resmi kayıtlara ancak bir yıl sonra geçirdi. Peygamberin adını koyduğu, Mehmet dediği bebeğe özel bir ilgi gösterdi.

Bu sorunu kendi çıkarları doğrultusunda çözdükten sonra, annesinin politikasına taş koymanın yollarını aramaya başladı. Validenin, İran şahının gücünü kırmak istediğini biliyordu. Bu amaca ulaşmasını engellemek için, dönüşü olmayan bir karar aldı: Venedik'e savaş açtı. Genelkurmayının böylesine bir sefere karşı çıkan raporlarını bir kez olsun

okumamıştı. Raporlarda belirtildiğine göre, ordu hazır değildi. Ama padişah, bunu umursamadı bile. Murat'ın askeri başarılarını kıskandığı için, generallik oynamayı uygun görmüş, hiç yeteneği olmayan işlere bulaşmıştı.

24 Şubat 1645 günü, üç yüz kırk sekiz parçadan oluşan bir türk donanması, Venedik Cumhuriyetine ait olan Girit adasını kuşattı. Bu, İmparatorluğu tehlikeye sürükleyecek ve Kösem'in çabalarını hiçe indirgeyecek, bitmek bilmeyen bir savaşın başlangıcıydı.

19

Venedik ile savaş, uzayıp gidiyordu. Yeniçeri ağaları utanç içindeydiler, küçük adayı bir türlü ele geçiremiyorlardı. Savaş alanında şehit düşenleri kâfir Hıristiyan toprağına gömmemek bahanesiyle yeniçeriler, ağalarını, ölen arkadaşlarının cesetlerini kadırgaların ambarına yığıp Müslüman mezarına gömülmeleri için İstanbul'a getirmeye zorladılar. O günden başlayarak ağalar, ölülerini Mavi Caminin yakınında Yiğitler meydanına uzatıyor, orada halk son bir kez saygı gösterisinde bulunuyordu.

Valide, dairesinde, kapıldığı yaman korkuyla bir türlü baş edemiyordu. Adımları kaçınılmaz biçimde onu hep o uğursuz meydana bakan kafesli pencereye götürüyordu. Kimbilir belki sevgilisi de cansız, oraya uzatılanlar arasındaydı? Sonunda dayanamadı, Bektaş'ın ölüler arasında olup olmadığını görmek için kalkıp alana inmeye karar verdi. Üzerindekileri çıkartıp halk kadınlarının giydiği türden bir çarşafa bürünerek saraydan çıktı. Göze çarpmak istemediğinden, tütsü yakan ağlayıcı kadınların arasına karıştı. Ak kefenlere sarılı yüzlerce ceset, birbiri yanına sıralanmıştı. Çepeçevre, din adamları ilahiler okuyor, Hıristiyanları lanetliyor, en yakın zamanda öç alınacağı, İslamın Batı'yı istila edeceği tehdidini savuruyorlardı.

Yaşından dolayı Kösem, her cesedin önünde, zorlukla diz çöktü. Zaman zaman yüz çizgilerini daha iyi görebilmek için sargıları, örtüleri kaldırdığı oluyordu. Çürümüş suratlar, önünde karabasan benzeri bir hızla birbirini izledi.

Gece bastırırken, bitkin, ha kustu ha kusacak, saraya döndüğünde, birbirinden karanlık düşünceler peşini bırakmıyordu. Bektaş'ı ölüler arasında bulmamış olması, içini rahatlatamamıştı. Bu kaygı onu iştahtan da, uykudan da yoksun bırakıyordu. Karaca Mustafa hanımını hiç böylesine gergin görmemişti.

Kösem, öfkeden patlayacak gibi, bağırdı:

- Bektaş Ağa ile sen bizzat ilgilenmeliydin. Senin beceriksizliğin yüzünden, Girit'te savaşmaya çağrıldı. Oysaki ben senden, ne pahasına

olursa olsun, onu İstanbul'da alakoymanı rica etmiştim. Bektaş'ın benim gönlümdeki yerini çok iyi biliyorsun ama gene de onu ortadan kaldırmak peşindesin. Bu adamdan neden bu derece nefret ediyorsun sen?

- Ondan nefret etmem için de, onu sevmem için de hiçbir neden yok, diye karşılık verdi Karaca Mustafa. Benden isteğiniz doğrultusunda, Girit ordusundaki yeniçeri ağalarına, Bektaş'ı yedekte tutmaları için para yedirdim. Ama kendisi, komutanlarının bir ihanetine uğradığını sanıyor. Onları, yiğitliğini kıskanmakla suçluyor ve kuşatmaya katılma iznini kopartabilmek için her şeyi göze alacaktır. Bir kez orduya bağlılık andı içmiştir, hiçbir Müslüman kadın, Sultan bile olsa, onu bu yemininden döndüremez. Bektaş her şeyden önce bir savaşçıdır, ona güvenmemek gerekir. Nalçaları ters çakılmış pabuçlarına benzer ki bu pabuçlar, onun savaş sırasında hangi yöne gittiği konusunda peşinden gelenleri kandırmasına ve ellerinden kaçmasına yararlar. Aslında onun tek bir amacı vardır, kahramanca ölmek. Savaşmadan önce, sarığının kıvrımlarını, ölüm simgesi olan aynısafa yapraklarıyla süslemiyor mu? Bakın gene söylüyorum, Sultanım, bu asker bana sizin ilginize layık değil gibi görünüyor. Onu sizin için ilgi çekici kılacak tek şey, ağzını sıkı tutup sizinle ilişkisini kimseye açmaması, yoksa bunun dışında, onu herhangi bir yetenekten yoksun bulmaktayım ben... Aylardan beri bu adamın sizin yanınızdaki varlığı sizi kararlarınızda yanılttığı gibi, sakin kafayla düşünmenizi de engelledi. Göreviniz, halkınıza analık etmektir. Doşdoğru amacınıza, hiçbir şeyle oyalanmadan ilerlemeniz, ruhunuzu tenden soyutlamanız ve sonsuza doğru yüceltmeniz gerekir. Hiçbir Sultan, bir imparatorluğun yönetiminde bunca geniş kapsamlı bir deha gösterememiştir şimdiye dek ama ben, sizin her şeyden vazgeçmeye hazır olduğunuzu sezinliyorum. Düşmanlarınız ilişkinizi öğrenecek olursa, nelerle karşılacağınızı düşünebiliyor musunuz?. Yalnız kendi canınızı değil, Bektaş'ınkini de tehlikeye atmış olursunuz. Üstleri, bekarlık yasasını çiğnediği için onu asla bağışlamayacaklardır. O zaman, beni dinlemediğiniz için pişman olursunuz.

Kendini daha fazla tutamayan Kösem, gidip *pitambaki* sine, oturdu, bu, öbek öbek süt beyazı inci kakmalı bir tür karyolaydı ki, kenarın çıkıntısında valide mührü dururdu, eritilmiş kurşundan kara bir el olan bu mührü Devlet kağıtlarını mühürlemek için, ancak iki haremağası tutup kaldırabiliyordu.

Suratı iyice asılan Kösem:

- Senin şu fazla uzayan dilin, canına mal olacak, Kızlarağası, dedi.

Bektaş konusunda yanılmaktasın. Onun son derece dürüst ve yoldan çıkartılması olanaksız bir yönü var. Ömrümde bu denli apaçık, böylesine bir güç salan, böylesine namuslu birine rastlamadım ben. O, beni dünyaya bağlayan tek insan. Kokusu, adaleli gövdesi, yarım ay biçimindeki dövmeleri, hatta çenesindeki çukuru bile, duyularıma işlemiş. Sen anlayamazsın Karaca Mustafa, ben gerçekten yalnızca onunla var oldum. Onun kanı benim kanım ve sonsuzluk bile bizim coşkumuzu söndüremez, susuzluğumuzu gideremez.

- Mademki söylediğiniz kadar dürüst bir erkek, o halde neden ordu başkomutanlığına göz dikiyor? diye Haremağası, sahte bir merakla sordu. Sizin desteğiniz sayesinde genelkurmay başkanı olmayı, hatta serasker olmayı umuyor, Rum yurttaşlarını daha iyi koruyabilmek için.

- Umurumda değil! Ben onu sağ ve İstanbul'da, yanıbaşımda istiyorum! Biz de onun oyununu oynamalı, yükselişini kolaylaştırmalıyız. Yüksek ağaların karargahına yerleşirse savaşın tehlikelerinden de, güllelerinden de uzak kalmış olur!

- Bunun için de, komutanı yaşlı Murat Paşa'nın ya ölmesi ya da görevinden uzaklaştırılması gerekiyor.

Kösem, gerçekten düşündükleriyle pek bağdaşmayacak bir hafiflikle, sordu:

- Bu yönde bir girişimde bulunulamaz mı acaba? Murat Paşa, yaşlanıyormuş, diyorsun. O halde ona, dolu dolu yaşanmış bir ömrü, Boğaz'daki bir sayfiye konağında noktalaması seçeneğini sun bakalım. Biraz bahşişle gözünü boya. Ne gerekiyorsa hepsini benim kişisel gelirimden al. Kasalarım sana açık, mücevherlerim senindir, ve eğer paşanın katledilmesi kaçınılmaz olursa, hiç duraksama. Onu bir tuzağa düşür, Girit Hıristiyanlarını bu cinayetle suçlamak pek kolay olacaktır. Sevdiğimin yazgısı sözkonusu olduğunda hiçbir insan yaşamının değeri olmamalı. Efendi ve Devletin yüce görevlisi, dostum, sözümü körü körüne dinlemeli ve bu işten kaçınmaya çalışmamalısın. Bana bağlılıkla hizmet edenlerle nasıl ilgilendiğimi bilirsin. Başarırsan, minnetimin sınırı olmayacaktır.

Bu sözler üzerine Haremağası, irkildi. Valideyi kararından döndüremeyeceğine inanmıştı, kayıtsız koşulsuz teslim olduğunu belirtir bir bakışla baktı; habersiz bırakmayacağına söz vererek, sağ eli yüreğine bastırılmış, yerlere kadar eğilip resmi bir selam verdikten sonra, izin istedi, çıktı.

Yolda giderken validenin onun içinden geçenleri nasıl böyle, apaçık

ortaya çıkardığını merak ediyordu. Ah! Bektaş'a karşı nasıl da kin doluydu! Bu çıkarcı ve aklı kıt asker yüzünden Sultan, kösnül duygularına yeniliyor, yumuşuyor ve saltanat görevlerinden uzaklaşıyordu. Bedbaht kadın, çılgın ve çıkar kaygısından uzak bir sevda yaşadığını sanıyordu. Sevgilisinin onu kullandığını görmüyor muydu? Ama o, haremağası, hanımına, sağduyunun yolunu yeniden göstereceğine and içti.

Yaşlı Murad Paşaya rüşvet verecek yerde, yeniçeri ağalarından, Bektaş'ı kollamamalarını ve kesin ölümle karşı karşıya bırakmalarını isteyecekti. O zaman valide, her türlü gönül serüveninden kurtulup, gene eskisi gibi, entrikalardan ve dedikodulardan uzak, kutsal bir tapınak olacaktı. Bu karar kafasında biçimlenir biçimlenmez haremağasının içi dayanılmaz bir sıkıntıyla allak bullak oldu. Bektaş'ı ortadan kaldırmak ha? Kösem'i öldür daha iyi! Hayır, ağayı nasıl bir yazgının bekleyeceği üzerine düşünmeliydi. Zamanla, hançer veya zehire başvurmaktan daha fazlasını elde edebilirdi. Belki de Bektaş'ın Kösem üzerindeki büyüsü zamanla değişirdi ama bundan emin değildi. Çünkü valide, bu adam uğruna canını verebilirdi. Bunda da şaşılacak bir şey yoktu. Ordunun içinde bile adamın birçok hayranı bulunuyordu. Yadsınamaz güzelliği, atletik bedeni, güreşteki ustalığı ve kollarındaki, savaşta öldürdüğü onlarca düşmanın sayısı çentiklerle belirtilmiş bilezikleri, öve öve bitirilemiyordu. Bunu düşünürken haremağası, acaba adamı kıskanıyor muyum diye içinden geçirdi. Kendisi çirkindi, bir erkeği erkek yapan her şeyden yoksundu ve Bektaş'ı, Kösem gibi çok büyük bir sultanın aşkını kazandığı için kıskanıyordu.

Bu düşüncelere dalmış, dairesine geldiğini fark etmedi bile. Orada kendini bekleyen hiçbir şey, hiç kimse yoktu, her yanda egemen olan sessizlik korkunç bir yalnızlık dygusu uyandırdı. Kendini küçük demir karyolasına uzanmış gördü, onu okşayacak bir kadın elinden yoksun, yüreğine su serpecek, onu avutabilecek bir dost sesinden yoksun.

Yırtılan bir perdenin arkasından belirircesine, korkunç anılar belleğinde canlanıyordu, elle tutulacak kadar yakındaki nesnelerin o şaşmaz belirginliğiyle. Oniki yaşında ona uygulanan, erkekliğin alınması işlemini ve ruhunda silinmez bir iz bırakmış olan derin sarsıntıyı anımsadı.

Her gece, yarasını üstüpüyle ve kokulu yağlarla temizlerdi. İdrarını tutamaması yüzünden, günde bir bardaktan fazla su içemezdi. Pek çok kez namazını yarıda kesip harem camisinin yakınındaki helâlara koşmak zorunda kalmıştı. Orada çömeliyor, cebinden çıkardığı gümüş sondayı içine sokuyor ve morumtırak sular fışkırtarak rahatlıyordu. Hadım

edildiği için nabzı düzensiz atardı, idrarı kırmızıydı, dişetleri yumuşamış, kemikleri süngerleşmişti. Sakatlanmış bedeni ona iğrenç gelirdi. Hamama pek seyrek giderdi, odasındaki aynaları kaldırmıştı ve sakatlığının izlerine dokunacak korkusuyla ellerini hiçbir zaman karnının altına götürmezdi. Önlerinde, dizkapaklarını aşındıracak derecede yerlere kapandığı saray paşaları, onun kokusundan bile tiksinirlerdi. Divana başkanlık ettiği zaman, abartılı biçimde burun çekerlerdi. "Karabiber", "Kara kabuk" diye seslenirlerdi ona, bu hiç de hoş olmayan deyimlerle. Şu dünyada ağalar da, yöneticiler de ondan insan olma niteliğini esirgemişlerdi. Öteki dünyası da daha neşeli olmayacaktı. Haremağalarının cenazesine ilişkin kurallar uyarınca, ölü ilaçlayıcılar, onu gece gömeceklerdi, kötü cinler kaçmasın diye bedenindeki delikleri diktikten sonra. Ölü yıkayıcılar Hıristiyan kürek mahkumlarından seçilecekti, çünkü yalnız onların, bedenine değmekle mundar olmuş sayılmaktan korkuları yoktu.

Kırılgan görünümünün altında Karaca Mustafa, ateşten bir ruh ve, geleceğe yön verebilecek tek güç olan o sonsuz başkaldırı duygusunu gizliyordu. Ara sıra yaşamını berbat etmiş cellatlara karşı içinde bir nefret duygusunun uyanmasına izin verirdi ama şiddet, ona yabancıydı. Belki de kendisine edilenleri unutmanın, öç almasına daha çok yardımcı olacağını düşünüyordu? Simgesi olan, en ufak damlası bile kıvamında ve niteliği değişmeyen cıva, ona pek güzel yakışmaktaydı. Kimsede olmayan, son derece derin ve bilinçli bir inanca sahipti. En dayanılmaz acıların ortasında bile en yüksek düzeyde bir zekâyı, kristal kadar duru bir düşünme gücünü, kaleyi teslim etmektense ölebilecek bir nöbetçinin uyanıklığını, koruyabilmişti. Devlet konusundaki ileri görüşlülüğü Harem'de kıskançlık uyandırıyor ve her konuşmanın konusu oluyordu. İmparatorluğa karşı görevinin en başta geldiğini ve kendisine daha olağanüstü görevler yaratmasına gerek olmadığını öne sürüyordu.

Kösem, onun yıldızı olmuştu. Onunla, yerçekimi yasalarından kurtulmuş ve ruhu Osmanlı'nın bağrında arınıyormuşçasına bulutlarla kaynaşmış gibi bir duyguya kapılıyordu. Sultan onu onurlandırmış, servete boğmuştu. Onun arkadaşlığına, öğütlerine ve konuşmasına değer vermişti. Ona kimi zaman pırıl pırıl çıkışları nedeniyle "Bin Işıklı Nokta" derdi, kimi zaman "Aynalar Beyi" derdi, çünkü zaferinin ışınları İmparatorluğunun en ücra köşelerini aydınlatmıştı.

Bolluk, şan, şeref, başarı, kızlarağasına hepsi bağışlanmıştı da, haremağası gene de asla mutlu olamayacağı izlenimini üzerinden atamıyordu. Hep yalnız kalacak ve bir ölçüde acımasız bir yazgının paryası ola-

caktı. Gerçi Turhan'ın nedimelerinden, Pertevniyal adında biri, dikkatini çekmişti ama genç yosma ona soğuk bir resmilikle davranıyor ve başıyla bile selam vermek lütfunu esirgiyordu.

Ansızın, duyduğu kahkahalar, onu pencereye yaklaştırdı. Kafesin arkasından, yanında arkadaşları ve afyona batırılmış gazel parçalarıyla beslemekte olduğu parsları, Karatavuk ve Kiraz bahçesinde gezinen Pertevniyal'i gördü. İnci dizili kirpikleri ve badem yağıyla yumuşatılmış yanakları onu gene allak bullak etti ve kıza yaklaşma isteğine kapıldı.

Odalık haremağasını, yanına çağırdığında karşı koyamadı ve az sonra onu Gözdeler avlusunda, ünlü çay çeşmelerinin az ötesinde buldu. Orada Pertevniyal, samimi, neşeli davrandı, o denli yanına yaklaştı ki kızlarağası onun hindistancevizi yağı kokan soluğunu yanaklarında duydu. Odalık onu, pek de ilgisiz olmadığına inandırmakla kalmayıp, gece bastırırken gelip odasında kendisini ziyaret etmesi ricasında da bulundu.

Akşam ezanından sonra, haremağası, bakirelerin baş yatakhanesi olan çalı bülbülleri dairesine gitti ve göze aldığı tehlikenin bilincine varmaksızın, kızın odasına girdi. Mumlar söndürülmüş, perdeler çekilmişti, tavan öyle alçaktı ki, içeri girebilmek neredeyse dizlerini kırması gerekecekti.

Bir zaman sonra Pertevniyal'i gördü. Yüreği sıkışarak yanına yaklaştı ve tatlı sözler mırıldanmaya hazırlandı. Ama tam elini atacağı sırada, o zamana değin dolaplara ve sedirin altına saklanmış olan, Pertevniyal'in arkadaşları, gizlendikleri yerden gülüşerek çıktılar, haremağasını kuşattılar, ayıp sözlerle alay ettiler, aralarından birine bakmaya cüret ettiği için aklını kaçırdığını söylediler.

Böylesine kandırıldığı için dehşet içinde kalan, bakireler bekçisi oradan çalataban uzaklaşırken yaşlar gözlerini yakıyor, birbirini tutmayan acı dolu cümleler dudaklarından dökülüyordu, nicedir unutmuş olduğu bir utanç, bir alçalmışlık duygusunun pençesinde.

Ertesi gün Pertevniyal, oynadığı oyunun ne gibi sonuçlar doğurabileceğinin bilincine vardı: haremağalarının, gururlarıyla oynandığı zaman, öç alma peşine düştüklerini ve acımasız olduklarını biliyordu. Ceza verileceği korkusuyla, Karaca Mustafa'ya, onu dinlemesi için yalvardı, kendisine gösterdiği sevgiyi kıskanan arkadaşlarının kızı küçük düşürmeye ve aralarındaki aşkı kirletmeye karar verdiklerine yeminler etti. Gene de, bir gece öncesinin nahoş durumunu unutturmayı bir borç biliyordu, haremağalarının nöbeti bittikten sonra, ağa, gene odasına gelirse, unutturacaktı da. Karaca Mustafa kendini zorlayarak ona gülümsedi, dudak-

larının ucuna gelen kırıcı sözleri yuttu, ve genç kadının isteğini kabul etmiş gibi yaptı. Suçluyu sürgüne göndermektense, daha ağır bir çözüm yeğledi. Onu daha da aşağılamak için, onu en değerli malından, yani bekaretinden yoksun bırakacaktı.

Misk Damlası diye birini tanıyordu, bir espadon, daha doğrusu erkekliği tam olarak alınmamış bir Afrikalıydı bu, sultanın dairesinde görevliydi. Uzun boylu, güçlü ve kaba görünüşlü bir adamdı. Çocukluğunda yapılan kısmi hadım etme işlemi, erkeklik niteliklerini olağanüstü geliştirmişti.

Nöbetçilerden habersiz, Karaca Mustafa Misk Damlasını Harem'e aldı. Uzun zamandır kadından yoksun kalmış espadon, avının üzerine işitilmedik bir şiddetle saldırdı, onu sırtüstü sedire devirdi, üstünü başını yırtarak çıkardı, ve kız çırpınıp kendini korumaya kalkıştığı zaman da kahkahayı koyverdi. Bir dev gibi kızın bekaretini giderdi ve vahşiler gibi sevişti onunla.

Pertevniyal'in, gene odada gizlenmiş olan arkadaşları, dehşet içinde kaçıştılar. Espadonun onlara da saldıracağı korkusuyla nöbetçilere seslendiler ve nedimesi oldukları Turhan'a da durumu haber verdiler.

Kösem'in kızı, üç yüzlü palalarla silahlanmış adamlarının başında, koşup geldiğinde Pertevniyal'i espadonun acımasız darbeleri altında neredeyse soluğu kesilecek bir durumda buldu.

Korkup telaşlanmak şöyle dursun, Misk Damlası, yeni gelen kadının karşısında kışkırtıcı bir tutum takındı, bakışlarıyla onu soyarken ağzının kenarları da kaygı verici bir sırıtışla bükülüyordu.

Gözde, elinde Kurtuba meşininden bir kırbaç tutuyordu. Arkasında dilsizleri anlamsız sesler çıkartıyorlardı. Baş ve işaret parmaklarıyla bir hilal yaparak, suçluyu, çırpıcı sabununa bulanmış kemendleriyle boğup öldürsünler mi, diye hanımlarına sordular. Beklenenin tersine Turhan, bağışladığını belirtmek üzere, avuçlarını yukarı kaldırıp onlardan çekilmelerini istedi. Yalnız kalınca, espadondan yayılan hayvansı kösnüllüğe direnemeyeceğini anladı. Terden yol yol olmuş kapkara adam kadını etkilemişti. İsteğini gizlemeye kalkışmaksızın adama, giyinip peşinden, dairesine gelmesini buyurdu.

Girdiği küçük oda, ne idüğü belirsiz bir yerdi. Gerçi Harem'de bulundurulmasına tek izin verilen kitap, Kuran'dı ama o, kerevetlerin üzerine Cenova'dan getirttiği ayıp kitaplar serpiştirmişti. Şöyle bir göz attığı duvarlar da erotik yazılarla kaplıydı. Karşısında, perdelerle kuşatılmış üç katlı bir karyola yükseliyordu ki erkekleri ve kadınları, yeteneklerine gö-

re buraya alırdı. Perdeler, Kandiye şekeri kamışından yapılmıştı. Sürekli aynı tutulan ısı, bunların eriyip yapış yapış olmasını engelliyordu, öyle ki, canı istediği zaman Turhan, hizmetçilerini çağırmasına gerek kalmadan, günün her saatinde şekeri yalayabiliyordu. Çepeçevre duvarlar, birbirine açık renk kille yapıştırılmış saydam tuğladan örülmüştü, bu da, odasına gerçek bir aynadan saray görünümü veriyordu.

Birkaç saat sonra, aşkın iki kapısından da sahip olunmuş, tepeden tırnağa öylesine acılar içinde kalmıştı ki, güçlükle kımıldayabiliyordu, ama böylesine çok şeyler vaat eden bir sevişme arkadaşı bulduğu için de seviniyordu. Hatta belki de espadonun, o güne değin zavallı zevci İbrahim'in dairesinde hizmet veren arkadaşlarını da, yakın koruma olarak yanına alabilir ve canı istediği zaman, onlarla yatabilirdi? Bunun için, Karaca Mustafa'dan yardım istemeye ve gerekirse ona şantaj yapmaya karar verdi.

Sabahleyin, haremağasını çağırttığında, çapkın saraylı kadından edepli bir hanımefendiye dönüşmüş, bembeyaz örtüleri içinde bir bakire gibi, güneş ışınlarını süzen bir japon paravanının arkasında, sedire uzanmıştı. Sözde soyluluk sandığı o dobra dobra davranışla, önce haremağasını, yaptıklarını valideye söylemekle tehdit etti, sonra onu bağışladığını bildirdi, ama bir şartla, Misk Damlası'nın, kendisi gibi espadon olan yirmi dört kapı yoldaşının, sultanın dairesinden kendi dairesine geçmeleri şartıyla.

Kösem'in şimşeklerini üzerine çekmeye hiç de niyeti olmayan Karaca Mustafa, soğukkanlılığını yitirdi ve Turhan'ın ondan istediği her şeye evet dedi.

Bunun üzerine, peştemalları kabarık, kasları gelişmiş yüz kadar espadon, gizlice Harem'e süzüldüler. Orada kargaşa yarattılar, bakireleri baştan çıkarttılar ve hoşlarına gitmez olunca da zehirlemekten çekinmediler.

Karaca Mustafa, umutsuzluk içinde, anlatılmaz korkulu bir dönem geçirdi. Böylesine zevk düşkünü serserilerin Harem'e girişini kolaylaştırmış olmak onu korkunç bir suçluluk duygusuna yöneltiyordu. Yavaş yavaş, öyle bir karamsarlığa gömüldü ki, hiçbir şey onu bu durumundan çekip alamadı. O güne dek umutları ve hayalleri onu ayakta tutmuştu. Artık dünyanın onun için hiçbir ilgi çekici yönü kalmamış oluyordu. İbrahim'in düşüncesizce İran şahıyla imzaladığı barış antlaşmasını önemsemedi bile.

Hiçbir yeni olay olmadan günler, sonra da haftalar geçti. İran ile Türkiye'nin barışması onuruna Harem'de bir şenlik verildiği sırada Karaca Mustafa, cesaretini topladı, artık söz dinlememeye ve espadonları

saraydan kovmaya kararlı, Turhan'ın huzuruna çıkmayı göze aldı.

Gözdenin dairesine vardığında, Turhan'ı, gizlice İran elçisini kabul eder ve ona bir mektup verir buldu. Sanki görülmekten korkuyormuş gibi çevresine kaçamak bakışlar fırlatıyordu. Kendini göstermeyen haremağası, mektubun içeriğini öğrenebilmenin bir yolunu arıyordu. Korkudan iliklerine değin ürpererek, Topkapı'dan çıkmaya hazırlanan İran temsilcisinin peşine takıldı, yanına vardı ve tatlı sözlerle, görkemli bir havai fişek gösterisinin yapılmakta olduğu bahçelerde alakoydu. Yemek sırasında, bir uşağa para verip olağanüstü bir ustalıkla mektubu çalmasını sağladı, birkaç saniye sonra mektup elindeydi.

Okudukları, Karaca Mustafa'yı ürküttü çünkü elinde tuttuğu mektup Turhan tarafından bizzat İran şahına yazılmış bir mektuptu.

Kadın-el-mesturat (Örtülü başların prensesi) Turhan'dan Tanrının zaferini yücelttiği, şehinşah hazretlerine.

Yüce mektubunuzda bana göstermiş olduğunuz iyi ve mükemmel duygular beni son derece mutlu etmiştir. Naçiz cariyeniz yıllardır annemin size ettiği kötülükleri silmeye çalışmaktadır. Oğlu sultan İbrahim'e, ordunun başına geçip başkentinize yürümesi için yalvarmış olmasına karşın valide, Devletlerimiz arasında barış antlaşmasının imzalanmasına engel olamamıştır. Adeta büyüleyerek avucumun içine almış bulunduğum padişah, rehinemdir. Onu, validenin tasarılarına karşı çıkması, Zatı Şahanenizle barışması ve Girit Hıristiyanlarına - Allah onlara yolunu şaşırtsın da hiç dönmemek üzere cehennemin dibini boylasınlar- karşı savaşı sürdürmesi için razı ettim! Zevcim Sultan İbrahim ancak benim görmesini istediğim şeyleri görür. Her gece, hünkâr yatağına bir afyon kesesi gizlerim ki uykusunda afyon kokusunu içine çeksin. Haşhaşla ve afyon ruhuyla doymuş hava, onu benim elimde oyuncak eder. Ona validenin öğütlerinden daha iyi uzaklaştırmak için, her türlü eğlence sunarım ve köşklerinin havasına zevkten başdöndürecek bir nitelik verdiririm. Boğazın Avrupa kıyısında, ben cariyenizden başka hiçbir kadının giremeyeceği bir selamlık yaptırması için onu etkileyen, ben değil miyim? Bunun gibi, Topkapı'dan ayrılmasını, Selamlık'ta yaşamasını, kabullerini orada yapmasını ve hükümet işlerini de orada toplamasını ben öğütledim. Böyle yapmakla hem Mahpeyker Sultanın Divan üzerindeki etkisini azaltmış, hem de Devlet işleriyle uğraşmasını önlemiş oluyorum.

Validenin ruhu bile duymadan, Topkapı'daki eşyanın bir bölümünü taşıttım. Bağdat'dan getirilmiş pembe sedefli taht bile Selamlık kabul odasına yerleştirildi. Yakında Topkapı, yalnız kadınların yaşadığı, unutulmaya yazgılı bir yer olarak kalacaktır.

Haşmetmeap, ilişikte, naçiz el yazımla kaleme alınmış olan, Türk askeri gücü konusunda bir değerlendirme ve İmparatorluğun mali durumunu bulacaklardır.

Sizi koruması için Tanrıya duacıyım ve vaat edilmiş olan, yüz bin altın akçeyi, Hürmüz opalinden tesbihleri, Keşan kokularını, İsfahan miskini, tüm bu, ülkenizin böylesine olağanüstü donatılmış olduğu güzel şeyleri tarafıma gönderilmek üzere yola çıkarmanızı rica ediyorum.

Haremağası, bunları okuyunca pek şaşırmasına karşın, bu mektuptan ne gibi çıkar sağlayacağını da hemen anladı. Şimdi elinde şaşmaz bir kanıt bulunduğuna göre, susmaktansa, sürgün adası olan Midilli'de şalgam yemeyi veya ölüm sarnıcına atılmayı, yeğlerdi artık.

Halep ağaççıklarının arasında uzanan Yeşim yolundan valide dairesine geldi. Yol boyunca kendisine verilen selamları almadan, Sultanın odasına daldı ve pişmanlık getirdiğini belli edercesine avuçlarını ona doğru açarak, hanımının ayaklarına kapandı. Yanakları alev alev, yüreği heyecandan sıkışarak, kesik kesik cümlelerle, espadonları nasıl Harem'e soktuğunu, bu olayda oynamış olduğu rolü, ve Turhan'ın, ona nasıl baskı yaptığını, bir bir anlattı.

Kösem onun böylesine uğursuz bir işe karışmış olmasından ürktü. Eskiden yağdırdığı övgüleri unutarak, kin dolu bakışlarla süzdü adamı.

- Sen artık benim gözümden düştün, Kızlarağası. Yaptığın kötülüklere beni de alet etmişsin baksana. Sana bundan böyle güvenim kalmamıştır, bilesin.

Birden aklına, haremağasının, Bektaş'ın canını kurtarmakta nasıl isteksiz davrandığı geldi, ve acaba sevgilisine karşı da bir kötülük yapmaya hazırlanıyor mudur diye içine bir kurt düştü.

- Sana güvenmek artık benim için, pek de kendime hak tanıyamayacağım bir ayrıcalık olmuştur, diye ekledi. Kimbilir beni Bektaş konusunda da yanıltmadığını? Bir süre önce, senden, onun en kısa zamanda Girit'ten ayrılmasını sağlamanı istememiş miydim? Eğer başına bir iş gelecek olursa, seni mahvederim, seni İmparatorluğun en ücra eyaletine sürgün gönderirim. Onu savaşın tehlikelerine atmak yolundaki tasarın-

dan hemen vazgeç. Ordudaki ilişkilerin sana, Bektaş'a, başkente, Muradiye kışlasına dönmesi için gereken izin kağıtlarını ve görev emrini sağlayabilme olanağı veriyor. Aman dikkat et, kendisi bir şeyden kuşkulanmasın. Seni ancak bu şartla bağışlayabilirim.

Karaca Mustafa, umutsuzluk içinde, sert bir çıkış yaptı:

- Demek şimdi bana böyle davranıyorsunuz? Tam yirmi yıl, en çılgın emellerinizi gerçekleştirmek için beni acımasızca kullana geldiniz. Hiçbir haremağası benim kadar çekmemiştir, hep de sizin yüzünüzden. Amcamın oğlu, Eski Saray müdürünün yerine geçtiğimde konuştum mu hiç? Zevkü sefa odasına süzüldüğünüzde ağzımı açtım mı? Gece kaçamaklarınızı nasıl örtbas ettiğimi biliyor musunuz acaba, sizi ele verebilecek olan gözdeleri rüşvetle susturarak, her türlü gevezeliği önleyerek? Beni sevgi aramakla suçluyorsunuz ama ben sizi hep, başkalarına boyun eğmekten kurtara gelmişimdir.

Sabrı taşmak üzere olan Sultan, alaycı bir gülümseyişle onu ödüllendirdi ve hiç acımadan, açık seçik anlamasını sağladı ki, yakınmaları onu hiç mi hiç ilgilendirmemektedir.

- Emirlerimi harfi harfine yerine getireceksin, dedi, ve benden emir almadan da bir daha buraya gelmeyeceksin.

Adamın hiç istifini bozmadığını görünce, sinirlendi.

Bakışlarından alev saçarak, sordu:

- Şimdi çekip gidecek misin buradan?

Haremağası, yanıt vermek yerine, cebinden Turhan'ın şaha yazdığı mektubu çıkartıp uzattı.

Meraklanan Kösem, mektubu bir solukta okudu. Bir an eli ayağı kesilmiş gibi oldu; yumruklarını sıkıp ellerinin titremesini önlemeye çalıştı, ve gırtlağından tek bir ses çıkamadı. Sonra bir sinir nöbetine yakalanarak, eline ne geçtiyse yere fırlattı, kızına olmadık sövgüler yağdırdı. Öfkeden gözü dünyayı görmediği için de, Karaca Mustafa'nın yerden aldığı mektubu usulca cebine soktuğunu fark edemedi.

- Uğruna onca fedakârlık ettiğim şu Turhan'ın canı cehenneme, diye kükredi. Neden sanki onu Eski Saray'da bırakmadım, kendi kendini gömsün diye? Onun yerine, Topkapı Sarayında güzel bir çocuk doğurmasına izin vermedim mi? Peki o bana nasıl teşekkür ediyor? Osmanlı'nın can düşmanı şah ile bağlantı kurarak, onun hizmetine girerek.

Eskiden olsaydı valide, Turhan'ı, sorguya çekmeden, asla suçlamazdı, ama bugün, böylesi bir önlem aklının ucundan bile geçmiyordu. Karaca Mustafa'yı süzdü, yinelemeye kalkıştığı özürlerini dinlemeye bile

yanaşmadı, ve ona, ay sonunda kızını Topkapı'dan sürüp Rodos'a göndermek niyetinde olduğunu haber verdi.

Sanki Turhan karşısındaymış gibi:

- Seni dişi tilki, dedi, beni oyuna getirmek istersin ha, ama göreceğiz, ikimizden hangimiz okkanın altına gidecek bakalım?

Turhan'ın, yakındaki bir yüklüğün içine gizlenmiş uzun bir işitme borusu sayesinde, konuştuklarını dinliyor olması bir an bile Kösem'in aklının ucundan geçmemişti. Bir sedire oturmuş olan genç gözde, analığının vardığı karardan ürkmüş, tirtir titremekteydi.

Validenin yanında kendini acımasız bir yargıcın karşısındaki suçlu bir çocuk gibi görürdü hep. Neden sanki Kösem, onun iyi yönlerini hiç görmez de hep yanlışları gözüne çarpardı ki? Valide, onun beceriksizliklerine ve nefretine, kendi sert davranışının yol açtığının ayırdında değil miydi? Turhan kendini toparladı. Ne olursa olsun, her çareye başvurup Topkapı'da kalacaktı. Kimse onu buradan uzaklaştıramayacaktı.

Kösem'in onu yaşam boyu sürgüne göndereceğini duyduktan iki hafta sonra, validenin dört yeminli can düşmanını Harem'de kabul etti ki bunlar, Medine kadısı, Hafızbaşı, İstanbul başkadısı ve Mekke'ye on kez hacca gitmesiyle ünlü Kahire Vali yardımcısıydı. Amacı neydi peki? Ulemadan, İbrahim'in katline izin verecek bir fetva koparmak, Kösem'i zindanın dibine göndermek ve kendi oğlu Mehmet'i iktidara geçirmek.

En dindar yönüyle görünmeye kararlı, takılarını çıkardı, kısacık boyunu deve tüyünden bir harmaniye sardı, sarı saçlarını örttü, ve mavi gözlerini edeple yere dikti.

Ulemadan dört kişi ona, Yedikule'deki yaşlı kahyaları anımsattı. Tıraşlı kafalarına koskocaman birer sarık geçirmişlerdi ve davranışları yavaş, dalkavukçaydı.

Gözde, bir el işaretiyle onlardan yeterli bir uzaklığa yerleştirilmiş bir sıraya oturmalarını buyurduktan sonra, konuşmayı istediği yöne çekti:

Hiç gülmeyen dudaklarını kısarak:

- Karşınızda aşağılanmış, aldatılmış bir kadın bulmaktasınız, dedi. Aylardır Sultan İbrahim, varlığıyla beni onurlandırmaya tenezzül etmiyor.

Geceleri iğrenç erkeklerle kalıyor ve onların en ufak dileklerini yerine getiriyor. Harem'de aracı kadınlar ona, her zaman yeğlediği, güzel delikanlılar ve şişman kadınlar sağlıyor, böylelikle tahtın yüceliğine leke sürüyorlar. Valide, zavallı anam, beni Rodos'a sürgün göndermek ve oğlum şehzade Mehmet'i doğru dürüst yetiştiremeyecek biri olduğumu ilan etmek niyetinde. Küçük yaştayken beni evlat edindiğini önü sürü-

yor ve beni haklarımdan yoksun bırakmak için bu evlat edinme işlemini iptal etmeyi tasarlıyor. İktidarı daha iyi ele geçirebilmek için bu hain yaratık, oğlunu sefahate sürüklüyor ve en çılgın isteklerini hoş görüyor. Bu kadının yüzünden köle, efendisini, kadın kocasını Hıristiyan Müslümanı küçümser oldu. Yaşamını yalan, kötülük ve hile üzerine kurduktan sonra, kocalarının kötü davrandığı kadınları boşatıyor, kendini kadıların yerine koyuyor ve haremağalarının Afrika tanrısı Yavrubeye tapınmasına izin veriyor, ve bir zamanlar Eski Saray'da onun karnını doyurmuş ve ona yardım etmiş olan yaşlı kadınlara sekiz tane güçlü erkek sunuyor. Günahları öyle çok ki, tümünü anlatıp bitirmek bir yıl sürer.

Ulema onun sözünü kesti:

- Ağzınızdan dökülenler gerçeğin ta kendisidir. Bizim gözümüzde valide, eşi görülmedik suçlar işlemiştir. Gene de biz onun, her ne olursa olsun, her durumla baş edebileceğini bilmekteyiz. Eyalet halkları ve yöneticileri arasında azımsanmayacak desteğe sahip. Ona karşı çıkmak demek, Osmanlı'ya saldırmakla eş anlama gelir.

Turhan, karşı çıkacak oldu:

- Bu söylediklerinizi size hiç yakışmıyor. Valide şeytan gibi bir kadındır kuşkusuz, ama siz buna bir son vermezseniz büsbütün ileri gidecektir. İmparatorluk haremine rezaletin ve espadonların girmesine göz yuman bu kadını cezasız mı bırakacaksınız? İslam dininin ileri gelenleri, bu kadın sizin en büyük düşmanınız! Mallarınıza taht adına el koymaya karar veren, o değil mi, ve Müslüman dinini Devletten ayıran?

Müftüler gene direndiler:

- Bu hıncınızı paylaşıyoruz ama durum henüz kıvamına gelmiş değildir. Saldırıya kalkışmadan önce, valide konusunda soruşturma açmamız ve onu yandaşlarının gözünden düşürebilecek nitelikte raporlar kaleme almamız gerekir. Ancak o zaman, bu Hıristiyan sultanı başkentten kovmak için duruma el koyarız.

Bu sözler üzerine Turhan, boş vaadlerle kandırılmayacak bir kadının kararlı ifadesini takındı.

- Dinin savunucuları olarak, İslamlığı her türlü pislikten korumak zorundasınız, diye üsteledi. İbrahim'i, bu günah ve alçaklık girdabında boğulmuş serseriyi başıboş bırakmak, kabul edilebilir bir tutum değil. Onu bertaraf ederseniz, oğlum padişahınız olacaktır. Ben de Müslümanlığı olanca temizliğiyle yeniden geri getireceğim. İçoğlanları ve eşcinseller, aracı kadınlarla gözdeler kovulacak ve cehennemin dibini boylayacaklar o zaman. Hazinemi size veririm. Sizin yoksullarınız benim yoksullarım

olur. Öğütlerinize titizlikle uyarım, haklarınızı geri veririm, saygınlığınızı arttırırım. Camileriniz, Doğunun en yüce yapıları arasında sayılır. Kararınızı verin, ya şimdi, ya hiç. Bana padişahı Devlet çıkarı adına ve tehdit altındaki İslam dini adına idam ettirme yetkisi veren bir fetva imzalayın.

Ulema daha fazla duraksamadı. Herhalde Turhan'ın şimşeklerini üzerlerine çekmekten korkuyorlardı. Ona yardım önerisini geri çevirirlerse, gün gelip o da öcünü almaz mıydı? Öte yandan, sultanın, onları altına boğmak ve dine eskisi gibi saygınlık kazandırmak önerileri onlara pek çekici gelmişti doğrusu. Kösem'e hizmet etmeyi sürdürürlerse, mallarına el konabilir ve görüşleri gözardı edilebilirdi. Bu yüzden, bir halk kurtuluş komitesi gibi eyleme geçmeye, karar verdiler, peygamberin buyruklarını kurtarmak ve yarım yüzyıl boyunca, İmparatorluğa korkunç damgasını vurmuş bulunan şu Rum karısının zulmüne bir son verdirmek kaygısıyla. Beyaz karanfille kokulandırılmış bir kâğıda, aşağıdaki sözleri yazdılar:

20 Receb 1053 (12 Ağustos 1648)

Bugünden tezi yok, Sultan Birinci İbrahim hazretlerini tanımamaktayız. Eski padişahın artık sarayı da yoktur, ailesi de, inancı da. Her kim onu korumaya kalkışırsa, Osmanlı davasına ihanet etmiş sayılacak ve cezalandırılacaktır.

Bu yüzden, "Sıradan ölümlülerin üzerinde olan hanıma" gereken önlemleri alması için tam yetki veriyoruz.

Allah'ın yeryüzündeki naçiz kullarının iradesi budur. İslam dini, günün birinde tüm dünyanın, gölgesinde dinlenebileceği sonsuz büyüklükte bir servi ola.

Heyecanından neredeyse gözyaşlarını tutamayan Turhan, bu kâğıdı büyülü etkileri olan bir tılsımmış gibi aldı. Ömründe bu denli mutlu olmamıştı, belki Murat'ın onu koruyucu kollarına aldığı günün dışında.

Ulema uzaklaşır uzaklaşmaz, kendine, Kösem'i şaşırtabilecek, ve yanlış yola yöneltebilecek nitelikte, sarsılmaz bir tanık uydurmaya karar verdi. Kuşkusuz, İbrahim'in öldürülüşüne ulema tarafından hazırlanmış bir ölüm görünüşü vermeliydi çünkü din adamlarını başına sarmaya Turhan'ın hiç niyeti yoktu. Yıllar boyu yalnız kalmıştı hep ve öyle kalmaya da kararlıydı. Kişisel koruyucusu olan yirmi dört espadonu görmesi gereken işi yapması için ona yeterdi de artardı bile. Bu adamların, padişahların kavgalarına ara verip barışmayı denedikleri, Pişmanlık haf-

tasından önce harekete geçmesi gerekiyordu. Hiç kimse, hatta gözdeler ve valideler bile, bu töreden kaçınma cüretini gösteremezlerdi. Tartışılmaz bir yasaydı bu. Kim çiğneyecek olursa ölümle cezalandırılırdı.

18 Ağustos 1648 günü ulema, Sultan İbrahim'e karşı cihad açtı ve başkenti ayağa kaldırmayı başardı. Yeniçeriler işe karıştılar ve saraya yürüdüler. Bir haberci, ayaklanma haberini getirdiğinde Turhan, espadonları toplayıp, padişahın dinlenmekte olduğu, sarayın eğlence köşkü olan Serçe köşküne götürdü. Neyse ki Kösem henüz, Boğazın Asya kıyısındaki gezmesinden dönmemişti ki bu da Turhan'a, cinayeti işlemesi için yeterli zaman bırakmış oluyordu. Meşalelerin uğursuz kızıllığında, deniz kabukları serpiştirilmiş yollardan geçerek padişah odasına girdi. İttiği bronz kapı, uğursuz bir inilti çıkardı. Gözde, oralı bile olmadı. Hayat arkadaşının önünde, ona yüksekten bakarcasına, dikildi. Bir çırpıda, İbrahim'in solgunluğunu ve yüzünde yavaş yavaş beliren dehşet ifadesini gördü. Sultan tam nöbetçilerine sesleneceği sırada espadonlar üzerine atıldılar, gırtlağına sarıldılar, omurlarını kırdılar ve her biri hançeriyle girişti.

Turhan, parça parça edilmiş cesede bakmadı bile. Odadan usulca çıktı, geçitlere dalıp çabucak gizli pencereye ulaştı, oradan, müftülerin olağanüstü oturuma çağırdığı vezirlerin toplantısını izleyebilirdi. Tam ulema Mehmed'i padişah ilan edip Kösem'in ömür boyu hapsine karar vereceği sırada hâlâ gezmede sanılan Kösem, zorla Divan odasına girdi. Soluk soluğa görünüyordu, oğlunun beklenmedik ölümünün yarattığı sarsıntıdan, gözlerine yaş dolmuştu, ama soğukkanlılığını elden bırakmıyordu, böylesine çetin sınavlar, onu yıkacak yerde daha da güçlendiriyormuş gibi.

Turhan'a öyle geldi ki, eğer içeri girmesine izin vermeselerdi, paşaları itip kakacak, gene de girecekti. İçlerinden biri ona odanın girişini kapatmaya bile kalkışmış ama adama öylesine bir kararlılıkla bakmıştı ki, vezir, yapacağından vazgeçmişti.

Herkesin dikkatini üzerine topladığını görünce Kösem, sözü aldı. İmparatorluğa yapmış olduğu hizmetleri anımsattı ve kararı oradakilere bıraktı. Bu cüreti, hazır bulunanları kızdırmak şöyle dursun, bir kez daha hoşa gitmişti ama Divan'ın Turhan'ın davasını benimsemiş olan oniki veziri, oylamaya başvurdular ve Kösem'in Topkapı'dan sürülmesinden ve Eski Saraya kapatılmasından yana oy kullandılar. Tam Kösem Sultan boyun eğecekken orada bulunan Karaca Mustafa, Turhan'ın İran şahına yazmış olduğu mektubu çıkartıp. herkesin içinde okudu. Bu mektubun içeriği, korku yarattı. Meclis, vezirleri, kararlarını yeniden gözden geçir-

meye ve Turhan'ın, Mehmet'i yetiştirmekte yetersiz olduğunu ilan etmeye zorladı. Kösem, sarayda kalmak ve o tarihte yedi yaşında olan torununun eğitimiyle bizzat ilgilenmek hakkını kopardı.

Durumu kendinden yana çeviren annesine belalar okuyarak Turhan, gizli pencerenin perdesini kaldırdı ve yanıbaşında duran paşalara fısıldadı:

- Bu şeytan kadını güçsüz bırakmak için geriye bir çare kalıyor elimizde: Bektaş'ı ondan uzaklaştırmak ve ordu içindeki desteğinden Kösem Sultanı yoksun bırakmak. Oysaki ağa, bilmiyorum hangi dalavereler sonucu, İstanbul'a gelmiş bulunmakta. Valide Sultanın başkentteki gözüdür o, ve yeniçeriler onu giderek daha çok tutuyorlar. Eğer serasker olursa, orduların denetimini de eline alır ve işte o zaman, bu ikisine karşı hiçbir şey yapamayız. Arap kabilelerinin isyanını bastırmak bahanesiyle, Bektaş'ı Mısır'a gönderin ve onu bu eyalete vali olarak atayın. İki gün içinde, Haliç'e demirlemiş kadırgalar, İskenderiye'nin yolunu tutmalı. Bektaş'ın bu filotillanın komutasını almasını sağlayın. O adam olmadan Kösem artık hiçbir şey yapamaz.Turhan bu önlemin oybirliğiyle onaylandığını görünce sevindi.

Gizli Pencereden ayrılmadan önce, anasını, yüzüne kötü bir ifade veren bir öfkeyle süzdü ve dişlerinin arasından mırıldandı:

- İktidar sende kalsın, baş belası karı, sende kalsın da boğsun seni inşallah!

20

Kösem bu beklenmedik zaferden kendine böbürlenme payı çıkartabilirdi ama bunu izleyen haftalarda, çetin bir mücadele öngörüyordu. İki gün sonra, Mısır'a vali atanan Bektaş, İskenderiye'ye yola çıkacaktı. Belki bir daha ondan hiç haber alamayabilirdi. Onu son bir kez görebilmek için, bir haberci gönderip kendisini Eski Saray'da beklemesini istedi. Sevgilisinin daha şimdiden filotillasının başında Haliç limanından ayrılmış olabileceği korkusuyla, tahtırevanına binip telâşla Topkapı'dan uzaklaştı. Eski Sarayın avlusuna varıncaya dek bir ömür geçmiş gibi geldi ona ve gizli odasına varmak için geçen zaman, dayanılmaz bir işkence oldu.

Neyseki ağa, ellerini kavuşturmuş, sinirli sinirli, bir aşağı bir yukarı gezinerek, kendisini orada beklemekteydi. Gözalıcı bir üniforma giymişti. Deri ceketi, adalelerini büsbütün belli ediyor ve kabarık şalvarından, yürümeye alışkın güçlü bacakları görülüyordu. Ak bir çatkı, üzerinde yeniçerilerin: *Ölüme kadar!* simgesi kazılmış olan miğferini kuşatıyordu.

Ona sarılırken valideye öyle geldi ki adam, ona düşmanca durmakta. Bektaş Divan'ın kararlarına uyup uymadığını sorduğu zaman Kösem, korkunç bir bakış fırlattı:

- Divandakilerin kararlarını hiçbir zaman kabul etmeyeceğim, diye gürledi. Senden ayrılmak ha? Buna güvenmesinler! Tüm bunlar düşmanlarımızın bir oyunu. Bana zarar vermek ve beni çıldırtmak için beni senin varlığından yoksun bırakmaya karar vermişler. Senin atanmanı salt Mısır, gerekirse çekilebileceğimiz bir yer olsun diye kabul ettim. Kahire'de paralı askerlerden bir ordu kurar, başına geçersin. İstanbul'a dönüşünde, zor kullanarak beni saraya kabul ettirirsin. İhtiyarlık nedeniyle Topkapı'dan uzaklaştırılmış, olgun yaşta dört bin haremağası, Mısır'a sürülmüş durumdalar. Seve seve senin peşinden geleceklerdir. Bu Nübyalılar, Etiyopiyalılar, Malabarlılar ve Sudanlılar, bugün Kahire'deki bahçeler adasındalar ve yaşlı haremağalarının, Sultanların Gülümsemesi adındaki sarayında otururlar. Orada yoksul bir yaşam sürerler. Karaca Mustafa'nın emriyle, savaş işleriyle ilgilenmeye ve senin hizmetine gir-

meye karar vermişler. Böylesine bir sadakat anlayışı beni pek duygulandırdı. Bu haremağaları bana taparlar. Benim en sadık yandaşlarımdır ve İstanbul'da durumu düzelttiğimi görmek için her şeyi göze alabilirler. Kahire'ye varır varmaz ve vali-paşalık görevine başlar başlamaz - onların askeri eğitimiyle ilgileneceksin. Sana emanet edeceğim altın, Araplardan, altı bini aşkın paralı asker toplaman için yeter. Onların başında, başkente dönmen ve Davud Paşa'daki şimdi terk edilmiş kışlaya yerleşmen kolay olacaktır. Böylesine bir seçkin muhafız alayıyla, rejimin güçlü adamı olur çıkarsın.

Subay, bu saçma tasarıları oldukça kötü karşıladı.

Gözleri kaygı dolu, sordu:

- Bu iş beni ne bakımdan ilgilendirir ki? Madem ki Turhan Mısır'ı bana veriyor, neden orada rahat yaşamayayım? Öte yandan, paralı askerlerin başına geçmeyi kabul edersem, yeniçerilerle, silah arkadaşlarımla, kardeşlerimle kılıç kılıca vuruşmak zorunda kalmaz mıyım? Hayır, yoldaşlarımı öldürmeyi reddediyorum. Her ne pahasına olursa olsun, başkent, ateşe verilip kana bulanmayacaktır!

Kösem, bitmek bilmez gibi görünen bir sessizlikten sonra, sordu:

- Neden yeniçerilerle vuruşmaktan söz ediyorsun ki? Paralı askerlerin, silah elde, olayları bekleyecekler. Ancak tehlike halinde, Turhan beni Topkapı'dan ayrılmaya zorlayacak veya Eski Saraya hapsedecek olursa, işe karışacaklardır. Haremağaları tüm benlikleriyle, bedenen ve ruhen sana bağlılar. İçinde yaşadıkları onur kırıcı koşullardan bıkıp usanmışlar. Onların sayesinde İslamlığa daha hoşgörülü bir nitelik getireceğiz. Her askerin bir ailesinin olacağı bir ordu kuracağız. Artık bekaret yasasını çiğnediğin için yüzünün kızarması gerekmeyecek. Şimdiye değin senin meslek yaşamına karışmadım, kendini kendin kanıtlayasın istiyordum. Bugün durum değişecek. Ordu sıralarından çıkmış bir adam İmparatorluğu yeniden ele alacak. Zevcime, kayın biraderime, oğullarıma, tüm bu yeteneksiz, nankör ve zorba erkeklere fazla güvenmişim. Torunum Mehmet'te de yanılmayacağım konusunda kim bana güvence verebilir? Gün gelecek, Turhan onu benden kopartıp alacaktır. Onu bana başkaldırmaya kışkırtacak, benim inananların azizesi niteliğimi yok edecek, beni hafiflikle, bir sevgilim olmasıyla suçlayacaktır. Bu çocuğun gözünden de düşürecek beni. Dürüst bir kadın olmadığım için çocuk bana diş bileyecek. Sana gelince, seni artık tanıyamıyorum. Kararsızlığın ve umursamazlığın beni utandırıyor. Meclisin kararından bu yana kendini Turhan'ın oyunlarından uzakta, kurtulmuş sanıyorsun. Gerçekte, ge-

çen her dakika senin özgürlüğünü de, güvenliğini de kısıtlamakta. Beş yıl öncesinin Bektaş'ı nerede şimdi? Oysaki ben senin orduda düşkırıklığına uğradığını biliyorum. Silah arkadaşların senin Rum kökenini küçümsüyorlar. Anadolu'daki üstlerin artık sana katlanamıyorlar. Muradiye avlusuna dikilmiş bir direğe otuz kez tırmanmaya zorladılar seni. Kazandığın bir ok atma yarışında sana ödül olarak pis kokulu bir domuz sundular. Her gün onların seni kızdırmalarına boyun eğmek zorundasın. Bunda da şaşılacak hiçbir şey yok. Ordu bundan böyle Turhan'ın casuslarına aittir. Gaziler öldü, gelenekler de yok olma yolunda. Onların yerine geçen genç acemi erler senin parlak geçmişinden tümüyle habersiz. Bu acemi çaylaklar bıyıklarını buruyor, merhem sürüyor, yosmalar gibi pudralanıyorlar. Ordunun bağrına afyonu, tütünü, hurma şarabını ve kumarı sokmadılar mı? Ağalar müftülerin ve Turhan'ın elinde oyuncak. Umumhaneleri ve kötü evleri yönetir oldular. Çok geçmeden geniş çaplı bir kadın ticaretine tanık olacağız ve Osmanlı'da koskocaman bir fahişe yuvası olup çıkacak.

Bu sözler, valîdenin ağzında, şaşırtıcı niteliğe bürünüyordu. Kutsal Harem'in kadınlarını İmparatorluğa kök salmış sekiz yüz umumhanenin yöneticiliğine getiren kadın ticaretini ilk başlatan o değil miydi? Bektaş nasıl bir tutum takınacağını bilemiyordu.

Onun hâlâ kararsız olduğunu sezinleyen Kösem, ürkütücü bir ısrarla, üzerine üzerine gitti.

- Amacı Rumları Osmanlı vesayetinden kurtarmak olan gizli toplantılara katıldığını biliyorum. Başkent zaptiye nazırı senin izin üzerinde, seni tanımakta gecikmeyecektir. Henüz bunu yapmadıysa nedeni, benim şahsen işe karışmış olmamdır. Turhan, sana ilişkin bilgilere çok para ödeyecek ve seni Devlete karşı suikast hazırlamakla suçlamaktan geri durmayacaktır. Rumlardan nefret eder. Beni uzaklaştıracak olursa seninkilerin başına gelecekleri Allah bilir artık.

Bu sözler Bektaş'ı, Kösem'in önerisini kabul etmeye yöneltti. Ne de olsa bu görev ona, kendini göstereceği görkemli bir haçlı seferi gibi görünmekteydi. Gerçi Kösem'in, planını tasarlayışındaki hafiflik gözünden kaçmamıştı, ama eğer o, Bektaş, dizginleri ele alacak olursa, başarılı olmak için elinden geleni yapacaktı!

Sultan, rahat bir soluk aldıktan sonra:

- Sana her zaman güvenmişimdir zaten, dedi. Kahire'ye varır varmaz, aman yerel valiye sakın güvenme. Turhan'ın maaşlı casusudur o. Sana şu belgeleri veriyorum. Şifreli talimatım var içinde. Vargücünle ve

dosdoğru indir yumruğunu. Ama ihtiyatlı ol. Tek bir başımız var, onun için de en iyi yer, omuzlarımızın üstüdür.

Bektaş, serüvenin önemine inanmış, karşılık verdi:

- Beni değerli bir insan olarak gördüğün için sana teşekkür ederim. Senin yüce amaçlarına yaraşır biri olmaya çalışacağım. Başarırsak, yeni bir imparatorluk kurarız ve öteden beri peşimizi bırakmayan gözkamaştırıcı hayalleri gerçekleştiririz.

Çok değil, kısa bir süre öncesine değin, sevgilisinin ondan ayrılacağı düşüncesi, Kösem'i dehşete düşürürdü. Bugün, yaşamda kalmasının ve özgürlüğünün buna bağlı olduğuna inanıyordu artık.

Sevdiğini coşkuyla kucakladı, tembihlerini yeniledi ve onu yazgısına yolcu etti.

21

Yeni unvanıyla pek övünen Bektaş, gecikmeden Mısır'a vardı. Duyduğu o gururlu özgüven bir hayalden öte değildi ama umursamadı. Onu ne kararsızlık etkileyebilir, ne zorluklar durdurabilirdi. Kahire'de, sekiz bine yakın Sudanlı ve Nübyalı asker topladı. Onları bir eğitim kampına yerleştirdikten sonra, her tür bedensel çalıştırmadan ve saldırı provasından geçirip savaşa hazır paralı askerlere dönüştürdü. Kendini Allah'ın bir habercisi olarak tanıttı ve onlara, İmparatorluktaki kölelerin azad edileceği haberini verdi.

17 Ocak 1649 günü, kolordusuna yürüme emri verdi. Boruları öttürttü, davulları çaldırttı. Bu hazırlıkların telaşı içinde, Kahire paşasının casuslarının varlığı gözüne çarpmadı. Bir peygamber coşkusuyla, askerlerini yüreklendiriyordu:

- Ekmeğimiz acıdır bizim, diyordu onlara. Onu baldan tatlı kılalım. Düşmanlarımıza değerimizi gösterelim. İstanbul'a varır varmaz, Davudpaşa'daki kullanılmayan kışlaya yerleştirilecek, yeniçeriler ayaklanacak olursa duruma el koymaya hazır, bekleyeceksiniz. Kösem Valide Sultan'ın son savunucularısınız sizler. Ona bağlılık andı içiniz!

Askerler, ellerindeki sekiz bin kalkanı vuruşturduktan sonra, yanıt verdiler:

- Mekke üzerine and içeriz. Onun uğruna kanımızı dökeriz. Çin'e de gitse peşinden gideriz, ve İstanbul'a bir yıldırım gibi düşeriz! Bunca coşku karşısında Bektaş kendini şimdiden İmparatorluk başkentinde bir kurtarıcı gibi karşılanıyor görmekteydi. Bunun üzerine, savaşçılarının başına geçip, Kahire'ye birkaç mil uzaklıktaki Kara-Başak boğazına daldı. Öğle namazı sırasında, Kahire ve Şam paşalarının Memluk askerleri, ardçı birliğe sızdılar, paralı askerleri namaz hasırlarının üzerindeyken kılıçtan geçirdiler, kamp nöbetçilerini etkisiz bıraktılar, atların bacaklarını sakatladılar. Askerler tümüyle gafil avlanmış, basılmışlardı, çatışma pek vahşi oldu: kandan bir Nil ırmağı!

Kıyasıya dövüşüldü. Atından düşen Bektaş, ölü taklidi yaptı. Cesetlerin üzerinden süründükten sonra, giysilerini çıkardı, bir çavuşun üstüne

örtüp onun ceketini aldı ve kıyımdan mucize eseri canını kurtarabildi. Onun gibi, kendini kurtarabilmiş bir avuç adamıyla dağlara kaçmayı başardı. Ordusunun dörtte üçü yenik düşmüştü. Sendeleyerek, yüreği param parça, Kahire Bahçeleri adasındaki dervişlere sığınabildi. Kendi kendine sövüyor, yenildiği için kendini suçluyordu.

Beceriksizliği yüzünden, umutları suya düşmüştü. Günler boyu süren pek yorucu bir yürüyüş sonunda, İskenderiye limanına ulaşabildi. Orada çığırtkanların kendi ölüm haberini verdiklerini ve kaçakların başına ödül konduğunu bildirdiklerini duydu. Haftalar boyu bir ambarda saklandı. Sonra bir gün, İstanbul'a gidecek bir kalyona binmeyi başardı.

Başkente gelince, saray avlusunda sadaka toplayan Topkapı dilencilerinin arasına karışmak hiç de zor olmadı. Silah arkadaşlarını sımsıkı bağlanmış ve tahta kafesler içinde İstanbul'un en büyük alanında halka gösterilir bir durumda görmek ona katlanılmaz bir şey gibi geldi. Daha da kötüsü, saray çığırtkanlarının, onu ölü sanarak savurdukları tehditlerdi: "Ey İstanbul ahalisi! Yüce Valide Turhan Kadının emridir, Bektaş'ın suçortaklarını ve İstanbul'a dönmeyi başaran kaçakları bulana ödül verilecektir. Aranızdan her kim bu gibi kaçakları evinde saklar ya da Sultan Dördüncü Mehmet'in anası hakkında aşağılayıcı sözler söylerse, ölüm cezasına çarptırılacaktır. Valide sultanı aydınlatacak bilgisi olan herkes, bildiklerini Başkent Kadılarına aktarmak zorundadır. Sultan Dördüncü Mehmet'in iradesi budur. Padişah iradesine boyun eğmesini bilin, ayağınızı denk alın, uyanık olun. Allah sizi kurtarsın ve korusun."

Oradan az ötede, iki mızrak atımı mesafede, validelere ait Kızıl odada Kösem artık gözden düşmüş bir sultandan başka bir şey değildi. Aklı gidip gidip geliyordu ve yalnızlık eğilimi giderek artmaktaydı. Herkes ona düşman gibi görünüyordu ve habersiz yanına giren her ziyaretçi, bir ölüm tuzağı demekti. Manilla hasırından bir seccadeye oturmuş, tükürüklediği parmağıyla, bir serüven romanı okuyordu. Her sözcükte kıkır kıkır gülüyor, sonra gene ciddileşiyor ve bebeğine ninni söyleyen kız çocuklarının sesiyle kendi kendine konuşuyordu.

İran şahını, bozkır Tatarlarını, İmparatorluk yeniçerilerini ve Divan Vezirlerini tir tir titretmiş olan kadın, yirmi yıl yaşlanıvermişti. Suratı, ölü maskesini andırıyordu. Sıskalığı ürkütücüydü. Hafif kamburlaşmış omuzlarını dikleştirmek için, kayışlardan ve ıhlamur ağacı değneklerinden yapılmış bir korse, sırtını sarıyordu. En ufak bir kıpırtısında korsenin sapları, bin kırbaç şaklıyormuş gibi vahşice titreşiyor, ve onu doğrulmaya zorluyordu.

24 Şubat 1649 gün doğarken çiçekler sarayın havasını mis gibi kokutuyordu ki, işlerini düzene koymaya ve son isteklerini bildirmeye karar verdi. Bir vasiyetnâme yazdı, sonra yırttı. İki gün sonra, bir başkasını yazdı, onu da yok etti. Böyle böyle, şunu yazıncaya dek, hep yazdı ve yırttı:

Bugün, 1 Mart, Arınma odasında. Bu vasiyetnamemdir. Ben Mahpeyker Valide, aklım başımda ve sağlıklıyken, ruhumu Allah'a emanet ediyor ve şu isteklerimi bildiriyorum. Topkapı'nın üç yazıcısının hizmetinden her zaman pek memnun kalmışımdır. Onlara muhabbetim daimdir ve vasiyetnamemi yerine getirmek üzere onları tayin ediyorum; bana otuz yıldır sadakatle hizmet etmiş olan sekiz yüz hizmetkarıma bıraktıklarımın yerini bulmasını onlar sağlayacaklardır.

Ortodoks dininde doğmuş olmakla birlikte İslam dinine geçirildim ve Peygamberin emirlerine bağlılığımın bir kanıtı olarak Müslümanlık görevlerimi yerine getirmeye kararlıyım.

Büyük Oda'da köle olduğum zamanlarda giydiğim, hizmetçiler dairesindeki entarimin giydirilmesini istiyor ve emrediyorum.

Elli dört yıldır yaşayageldiğim yerde ölmek niyetindeyim. Uğradığım haksızlıklara karşın, İmparatorluk vezirleri tarafından resmen çıkartılmadıkça Topkapı'dan çıkmayacağım. Bu saray benim etimdir. Kimse hiçbir zaman onu benden alamaz. Belki de ecelimle ölmeyebilirim. O halde, iyi niyetli Müslümanlardan kızım valide sultan Turhan Kadının düşmanlığını gözönünde tutmalarını istiyorum. Bana haksızlık üzerine haksızlık yapmak bu yakınımı pek sevindirmektedir.

İnşallah haşmetlu torunum Dördüncü Mehmet hazretleri tüm dünyanın saygı gösterdiği hükümdarlar arasına girer. Ona beni kötüleyenlerin dedikodularına inanmamasını ve ataları olan, tüm benliklerini Osmanlı'nın yüceliğine ve kutsal dinimizin düşmanı olan İranlıların yok edilmesine adamış padişahlar Birinci Ahmed ile Dördüncü Murat'ın siyasal hedeflerini unutmamasını vasiyet ediyorum.

Memnunluğumun kanıtı olarak, sırdaşım Karaca Mustafa'ya bütün mallarımı bırakıyorum. Kırmızı akik yazı masamı, Timurlenk'in açık pembe palasını, Hürmüz opallerimi, üç bin Lahuri şalımı, ve Azak'tan gelme tuvalet takımlarımı ona vasiyet ediyorum. Bir de küçük beyaz bir kum gazelinin boynunu okşarken görüldüğüm, Di-

yarıbekir paşasının zevcesi tarafından ezbere yapılmış portremi de ona bırakıyorum. Çamaşırımın ve kürklerimin ayrıntıları saray yazıcılarının hazırlamış olduğu varlık defterinde sıralanmıştır.

Eskiden güzeldim. Padişahların işlediği suçları haklı gösterecek nitelikte bir çekiciliğim vardı, ve gözlerim de şımarıklıklarımı bağışlatmaya yeterdi; bugün yorgunum, yaşlıyım, şu dünya mallarından uzaklaşmışım. Bu yüzden, ölmeye hazırım ve hizmetkârlarımdan, kusurlarımı bağışlamalarını istiyorum. İmparatorluk için sonsuzu istedim ve Allah beni cezalandırdı. Bir hiçten yola çıktım, hep öyle, hiçim, tek zenginliğim, geçmiş.

Topkapı'da hazırlanmış, kendi elimle, oniki sadık hizmetkârımın önünde, yazılmıştır.

Kızlarağası, hanımını her zamanki ilgisiyle kuşatıyordu, en çetin sınavlara göğüs germeye alışık bir hizmetkârın bağlılığıyla. Topkapı'da geçirilmiş kırk yıl onu, sonsuz bir saygıya alıştırmıştı ve tören gereğine uymak ona, akla yakın, olağan görünüyordu. Her ne olursa olsun, kutsal odaya pabuçlarının izini bırakmaması gerektiğinden, o sabah da eşikten atladı. Valideye yaklaşırken, yüzünün çökmüşlüğünden dehşete kapıldı. Pencereyi açtı ve odanın havasını temizlemek için mangalda ödağacı yaktı.

Bu telâştan sinirlenen sultan, güneşten rahatsız oluyormuş gibi elini gözüne siper etti.

- Sen misin Bektaş? diye sordu Karaca Mustafa'ya. Bir an önce dön gel, Mısır çöllerinde kalmakta direnirsen sağlığından olacaksın!

Böylesine bir çöküntü Karaca Mustafa'yı kaygılandırıyordu. Kösem ile birlikte tüm bir kuşağın da sonu gelmekteydi. Bir zamanlar entrika yuvası olan Topkapı, esrarlı bir biçimde değişime uğruyordu, saray onları, dünyayı yönetme kaygısına fazlasıyla düştükleri için cezalandırıyormuş gibi.

Turhan'ın kalleşliğini öngören Karaca Mustafa, her şeye karşın, eskisinden de daha uyanık davranmak niyetindeydi. Devlete olan yükümlülükleri, yoksullara sonsuz bir hoşgörüyle yaklaşmasına engel değildi. Sık sık "şebnem ve binlerce inci" avlusuna gidiyor, burada dilekleri dinliyordu. Orta Kapı dilencileri arasında Bektaş gözüne iliştiğinde, önce pek şaşırdı, ardından hiç bilmediği bir sevince kapıldı. Ağa pek berbat görünüyordu. Kukuletasını suratına dek indirmiş, şakağı çizilmiş, kolu askıdaydı.

Haremağası ona soru sormadı. Ancak bu adam hanımını yaşama geri döndürebilirdi. Onu gizlice, kimsenin rahatsız edemeyeceği, sisli daireye götürdü. Oradan birkaç dakikada Kızıl odaya geçtiler. Kösem'i şaşırtmaktan korkmayarak, okşar gibi elini yüzüne sürdü.

Usulca ona:

- Valide hazretleri, bir mucize gerçekleşti, ama sakin olunuz. Kahire'den gelen biri sizi sisli dairede bekliyor. Benimle gelmek ister misiniz? dedi.

Soluk soluğa, elleri titreyerek Kösem yerinden kalktı, bir çin paravanının arkasına süzüldü, sırtına bir keten entari geçirdi, beline de Divan odasının yarısını kaplayacak kadar uzun bir etek iliştirdi. Bir anda Karaca Mustafa'nın koluna girmişti bile, bir hortlağı andırıyordu, hoş olmayan bir düşünceyi veya bir anıyı kovmak istercesine arasıra başını sallayarak yürüdü.

Kızlarağasının valideyi soktuğu sisli daire tehlikeli bir çöküntü durumundaydı. Elli kuşak köle burada yaşamış ve çile çekmişti, o kadar ki, sanki çekilen o korkunç acılar, duvarlara sinmiş gibiydi. Haremdeki sultanlar burasını bilmezlerdi. Buraya ancak kentteki dilenciler girebilir ve Saray Muhafızları tarafından kovulmaksızın, burada karın doyurabilirlerdi.

Hanımını incitmemek kaygısı bu denli baskın olmasaydı haremağası, hızlı adımlarla yürürdü. Ama öyle yapmıyor, yavaş adımlarla ilerliyordu, elinde birkaç beyaz bez. Koridorlarda bir odalık ya da bir hadıma rastlayacak olursa, onları bu bezle örtüyordu ki sultanın gözleri hiçbir bakıştan tedirgin olmasın. Kimsenin onları gözlemediğine emin olduktan sonra Kösem'i inatçı bir reçine kokusunun sinmiş olduğu karanlık bir odaya soktu.

Ona sakin olmasını işaretle:

- Sıkı durunuz, dedi, Allah sizin her şeyden çok önem verdiğiniz bir adamın canını bağışlamış bulunuyor.

Karanlığa gizlenmiş bir dilenci, sık sık öksürerek varlığını belli ediyordu. Bir eskici torbası vardı sırtında ve paçavraları içinde tir tir titremekteydi. Kösem gözlerini ona doğru kaldırdı, dehşet içinde geri çekildi, hayır, dercesine başını salladı, tanımadığı adama gene yaklaştı, yanılmış olmak umuduyla bir daha süzdü, bu görüntü öylesine karabasan gibi bir şeydi.

Birden kendini tutamadı, heyecanla bağırdı:

- Bektaş!

Hayır. Olamazdı bu. Sevdiceği, çölde ölüp gitmişti. Karşısındaki adam bir sahtekâr mıydı? Kötü bir cin miydi?

Ürkmüş, odanın bir köşesine yığıldı, ve gözleri gene deli deli bakmaya başladı. Karaca Mustafa hemen onu gerisin geri, dairesine götürüp Arabistan'dan gelme afyonlu bir ilaç ve ak karanfil suyu içirdi, valide, derin bir uykuya daldı gitti. Sabahleyin, aklını başına toplamıştı, Bektaş'ın, mosmor dudaklarına yaklaştırdığı içecekleri karşı koymadan içti. Yanaklarında pırıl pırıl izler bırakan gözyaşlarını silme gereğini duymadan Bektaş'ı var gücüyle bağrına bastı ve öylesine uzun süre tuttu ki adam, bir daha koyverilmeyecek sandı kendini. Hayranlık dolu bir suskunlukta taş kesilmiş kadın, varlığına inanamıyormuş gibi, durmadan elleriyle ona dokunuyordu. İçine düştüğü kederden, zorlukla, ancak yavaş yavaş sıyrılabildi; ancak ve ancak günler sonra ve Bektaş'ın sürekli ilgisi sayesinde yaşama geri dönebildi.

Hanımının kaygısını sezinleyen Karaca Mustafa, durumu ondan yana nasıl çözüme ulaştırdığını anlattı.

- Bektaş'ın bozguna uğramasının ertesi günü ve siz henüz hastayken imparatorluğun seksen paşasıyla valisine haber saldım. İçlerinden otuzu ordularının başında, gelip İstanbul'u kuşatmaya aldılar, sizi Turhan'ın pençesinden kurtarmak için. Haklarınızın, yetkilerinizin elinizden alındığını, etkisiz bırakıldığınızı biliyorlardı. Turhan'dan bir yanıt alamayınca, başkente kadar yürüdüler ve Divan nöbetçilerini itip kaktılar. Onların ilerlemesini hiçbir şey durduramazdı. Turhan Sultan'ın kendini savunacak hiçbir şeyi yoktu; ordu Girit'te olduğu için, elinde sadece bin kadar haremağası, espadon ve içoğlanı bulunmaktaydı. Torununuz sultan Mehmet de kendi sarayında kuşatmaya alınmış ve biraz hırpalanarak arz odasına getirilmişti. Valiler her ne pahasına olursa olsun sizi görmek istiyorlardı. Kirpiklerinizden bir tekine dokunma cüretini gösteren olursa İstanbul'u mezarlığa çevirmekle tehdit ettiler padişahı. Ama hepsi bu kadarla kalmadı. Ölü sandıkları Bektaş'ın da saygınlığını geri vermek niyetindeydiler. Padişaha, arkadaşınızın kalkıştığı seferin amacının yerel ayaklanmaları bastırmak ve Kahire paşasının ne idüğü belirsiz etkinliklerini ortaya çıkarmak olduğunu açıkladılar. Bunun için, Mısır seferi, tahtın yararına girişilmiş bir seferdi. Bu yüzden Bektaş'ın adını yeniden, silinmiş olduğu onur levhasına yazdırdılar. Münire zindanındaki tutukluları salıverdiler ve yeniden orduda hizmet etme hakkını tanıdılar. Hepsi de genel af ilan ettiler ve af bir askeri mahkeme tarafından onaylandı.

Bektaş'a Rumlar Türklere karşı zafer kazandı denseydi bu derece şa-

şırmazdı. Paşaların hoşgörüsünden yararlanmaya iyice kararlı, haremağasından, bir an önce Topkapı'dan ayrılması için gerekeni yapması ricasında bulundu. Girit'te, yeteneklerini en iyi biçimde ortaya koyacaktı. Duygularını açığa vurmamaya özen gösteren Karaca Mustafa onu bir kenara çekti ve bir daha Kösem'i görmeye kalkışmamasını şart koştu.

- Yanında kalmakla onu yavaş yavaş öldürdüğünüzü anlamıyor musunuz? dedi ona. Onun ruhuna, hükümdarlık onuruyla hiç bağdaşmayan bir zehir aşılamış bulunmaktasınız. Sizin yüzünüzden hanımım görevlerini savsaklıyor, düşüncesizce önlemler alıyor. Zavallı, size güvenmekle ne pahalı bir yanılgıya düşmüş oldu! Ama ben tüm bunlara bir çekidüzen vermesini bileceğim, çünkü valide hiçbir zaman sizin olmayacaktır. Bir daha Topkapı'ya gelmeyin. Bir bataklığa gömülmüş bir taş gibi sultanın yaşamından silinip gitmeniz gerekiyor!

Bu sözlerin ağırlığı Bektaş'ı şaşırttı, ne diyeceğini bilemedi, en ufak bir karşı çıkışta bulunamadı. Başka zaman olsa bu sözler ona katlanılmaz bir sövgü gibi gelirdi ama o gün, heyecanını belli etmedi, hatta başını sallayarak onayladı bile!

- Hanımınızla boğazın Asya kıyısında karşılaştığımdan bu yana başıma gelenleri düşündünüz mü hiç? diye sordu. Yıllar boyu, Eski Sarayın mahzenleri ve çamurlu suyu benim barınağım oldu. Gece olunca koğuştaki arkadaşlarımı ilaçla uyuturdum Muradiye kışlasından gizlice çıkıp mide bulandırıcı kokular içindeki lağımlardan geçerek hanımıza ulaşabilmek uğruna. Sonradan bu sevda buluşmaları aynı zamanda hem rüya, hem de karabasan oldu. Hiçbir zaman tembel tembel yatakta geçirilen sabahları, ateşli geceleri tadamadım ben, sadece nöbetçilerimin gözetiminden çalınmış bölük pörçük zaman parçacıkları, o kadar. Sabahleyin, kendi cüretimden dehşete düşmek korkusuyla, üzerimden atmak istemediğim bir bitkinlikle uyanırdım. Bugün durum bana olanca acınası gerçeğiyle görünmekte. Bir sevda kucaklaşmasının düşüncesi bile bizim yaşımızdaki insanlar için, akıldışı, yakışıksız görünüyor. Validenin ilgisi beni, sadakayla yaşayan biri durumuna getiriyor ki bunu istemiyorum, ve yaptığı cilveler beni utandırıyor. Tam olarak onu bırakmak istememekle birlikte, geçici bir ayrılığa hazırlanıyorum. Kösem'in aklını başına getirmek size düşer. Beni hastalık derecesinde seviyor ve yüreği, sanki hiçbir şeyin önüne geçemeyeceği bir aşkla çarpıyor.

Bu itiraf, haremağasını şaşırttı ve adamın, hanımının mahvına yol açacağı konusundaki inancını büsbütün pekiştirmiş oldu. Bektaş, kızlarağasının çaresizliğini umursamadı bile. Onun için önemi olan tek şey,

eski saygınlığını kazanmak ve silah arkadaşlarına kavuşmak olasılığıydı. Bundan böyle kendi hesabına çalışacaktı. İçinde pek çok yandaşının bulunduğu Girit ordusunun komutasını almaktan umudunu kesmemişti. Askerleri davasının çevresinde birleştirecek, onları İstanbul'a geri getirecek ve tahta çıkacaktı. Düşmanları gizli düşüncelerini öğrenirlerse başına neler gelebileceğini düşünmemeyi yeğliyordu. Ama aynı zamanda hem Kösem'i, hem Karaca Mustafa'yı, hem de üstleri olan komutanları kandırıp oyuna getireceğine güveniyordu. Kimse niyetinin ne olduğunu anlamayacaktı. Bir gün gelecek, yurttaşları isyan bayrağını açıp Osmanlı boyunduruğundan kurtaracaklardı kendilerini.

Kösem'e gelince, onun da düşünceleri dolu dizgin gitmekteydi. Bektaş'ın ondan uzaklaştığını görme korkusu saatten saate büyüyordu. Bu ayrılıktan sonra yaşayabilecek miydi acaba? Ruhunda boşluk yaratabilme ve artık onu düşünmeme gücünü kendinde bulabilecek miydi? Onu kollarına alması için neler vermezdi ki! Yanında o olmadıkça yaşayamayacağını söyleyeceği anın hayalini kuruyordu. Ama içinden bir ses Bektaş'ın artık onu hiç sevmediğini söylüyordu, bundan kuşkusu yoktu. Zaman zaman irkilir, geri çekilir gibi oluyordu, sanki kadın onda nefret uyandırıyormuş gibi. Ne yapmıştı da artık ondan hoşlanmıyordu acaba? Söylenmeyecek bir şey mi söylemişti? Zaten aralarında konuşma, hep kısa kesiliyordu. Kösem korkuyor, söyleşiyi canlandırmak için rastgele bir konu yakalıyor, ve bitmez tükenmez saçmalıklara düşüp yolunu şaşırıyordu. Bektaş nezaket gereği, başıyla evet yapıyor ise de kürek cezasından kaçacağı anı kollayan bir kürek mahkumu izlenimi veriyordu.

Sarayda Muhafızların gözünden uzak, oldukça güvenli bir yerde bulunmasına karşın Bektaş, kendini her an yakalanabilecek bir avmış gibi, Kösem'in içoğlanlarının, hafif baltalarıyla silahlanmış olarak Valide Sultan dairesinin girişinde yatan bu savaşçı kadınların, her an ele verebileceği biri olarak görüyordu. Bunun için varlığını belli edebilecek en ufak bir davranıştan, en ufak bir öksürükten kaçınıyordu. Gün boyu içinde sıkıntıdan patladığı oda, ona yaşlılığın ve ölü şeylerin o tatsız kokusuyla dolu bir tabut gibi geliyordu. Çevresinde yanan yağ kandillerinin fitilleri boğazını yakan kıvrım kıvrım dumanlar savurarak tütüyor, kafesli pencerelerin ardından gözüne çarpan fıstık ağaçlarının yaprakları, yaydıkları gizem ve korkuyla, onu boğuyorlardı. Burada, yalnız Kösem ile kendisinin hayatta kaldığı bir garip dünyada oturuyormuş duygusu geliyordu ona. Burada her şey kuşkulu bir huzur içindeydi. Validenin gösterdiği il-

gi, ondan beklediği mutlak sadakat bile gerçekdışı görünüyordu. Onun ilgisini bir saldırı gibi, savaşçı onuruna karşı bir şiddet eylemi gibi algılıyordu. Kadının eskiden iradesini elinden alan gülümsemeleri, her zaman öpücük bekleyen dudakları artık ona pek ilginç gelmiyordu. Kadına karşı duyduğu hıncı durmadan bilemekteydi coşkuyla. Ondan başka ne bekleyebilirdi ki! Ah! Bektaş'ın eksikliğini duyduğu, büyük savaşların hazırlığı olan, kılıçların şakırtısı, aygırların sinirli sinirli tepinmesi, ve askeri manevralardı. Sanki ordu, davul sesleri ve hücum borularıyla kanına karışmıştı da tüm benliğiyle onu çağırıyordu. Bunun içindir ki yitirilen her gün, sinirini bozuyordu. Yenilgiye uğradığını düşündükçe içi hınçla dolarak, asık suratla, mısır seferinin utancını silmek ve Doğuyu yeri göğü inletecek kahramanlıklarıyla titretmek için daha önünde, alması gereken yolları hesaplıyordu.

Sevgilisinin bu uzak davranışına çok üzülen Kösem, uzun bir uykudan hışımla uyandırılmış şaşkın bir kadın görünümü veriyordu. Bu ilgisiz adamın ondan inatla esirgediği tek bir kucaklaşma uğruna, önünde yerlerde sürünebilir, hangi sıkıntıya olursa olsun, katlanabilirdi ama o asık suratlı adamı uğursuz sessizliğinden hiçbir şey kopartıp alamıyordu. Her şeye karşın kadın, onun yüzündeki en ufak bir değişmeye, en küçük bir heyecan belirtisine karşı tetikteydi ve bedeninin tüm ayrıntılarını ezberlemek istercesine seyrediyordu adamı. Onu yanında alakoymak umuduyla, yeniden ordudaki görevine dönecek olursa onu nelerin beklediğini göstermeye çalıştı. Turhan'ın belki de sefer komutanlarına, ona bir tuzak kurmaları ve savaş alanında öldürmeleri için emir vereceği varsayımını sürdü ortaya.

- Senin mesleğinle böylesine yakından ilgileniyorsam bu, bana her şeyi verdiğin içindir, diye hıçkırıklar arasında konuştu. Ey benim efendim, şehzadem, sen benim yüreğimin çarpıntısısın. Bana acı çünkü tek suçum seni fazla sevmek olmuştur. Bir an bile senin sadakatinden kuşku duymadım. Senin varlığın ve aşkın bana gençliğimi geri getiriyor. Çok geçmeden, eskiden yaptığımız gibi, birbirimizi yeniden tanıyacağız. Göreceksin, öylesine huzur dolu saatler geçireceğiz ki yüzümüze kırışıkların basması da, tenimizin bozguna uğraması da tutkumuzun sağlamlığını hiçbir bakımdan sarsamayacak. Sadık Karaca Mustafa'mın önünde senin zevcen olmaya söz veriyorum. Yarın, güvendiğim bir kadı nikahımızı kıyacak her şey burada tam bir gizlilik içinde olup bitecek. İnan bana, evlenmemiz herkes tarafından saygıyla karşılanacaktır!

Böylesine bir istek uyandırdığı için gururu okşanacak yerde, Bektaş,

bu beklenmedik karar onun için hiçbir önem taşımıyormuş gibi davrandı; ne var ki bu anlamsız nikahı Kösem'den kurtulmanın bir çaresi olarak gördüğü için, kadının isteğine boyun eğdi, Girit'e gitmesine izin vermesi koşuluyla.

Gizli nikâh, özenle hazırlanmasına karşın, ürkütücü bir tören niteliğine büründü. Yatak odası şölen salonu oldu ve sultanın maiyetinden iki hafız, tanıklık etti. Saten peçe takmış, valide sultanlığın yirmi beş adet simgesiyle süslenmiş Kösem, topuzu işlenmiş zümrüt olan sultan bastonu elinde, gerdek odasına girdi. Entarisinin eteklerine, imparator dullarının rengi olan soluk kırmızı renkten şerit geçirilmişti ve boynuna, İsfahan'daki genç ve şık kadınlar arasında yaygın bir modaya uyarak, acem işi bir gerdanlık takmıştı. İriyarı, zeytinyağı sürünmüş, çökük yanaklı suratları pırıl pırıl gözleriyle aydınlanan sağır ve dilsiz haremağaları, gümüş silindirden göğüslükler takınmış, kara peçeleri alınlarında bir sıkmayla tutturulmuş, iki yanında yürüyorlardı. Bektaş, hemen yakında duruyordu, yüzü Mekke'ye dönük. Giydiği sırma işlemeli ceket, ona ciddi bir görünüm veriyordu ve sarığında korkuyla açılmış bir ağız iriliğinde bir elmas, parlıyordu. Hafızlar düğün taçlarını nişanlıların başı üzerinde çapraz geçirdiler ve, ikisi incecik kiraz ağacından, ikisi dövme altından dört yüzüğü değiştirerek taktıktan sonra kurşuni amberle kokulandırılmış pudrayı onlara doğru üflediler.

Ürpertiler içinde Kösem, beş kez kocasının ellerini öptükten sonra ona gelincik şerbeti içmiş kadın diye adlandırılan kan kırmızı renkte, yarım kalp biçiminde değerli bir taş verip öteki yarısını da göğsüne bastırdı, böylelikle ikisi, onları ayıracak mesafeye karşın, gene de birlikte olacaklardı.

Ardından verilen hem acıklı, hem neşeli parçalardan oluşmuş konser, konukları barbar bir ihtişam havasına soktu. Yemek bitiminde sunulan içkiler bile bu sıradışı nikaha yaraşır, şekerli ve tuzlu, kavun çekirdeği ve susamla yapılmışlardı.

Tören boyunca Bektaş, yaşlı zevcesinin büyülenmişçesine ilgisine dikkat bile etmedi, düğünün yasını tutan, siyahlara bürünmüş Karaca Mustafa onu yeterince tedirgin ediyordu.

Kösem bir kez daha onu niyetinden vazgeçirmeye kalkıştıysa da yalvarıp yakarmaları işe yaramadı. Ellerine sarılıp tir tir titreyerek coşkuyla sıktığı zaman bile, nezaket gereği bir ilgiden öte bir yanıt alamadı. Sonunda Kösem: "Artık özgürsün, sevdiceğim, ama sana yalvarırım, geçmişimiz adına, bana sık sık haber gönder" demekle yetinmek zorunda kaldı.

Bir süre sonra tam sultandan ayrılacağı sırada Bektaş, bir an duraksama geçirir gibi olduysa da kendini tuttu. Anlamsız bir öfkeyle, homurdanarak lanetler yağdıran Karaca Mustafa'nın ardına düşerek gölgelerinde esrarlı hayallerin dolaştığı koridorlardan geçip nöbetçisiz bir nöbetçi kulesini aştı, ve çarçabuk Dilenciler avlusuna vardı, orada kendisini sadece birkaç kişiden oluşan bir refakatçı grubu bekliyordu. Aynı gün, Girit'e gitmek üzere gemiye bindi.

Yelkenlinin Boğazın masmavi sularında süzüldüğünü görünce Kösem yüzünü ellerinin arasına gizleyerek birbirini tutmaz cümleler mırıldandı. Dairesinin pencereleri açıktı, balkona ve en ufak bir esintide taçyapraklarını döken mor salkımlara yaklaştı. Alnını nemli taşlara dayayıp, boğuk boğuk, soluğu kesilir gibi, inledi. Bundan böyle önünde korkunç bir yaşam açılmaktaydı. Geceleri uykusuz, karabasanlarla ve akışını durduramayacağı uğursuz düşüncelerle bölük pörçük, geçecekti. Bektaş'ın yokluğunun onu yeniden iğrenç bir deliliğe, zindan parmaklıklarından bile daha çok yaralayacak bir çılgınlığa sürüklemeyeceğini kim bilebilirdi ki? Hadi canım! Allah büyüktür! Kendini toplamalı, ve yüreğini acımaya kapatmalıydı. Ancak kesin kararlı bir tutum, güneşinin parlamasına ve dünyayı aydınlatmasına olanak verebilirdi.

22

Küçük, sorguçlu hotozuyla, göğsüne iliştirilmiş işlemeli akik iğneleriyle ve kanlı Mary Tudor'un bile hoşuna gidecek kırmalı kalkık yakasıyla Turhan, kendisine takılmış olan "Kınında Hançer" adına gerçekten yaraşıyordu. Kösem'i iktidardan uzaklaştırmak için her türlü dalavereye hazır, Türkiye'nin olgun bir meyva gibi avucuna düşeceğine and içiyordu. Onu ne kalleşlik şaşırtabilir, ne engeller durdurabilirdi. Doğru yol onu pek ilgilendirmiyordu. Dolambaçları, el altından çevrilen dolapları ve altınlara boğduğu casuslarının suçortaklığını yeğliyordu. Kafasının darlığı, kâh balı seven, kâh arıları öldüren politikasının tutarsızlığı, İmparatorluğu uçuruma sürüklüyor ama avucuna almış olduğu müftüler onu, hep doğru kararlar verdiği için kutluyorlardı.

Müftülere kendini beğendirmek için, cinayet ve zorbalığın basamaklarını, belli etmeden, tırmanıyordu. Otoritesi, her şeyden çok tiksindiği Hıristiyan toplulukları da kapsadı. Ortodoks patriği Kiril'i görevinden uzaklaştırdı, bir deve ipiyle kollarını bağlatıp falakaya yatırttı, yani tabanlarını kırbaçlattı ve din adamına ayinlerde kullandığı gümüş kutsal ekmek kabıyla vurmakla, bir de yenilik getirmiş oldu. Latin kilisesindeki vaftiz suyu, kutsal Hafta, Paskalya yortusu yasaklandı, Selimiye ve Pera'daki Venedik ticaret merkezlerinin ayrıcalıkları kısıtlandı; manastırlar camilere dönüştürüldü. Kilise çanlarına dayanamayan valide sultan, müezzinlerin ezan okuduğu sırada başka tapınakların çanlarının çalmasını da yasakladı.

İnsanlık onurunu yaralayan bu baskılar Nefi'yi dehşet içinde bırakıyordu. İstanbul'un okumuş kimselerinin Altın Ağızlı diye ad taktıkları taşlama şairi, Turhan'a takılmaya başladı. Onu çamura ufalanmış yasemine benzetiyor ve bir kez dondurulmuş bir şeyin bir daha soğutulamayacağını dile getiriyordu. Sultandan, ilgi duyulması boşuna olan önemsiz bir kişiymiş gibi söz ediyordu. "Taşın dilediğini yapmasına izin verilecek olsa, diyordu, tüm çakıltaşları zümrüte dönüşürdü!"

Turhan onu ortadan kaldırmaya karar verdi. Güvenini kazanmak için ona, pek ince süslerle süslenmiş, şöyle bir kart gönderdi: "Tüm tatlılık-

lar bunca güzel cümlelerin döküldüğü bir ağızın hizmetinde olmalı. Sizi sekengebin şurubu, pekavi ve rahat lokumdan oluşan bir yemeğe davet ediyorum!"

Nefi ona: "Entrikacı olduğunuzu bilirdim de tatlıcı olduğunuzu bilmezdim", yanıtını verdi. Ama şu dünyada son yemeği olacağını kestirdiği bir yemekten kaçınmaya da yanaşmadı.

Turhan, onunla ince ince alay etti:

- Şekerlemelerimin tadına vararak onurlandırmalı ve sizden sonra geleceklere hiçbir şey bırakmamalısınız.

Sonra şairin omuzuna elini "dostça" koyarak, dedi ki:

- Ağzınız tümüyle çarpılmadan önce, bana söyleyecek bir şeyiniz var mıydı?

Zehirli şekerlemeleri yutar ve sözde pek beğeniyormuş gibi yaparken Nefi, giderek kesilen soluğunu harcamak istemiyordu. Ama düşmanının bunca kolay işin içinden sıyrılmasına da gönlü razı olmadığı için, ona şöyle meydan okudu:

- Şey, sadece şunu söyleyeceğim ki, sizin gibi bir cani, sözde karların kızı, güneşte yanıp kuruyacak ve ilk donda ölecektir!

Zavallı şairin sindirim zorluğuna yenik düştüğü dedikodusunu yayan Turhan, bu kadarla kalmadı. Dehşet saçmak kadar hoşuna giden, onu coşturan bir şey yoktu. Bir gün, Edirne paşasının zevcesi Sinevale'yi neredeyse öldürtüyordu, Kuran okunurken uyukladı gerekçesiyle. Bir başka gün, celladı Aslan Kovaç'a, kendisine saygıda kusur eden başkahya Nermin'i değnek cezasına çarptırmasını emrediyordu:

- On değnek, tırnaklar sökülmeli!

Kösem, onunla yüzleşmemeyi yeğliyordu. Ama her zaman uzak durmaktaydı. Turhan ona öylesine iğrenç görünür olmuştu ki her gün ancak birkaç dakika dayanabiliyordu varlığına, üstelik ona olan hıncını ortaya dökmemek için de kendini zor tutuyordu. Bu pek seyrek görüşmeler artık "konuşma odası"nda değil, "fısıltı sofasında" yer alıyordu çünkü valide artık kızının tiz sesine katlanamaz olmuştu. Durum öylesine gerginleşti ki, koyu renk ve dikenli karanlıklar perdesi, eskiden iki sultanın dairelerini birleştiren o pırıl pırıl dostluk kapısının yerini aldı.

Kendini güçlü durumda gören Turhan, Kösem'in sonunda boyun eğeceğini ve güneş, gökteki devrini tamamlamadan, Eski Saray'a çekileceğini hesaplıyordu.

Kösem ona kurnazca Rus kökenini (ve aynı zamanda evlatlık olduğunu) anımsatarak:

- Sevgili Katarina Aleksoviç, dedi, engel, yaşlı kısrağın bile atlayabileceği kadar alçağa konmuş. Beni oyuna getireceğini düşünmeden önce dünyayı biraz daha iyi tanısan iyi ederdin!

En saf ruhlara umutsuzluk aşılamakta uzman olan Turhan, oğluna karşı da daha hoşgörülü davranmıyordu. Kayışı sağ elinin son parmaklarına bağlanmış olan küçük kırbacıyla onu korkutuyor, Yedikule'de kaldığı sırada onca hoşuna gitmiş olan Avusturya yöntemine göre, iki saat hazırol durumunda tutuyordu. Ona Bohemya tabaklarını temizletiyor, giysi dolabını tırtıklıyor, yılda ancak bir kez giymesi gereken elmaslı kaftanlarını açık arttırmaya koyuyor ve ona merinos postundan bir mintan giydiriyordu. Onun zorlamasıyla, çocuk padişah, şu anlamlı açık kağıda imza atıyordu: "Annemin adına, istediğinizin kellesini uçurup zamanında bana gönderiniz!"

Körebe oyunları sırasında valide sultan, padişahın yanında görünmek zevkini tatmaları için paşalardan yüzer altın topluyordu. Onu bir hayvan gibi kullanarak ticaretini tüm hareme yaydı. Karşılığında saray ileri gelenlerinden ve hanımlarından rüşvet ve bahşiş alıyordu. Afyon, hind keneviri, Moka limanından pahzer, saten kaftanlar, amber marpuçlu nargileler, boğazında tefarik otu çiçekleri bulunan Şiraz şarap testileri, dairesine yağıyordu.

Öfkeye kapılan Kösem, bunca dalavereye bir son verdirdi. Torununu ondan esirgeyecek olurlarsa tüm sarayı lanetleyeceğine and içti. Takasa daha da ağırlık kazandırmak için biraz duraksadıktan sonra açgüzlü Turhan'dan küçüğü, torununu, üç milyon akçeye geri satın aldı. Bundan sonra da Mehmet ile, bilgisizlerin arasında, umutlarını boşa çıkarmayacak yetenekli bir öğrenci bulmuş bir mürebbiye hevesiyle ilgilendi. Onun çevresine ünlü yazarları topladı ve hükümet işlerinde elinden geldiğince olumlu bir yaklaşımla, eğitti. Kişisel hazinesini harcamaktan korkmayarak çocuğa hiçbir çocuğun hiçbir zaman görmediği bir ilgi gösterdi. Ona, patileriyle Arap harfleri yazabilen bir akıllı köpek, ordu komutanı seraskerin yanında at sürebilmesi için küçük, doru bir at sundu. Kimi zaman armağan olarak altın yaldızlı kubbeleri olan minyatür camiler, kimi zaman İsfahan'a yiğitçe saldıran kurşun asker alayları, ya da mekanizması, kırmızılı mavili giysileriyle oniki mevlevi dervişini döndüren bir müzik kutusuydu verdikleri.

Küçük padişahın Topkapı'da tehlikede olduğunu bilen Kösem, onu salt yeniçerilerin korumasına vermek istiyordu. Elindeki kozları iyi tanıyan bir sultan olarak, padişahın çıkışını bir şenlik gününe ayarladı.

Çocuk, askerlerin gönlünü hemen kazandı. Muradiye kışlasında bölük minecileri ona bir kazan, bir küçük gümüş ekmek yaptılar ve bir de kılıç sundular ki üzerine şu sözleri kazımışlardı: "Yanındaki yiğitlerin sayısı her zaman kabarık olacaktır."

Bir gün Kösem, Diyarıbekir'den dönen, susamış bir sipahiye su vermesini rica ediyordu padişahtan. Bir başka gün, Turhan'ın onların ellerinden almış olduğu ayrıcalıkları geri vermesini istiyordu. O güne değin, askeri mutfaklar ağalara hep kurutulmuş kuzu eti, bayat, küflenmiş peksimet, pörsümüş kuru kayısı verirlerdi. Sultan Mehmed'in onayıyla Kösem, bu durumu değiştirmeye karar verdi. Bundan böyle yüz ahçı yamağı, sadece padişahların yediği, Osmanlı yemeklerinin iki kralını hazırlayacaktı: safranlı ve bezelyeli *çilav* ile portakal kabuğu ve bademle yapılmış *narenc*'di bunlar.

Nine torun, Asterabad kışlasında da aynı coşkuyla karşılandılar, yeniçeriler bunca zerafet ve sağduyunun geçmesi için pek dar kaldığı gerekçesiyle buranın kapılarını sökmüşlerdi.

- İmparatorluğun incilerine yol verin, diye bağırdılar. İhtişam tohumları. Yeryüzünün en kusursuz yaratıkları. Türkiye sislerinde bir altın boynuz çizen hilâlin adına, İnşallah gözleri İmparatorluğu kurtarır da Kızılbaşları ezer.

Bu övgüler Kösem'i pek mutlu ediyordu. Şimdi zamanı olmamasına karşın, İran'ı fethetmek tasarısından vazgeçmemişti. Korkuları da yersiz değildi. Şah İkinci Abbas, tüm Doğuyu egemenliği altına almayı kafasına koymuştu, öyle ki, Osmanlı İmparatorluğu da dev bir hurma ağacı altında sürünen cılız bir çalıya dönüşecekti. İsfahan, krallığının mücevheri, dünyanın güzelliklerine yönelmiş bir aynaydı. Sarayında kabul ettiği Versailles elçilerinin, İsfahan'dan öylesine gözleri kamaşmıştı ki, kentin birçok şemasını* ve camilerini mineleyen kobalt mavisinin gizini ülkelerine dönerken yanlarında götürmüşlerdi. Sanatsal, şiirsel ve felsefi anlayış orada eşsiz doruklara ulaşmıştı. Ne var ki Türklere karşıt olan Şii mezhebi gene varlığını sürdürmekteydi.

Kösem, İmparatorluktaki Hıristiyan cemaatleri de koruması altına alacak bir İslamlık istiyordu, haklı veya haksız. Şimdilik, torununun desteğinden yararlanacaktı, ona başarılı bir sefer düşüncesini aşılamış ve parlak bir zafer öngörmüştü. Ordu ondan yanaydı. Askere ödül üzerine ödül yağdırıyordu, en değerlilerine takılmak üzere, altın epoletler, Asal-

* *Bu basımlar ve çizimler İkinci İmparatorluk döneminde değerlendirilecek ve Baron Haussmann tarafından Paris'teki Champs Elysees bulvarının tasarımında kullanılacaktır.*

dar üniformasını ve kırmızı hilali icad etmişti. Yüce kahramanlıkların hayalini kuran ağalara güvenebileceğini biliyordu. Onlar da Kösem'in yıldırım gibi çarpan yüceliğini ve ancak aşırılıklar yaratabilen karakterini beğeniyorlardı. Otoritesini geniş ölçüde yitirdiği haremde, çevresine, eli sopalı elli kadar bostancı ve yağlı kement ile hançer kullanmakta ustalaşmış boşnak cezzar toplamıştı. Divanı sılahlıydı. Oturduğu koltuğun arkalığındaki iki altın topuzda bir Kazan bıçağı kadar keskin üç tane, telkâri kakmalı hançer gizliydi.

O günlerde valide gene eski dikkatli, uyanık haline dönüyordu. Ama bunu göstermesi yanlış olurdu. Bu yüzden, geri kalan ömründe *gombulu* sundan, dua tesbihinden başka güveneceği şeyi kalmamış bir yaşlı kadın görünümü ardında gizleniyordu. Vezirlerin toplantısı sırasında uyuklamış gitmiş izlenimini vermek için, gözlerini kapatıyordu. Sesini çıkarmıyor, ne iyi, ne kötü, düşüncesini söylemiyordu.

O yaşında daha neler yapabileceğini göstermek istediğinden, genç ve deneyimli danışmanları davasına inandırdı. Böylelikle değerli ve kendine özgü bir kişinin elinden tutup sadrazamlığa getirdi: bu, Köprülü Mehmet'ti. Gerçek adı Thibaut Hardouin olan bu adam, Lorraine'li bir Fransızdı. Kürek cezasına çarptırılmış, Türkler tarafından kaçırılmış, sonra da Topkapı Sarayı'nda, içoğlanların avlusunda yetiştirilmişti. Dikkat çekici bir güzelliği ve hoş tavırları olan bu adam, Kösem'in mührü elinde sımsıkı tutmasına olanak sağladı. Gücünü hiç esirgemeden harcadı, son derece etkili bir posta servisi kurdu. İran ordularının mevcudunun, hareketlerinin onun için gizlisi saklısı yoktu. Bu bütünde, bilinmedik tek yön kalmıştı: paşaların tutumu. Dünyanın durmadan değişen tutumunu fazlasıyla iyi bilen bu insanlar, sonunda hangisinin kesinlikle ötekini alt edeceğini bir türlü kestiremediklerinden, iki sultandan birinden yana çıkmaktan çekiniyorlardı. Durumun ciddiliğinin bilincinde olan Kösem, işi ele almaya karar verdi. Uzun zamandan beri tanıdığı kadınlar, ona, politik hayallerini gerçekleştirmekte ve yeniden iktidarı ele geçirmekte yardımcı olacaklardı.

Tam tamına on iki kadın...

23

Koyu renkli pelerinlerin altına gizlenmiş, on iki esrarlı kadın, hünkâr iskelesine yaklaştılar. Kösem'in, tam anlamıyla yüzer bir şehir olan donanması, soluklarını kesti. Kadırgaların yelkenleri dalgalanıyordu ve direklerin tepesinde, mor valide sancağı, rüzgârla dalgalanıyordu. Ziyaretçilerin bindiği amiral gemisinin adı *Göz zevki için yaratılmış Kalyon* du. Çeyrek yüzyıllık olan bu gemi, eskiden haremin hafif kadınlarıyla ordu yeniçerilerinin sefahat alemlerine sahne olmuştu. Gemiyi elden çıkarmak istemeyen Kösem, Topkapı'nın meraklı kulaklarından uzak, burada ziyaretçi kabul etmeyi alışkanlık edinmişti.

Mabeyincilerin yol gösterdiği, imparatorluk paşalarının bu on iki zevcesi, kendilerini, hiç de içaçıcı olmayan loş bir yerde buldular. Kösem'in onları neden çağırttığını merak ediyorlardı. Korkuyla, anlatılanları anımsıyorlardı: sözde Sultan, ayın her değişiminde aklını kaçırırmış da; namaz kılarken yere değmezmiş de, kötü ruhlara bağlılığını göstermek ister gibi, ve Allah'ın huzurunda secdeye varmak istemezmiş de. Saygıda kusur edilecek olursa, çift kanatlı kapılar önünde açılmaz ise veya gelişi, kırk boru çalınarak haber verilmez ise, saygısızlığı yapanların kafasına o ünlü tarçınlı kara kuskusunu ve *öfke baklavalarını* yani bademleri hafif bir zehir tadındaki ballı tatlılarını fırlatırmış da.

On iki hanım kadırgaya girdiğinde, uğursuz bir gong vuruşuyla çağırılan haremağaları, karşılarında beliriverdiler, bir Kuran çıkartıp üzerine and içilmesini istediler.

- Kösem'e sadakat andı içiyor musunuz? Yenilgi durumunda da, ona olan saygınızı koruyacak mısınız? Ona her zaman gerçeği söyleyecek misiniz? Gemide yapılacak toplantıyı gizli tutacak mısınız?

Kadınların parmağında, aynı zamanda mühür işi gören birbirinin eşi birer yüzük vardı, küçük parmağa takılan, lacivert taşlarıyla süslü, kuvartzı Kösem'in o güzel, menekşe renkli gözlerini simgeleyen birer küçük parmak halkası. Bu, validenin Doğuyu göz altında tuttuğunun bir tür simgesiydi. Hanımlar yüzüklerini çıkartıp haremağalarına verdiler ve:

- Valideyi koruyacağız ve onun hizmetinde olacağız. Ölene dek ona boyun eğeceğiz! dediler.

Hep öyle, karşılayıcılarının peşinde, teknenin ta bağrına daldılar ve onur salonuna vardılar. Kendilerini, akıl almaz boyutlarda bir salonda buluverince çok şaşırdılar. Güneş ışınları, nöbetçilerin yüzünü aydınlatıyor ama Kösem'inki karanlıkta kalıyordu.

Valideyi böylesine gözalıcı görünce, çok değil daha birkaç hafta önce aklını kaçırmış olduğundan kim kuşku duyabilirdi ki? Anahtar destesiyle ve tepesine bir lir kuşu tüyü yerleştirilmiş koskocaman türbanıyla bir barbar kraliçesini andırıyordu. Yanında sağır dilsiz haremağaları, en ufak bir göz kırpmasını bile kolluyor, ona saygıda kusur edecek her kim olursa cezalandırmaya hazır, bekliyorlardı.

Rum kadın, konuklara sedirlerde yer gösterdikten sonra, dedi ki:

- Çağırıma yanıt vermekle gösterdiğiniz yürekliliği takdir ediyorum. Bir an bile sadakatinizden kuşku duymamışımdır. Her zaman da takdirime hak kazandığınızı görüyorum.

- Yüce valide hazretleri bize daha fazla teşekkür etmesinler, diye hanımlardan biri, onun sözünü kesti. Henüz borcumuzu ödeyebilmiş değiliz. Yirmi yıl önce bizleri imparatorluk paşalarıyla evlendirdiğinizi unuttunuz mu? Size olan gönül borcumuzu nasıl kanıtlayabiliriz ki?

Kösem, hiç de iyi şeylerin habercisi olmayan bir soğukkanlılıkla, açıkladı:

- Her tür ihtiyatı gözardı edip buraya gelmenizi sizden rica ettimse, bu, durumun ciddi oluşundandır. Hıristiyan alemi birleşiyor ve topraklarımızı istila etmeye hazırlanıyor. Venedik, kıyılarımızı yağmalamak ve Çanakkale boğazını işgal etmek cüretini bile gösterdi. Oysaki, sizleri evlendirdiğim asker paşalar, başıma büyük dertler açıyorlar. Girit'teki savaşı bitirmeye yanaşmıyorlar ve orduları Isfahan'a götürmemi engellemek için pek sudan bahaneler buluyorlar. Dün, Uzun ömür töreninde onları tanrının bana doğaüstü güçler bağışlamış olduğuna inandırdım ve her birine bir felaket haberi verdim: birine, attan düşeceğini, ötekine, kumarda kaybedeceğini, bir üçüncüsüne, karısının onu aldatacağını, ve bunun gibi işte, onikincisine varıncaya değin. Kocalarınız benim söylediklerime güldüler ve kehanetimin boşa çıkacağına, orduları üzerine bahse girdiler. Ama ben, onlara korku salmaya kararlıyım, çünkü bu, işime yarayacaktır. Bunun içindir ki aklıma sizler geldiniz, zira ancak siz, benim kehanetimi doğru çıkartabilir ve alemi, kim bana karşı çıkacak veya bana sataşacak olursa, bir felakete uğrayacağına inandırabilirsiniz.

Bu sözler, hanımlarca hiç de hoş karşılanmadı.

- Bizi efendilerimize karşı bir harekete kalkışacak kadar hain mi sanıyorsunuz? Sizi kızdırmayı bile göze alarak, bizden beklenen hizmetlerin gücümüzün üzerinde olduğunu bildiririz. Kösem, yumruğunu tahtının kol dayayacak yerine indirerek, bağırdı:

- Yeter! Merhum oğlum Murat zamanında kurmuş bulunduğum o casusluk okulunun üyeleri olduğunuzu size hatırlatmam mı gerekiyor? Yaşamınızı bana adamaya ve emirlerime hiçbir zaman karşı gelmemeye and içmiş bulunuyorsunuz. Sizleri, siz, aileleri bir baskın sırasında katledilmiş, Rum ve Çerkez kökenli yetimleri ben kanatlarım altına almadım mı? Sizleri sarayıma kabul ettim, eğitim verdim. Güzelliğinizin beni gölgede bırakacağından ve sevgili eşim Birinci Ahmed'in dikkatini çekebileceğinden kuşkulandığım için de sizleri yolumdan uzaklaştırmayı, bekarlığınıza bir son verip Devlet ileri gelenleriyle evlendirmeyi uygun gördüm. Her biriniz kendi hareminize yerleşince, benim adıma kocalarınızın casusluğunu yaptınız, mektuplarını okudunuz, konuşmalarını dinlediniz, yok etmenizi istediğim kişileri ortadan kaldırdınız. Yıllar boyu İmparatorluğun en ücra eyaletlerinde benim gözlerim ve kulaklarım oldunuz. Bir ayaklanma mı hazırlanıyor, hemen bir rapor düzenler, habercinizi şafakta yola çıkartırdınız, bir an önce İstanbul'a varıp beni uyarabilsin diye. Her zaman işinizi soğukkanlılıkla başardınız, öyle ki, gizli komitemizin varlığını kimse bilmez; benim sadık Karaca Mustafa'mın bile sizlerden hiç haberi yoktur. Zaten bu sayededir ki bizler, biz görünmeyen gölgeler, Osmanlı'nın yazgısını etkileyebilecek durumda olabildik! Ama siz, kocalarınızın sizden yana olduğunu mu sanıyorsunuz? Sizleri hünkâr haremine aldığımda, ailelerinize baskın yaparak öldürenlerin kimler olduğunu da araştırmıştım. Ve bu kıyıcılar, sizin yazgınızı birleştirdiğim paşalardan başkası değil. Bu on iki nikâhı, sizin hizmetinize gerek duyacağım şu dakikayı önceden kestirerek gerçekleştirmişimdir.

Bunları duyunca İmparatorluk hanımları ne diyeceklerini bilemediler. Validenin onlara gerçeği söylediğine inanıyorlardı. Onun daha da beter dalavereler çevirebilecek nitelikte olduğunu biliyorlardı. Onları katillerle evlendirmiş olması bile bunu kanıtlamaya yeterdi. Bir an içlerinden ona sövüp saymak, onları böyle oyuna getirdiği için sitemde bulunmak geldiyse de, bu ahlakdışı tutumu karşısında ne yapacaklarını bilemeden onu seyretmekle yetindiler.

İçlerinden bir tanesi, Kösem'in planlarını suya düşürmeye kararlı, düşüncelerini açıkladı:

- Ailelerimizin kıyıma uğramasının üzerinden öyle uzun süre geçti ki, artık bunu yapanları cezalandırma isteğimiz kalmadı bizim. Zaman geçtikçe efendilerimizle aramızda bağlar oluştu. Hiçbir zaman bu derece saygıdeğer olmamıştık. Kocalarımız bizi severler ve bizden ayrılmaya razı olmayacaklardır.

- Bedbaht kadın! Kocalarınız sizden nefret ediyor! Sizleri boşamasına izin vermesi için Turhan ile görüşmek istememişler miydi? Turhan da hemen kabul etti bu görüşmeyi. Belki de gizli komitemizin varlığından kuşkulanıyordu. Bir gerçek varsa o da, Turhan, kocalarınıza, haremdeki bakireler arasından sizin yerinize geçmek üzere, istediklerini seçmek için izin vermiştir.

Ne var ki bu bakirelerin de tümü benim casusluk okulumda eğitilmişlerdir. Bana hizmet etmeye, sizlerle iyi geçinmeye ve sizin başlattığınız eseri sürdürmeye and içtiler. Sizin için bu, sadece bir nöbet değişimi olacaktır. Bana yardım etmek istemezseniz, bu çıraklara, sizi kollamamalarını emrederim, olur biter!

Hanımlar, sultanın bu acımasız oyununa gelmiş olmaktan şaşkın, sordular:

- Peki, kehanetinizin gerçekleşmesi için bizim ne yapmamız gerekiyor?

- Çok kolay. Halep paşasına attan düşeceğini haber verdim. Zevcesi, nöbetçilerin dikkatini başka yere çekip haraya girsin, kocasının her zaman binndiği atın karnının altından geçen eyer kolanını kessin, yeter. Her birinize, kocasına verilecek cezayı anlatacağım. İnanın bana, karşınızda bir nankör yok. Size ağırlığınızca ipek, atlas ve altın vereceğim.

Hanımları yola getirmiş olduğunu anlayınca Kösem, tasarısını gerçekleştirmek için gerekecek ayrıntılara girdi, onlara her şeyi anlattı sonra da çıkmalarına izin verdi ve eliyle kutsadı.

Toplantının sonucundan pek memnun, yan gelip peçesini, örtülerini attı. Ne var ki, hanımlardan biri, arkadaşları gibi dışarı çıkmamış, salonda kalmıştı. Bulunduğu yeri iyi tanıyan birinin rahatlığıyla, kendini göstermeden yaklaştı ve Kösem'i olanca düşkünlüğü içinde gördü. Sultan şimdi koyu renk örtülerinden kurtulduğunda, yaşlı bir dişi kurttan başka bir şeye benzemiyordu. Böylesine yakından görülmekten dehşete kapılan Kösem, yerinden sıçradı ve saygısızı yaralamak için bastonunu kaldırdı. O zaman Kira Şamon'u, Şam paşasıyla evlendirdiği bir Yahudi kızını tanıdı. Kadın, heyecandan tir tir titriyordu. Büyük bir şaşkınlık için-

de valideye, kocasına karşı hiçbir eyleme kalkışmayacağını ama çok başka, çok önemli bir hizmette bulunacağını söyledi.

- Efendim ve dostum Şam paşası ailemin öldürülmesi eylemine karışmış olsa bile, ben onu bağışlıyorum ve öcümü almayacağım, dedi. Bununla birlikte size, iktidarı yeniden ele geçirmek için umulmadık bir olanak sağlayacak durumdayım. Kaynak sıkıntısı çeken kızınız Turhan, Venedik'e karşı açılan savaşın giderlerini karşılayabilmek için, İmparatorlukta yaşayan Yahudilere ağır vergiler koydu. Bunun üzerine İstanbul Yahudileri ona bir alışveriş önerisinde bulundular: Turhan onları vergiden bağışık tutarsa onlar da adada yaşayan ve Venediklilerle birlikte kaleleri savunan on bin Girit Yahudisiyle bağlantı kuracak ve kale kapılarını Osmanlı askerlerine açmalarını sağlayacaklar. Oysaki Turhan, İran şahıyla dost. Türkler Girit'i ele geçirirlerse, orduları İran üzerine, savaşmak için göndermek zorunda kalacak. Venedik ile savaşı sürdürebilmek için kocamı, İstanbul'un Yahudi temsilcilerini tutuklamakla görevlendirdi. Ben zamanında haber aldım, Yahudileri, gizlenmeleri ve bir daha Turhan ile bağlantı kurmaya kalkışmamaları için uyardım. İşte o zaman Valide Hazretleri aklıma geldi. Venedik'le savaşı kısa kesmeye ve sonra da İran'ı ezmeye istekli olduğunuzu biliyorum. Benimkiler size bu olanağı veriyorlar işte.

Tüm bu ayrıntılar Kösem'in canını sıkmıştı.

- Konudan uzaklaşıyoruz, diye kadının sertçe sözünü kesti. Bu iş beni ne bakımdan ilgilendirir ki? Benim çıkarım ne olacak? Sizin cemaatinize güvenirsem iktidarı yeniden ele geçirmeyi nasıl umabilirim ki? Tüm bunlar bana oldukça tutarsız geliyor!

Kira Şamon Kösem'e karşı çıkma cüretini gösterdi:

- Hayır. Göründüğü kadar değil. Özel yaşamınıza burnumu soktuğum için beni bağışlayın ama sizin Bektaş Ağaya bağlılığınızı da, gizli nikâhınızı da bilmiyor değilim. Gelgelelim, eşiniz ciddi bir tehlikeyle karşı karşıya çünkü Turhan, sefer ordusu komutanlarına, ona bir tuzak kurmalarını önermiş. Bektaş'ın komutasına verilen alayda Mısır ordusunun hain gözüyle bakılan tüm paralı askerleri ve kaçakları bulunuyor, ve ilk adımda kıyıma uğrayacakları bekleniyor. Bu da yetmiyormuş gibi Bektaş Ağa'ya alınamaz diye ün salmış kasabaları kuşatma emri verilmiş. Böylelikle moralini bozmayı ve onun sadece bir korkak değil, aynı zamanda bir beceriksiz olduğunu âleme kanıtlamayı hesaplıyorlar. Eğer Valide Hazretleri benim cemaatime yardımı kabul ederse, böyle bir şey olmayacaktır. Sizin izninizle, Girit Yahudileri Venedik garnizonuna baş-

kaldıracaklar, onların yerine geçip Bektaş'a yenik düşmüş gibi yapacak ve ona kale kapılarını açacaklardır. Bizim düzenimizden haberi olmayacak olan eşiniz de bu hisarları bileğinin hakkıyla kazandığını sanacak. Bu zafer ona yeniden özgüvenini kazandıracak ve çok geçmeden de üstleri onu komutanlığa seçecekler. Sonradan ona, İran'ı fethetmeye çıkması için bir sefer emri vermek kolay olacaktır. Turhan tepki gösterdiğinde iş işten geçmiş olacak. Yalnızca Girit, bir daha Venediklileri adaya sokmamak için canla başla uğraşacak olan Yahudiler tarafından işgal edilmekle kalmayacak, ayrıca Osmanlı İmparatorluğu da İran ile ve müthiş gücüyle zenginleşmiş olacak.

Bu sözleri duyunca valide öyle bir bakış baktı ki, karşısındaki, kendisini iğrenç bir eşya gibi görüyormuş izlenimine kapıldı.

Sultan, onu koyu bir sis perdesi ardından görmeye çalışıyormuşçasına, gözlerini kısarak sordu:

- Neler saçmalıyorsun sen? Girit hiçbir zaman Yahudilerin olmayacaktır!

- Benim yurttaşlarım olmadan Valide Hazretleri de tahtına yeniden kavuşamaz. Tüm dünya Yahudileri özerk bir krallığın, yüzyıllardan beri kurbanı oldukları baskılardan ve kıyımlardan uzak, vaat edilmiş toprağın hayalini kurmaktalar. Onlara Girit'i vaat edin, sizi olanca güçleriyle desteklesinler.

- Peki tüm bunlardan senin kazancın ne olacak?

- Benimkiler tarafından reddedildim; bir Müslümanla evlendiğim için beni bağışlamıyorlar, diye Yahudi kadın itirafta bulundu. Onlara kutsal bir toprak, yaşamlarının karanlığını aydınlatan bir güneş sunacak olursam, Şam paşasına duyduğum aşkı bağışlarlar ve cemaatimin içinde gene bir yer bulabilirim.

Gözleri zevkten yarı kapalı, Kösem, öneriyi incelemeye söz verdi.

Bir hafta içinde yanıtını bildireceğini Kira'ya söyleyip onu göndermek için başağrısını bahane etti.

Birkaç gün sonra on iki hanımı yeniden görüp tasarının uygulamasına geçilmesini istedi onlardan. Bu öylesine titizlikle ayarlanmış on iki oyundu ki, paşalardan hiçbiri kendisine verilen cezadan kurtulamadı. Aynı hafta içinde biri attan düştü, bir başkası iflas etti, bir üçüncüsü kumarda kaybetti, bir dördüncüsü konağını ipotek ettirdi, nihayet on ikincisi olan ordu hazine emini paşa da soyuldu, askerlerin maaşları çalındı. Hatta Kösem bu altına el koyup İstanbul Yahudilerine vermek cüretinde bile bulundu, onlar da Turhan'ın istediği vergiyi ödediler!

Bu umulmadık başarı onu akıl almaz hayallere yöneltti ve olayların akışını değiştirmek gibi çılgın umudu canlandı. İktidarına karşı çıkabilecek tek bir engel kalıyordu: Turhan. Ne var ki kızını kendi alanında yenik düşürmek ona akıl almayacak bir eylem gibi görünmüyordu, hatta tacına eklenmiş yeni bir inci olurdu bu.

24

Günlerden 5 Ağustos 1651'di, otuz sekizini dolduran Turhan Sultanın doğum günü. Seksen kiloluk koskocaman, kakaolu bir pastanın baş köşeye kurulduğu şenlik salonunda hünkar hareminin beşyüz uşağı, Kösem ile Karaca Mustafa arasında patlak veren kavganın tadını doyasıya çıkartabilmek için, servisi uzattıkça uzatıyorlardı. Başkâhya kadının emriyle, ipek örtüler ardına gizlenmiş kadın saz heyeti, Anadolu halk havalarını pes perdeden çalmasına ara verdi.

Turhan, sazın bu susuşuna sesini bile çıkarmardı. Bir italyan koltuğa oturmuş, ulaşılmaz bir imparatoriçe örneği, kurum kurum kuruluyordu. Açık yeşil ipekli kaftanı ona soylu bir hava veriyordu. Kordelaları öylesine inceydi ki, iki yüz tanesi tek bir yüzükten geçebilirdi. Buyurgan bir el işaretiyle sultan, yanında oturan oğlu Mehmet'ten, kavgaya karışmamasını rica etti.

On iki yaşındaki genç padişah, şimdiden, saray halkının ikiyüzlülüğünü sezmekte ustalaşmıştı. Turhan'ı kıskandırmamak için, açık açık Kösem'den yana çıkmadıysa da babaannesine karşı sonsuz bir hayranlık duymasını kimse engelleyemezdi. Kösem, çevresinde otuz nedimesiyle, saygılı bir mesafede duruyordu. İlerleyen yaşı, onu hiç etkilememişe benziyordu. Kadife elbisesi ve soluk pembe örtüleri eskisi gibi çok güzel bir kadını süslemekteydi. Birden coşarak, hilallerle süslü şalını düzeltti, düşman suları yararak ilerleyen muzaffer bir kalyon gibi, sedirden kalktı.

Karaca Mustafa'ya bağırdı:

- Demek böyle, alçak köle, mağrur Kösem'e yukarıdan bakıyorsun. Seni çamurdan çıkartıp Devletin en önemli makamlarından birine ben getirdim. Eşi görülmedik bir nankörlükle, beni terk ediyorsun, Turhan Sultana kul köle olmak için, benimle karşılaştırılmaya bile değmeyen bu kadına, ben ki şu dünyanın hükümdarlarının saygısını kazanmışım! Bu saçma davranışın cezalandırılacaktır. Ben düşerken seni de birlikte sürükleyeceğim!

Turhan'ın doğum günü onuruna Karaca Mustafa, kenarları zerdeva kürküyle süslenmiş beyaz atlastan bir kaftan giymiş, başına da Fayum

keteninden bir sarık sarmıştı. Saray hanımlarının huzurunda sesini yükseltmesini yasaklayan görgü kurallarını çiğneyerek gözlerinde buz gibi bir küçümseme, bağırdı:

- Artık sizin hizmetinizde değilim ben. Yaşlılık yasasının önünde boyun eğmenizin ve tahtı saygıdeğer kızınız Turhan Sultana bırakmanızın zamanı gelmiştir. Bu yüzden, buradan ayrılırsanız size minnetter kalacağım.

Kösem, baş dönmesini geçirmek için burun deliklerine biraz geyik tozu ekiyormuş gibi yaptı. Dudakları kısılmış, bastonuna dayanarak tören salonundan çıktı. Onun gizli bir takım güçlere sahip olduğunu duya duya saraylı hanımlar, sonunda bu söylentiye inanır olmuşlardı. Ne olur ne olmaz, çekilip yol verdiler, sonra da yerlere dek eğildiler. Kösem hızlı adımlarla koridora daldı. Saraylıların alaycı bakışlarından uzaklaşınca, derin bir iç geçirdi. Öfkesi. sihirli bir değnek değmiş gibi, sönüverdi, yerini, yüzünde, vahşi bir sevince bıraktı.

Çevirdiği dolaptan kimse kuşkulanmamıştı. Karaca Mustafa sözde Kösem'den yüz çeviriyordu, Turhan'a daha iyi hizmet verebilmek için. Gene de valide, kaygılıydı. Sırdaşı, rolünü sonuna dek sürdürebilecek miydi acaba? Turhan'ın gerçek niyetlerini ve gelecek için tasarılarını öğrenmeyi başaracak mıydı? Çevirilen dolabın içyüzü ortaya dökülecek miydi?

Kaygısını yenerek, hünkar bahçelerine, dinlenmeye çıktı. Bulunduğu yerden kendini denizden gelen tuzlu esintiye bıraktı ve gözüne, güzelliği Tac Mahal'i bile kıskandıracak Revan köşkü ilişti. Burası hâlâ, Ahmed'in ve iki oğlunun anılarıyla doluydu. Sultan, onların hayallerinin, Çin ördeklerinin çifter çifter kayarcasına yüzdüğü havuzlardaki varlığını seziyordu. Çiçeklerin binbir kokusu, yüreğini çarptıran bir sürü görüntüyü taşıyordu. Kırk yıl öncesinin aziz anıları! O zamanlar, güzelliğiyle ışık saçardı. Hünkâr kocası onu, dünyayı unutacak kadar, arzulardı. Artık, o genç gözdeden ne kalmıştı ki geriye, günbatımının son parıltısına gelmiş ama, hâlâ, bir zafer peşinde koşmakta direnen bir kadından başka? Yakında çevresi de onu terk edecek ve uğruna yaşayacağı kimse kalmayacaktı. Bektaş mı? Nikâh töreninin ertesinde ondan ayrıldığı zaman pişmanlık bile duymuş muydu acaba? Girit'e gidip oradaki ordunun başına geçmesi, ondan uzakta olma isteğini açık seçik gösteriyordu işte. Artık onu sevmemesi olası mıydı? Ama eğer böyle bir olasılık doğru çıkarsa, dünya yıkılır, güneş bir daha dönmemecesine batardı onun için!

Bu acı düşüncelere dalmış, hangi rastlantı sonucu Turhan'ın dairele-

rine yaklaştığını anlayamadı. Arınma geçidinin hizasına geldiğinde dondu kaldı. Biri ilişmişti gözüne. Adam, Karaca Mustafa'ya benziyordu ama haremağasını tören salonunda bıraktığı için Kösem, hayal gördüğünü sandı. Kızlarağası, eğer bu adam o idiyse, çaprazlama bir torba asmıştı boynuna ve espadonların yatakhanesi olan Akrepler sarayına doğru gidiyordu, oraya gizli bir sandık sakladı. Sonra eline bir meşale aldı, perdeleri tutuşturdu ve mangalları birbiri ardına devirmeye koyuldu. Şimdi kundakçı, her yöne koşuyordu. Dudaklarında bir zafer gülümsemesi. Kösem gözlerine inanamaz bir durumda, karşısında yükselen alevleri seyre dalmıştı. Düğümlenmiş gırtlağından bir ses çıkabilseydi eğer, çığlığı basacaktı. Kızlarağası, birinin kendisini gözlediğinin ayırdında bile olmadı. Çıkardığı yangına baktı, sonra sözde imdat istemek için bağırmaya başladı.

Bunu korkunç bir itiş kakıştır izledi! Şurada burada sandal ağacından geçitler, yaman bir felaket görüntüsüyle, çöküyordu. Altı saat sonra, alevler haremin dörtte üçünü kordan bir kefene sarmıştı. Yüzyıllar önce kurulmuş bulunan o masalsı minareler ve saraylar şehrinden geriye pek az şey kalmıştı. Topkapı müfettişleri, yıkımın bilançosunu çıkarmaya nereden başlayacaklarını bilemiyorlardı. Kayınağacından kutularında yanıp kül olmuş soluk renkli atlas toplarının sayısını yalnızca Allah bilirdi. Elli bin Şam kumaşı ve samur kürkle süslü sekiz bin kaftan, kömürleşmiş hayaletler gibi kıvrılıp bükülüyorlardı. Bağdat valisinin eşyasından olan anıtsal fildişi mürekkep hokkaları, sıcağın etkisiyle patlarken mürekkep fışkırtmayı sürdürüyordu.

Sarayın böyle harabeye dönüşü Kösem'de hiç üzüntü yaratmadı. Şaşılacak şey, kendini hafiflemiş, onu ezen yılların yükünden kurtulmuş buluyordu. Bu yangın ona, tutsak kadınların anısına yakılmış dev bir şenlik ateşi gibi görünmüştü. Buna karşılık Turhan, tümüyle alt üst olmuş bir durumda, tören salonundan çıktı. Elleriyle yanaklarını, göğsünü yokluyordu, alevlerin bir yerine değmediğine emin olmak için. Öfkeden boğulur gibi, kucağına alabileceği kadar giysi ve cepken topladı ve geri çekilmesi için seslenen adamları duymadı bile.

Topkapı harabelerinde birbirini tutmayan söylentiler dolanıyordu. Kim çıkarmıştı yangını? Sırasıyla Başhaznedar, Başmabeyinci, bir haremağası suçlanıyordu ama bir kapıcı, bu varsayımların önünü aldı. Misk Damlası'nın Turhan'ın dairesinden değerli bir sandık çaldığını, onu bir yatakhaneye sakladığını ve hırsızlığından hiçbir iz kalmasın diye imparatorluk konutunu ateşe verdiğini söyledi. Araştırmalar sonucu, yattığı ya-

takhanede değerli sandık bulununca, yangının en akla yakın açıklaması olarak, suçluluğu kabul edildi. Derhal çağırılan espadon, yangın yerine geldi.

Turhan onun itirazlarını kısa kesti, onu sarayı yakmış olmakla suçladı ve yakındaki bir köşkte tutuklu kalmasını buyurdu. Harem öyle bir durumdaydı ki, en kısa zamanda yeniden yapılmasına girişti. Bunun için, en yetenekli mimarlara başvurdu. İki yüz bahçe mimarı, üç yüz teras mimarı, sekiz yüz çinici ve seksen mimar Doğu'nun her yanından geldiler ve bir gecede bir saray yapabileceklerini öne sürdüler. Anadolu, altın tuğlalarını ve taş ocaklarının taşlarını verdi; Boğaz kıyısında yaptırılmış olan Selamlık, duvar tahtalarını ve sedir ağacı oyma işlerini. Kaba inşaat haziran ayının ilk onbeş gününde bitti.

Kösem'e on köşk ayrılmıştı. Yeni dairesi, ruhtan yoksun bir tiyatro dekorunu andırıyordu: kişiliksiz ve soğuk.

Bir hafta sonra, çevreyi gezerken, düşüncesini değiştirdi. Avluların üzerine nöbetçi kuleleri gibi asılı balkonlar ve yazlık köşkler gözüne, bambaşka bir açıdan göründü. Hoşuna giden, gözalıcı çınarlı yol, hindistancevizi lifinden odalar, ter dökme hamamları ve som altın musluklar oldu. Ama bu yeni sarayın, Işık Şehir'in yapay güzelliği içini gene de rahatlatamadı. Günler geçtikçe olaylar, onun adına, ulaşılmaz niteliğe bürünüyordu; ona öyle geliyordu ki, Osmanlı imparatorluğu çökmekteydi, kendini devletle öylesine özdeşleştirmişti. Asıl ağırına giden, saray kadınlarının, arkasından, onun hakkında birbirlerine söyledikleri alaycı sözlerdi. Artık kimsenin onun yardımına ihtiyacı yoktu. Turhan bile onun artık resmi işlere karışmamasına dikkat ediyor ve onu aşağıladığını belli edebileceği hiçbir fırsatı kaçırmıyordu. Haremin yeniden yapılması için büyük borçlara girdiğinden Turhan, onun geçim yollarını kapatmış, hünkar dulu olarak aldığı aylığı kesmiş, sultan olarak aldığı aylığıysa dörtte bire indirmişti. Evlatlık kızının sekiz yüz batakhanesine ve eyaletlerdeki malikanelerine el koymasından korkan Kösem, hepsini yok pahasına satıp paralarını kimsenin bulamayacağı bir yere gizlemeyi düşünmeye koyuldu. Oysa ki, onları gizleyebileceği tek yer, eğer varsa, İmparatorluğun dışında olmalıydı. Parayı Venedik'te güvence altına almak geldi aklına, kimsenin aramayacağı bir yerdi orası. Muhasebecileri canla başla çalışmaya koyuldular, Turhan'ı atlatmak onlara iyi gelecekmiş gibi. Parayı Venedik Cumhuriyetinin başkentine gönderebilmek için gerekli bilgiyi topladılar, orada takma adlar kullandılar, antrepolar, saraylar, mülk payları, bankalar satın aldılar ve sonunda bu denizler şehri-

nin ticari yaşamına yerleştiler. Bu işlem, en ufak bir zorluk çıkmaksızın, öylesine büyük bir gizlilik içinde tamamlandı ki, Kösem, Venedik'in zenginliklerinin çeyreğine sahip olmak için kendisine beş yıl süre tanıdı. Başka bir sultan olsaydı bu alışverişle yetinirdi ama Kösem, değil. Ona öyle geliyordu ki bu durum, yeniden iktidara gelmesini sağlayabilir. Parasını Venedik çarkından çekmekle, şehrin bir kesimini her zamanki kaynaklarından yoksun bırakabilir, deniz etkinliğini felce uğratabilir, Cumhuriyet'i iflasa sürükleyebilirdi. Eğer öngördükleri doğru çıkarsa, Venedik doğası, ister istemez barış imzalar ve bu da Girit savaşının uzamasının sonu olurdu. Ama sabırlı olmak ve Venedik'in temelini mayınlamayı sürdürmek gerekiyordu.

Sultan olarak durumunu pekiştirmek, saygınlığını korumak için Kösem, başlangıçta Venedik'teki mallarından akıl almaz miktarlar çekti ve çılgınca eğlendiği bir yaşama atıldı. Devlet parasını, bir sarık bezinin karşılığı da olsa, çalacak olan her memuru işten uzaklaştırdığı zamanları unutarak, en ufak bir vergi vermekten kaçındığı gibi, inanılmaz bir savurganlığa başladı. Dairesinde çılgın gibi eğleniliyor, içkiler oluk oluk akıyor, sofralar durmadan yinelenen yemeklerin ağırlığı altında çöküyordu. Bir zehirin değmesiyle bile titreyen mineli taslarına hünnaplı pars kebapları, ayı tabanı kızartmaları, dilimlenmiş limonlu karaca etleri doldurulyordu. Tüm haremde artık uzayıp giden şölenlerden öte bir şey sözkonusu değildi. Zarlar yakut, ödüller ise, Topkapı'da satılıncaya değin altı çölü geçmiş ipeklilerdi.

Bunca eğlencenin çekimine kapılan saraylı hanımlar Turhan'ın can sıkıcı çevresinden uzaklaşıp bir an önce Kösem'e koştular, salt o zarif, küçük yemek şölenlerine konuk edilebilmek kaygısıyla.

Bu, kaynağı açıklanamayan zenginliklerin sergilenmesi, Turhan'ı dehşete düşürdü. Valideyi, utanmadan Devlet'in parasını çalmakla suçladı ve bu işin içyüzünün ortaya çıkartılacağına and içti.

Anasını küçük düşürmek için ne yapacağını bilemediğinden, bahçelerindeki kovanları dolduran arılara bile vergi koydu. Her şeye karşın, soruşturmaları onu hiçbir yere götüremedi. Haremde hiç utanıp sıkılmadan konuşulduğu gibi, "yaşlı kadının parasının" gizini kimse çözemedi, sultan öylesine önlem almış, öylesine suçortakları edinmişti ki, kimse bu işin içyüzünü aydınlatamadı.

Bununla birlikte, şölenlerin ardından sessizlik geldiği zaman, Kösem'in neşesi de yerini bir boşluk duygusuna bıraktı. Çabuk öfkelenir, bir hiç yüzünden sabrı taşar bir durumda, Karaca Mustafa'dan ve onun

sürekli desteğinden uzak, garip bir biçimde kabuğuna çekildi. Gün doğuşunda Prens adalarını, günbatışında Haliç'i görmesine olanak veren kafesli pencerelerinin ardında haremağasının sarayı niçin ateşe verdiğini kendi kendine soruyor ve onun bu anlamsız eylemi konusunda hiçbir açıklaması olmamasından kuşkulanıyordu.

Bir öğle sonrası, Cenova koltuğunda dinlenirken, kapıda tıkırtılar duydu. Merak içinde, bastonuna dayandı ve kapının üzerindeki küçük pencereyi açmaya bile zaman bulamadan Karaca Mustafa girip kapıyı arkasından kapadı. Kösem haremağasını az kalsın tanıyamıyordu. O eskinin gururlu ve kendine güvenen mabeyincisinden geriye hiçbir şey kalmamıştı. Sıska, o düğüm düğüm bastonu gibiydi ve besbelli, yerine getirilmesi gereken cansıkıcı bir görevi vardı. Valdeyle ikisi, teketek bir çarpışmaya hazırlanırcasına, karşı karşıya dikildiler.

Sultan, sordu:

- Niçin yaktın sarayı? Aklını mı kaçırdın sen? Düşmanlarımız gerçeği öğrenecek olurlarsa, bizi Devlet güvenliğine el uzatmakla suçlar ve sonumuzu hızlandırırlardı!

Haremağası sertçe karşılık verdi:

- Canınızı kurtardığımı anlamıyor musunuz? Ben salt, Misk Damlası'nı suçlamak için çıkardım yangını. Can düşmanım olup çıkan bu espadon, benim Kızlarağası görevimi elimden almıştı. Onun sürgüne gönderilmesi sayesinde gene göze girmiş bulunmaktayım. Ama tek neden bu değil.

Konuşma sırasında, Turhan'ın size karşı bir karar çıkarttıracağını ve aleyhinize suçlayıcı bir dosya hazırlayacağını öğrenmiştim. Espadonların dikkatsizliğinden yararlanarak, sultanın dairesine usulca girdim ve içinde deste deste mektup olan bir sandık bulmakta gecikmedim. Turhan'ın eliyle yazılmış belgeleri okudum. Sizin karıştığınız işler anlatılıyordu. Sultanın üç yüz içoğlanının tümü de konuşmuş. Sizi onlarla içli dışlı olmakla suçluyorlar ve yadsınamaz kanıtlar getiriyorlar. Öte yandan, sarayın kimi eskileri de, sizin, Birinci Ahmed'i ve Mustafa'yı bir ölüm tuzağına düşürmek amacıyla çeşitli oyunlar oynadığınızdan kuşkulanıyorlar. Onlara bakılırsa, eşinizi bitkin düşürüyormuşsunuz, kayınbiraderiniz ve gönül dostunuz Mustafa'nın tahta çıkmasını sağlamak için. Eski Saray'a erkek kölelerin alınmasının da suçu size yükleniyor. Aleyhinize hazırlanan dosya, üç yıllık araştırmaların sonucuydu ve iki bin sayfaya yakın tutuyordu. Yıl sonundan önce mahkeme önüne çıkartılacaktınız. Sizi suçlular sırasında oturuyor ve Yedikule'nin avlusunda başı kesilmiş gö-

rüyordum şimdiden. O zaman yüreğimin sesini dinleyip bu kanıtları yok ettim. Bir meşale alarak haremi ateşe verdim, Turhan'ı, mektupların bulunduğu sandığının kül olup gittiğine inandırmak için.

Haremağasının açıklamaları, Kösem'in yüreğini mutlulukla doldurdu. Karaca Mustafa'nın kundakçılığının, övgüye değer birçok yönünü görür oldu. Bu felaket sayesinde namusu kurtulmuştu ve aşk gecelerinin gizi, kendisiyle birlikte mezara gidecekti.

- Ne yazık ki bizi başka tehlikeler bekliyor, diye kızlarağası sözlerini sürdürdü. Bektaş, iğrenç bir ihanete uğramış. Ölü adalar yeniçeriler tarafından yağmalanmış ve bu adalarda yaşayan Rumlar, kuşatmada siper kazmak için Girit'e gönderilmişler. Bu zavallı Hıristiyanlar her gün pek çok eziyet görüyormuş, hem de Bektaş'ın çaresiz bakışları önünde. Hiç kuşku yok, ağayı, ırkdaşlarını korumaya kalkışsın da üstlerine başkaldırsın diye kışkırtmaya çalışıyorlar. Kızınız sultana gelince, İmparatorluğu yok pahasına elden çıkartmakta. İran ile imzalamak istediği anlaşmayı okudum: Murat'ın, uğruna ömrünün on yedi yılını harcadığı Osmanlı topraklarını o, şaha geri vermek niyetinde.

- Gene de durum, göründüğü kadar umutsuz değil, diye Kösem, onun sözünü kesti. Bektaş'a bir haber ulaştırmayı başardım. Zevcimden, kışkırtmalara karşılık vermemesini ve sabırlı olmasını istedim. Doğrudan bir saldırı sözkonusu olamaz. Karanlıkta eyleme geçmeliyiz. Paşa karıları Konseyi ve Yahudiler sayesinde, Girit, kan dökülmeden bize teslim edilecektir. Bu parlak darbe Bektaş'a saygınlığını yeniden kazanmak ve Osmanlı ordularının seraskerliğine getirilmek olanağını sağlayacaktır. Sana gelince, Karaca Mustafa, başıma bir felaket gelecek olursa, sakın Topkapı'da kalma, sakın Turhan'ın sözde vaadlerine kaptırma kendini, seninkileri Kahire'ye götür. Seni hiçbir zaman hak ettiğin gibi ödüllendiremem ama sana gene de bir sürprizim olacak, sana ve senin haremağalarına. Böylece bir hiç uğruna ölmemiş olmanın mutluluğunu tadacağım.

Kızlarağası bu esrarlı sözlerin ne demek olduğunu anlamadıysa da, en ufak bir soru sormaktan çekindi.

- Bir mucize sizi kurtaracaktır, diye valideye karşılık verdi. Şunu iyi bilin ki, size ne olursa olsun, peşinizden gelmeye kararlıyım. Siz benim iyilik meleğimsiniz. Kırk yıldan beri beni miskin bir yaşamdan kurtarmış ve Osmanlı boyutlarında, görkemli bir evrene çekmiş bulunuyorsunuz. Duygularımı size aktarmak için yeterince anlamlı sözcükler bulmaktan ne yazık ki âciz kalıyorum ama, sizin yapınızdaki bir sultan, bu gibi şey-

leri sezinler. Sizi daha ilk günden sevmiş ve saymışımdır. Tenimin her gözeneği, kanımın her damlası sizindir. Gerçi çetin bir yaşam sürdüm ben, kimi zaman diri diri parçalandım, kimi zaman adsız korkularla sarsıldım, ama sizin yanınızda kalmak, sürekli bir sarhoşluğu yaşamaktır.

Kösem'in boğazına bir hıçkırık düğümlendi.

Pek duygulanmıştı:

- Bedbaht adam, dedi. Ben seni hiç kollamadım. Acaba beni bağışlayacak mısın? Senin varlığın olmasaydı, beş parasız, yoksul biri olarak ortada kalırdım. Haremdeki onca insan içinden kimse beni senin kadar iyi anlayamamıştır.

Haremağası artık hiçbir şey duymuyordu, zafer sarhoşluğunda yitip gitmişti.

- Kırk yıldır hizmetinizde bulunan sekiz yüz haremağası ve kapıkulu, sizi tanrının özel olarak gönderdiğine inanıyorlar. Siz onun habercisisiniz ve bir gün bizi boynumuzdaki zincirden kurtaracaksınız. Uşaklarınız, onlara imzalamış olduğunuz azat kâğıtlarını yırttılar. Sizden asla ayrılmazlar. Sizin için köle pazarında kendilerini satarlar. Bunun için size yardım etmeyi sürdüreceğiz. Ve bizi bu bağlılıktan hiçbir şey çözemez.

Valideye, artık üzülmemesini ve her şeyi Allah'a bırakmasını öğütledikten sonra Karaca Mustafa onu derin üzüntü içinde, selamladı, gerçekte artık yaşamdan bir beklediği kalmamış gibi. Çıkıp gittiği zaman, sanki olanca ışığı da birlikte alıp götürdü.

Yalnız kalınca Kösem, yatak odasında bir aşağı, bir yukarı gezindi. Açık pencerelerden servilerin reçine kokusunu alıyor, Harem kadınlarının şarkılarını duyuyordu. Birkaç adım ötesinde, bir başucu masasının üzerinde, Bektaş'ın, onun elinden çıkmış portresi gözüne ilişti. Eşini görünce anlamsız bir umuda kapıldı. Şimdiden kendini, zincirlerinden kurtulmuş haremağalarının ortasında hayal ediyordu. Doğu tarihinde ilk kez, bir kadın, zulüm görenleri korumak için savaşacak, kendini İslam diniyle özdeşleştirecekti. Seba kraliçesi olacaktı, düğün günü bir nişanlı gibi giyinen Bektaş ise, onun Süleyman'ı. İkisi yan yana, İran'ı ele geçirecek ve İsfahan'a gireceklerdi. Zafer günü, efsanevi bir tahtırevanda görüneceklerdi, akasya ağaçlarının serinliğinde ve kalabalığın çılgın alkışları arasında.

25

Kırım'dan esen yüz gün rüzgârı Haremi kasıp kavuruyor, sedir ağaçlarının karla örtülü dallarını birbirine katıyordu. Espadon Misk Damlası, peşinde Padişah Dördüncü Mehmet Hazretlerinin iki mabeyincisiyle, Kutsal Kapıdan girip Turhan Sultanın dairesine yöneldi. Tunç miğferiyle ve göğsünü sımsıkı saran bakır zırhıyla hiç de rahat olmamasına karşın, acele ediyordu. Hünkar avlularına bakmadı bile. Çevresinde, kestane ağaçlarının yaprakları döne döne savruluyor, sis giderek bastırıyordu. Adımlarını daha da hızlandırdı ve çarçabuk, Turhan ile oğlu Mehmet'in uyudukları yatak odasına girdi. Kunduz bir yelek ve pek erkeksi çuha şalvar giymiş olan içoğlanlar ellerinde hançer, espadona koştular.

İrkilerek geri çekilen Misk Damlası, bağırdı:

- Mekke'nin kızıl kumları adına! Turhan Valide ölüm tehlikesiyle karşı karşıya bulunuyor. Ona, Büyükvalide Kösem Sultan ile ordu komutanı Bektaş Ağa'nın birlikte hazırladıkları bir suikastı haber vermeye geldim. Girit yeniçerileri İstanbul'a çıkmışlar, neredeyse buraya gelirler.

Bu patırtı Turhan'ı uyandırmıştı. İlk tepkisi, genç padişaha sarılmak oldu.

- Mehmet! diye haykırdı, mahvolduk!

Secdeye varıp üç kez başını yere koyan espadon, karşılık verdi:

- Yanılıyorsunuz, şu naçiz kulunuz uykunuzu, salt size karşı yöneltilen bir ayaklanmayı haber vermek için bozmuş bulunuyor. Kuşkusuz sultan hazretleri beni burada görünce şaşırmış olmalılar ama beni sürgüne göndermek yanılgısına düştükleri saray, Bektaş'ın sekiz bin adamını çıkartmış olduğu Haliç limanının yakınında. Bu ağanın bir kötü işe kalkıştığından kuşkulandığım için, gardiyanlarımın dikkatsizliğinden yararlandım, zindanımın duvarına tırmandım At meydanını boydan boya geçerek Yeşim kapısından ve Çiçek açmış kayısı ağaçları girişinden Topkapı'ya gizlice girmeyi başardım. Bektaş Ağa, Girit ordularını ayaklandırmış ve İstanbul'a getirmiş. Şu saatlerde onların önüne düşmüş, Topkapı'ya doğru yürütmekte, burasını kuşatmayı ve şehrin geri kalan yerle-

riyle ilişkisini kesmeyi tasarlıyor. Sancağında, Türk hilaline kaldırılmış bir yumruk, bir de Rumca: *Eleftheria Y thanato* (Ya özgürlük ya ölüm) sözleri var. Ölü adaların beş bin Rumunu çevresine toplamış. İleride onları düzensiz başıbozuklar ordusuna almayı tasarlıyor. Onları ordunun en iyi askerleri ve İmparatorluğun yeni asker soyluları yapacakmış. Öte yandan koruyucu kanatlarınız altına aldığınız kızlarağası Karaca Mustafa da, oyununu daha uzun zaman sürdürmeye gerek görmemiş olacak. Bektaş'ın gizli gelişiyle birlikte hemen dairesinden kaçıp Kösem'in on köşkünden birine sığınmış, oradan, yeniçerilerle haremağaları arasında haberleşmeyi sağlıyor.

Bu haberleri duyunca Turhan, sendeledi ve titreyen eliyle ter basmış alnını kuruladı.

- Anam, ağanın davranışını onaylıyor mu? diye sordu.

Espadon, birden durumu kavrayıverdi:

- Hayır, anlaşılan Bektaş Ağa ona bildirmeye gerek görmemiş. Kuşkusuz bu Rum Kösem Sultanı bir olupbitti karşısında bırakmak istiyor. Bununla birlikte durum bana umutsuz gibi görünmedi. Önceki gün Girit'e yola çıkmak üzere gemilere binmesi gereken, sekiz eyalet paşasının ordusu, gemi bulunamadığı için, bindirilemedi. Başkent yakınlarındaki Muradiye ve Davud Paşa kışlalarında konaklamakta. Mabeyincilerinizi gönderip Bektaş'ın izinsiz geldiğini onlara haber verdim ve en kısa zamanda yardımımıza koşmasını emrettim.

Turhan'ı bir kenara çeken Misk Damlası, sözlerini sürdürdü:

- Altmış bin kişilik bu ordu Kösem'in hazırladığı oyunu suya düşürmemize yardım edecektir. Bunun içindir ki zaman kazanmamız ve büyük validenin haremağalarıyla, saraya girmek için sadece bir işaret bekleyen, Bektaş Ağa'nın yeniçerileri arasında iletişim kurulmasını önlememiz gerekiyor. Sarayın otuz kapısını kapatınız, uşaklarınızı kaldırınız, yandaşlarınıza haber veriniz ve padişahın emri olmadan kim olursa olsun, Harem'e girmesini yasaklayınız. Benim üç yüz espadonum ve baltacım var. Sizi koruyacaklar ve vuruşmaktan kaçmayacaklardır. Biz kelleyi uçuralım, gerisi kendiliğinden düşer. Kösem'i bağışlarsanız, yeniden başlayacaktır. Öldürün onu. Birazdan çıkacak kargaşa içinde kimse sizi bu cinayetten sorumlu tutamaz. Ellerinizi kirletmek istemiyorsanız eğer, oğlunuzu, ninesinin ölüm fermanını imzalamaya zorlayın.

Karşısındakinin konuştuklarını işittiği ama anlamadığı bir şaşkınlık içine düşmüş bulunan Turhan, en sevdiği role sığındı hemen, kurban rolüne. Duygusuz bir sesle, espadona çektiklerini anlattı, İmparatorluğu,

nankör bir çocuğun eğitimini, Devlet işlerini filan, öne sürdü, tek bir sırdaşı, tek bir içten seveni olmadan hem de, ve şimdi de can düşmanı onu öldürmek istiyordu işte. Yoksa hiç mi değeri yoktu kendisinin? Onu kimse olduğu gibi sevemez miydi?

Derken, durumun dehşeti birdenbire karabasan gibi, üzerine çöktü ve bir an önce bu duruma bir son verme dürtüsü onu yaman alevlendirdi. Dönüp hünkar sedirinin kıyıcığına ilişti ve oğlu Mehmet'i sımsıkı kavradı.

Kararlı bir tavırla:

- Aslan yavrum, durum ciddidir! dedi. Din, iman tanımayan yeniçeriler nineni öldürmeyi tasarlıyorlar. Nöbetçilere onu saraydan çıkarmalarını emret. Zaman kısalıyor. Benim, senin canımızın önemi yok ama hiç olmazsa Kösem'in sağ sağlam kurtulmasına izin ver.

Ustaca gizlenmiş bir telaşla, bir rahleye gidip, aldığı, üzerinde padişah tuğrası bulunan kağıda şunları yazmaya koyuldu:

Lanetli 2 Eylül 1651 gecesi, Harem'den Turhan Valideniz, "Erkekleri görmeyen ve erkeklerin görmediği", sizden, Büyük Valide Mahpeyker Sultanı Işık Şehrindeki odalarından çıkarmanızı rica eder. Grenalar sarayına değin onu koruyacak ve bu emir harfi harfine yerine getirilmeyecek olursa, bunu başınızla ödeyeceksiniz.

Huzurunun bedelini ödemeye hazır, aynı mektubu dört kâğıda daha yazıp Mehmet'in bakmadığına emin olduktan sonra, bir beşinci kâğıda da şu satırları karaladı:

Bağışlayan Allah ve Sultan Dördüncü Mehmet adına. Nasıl iki kılıç bir kına girmezse, aynı imparatorlukta da iki valide olamaz. Bu yüzden Mahpeyker Hanım artık gün görmeye layık değildir. Bu mektubu götürenlere ve alacak olanlara, hünkar adaletiyle ve ilahi iradeyle mahkum edilmiş olan büyük valide sultanı ortadan kaldırmalarını emrediyoruz.

Olabildiğince doğal bir tavırla Turhan, bu beşinci kâğıdı ilk dördün arkasına iliştirip, imzalaması için oğluna sundu. Yatağın yanına, taşınabilir bir yazı masası getirmişti ve yeşim taşından bir mürekkep hokkasına bir tüy kalemi batırdı.

Ne zaman kendisinden bir şey yapması istense, Mehmet hemen savunmaya geçerdi. Bunun için kağıtlarda ne yazılı olduğunu öğrenmekle

oyalandı. Ne var ki, elini çabuk tutması gerektiğini öne süren annesi onu telaşa verdi, mektupları imzalamaya ve mühürünü basmaya zorladı: bu mühür, pençeleri arasında güneşi ve ayı tutan ak bir şahindi.

Mektupları imzalatır imzalatmaz Turhan, en büyük isteği yerine getirilmiş biri gibi, derin bir soluk aldı. Memnun güldü ve Misk Damlası'nın yanına giderek heyecansız, donuk bir sesle, dedi ki:

- İşte zavallı sevgili Kösem'in ölüm fermanı. Şimdi sıra sende. Valide-nin canına kıyacak olan, sevindirilecektir. İsteklerini yerine getiririm, ona Hazreti Süleyman'a yaraşır bir harem kurarım. Birazdan adamların buraya dönsünler; Mehmet'e, Kösem'in emrinde olduklarını bildirsinler ve onun, torununu öldürmek niyetinde olduğunu söylesinler. Ben de bu sözde tehlike inandırıcı olsun diye, bir hançer çeker ve onları kaçırmayı başarırım. Oğlum, büyükannesinin onun hakkında kötü niyetleri beslediğine inanmalıdır. Beni iyice anladın mı? Espadon başını salladı, sevincini gizleyemeyerek:

- Merak etmeyin, emirlerinizi yerine getireceğim, dedi. Allahın izniyle, düşmanınızın kellesi birkaç saat içinde ayaklarınızın dibinde olacaktır.

Turhan ürkmüştü, surâtı asıldı:

- Sakın kafasını uçurtayım deme, aman! Boğmak yeter. Onun temiz ve çabuk ölmesini istiyorum. Hadi git şimdi. Ha, unutuyordum... Işık Şehir bana akıl almaz paralara malolmuştu, hiçbir şeyi yıkıp bozmamaya özen gösteresin ha!

Espadon hemen Sultanını selamlayıp Hünkar iç odasının mabeyincilerini ve baltacıları uyandırmak için, nöbetçiler bölümüne doğru seyirtti.

- Bedbahtlar! diye haykırdı. Siz burada uykuyla zaman geçirirken

İstanbul'a gelmiş olan Girit yeniçerileri, sarayı basmaya hazırlanmaktalar! Bu hainler, Kösem ile işbirliği yaparak, genç padişahı öldürmeye ve kumandan Bektaş'ı tahta çıkarmaya and içmişler. Ağalar, Kara Akrepler, ve siz, baltacılar, siperli miğferlerinizi takın, sapanlarınızı ve mızraklarınızı alın, uyuşukluğunuzdan silkinin, yarın ya köle, ya Topkapı'nın efendileri olacağız!

Espadon, kapıdaki malabar nöbetçileri, Rum Sultanın dairesini korumakla görevli bu Afrikalıları nasıl atlatacağını uzun uzun düşündü. Çünkü Kösem o, işleri çıkmaza sokma alışkanlığı ile, bulunduğu yeri değiştirmek ve duvarları çok kalın olduğu için hiç kimsenin zorlayarak giremeyeceği, haremağalarının bulunduğu yere sığınmak için, dairesindeki odaların, sağlığına iyi gelmediği bahanesini öne sürmüştü. Ayrıca surların üzerine diktiği nöbetçiler de birbirleriyle fenerler aracılığıyla haberle-

şiyorlar, ateş yakıyor, tiz sesleriyle sesleniyorlardı. Kıpırdayan herşeye dikkatli, kulaklar en ufak bir sesi algılamak üzere kirişte, baldırlarına taktıkları içi boş sukabağına fildişi bilyeler doldurmuşlardı ki, bunların yürüdükçe birbirine çarpması hem uyuya kalmalarını önlüyor, hem de odasının kafesli penceresinden bu sesi duyan Kösem'in içini rahatlatıyordu.

Misk Damlası kimseyi kuşkulandırmayacak biçimde davrandı; adamlarına, nalçalı topukları yürürken ses çıkarmasın diye pabuçlarına bez sarmalarını söyledi; mazgallara yaklaştı ve verdiği emirler üzerine birkaç grup ana kapılara doğru dağıldı. Böylesine parlak bir biçimde yürütülen operasyon az görülürdü.

Espadonlar ve baltacılar sapanlarını kullandılar, savaşçıları saf dışı bıraktılar, altın mahmuzlarını aldılar, kendi ayaklarına takıp onların kara çuha pelerinine büründüler. Bostancılar o an ikiyüz haremağası sımsıkı bağlanıp ağızları tıkaçlanınca Misk Damlası sonunda yapacağını yapmak üzere, rahatça Kösem'in dairesine sızabildi.

Haremağaları bölümündeki odasında Kösem, kristal aynasının karşısına geçmiş, kendini, bu yaşta böylesine dimdik, böylesine zinde kalabildiği için, kutluyordu. Beyaz inci kakmalı bir altın halka burun deliklerini süslüyor, kulaklarında hilal biçiminde sarkıntılı küpeler parlıyordu. Her şeye vermeyi bildiği o zerafetle hotozunun altına bir çelik takke giydi, Arap hançerini keşmir kuşağına soktu ve kıvrık uçlarında pek etkili bir uyku ilacının gizli olduğu siyah ve gümüş pabuçları ayağına geçirdi.

Korkularını gidermek, oyalanmak için Mısır'dan gelmiş sürmelerini bir yana itti, pencereye gidip karlı geceye baktı. Balkan kurtlarının kürklerine bürünmüş bostancılar mahmuzlarını şakırdatıyorlardı; rüzgarın her an söndürecek gibi olduğu meşaleleri, mazgallar üzerine kırmızımtırak bir ışık düşürüyordu. Hünkar bahçelerinde erik ağaçları salkım saçak, kıvrılıp bükülüyor, ve validenin ipek sancakları neredeyse direğinden kopup gidecekmiş gibi çarparak dalgalanıyordu. Bu içörtücü görünüm Kösem'i ürküttü. O zaman her şey bitti gibi bir önseziye kapıldı. Saksonya saati onikiyi vurduğunda, soğukkanlı görünmek için çaba harcayarak Karaca Mustafa'dan, giriş kapısının arkasında nöbet tutmasını istedi. Ansızın ayak sesleri duydu.

- İşte onlar! diye ellerini çırptı. Kurtulduk!

Telaşından, kapının üsündeki pencereyi az kalsın açıyordu da son dakikada aralamakla yetindi. Koridorlardaki mumların söndürülmüş olduğunu görünce çok şaşırdı!

Sapsarı ve bozguna uğramış, zorlukla duyulur bir sesle, fısıldadı:

- Bektaş Ağanın yeniçerileri geldi mi?

Peşinde espadonları, koridora henüz girmiş olan Misk Damlası, Bostancıbaşının taklidini yaptı:

- Sultan anamız! Evrenin nuru, diye küçük pencereden karşılık verdi, soylu Bektaş sizden, odanızdan çıkmanızı ve sarayın birinci avlusuna, onu karşılamaya gelmenizi rica ediyor.

Kuşkular içindeki Kösem, bir an duraksadı ve sözde bostancıya önceden kararlaştırılmış parolayı sordu, karşısındakinin: "Semaverler kızının izbası karlar altında" demesi gerekiyordu.

Boş bulunan Misk Damlası, sesini değiştirmeyi unuttu.

Küstah bir tavırla, bağırdı:

- Ne parolası?

Sultan, sessizce pencereyi kapadı, geri geri yürürken döşemenin maun tahtaları üzerinde en ufak bir gürültü çıkarmamaya özen gösterdi ve bir el işaretiyle Karaca Mustafa'ya, dairenin ta dibine, geri çekilmesini buyurdu. Harem falcısının kehaneti o an aklına gelivermişti: *Yoksul olarak geldin, öyle de gideceksin* Duygulanan Karaca Mustafa, hanımının ellerini tutup avuçlarından öptü. İşaretle, sultana, bir yüklüğe, giysi dolabı olarak kullanılan çift dipli bir dolaba saklanmasını rica etti. Onu bir kafkas halısına sarıp dolabın en derin yerine bıraktı ve, karşı çıkmalarına aldırış etmeden, sürgülü kapıyı üzerine çekti.

Misk Damlası seslendi:

- Açın! Dördüncü Mehmet hazretleri adına!

Yanıt alamayınca adamlarına kapıyı kırmalarını emretti. Kapıyı baltalarıyla parçalayan espadonlar içeri daldılar. Yüklüğe hiç bakmadan, birbirlerini kışkırtarak, öteki odalara doluştular. Daha kuşkucu olan Misk Damlası onların ardından gitmedi; geri döndü, her yere bakındı, sonra da ağır adımlarla dolaba doğru yürüdü. Savaşçı yumruğuyla, keten gömlekleri, ayı kürküden paltoları ve ipek balyalarını bir yana itti. Ta dipte dürülü duran koskocaman halı, dikkatini çekti. Olduğu yerden kaldırdı, bir şeyin kıpırdadığını sezdi, halıyı açtı. Valide, ayaklarının dibine yığıldığında, adamın soluğu kesilecek gibi oldu.

Kösem ona doğru süründü ve dizlerine yapıştı. Espadon önce bir ürperdi, sonra kendini toparladı. Bir eliyle ona doğru uzanan gırtlağı yakaladı, ötekiyle hain kadının, yakarır gibi görünmesine karşın, çekmeye hazırlandığı hançeri elinden aldı, ve onu, yüzü yere dönük, kıskıvrak tuttu. Onu boğmak için üzerine doğru eğildiğinde, sultanın hotozuna serpilmiş altın tozu bulutu çevresini sardı ve görmesini engelledi. Kösem

bundan yararlanarak doğruldu. El yordamıyla Misk Damlası onu gene yakaladı. Beklenenin tersine, yaşlı sultan hiç korku belirtisi göstermedi. Bacaklarını espadonun gövdesine sarıp, aynı zamanda kesici diş ödevini gören çelik dişiyle* parmağını, koparırcasına, vargücüyle ısırdı. Espadon, acıyla bağırdı, lanetler yağdırdı, ama onu koyvermedi. Bir tekmeyle sultanı yere yıktı, üzerine bindi, atlet baldırı gibi güçlü baldırlarının arasına sıkıştırdı ve boynuna alpaka derisinden bir kement geçiriverdi. Valde hıçkırarak ona umutsuz bir bakış fırlattı.

- Bileğimde vuran zayıf damarının adına, canımı bağışla, diye yalvardı. Sana bu sarayın hazinesinin saklı olduğu yeri gösteririm. Zengin olursun!

Yakarmalarının boşuna olduğunu anlayınca bu kez de can havliyle, pabucunun uyku ilacına bulanmış sivri ucuyla Misk Damlasının baldırın çizdi. İlacın derhal etkisini göstermesiyle espadon kendinden geçip yere yığıldı.

Kösem hemen boğazındaki kemendi çözdü, büyük bir zevkle havayı soludu. Odadan çıkıp koridorların karanlığına daldı, Bostancı haremağalarını ayaklandırmayı düşünemeyecek kadar dehşet içindeydi. Dengesini yitirmemek için, duvarlara dayanıyor parmaklarının izini bırakıyordu. Alnında inci gibi ter damlaları titriyordu ve kaçarken her adımında yanakları biraz daha çöküyordu.

- Hayır! Şimdi olmasın, Allahım! diye yakarırken ürkek bakışlarını çevresinde gezdiriyordu. Mümkün değil. Hayattan yararlandım bile sayılmaz. Şimdi olmasın, Allahım. Beni bırakma. Yazgısının son dönemecine ulaşmıştı ama eski köle, bir yaşama tutkusuyla canlandığını seziyordu. Kaftanını çıkardı, bileziklerini attı, ve ayaklarının dibinde yatan bir kahya kadının peçesini örtündü.

- Yakamı sıyıracağım! diye inançlı, and içti. Bu peçe sayesinde espadonlar beni haremden bir hizmetçi sanırlar. Gidip Mehmet'i bulurum, gerekirse diz çöküp yalvarırım!

Yağmalanmış dairede Misk Damlası, içine düşürüldüğü sersemlikle savaşıyordu. Uyku ilacının etkisi dağılmaktaydı ve havanın soğuğu, yarasından akan kanı pıhtılaştırmıştı bile. Kurbanının cesedini göremeyince dehşete kapıldı. Kalktı, sendeledi, silah olarak kullanabileceği herhangi bir şey arandı ve sonunda, bir bozkır Tatarına yaraşacak bir balta buldu. Ilgın ağaçlı yolda tam bir kargaşa egemendi. Taşınabilir gonglara vuruluyordu. Baltalı mızrakçılar geliyordu, soğuk soluğa.

** Hünkar haremindeki odalıklara, onbeş yaşındayken çelikten iki kesici diş ve iki de som altın azı dişi takılırdı.*

Sertleşmiş yüz çizgileri, sinirliliğini belli eden espadon, homurdandı:

- Hangi cehennemdeydiniz?

- Kösem'i Afrikalı hizmetçilerin yanına sığınmıştır sandık. Bunun için godyaların oraya girdik. Kapıları kırdık, ama sultanı bulamadık.

- Bense buldum! dedi Misk Damlası. Onu bağlamayı ve yaralamayı başarmıştım ama o Hıristiyan kancığı elimden kaçtı. Bakın şu izlere! Şu kan damlaları onun bedeninden çıkmıştır!

Az sonra paçavralar içinde yaşlı bir kadına rastladılar, herhalde baltacıların hırpaladığı bir kâhya olmalıydı bu. Ağır ağır yürüyor ve yüzünü kara bir peçe ardında gizlemeye çabalıyordu.

Misk Damlası ona seslendi:

- Az önce bir şey görmedin mi?

Kadın, açık renk gözlerini kısan belli belirsiz bir gülümsemeyle:

- Yakışıklı efendi, o Kösem cadısını gördüm, dedi. Serçe avlusunun oraya, Zümrüt geçidine doğru koşuyordu, öyle hızlı koşuyordu ki, ceylan olsa ardından yetişemez.

Tam hep birden gösterilen yöne doğru gitmeye hazırlanıyorlardı ki Misk Damlası döndü ve kahya sandığı kadının giysisinde kan izleri gördü.

- Dur bakalım, diye bağırdı.

Tanındığını anlayınca sultan, orada bulunan bir kova kara boyayı kaptığı gibi Misk Damlasının üzerine attı.

Espadon, gözlerini kör eden sıvıyla savaşırken, haykırdı:

- Kösem bu!

Hırsla, gözkapaklarını birbirine yapıştıran boyayı ovaladı ve Kösem'e, canını alacakmışçasına baktı.

Kendisininkine bunca yakın bir öfkeyle karşılaşmaktan dehşete düşen Kösem, rüzgarın kol gezdiği, karlar altındaki Serçe avlusuna sığındı. Yerdeki bir parfüm şişesi gözüne ilişince, aldı, oyma demir bir parmaklığın kenarına vurup kırık parçayı kanlı ellerinin arasında sıkarak saldırgana karşı koymaya hazır, döndü. Kanı çekilmiş dudakları titriyordu ve sinirden oynayan kaşlarının altında gözleri, ürkütücü beyazlıkta iki küreden ibaret kalmış gibiydi.

Espadonlar onu kolayca etkisiz duruma getirdiler, bir yandan vuruyor, bir yandan sövüyorlardı.

- İslam dinini kirlettin sen! Gâvur karısı, cehennemi boylamanın zamanı geldi işte!

O ise, bir kez daha cellatlarının yüreğini yumuşatma umuduyla, yalvarıyordu.

- Bırakın beni gideyim buralardan!

İşi bitirmeye kararlı Misk Damlası, ona bir çelme takıp yere yıktı. Debelenmesini önlemek için, bileklerini arkasından bağladı, boynuna kalın bir kordon geçirdi, bir turnike gibi kullanmak için, baltasının sapını da düğümün arasına soktu.

Yanağı buz gibi zemine bastırılmış olan Kösem, son kez, yakarır gibi gözlerini kaldırdı; bir kestane ağacından bir yaprak, düşerken, yüzüne sürüündü. Sisli bir çocuk rüyası gibi, sanki ona kollarını uzatan babasını gördü ve Atina'daki küçük kilisenin çan seslerinin Mavi caminin müezzinlerinin çağırısına karıştığını duyar gibi oldu. Belleğinden dönmemecesine silinip gittiğini sandığı sözcükler, dudaklarından döküldü: "Hazreti İsa! Ey Golgotha dağında canına kıyılmış kurtarıcı, sana yalvarıyorum, ellerini delen demir çiviler aşkına, kurtar beni bu azaptan!"

Kıkırdaklarını ezen turnikenin baskısıyla, çenelerini kıstı. Dili, morarmış, sarktı, dişleri birbirine vurdu. Son bir sarsıntıyla, insan ruhunun koyverebileceği en dehşet verici çığlığı, koyverdi.

Misk Damlası yavaş yavaş turnikeyi gevşetti, bir an daha, onun sonunda ölmüş olabileceğinden kuşku duydu. Kadının boğazını ayıp denecek bir açgözlülükle süzdü, mıncıkladı ve, eti, eline sımsıkı gelince çok şaşırdı.

Hep öyle elinde baltası, ceplerine doldurabileceği değerli bir şeyler bulma umuduyla sarayda dolanmaya başladı. Odaların birinde, yarı baygın Karaca Mustafa'yı gördü. Kolundan yakaladığı gibi, Turhan'ın dairesine değin sürükledi.

Sultanın odalarından sanki bir kasırga esip geçmişti. Önceden kararlaştırıldığı üzere, Misk Damlası'nın adamları, büyükannesinin, canına kastetmiş olduğuna Mehmet'i inandırmak için Turhan'ın talimatını yerine getirmişlerdi.

Misk Damlası, Turhan'a haber verdi:

- Görev tamamlanmıştır. Şeytanın dünya yüzündeki varlığını kendi ellerimle öldürdüm. Rum valide öldü. Şimdi de ödülümü isterim. Şu haremağasını ve sarayını bana vermenizi istiyorum.

Turhan, öfkelendi:

- Ama ben böyle bir cinayet emri vermemiştim ki!

Dev adam, baltasını ona doğru kaldırdı.

- Sözlerine dikkat et, sultan! diye uyardı onu. Çok değil, daha birkaç saat önce, Kösem ile yandaşlarını öldürme emrini verdin.

Mehmet, inanamıyormuş gibi, kekeledi:

- Ne, Kösem öldü ha! Büyükannem gitti demek! Hayır! Olamaz bu!

Turhan bir şey söylemiyordu. Analığının ölümü onda sonsuz bir sevinç uyandırmıştı. Usta oyuncu yeteneğini ortaya dökerek, sözde duygulanmış gibi yaptı, hatta bir damla gözyaşı dökmeyi bile başardı ve emirlerini yanlış anlamış olduklarını öne sürdü.

- Pekâlâ! dedi sonunda katile. Al şu haremağasını da, sarayını da, senin olsun. Ama bir daha Topkapı'ya sakın adım atayım deme.

Misk Damlası, eğilerek selam verdikten sonra Karaca Mustafa'nın koluna yapıştı ve çıktı.

Mehmet, annesinin korkudan sararacağını sanıyordu. Onun yüzünde insanca bir duygunun en azından gölgesini, yakalayabilmeyi umuyordu. Ama Turhan'ın bakışı hep öyle, soğuktu ve dudakları, acımasız bir sırıtışla geriliyordu.

Mehmet, sonunda dayanamadı, patladı:

- Bu katilin çekip gitmesine göz yumuyorsunuz ha! Tuzağınıza düşmüş olmak ne büyük utanç. Kahrolası sultan! Büyükannemi öldürdünüz. Onu hapsetmekle veya uzaklaştırmakla yetinebilirdiniz, ama hayır, ölmesini istiyordunuz, ona duyduğunuz nefret öylesine büyüktü.

Turhan, sarardı. Gözleri sözde suçsuzmuş gibi bakmaya çalıştı, sanki kendi iradesi değil de yalnızca ve yalnızca olayların gelişi onu, valideyi öldürtmeye yöneltmiş gibi.

Kokulu bir mendili burnuna götürdükten sonra:

- Büyükannen kışkırtıcının tekiydi, dedi. Topkapı'daki gizli güçlerle bir antlaşma yapmıştı. Geceleri yanında gezdirdiği hadım edilmiş kediler bile ona karşı garip bir tutum içindeydiler. Bu kez Topkapı, öcünü aldı. Her kim sarayın kutsallığını kirletir ve çiğnerse ölüm cezasına çarptırılır. Birkaç ay öncesinin yangını beni kurtardı çünkü alevler olmasaydı Kösem, gizli geçitlerden kaçacak ve bana karşı orduları ayaklandıracaktı. Neler yapamazdı ki o! Seni, oniki yaşındaki bir çocuğu, Isfahan'a sürükleyebilirdi ve orada senin başına gelmedik kalmazdı!.. Ne gizliyorsun elinde öyle? O sevgili Kösem'in saçlarından bir perçem ha! Yoksa onu kutsal bir şeymiş gibi saklamak mı istiyordun?

Öfkeyle saçları mermer ocağa saçtı, kirlenmiş olmasınlar diye parmaklarını ovuşturdu ve bir yanık kokusu yayılınca yüzünü buruşturdu.

Bir öfke bunalımının eşiğinde:

- Bir daha büyükannenden söz ettiğini duymayacağım! dedi. Büyükannenin cesedi denize atılacak, çünkü bir Müslüman mezarına gömülmeyi hak etmedi. Camiler, böyle bir günahkârı bağırlarına basacak olurlarsa, dehşetle ürperirler!

Bu sözleri duyan genç padişah, fırladı, bir hançer kaptığı gibi, ürkütücü bir biçimde, karşısına dikildi.

Silahını Turhan'a doğrultarak:

- Büyükannem ilaçlanacak, dedi. Mavi camiye, eşi merhum Birinci Ahmed'in yanına gömülecek! Bunun tersine bir emir verecek olanı ellerimle ikiye bölerim!

Turhan, oğlunun dediğine karşı çıkmamayı yeğledi. Topkapı, ayaklarının dibindeydi artık ama oyun, bu kadarla kazanılmış sayılmazdı. Eyalet paşalarının orduları ona yardım elini uzatmak için başkent üzerine yürümezlerse, Bektaş'ın, Girit'ten getirdiği serserileri, saygıdeğer büyükvalidelerinin ölümünü ona pahalıya ödetirlerdi.

Surlara gönderilmiş olan nöbetçiler eyalet ordularının başkente vardığı ve sarayın yakınlarını savunmaya başlamış oldukları haberini getirdikleri zaman, pek sevindi ama bu, bir yandan da çatışmanın nasıl sonuçlanacağından kaygı duymasını engellemedi. Kim kazanacaktı, paşalar mı, yoksa Bektaş mı, hangisi? Bir sofunun telâşıyla, amber tesbihinin tanelerini çekmeye koyuldu.

- Hazreti Peygamber! Senden yana olanları zafere ulaştır ve Kösem validenin ruhunu lütfen yanına kabul et, diye acele acele dua etti. Naçiz kulunu, onun canını aldığı için bağışla, bu özveri, İmparatorluğun huzuru için gerekliydi, ne yazık ki.

Ateş gözlü küçük bir atın üzerine tünemiş Bektaş Ağa, rüzgâra lanetler yağdırıyordu. Sis, parça parça, İstanbul limanına doğru sürünerek yaklaşıyor ve askerlerini Girit'ten ta Haliç iskelesine getiren kadırgaları görmesini engelliyordu. Yüksek sesle, geç kalanları gayrete getiriyor ve Topkapı'nın biraz ötesindeki At Meydanı'nda alanında toplanmalarını istiyordu. Ağa bir an bile eyalet paşalarının birleşmiş ordularıyla karşılaşacağını ummamıştı. Hatta zaman kazanmak için, gemilerindeki otuz topu karaya çıkarmaya bile gerek görmemişti. Dörtnala sürdüğü atının üzerinde, ordusunun süvarilerini geçip At Meydanı'na yöneldi.

Meşalelerin kızıllığında, çok büyük bir silahlı kalabalığı uzaktan görünce, sandı ki duruma el koymuş olan Kösem, onu bir kahraman olarak karşılamaya hazırlanmakta. Neler olup bittiğini görmek için öncü olarak gönderilmiş bir haberci, şaşkın, döndü.

Bitkin bir sesle:

- Ağa, mahvolduk biz! dedi. Girit'te olduklarını sandığımız eyalet paşaları yola çıkmayı ertelemişler.

Bizim varlığımızı öğrenince, Turnan'a bağlılıklarını bildirmişler ve sa-

vaş tehdidi savuruyorlar. Öte yandan, Topkapı'ya giremiyoruz, kapıları kapatılmış, İzmir piyadelerinden bir alay da nöbetçi olarak dikilmiş. Mazgalların üzerinde gözcüler bize alaybozanlarıyla ve mancınıklarıyla saldırmaya hazır, bekliyorlar. İki ateş arasında kalma tehlikesiyle karşı karşıyayız!

Bektaş, bu sözlere inanmak istemedi; eline bir dürbün alıp suratını buruşturarak baktı ve, şu dünyada rastlamış olduğu en yaman orduyu karşısında buldu. Bakışlarının ulaşabildiği her yerde, ve arabalardan, çadırlardan, askerlerden, okçulardan oluşmuş, sonu gelmeyen bir orman, sanki dalgalanmaktaydı. Halep'in en iyi savaşçılarından oluşan sol kanat, kusursuz bir düzenle dizilmiş, Topkapı'nın girişini savunuyordu. Her yerde sayıca on kat üstün alaylar vardı ve bunların karşısında Bektaş'ın ordusu pek acınacak görünümdeydi. Sekiz eyalet valisi, at üzerinde, yağlanmış bıyıklarını sıvazlıyor ve güldüklerini gizlemeye bile gerek görmüyorlardı. Bektaş ile, Hıristiyan kökeninden dolayı kınadıkları bu serüven düşkünüyle hesaplaşmak düşüncesi, hoşlarına gidiyordu.

Başı dönen Bektaş, böylesine kalabalık orduyu nasıl yenebileceğini kendi kendine sordu. Olanca soğukkanlılığını ele alarak, atını yüzgeri çevirdi, adamlarına savaş düzeni almalarını buyurdu; birinci sıraya Ölü adalardan gelen Rumları dizdi, ikinciye de eski savaşçılarını.

Önce her iki taraf da karşıkinin saldırıya geçmesini bekledi. Sonra, altın üzengilerinin üstünde ayakta, yalın kılıç, Bektaş süvarilerini hiçbir komutanın yapmaya cüret edemeyeceği biçimde, ardından sürükledi. Olanca gücünü toparlayıp atıldı, düşman öncülerini yardı, paşaların konak yerine girip bir sancak kaptı. Tam kesin saldırıya kalkacağı sırada bir alaybozan salvosu kolunu sıyırıp geçti ve attan düşmesine neden oldu.

Ön sıradaki Rumlar, komutanın öldüğünü sandılar. Bunun için, ikinci sıradaki ağalardan destek istediler. Hiçbir yardım alamayınca da ihanete uğradıklarını varsayıp kılıçlarını bu kez, kendi silah arkadaşlarına çevirdiler. Paşalar bu beklenmedik kargaşadan yararlanarak ordularının ağırlığını öne sürdüler. Göz açık kapayıncaya dek kısa bir zamanda, zafer, yan değiştirdi.

Dört bir yandan saldırıya uğrayan Bektaş, kendini kurtarmaya kalkıştıysa da, ayaklar altında acımasızca ezildi. Bir kılıcın keskin yanı üstüne indi, bir ikincisi koluna geldi, sonra bir üçüncüsü baldırına, ve bir tane daha. Son soluğuna değin Kösem'i övgüyle andı.

- Elveda Kösem, İstanbul'un çiçeği ve ateşi. Elveda sonsuz nisan ayı diye, ulurcasına haykırdıktan sonra, ardarda inen kılıç darbelerinin altında, kanlar içinde, yığıldı.

Askerlerin yerini alan cellatlar, kafasını kestiler; ölüyü çırıl çıplak soyarken, bir yandan şakalaşıyorlardı. Başsız gövdeyi, çizmelerinin ucuyla çamurlar içinde yuvarladılar. Kanlı kafayı yakaladılar, gözlerini oydular, yerine kokulu otlar doldurup alnına da "Alçaklık dövmesi" yaptılar yani, x gibi kesişen iki çizgi çizdiler. İte kaka, ganimeti Kurtuba meşininden bir sandığa koydular, üzerine, şöyle yazılı bir yafta yapıştırdılar:

Eyalet paşaları tarafından, Turhan Sultan hazretlerinin Şekercibaşısına gönderilmek üzere Koz helvaları, baklavalar, portakal kabukları. Kuru yerde saklanacak.

Gözlerinde bir zafer parıltısı, espadon Misk Damlası Karaca Mustafa'yı önünde ite kaka götürüyordu ve karla örtülü bir yoldan geçip kızlarağasının yazlık köşküne, Edirnekapı'da bulunan, nefis bahçeler ortasındaki bu süslü püslü konağa, ev sahibi niteliğiyle girdi.

Karaca Mustafa, kimsenin onu içinden çekip çıkartamayacağı bir bitkinlik durumundaydı. Hanımını canı pahasına korumak üzere içtiği andı tutamadığı için kendini suçlamaktan bir an bile vazgeçmiyordu. Yanıbaşına çökmüş bulunan espadon, en kaba şakaları yapıyor ve darıyla mayalanmış kısrak sütünden yapılma, *boza* denilen içkiyle sarhoş oluyordu.

Haremağasına diyordu ki:

- Senin sultan tam bir vahşi kısrakmış meğer! O iğrenç yaratık kemiğime dek ısırdı beni, bir parmağımdan etti. Ne yazık ki hançerim, göğsünün kanını tadamadı, buna üzülüyorum. Onun gibi kadınlar yaşamayı hak etmemiştir.

Böyle böğürmeyi sürdürerek, birkaç şişe hurma şarabı şişesini devirdikten sonra, alkolün etkisiyle sızdı kaldı. Birden Karaca Mustafa'nın karşısında gölgeler belirdi. Kızlarağası yerinden sıçradı, Sibirya sincabından kürklerinin içine büzüldü, ve maviye çalan karanlıkta gözleri, çevresindeki meşalecileriyle Genç Sultan Mehmet'i seçti. Çocuk, bir işaretle ona, sessizce peşinden gelmesini buyurdu. Sonra da adamlarına, işlerini bitirmelerini emretti.

Bu el ulakları, pelerinlerini uçurarak, katilin çevresinde halka oldular, ve ellerindeki kezzap şişelerini üstüne boşalttılar. Bu ani saldırı Misk Damlasında bir tür uyuşturucu etkisi yarattı; içine düştüğü sersemlikten

kurtulup korkunç sesler çıkarmaya başlaması biraz zaman aldı. Kollarını uzatmış, el yordamıyla saldırganlarını arıyordu. Dudaklarının kıyısında beyaz köpükler belirdi, suratı yara bere içinde kaldı, gözleri de asitin değmesiyle, çizik çizik kızardı. Geceyi sona erdiren karanlıkları uğursuz ulumalar doldurdu.

Mehmet, katile bir kez olsun bakmadı bile. İtiraz istemeyen bir otoriteyle Karaca Mustafa'ya, onunla eski Saraya gelmesini ve Kösem'in ilaçlanmasında hazır bulunmasını buyurdu ve kendisiyle birlikte bir süvari ordusunun korumasındaki arabaya binmesini istedi.

Arabanın buz tutmuş camından Karaca Mustafa, karlı servi ağaçlarını ve sisler içindeki minareleri seçebiliyordu.

Edirnekapı mahallesi halkı, eyalet paşalarının zaferi karşısında eğilmekteydi. Devriyeler, borazanların tiz seslerine ve davul gümbürtülerine ayak uydurarak, koşar adım geçiyorlardı.

Kederli gözyaşları vadisi göründüğü zaman, haremağasının yüreği acıyla burkuldu. Konutun bildik bahçe yollarını hemen tanıdı. Belleğin büyüsüyle, her şeyini bildiği görünmez Sarayı anımsadı: Kösem'in ak kuğulara ekmek kırıntısı serptiği yapay gölü, Karayiplerden getirilmiş kuşların değip geçtiği çimleri, ve yakışıklı erkek kölelerin tutsak kadınları unutulmaz öpücüklere boğduğu Zevkü sefa köşkünü.

Oraya vardıklarında, çekingen adımlarla, ölünün odasına girdi. Eski ve yeri doldurulamaz dostunu, ak mermerden bir masanın üzerine uzatılmış görünce, yüreği duracak gibi oldu. Zavallı kadın, ak bir kefene sarılmış, cansız yatıyordu. Yüzü, şaşırmış bir çocuğun yüzünü andırıyor ve şu dünyada hiçbir zaman kavuşamadığı huzura, ölümde kavuşmuşa benziyordu. Kopartılmış sağ gözkapağı ve şişmiş yanağı, espadonlara karşı nasıl canla başla kendini savunduğunun kanıtıydı. İple sıkıştırılmış boynunda açık bir dudak biçiminde bir iz, yayılıyordu.

Onları daha da karanlık gösteren bir çarşafa bürünmüş Afrikalı hizmetçiler, hanımın saçlarını okşuyorlar, soğuk elini yoğuruyor ve acılarını açık açık dile getiriyorlardı.

- Ey ablaların en sevileni, diye yakınıyorlardı, neden gittin sanki? Bundan sonra bizi kim savunacak?

Herkesin yüreğini burkan bu üzüntünün ortasında, ölü yıkayıcılar cesedin çevresinde telaş içinde koşuşturuyorlardı. Bir yandan ilahiler okuyarak, bedeni tatlı badem yağıyla ve damar sıkıştırıcı hamamelisle ovdular, ve kulak deliklerine ilaca batırılmış pamuk soktular. Yavaş yavaş, ayağına yeni pabuçlar giydirdiler, Kösem öteki dünyada yürüyecekmiş

gibi. Onu son hapishanesine, karaağaç tahtasından bir tabuta yerleştirmeden önce uzun süre duraksadılar, ama sultanın ruhu, öbür dünyanın gizinin çekimine karşı koyamamış, uçmuş gitmişti bile.

Sonsöz

Kösem'in ölüsünün ilaçlanmasında hazır bulunduğu gece, Karaca Mustafa, godyalara, yani Afrikalı hizmetçilere, kendi canlarına kıymayı yasakladı.

Gözündeki yaşı usulca elinin tersiyle silerken, onlara dedi ki:

- Yaşam devam ediyor. Anamız gitti, ama sizi yaşıyor görmeyi ne kadar da isterdi! Padişah Sultan Mehmet bizi azat edeceğine ve Kahire bahçeleri adasına gitmemize izin vereceğine and içti.

Padişah, sözünde durdu. Yola çıkış günü, güneş yükseliyor ve çiğ, bir elmas yağmurunu andırıyordu.

Bir deve kervanının başında İstanbul'dan ayrılacağı sırada Karaca Mustafa, uzun yol boyunca hayvanlar, ölen kadının yasını tutarak yaş döksünler diye, bineklerin gözüne karabiber serpti, sonra son bir kez başkentin yedi tepesine bakıp deveye bindi. Yol boyunca karanlık düşünceler ona rahat vermedi. Kahire'de nelerle karşılaşacaktı? Mısır valisinin eline düşmeyecek, ya da Turhan tarafından oraya gönderilmiş bir cellat tarafından boğulmayacak mıydı?

İşte bu ruh hali içinde, kuzulama mevsiminde Acıların Unutulduğu Saraya vardı. İki hafta boyunca bir yerleşme telaşıdır gitti. Derken bir gün, şaşılacak bir şey oldu, Kösem'in eliyle yazılmış, 3 Nisan 1651 tarihini taşıyan bir mektup Kahire Başkadısı tarafından Karaca Mustafa'ya teslim edildi. Şifreli olarak kaleme alınmış mektup haremağasına, gizlice Bahçeler adasındaki camiye gitmesini emrediyordu.

Haremağası, belirtilen yerin onu ne bakımdan ilgilendireceğini bilmiyordu ama mektubun içeriği onu, enikonu korkutmuştu. Meraktan içi içini yiyerek, perdeleri örtülmüş bir arabaya binip arabacıdan onu, Bahçeler adasındaki camiye götürmesini istedi.

Girdiği cami, Nil kıyısında ve hurma ağaçlarıyla çevriliydi. Bir mekanizmayı harekete geçiren bir kol sayesinde tapınağın bodrumuna indi ve üzerlerinde koskocaman kilitler asılı sandıkların yığılı olduğu bir mahzene vardı. Az ötede bir aydınlık, dikkatini çekti. Anlaşılmaz bir önsezinin etkisinde, oraya yaklaşınca gözlerinin önüne serilen tepeleme altın

külçeleri karşısında dondu kaldı. Tuğralı bir çekmecede bir mektup buldu. Kösem kuşkusuz bunu, bir yakını eliyle buraya koydurmuştu! 3 Haziran 1650 tarihini taşıyan mektupta şöyle yazıyordu: "Ancak ölümümden sonra açılacaktır."

Yiğit hizmetkarım ve sırdaşım, Karaca Mustafa'ya. Bu mektubu okuduğun sırada ben belki de bu dünyada olmayacağım artık. Aylardan beri gözaltında olduğumu seziyorum. Evlatlık kızım, dul maaşımı kestiği gibi, beni, konumuma yakışmayan bir yaşam sürmeye zorluyor. Ona karşı çıkabilmek için, muhasebecilerime, Venedik'teki mallarımı satmaları ve satıştan gelen parayı altın külçelerine çevirmeleri için emir verdim. Önemli bir bölümünü geçimim için ayırmış olduğum bu para, Turhan Sultanın gözünden kaçırılmak için Mısır'a nakledildi. Başıma bir felaket gelecek olursa, para senin hakkındır ve haremağaların için bir yardım vakfı kurmana olanak sağlayacaktır.

Haremağası, her zaman yaptığı gibi, hiç zaman yitirmedi, çarçabuk harekete geçti. Hemen o akşam, yanında sağır ve dilsiz taşıyıcılarla, küçük camiye gidip 15 000 külçe altını Kösem'in bağlı olduğu mevlevi tarikatı dervişlerinin tekkesine taşıttı. Parasını en iyi orada gizleyebilecekti.

Sonradan haremağaları bu parayı savaş ganimetiyle ve yağmaladıkları mallarla arttırdılar. Bu mirası XVII. yy.'a değin kuşaktan kuşağa aktardılar, ancak o tarihte sultan Üçüncü Selim, paranın gizlendiği yeri bulabildi. Bir yüzyılı aşkın bir süre haremağaları bu parayı kullandılar. Baskılardan kurtuldular, aralarında dayanışma kurdular ve hep bir arada, Bahçeler adasındaki, "Valide Sultanın Tahtırevanı" diye adlandırılan sarayda oturdular. Çocukları evlatlık aldılar, kendilerine bir harem kurdular, Arap hekimler tarafından tedavi edildiler ve Mekke'ye hacca gittiler.

Hanımının her ölüm yıldönümünde Karaca Mustafa, kıyımdan kurtulanları ortak bir salonda topluyordu. Kösem'i temsil eden bir madalyonun çevresine mumlar yakıp ruhuna dua ediyordu. Masallara konu olacak derecede zengin, Sudanlı kadınların ve merhumenin anısına az bulunur türden menekşeler yetiştirdiği seralarının arasında rahat bir ömür sürdü.

3 Aralık 1691'de, yüz üç yaşında öldüğü zaman ölü ilaçlayıcılar, yüzünü Mekke'ye döndürmekten çekindiler ve ruhu hortlayıp diriler dün-

yasına geri gelmesin diye ayaklarını bağladılar. Bununla birlikte, Kahire gravürcüleri, meşelerin gölgesindeki mezarına ipekli bir perde çizdiler, çünkü onun masalsı ve kanlı söylencesi, Eski Saray'ın bir salonuna gerilmiş olan basit bir perdeyle başlamamış mıydı?

Ekler

Gözde

"Padişahın gözünü üzerine çeken" anlamına. Kahya kadınlar ona bir duvak, siyah ipekliden büyük bir örtü takarlar ve "soluk-boğan" diye adlandırılan pek sıkı bir kaftan giydirirlerdi. Bu, ergenlik çağına henüz adımını atmış genç bakire, bir su ibriği uzatır, padişah da parmaklarını suya batırırdı. Hünkâr yüzüne bakınca, kız sözde heyecanlanmış gibi yaparak ibriği elinden düşürürdü. Gözde eğer hükümdar tarafından yeniden çağrılma şansına kavuşursa, *ikbal,* yani mutlu kız, ve eğer çocuk doğurursa *kadın* olurdu. Yüz görümlüğü diye adlandırılan bir veda armağanıyla yol verilebilir ve padişah ona, "Bundan böyle sırtın, benim için bacımın sırtı olsun" der ve bu sözlerle gözde, ona yabancı olmuş sayılırdı. Bu durumda rütbesi iner, ana kraliçenin odalığı olur, valide de ona zengin bir çeyiz vererek mabeyincilerden veya ordu ağalarından biriyle evlendirmeyi görev bilirdi.

R. Tadewski, *Kronika Tureckiego Dworu* (Türkiye Sarayı Tarihçesi, 1710. sy.78-80).

Gerdanlık ve bekâret korsesi hikâyesi

- Bkz. *Razavet* (Adiller Bahçesi) Tarihçesi, Kara Çelebi Abdülaziz Efendi, 2 cilt, s. 24-25, İstanbul 1675.

- *Gözyaşı Vadisininin Tarihçesi* Merfik Edouane, s.12-14, Beyrut, 1906.

- *Ali Han'ın mektupları ve Osmanlı İmparatorluğu Valide Sultanlarının Yaptıklarının, Ettiklerinin, Mücadelelerinin ve Sözlerinin Saray Kayıtları* Mirza Şaha adanmış, Isfahan 1653, s. 34-38.

Padişahı kaftan ve gerdanlık sınamasından geçmeye zorlama töresi Türkmen kökenlidir. Eskiden, kendinden aşağı durumdaki paşalarla evlenen hanedan prenseslerine uygulanırdı. Saray görgü kuralları prensesin, kocasını pek de gizlemediği bir küçümsemeyle huzuruna kabul etmesini öngörürdü. Gerdek odasının kapısında bir alçak iskemleye oturan prenses kocasını dilsiz bir hayranlıkla önünde diz çökmek zorunda bırakırdı. Zavallı paşa, karısı ona: Su getir, deyinceye kadar bu durumda kalırdı. O zaman sevinçten uçarak koca, koşup bir ibrik su getirir ve karısından, lütfedip peçesini açmasını isterdi.

Kösem. Kökeni, kaçırılması ve padişah haremine girişi

Tarihçi Ahmet Refik'e göre (Kadınlar Saltanatı, İstanbul 1924), Kösem Sultan Sırptır. P. Rycaut (Osmanlı İmparatorluğu Tarihi, La Haye, 1709) Onun Çerkez olduğunu iddia eder. M. d'Ussieux (Tarihi öyküler ve anektodlar, Paris, 1773) onun için Rum der. Piotro Pajaczkowski (Historia Trzech sultanek Türeckich Rosyjskiego Pochodzena, Türkiye'nin üç Rus sultanının tarihçesi, Roxelane, Miliclia, Tarchane, Krakov, 1675, sy.234-236), onun Bosna paşası tarafından verildiğini, sonra 12 veya 13 yaşında, 1602-1603 yıllarında, Üçüncü Mehmet ve Venedikli Safiye Sultan zamanında saraya alındığını öne sürer.

R. Tadewski (Kronika Tureckiego Dworu, Türkiye Sarayı Tarihçesi, 1710, s. 35-40) padişah ile karşılaşma tarihini Haziran 1607 olarak verir.

"Adı ilk kez "Laleler ve Bahçevanlar ayaklanması" denilen ayaklanma sırasında ortaya çıkıyor. O tarihte onbeş yaşında olan ve afacan sayılan bu kız, bir hücreye kapatılmış, saçları dibinden kesilmişti ki bu da Topkapı kahya kadınlarının kayıtsız şartsız emrine girdiğinin belirtisiydi. Karalar arasında sayılmıştı, sarılar ve maviler ise tembel tembel oturur ve kahya kadınlar için casusluk yaparlardı."

Bkz. Grasset de Saint-Sauveur, *Saray veya Padişah Entrikaları Tarihi,* Paris 1795, 3 cilt. Adı bilinmiyor, *Süleyman Şah'tan Sultan Murad IV'ün ölümüne değin Osmanlı İmparatorluğu Tarihi,* İstanbul 1656, sy.34-36.

Yükselişi

Ali Han (Osmanlı İmparatorluğu Valide Sultanlarının Yaptıklarının, Ettiklerinin, Mücadelelerinin ve Sözlerinin Saray Kayıtları, s. 24) işitilmedik bir hızla yükseltildiğini belirtiyor:

" Sultan Ahmed I onu hemen haseki yaparak beş yıllık sınama süresinden kurtarmış oldu. Mahpeyker beyaz türbanına tavuskuşu tüylerinden sorguç takma ve kuyruklu etekler, samur kürkler giyme hakkına sahip oldu. Tahtı, direkli ve perdeli bir yataktı. Haremdeki kabuller sırasında, Padişah Hazretlerinin yanıbaşında otururdu, kara örtülere bürünmüş, üç hançeriyle ve dizlerinin üzerinde altın bir kılıçla, avuçları tavana dönük. Bu kılıç ağırdı, on kilo gelirdi ve hanedanın ilk savaşçı kadını olan, bir padişahın Sırp odalığına (Despina) aitti, bu kadın, Timurlenk ile savaşırken yayını daha iyi yerleştirebilmek için sağ memesini kestirmişti."

Sarayda Mahpeyker'in emrinde kırk uşak, bir saz takımı ve bir İtalyan sirki bulunmaktaydı. Giysi dolabı şaşılacak derecede zengindi. Büyülü parmaklara sahip terzileri İznik dantelinden on elbiseyi sadece iki günde yapıp bitirebiliyorlardı. Ahçılar onun ekmeğini beyaz eldivenlerle yoğururlar ve nedimeleri sofrasında her zaman kaftan giymiş olarak hizmet ederlerdi.

Yemek listeleri küçük, resimli kartlara yazılırdı ve yemek tarifleri o derece beğenilirdi ki, bir paşanın zevcesi, mendilini bir salçaya batırmıştı, kendi ahçısı, bu mutfak başeserinin içinde neler olduğunu anlayabilsin diye.

Gözdenin yaşamını pek sıkı kurallar yönetirdi. Rahatsızlandığı zaman, ay halini beline kara bir kuşak sararak belli eder, böylelikle padişahın ona fazla yaklaşmasını önlemiş olurdu. Her mahrem veya hoşa gitmeyecek sözü, süslü ibarelerin ardına gizlerdi. Bedenin belirli yerlerinden söz etmek için "Sedef Kapı" ve kadınların ay hali için de "Ay Çiçeklerinin Özü" derdi. Amblemi, rüzgarla savaşan soluk bir yasemindi ama çok zaman Sultan Birinci Ahmed'in sancağını taşırdı: düşmanlarının kanından dolayı, kırmızı, ve atlarının kaldırdığı tozdan dolayı, beyaz. Oda hizmetçileri onu her zaman yalnızca yeni yetme kızların kirpiklerinden yapılmış fırçalarla tararlar ve onunla konuşurken, Haremin kutsallığını kirletmemek için tekerlekli bir zemin üzerinde diz çökerlerdi. Gözdenin üzerinde Murat'ı doğurduğu koltuk başlı başına, sarayın tümüyle kendine özgü bir eşyasıydı. Kol dayayacak yerleri siyahlı beyazlı deniz kabuklarıyla süslenmişti ve içinden, kokulu bir rüzgar üflüyordu. Çocuklarının yattığı beşiğe gelince, o da Cengiz Hanın oğullarının birinden alınmış bir bebek yatağıydı ve tırnak ucuyla değer değmez, üzerindeki iki topaz bülbül, şakırdı. Valide konumuna gelince Kösem, "Sultanlar sultanının tacı"na sahip oldu. Bu, Venedik'te Rialto'nun en tanınmış kuyumcularından Battista Rizzoleti'nin elinden çıkma, yeşim ve mercandan bir taçtı. Osmanlı sultanları bu tacı, Ural zümrütleriyle, Semerkand'dan gelme otuz grena ile ve Timurlenk'in odalıklarından birinden alınma, yüzaltı kıratlık, eşsiz, Asya'nın Mavi Güzeli elmasıyla süslemişlerdi.

Padişah tam on yedi yıl süreyle Kösem'i, zamana karşı koyan ilgisiyle onurlandırdı. Kişisel kasası için ona beş yüz ölçek Lahor incisi ayırdı. Yemeklerinin bol ve leziz olması

için bizzat ilgilendi. Taslara nar taneleri serpiştirilirdi. Yemekler, damgalı porselen kaselerde, armut ağacından yapılmış en ince işlemeli kaşıklarla sunulurdu. Padişah, sevgilisi için, Hazar Denizinden somon balığı, Erivan ırmaklarından sazan, Edirne'den şeker kamışı ve Magnezi yağıyla hazırlanmış havyar getirtirdi. Saraydan en ufak bir çıkışında, Harem'den güzel sevgilisinin ineceği yere değin halılar serilmesini emrederdi. Gözdenin tahtını lame ipekli, altın dokuma ve gümüş işlemeli gözkamaştırıcı kumaşlar örterdi. Her şalın bir öncekinden daha değerli olması gerekiyordu.

Padişaha, gözdesinin nasıl olduğunu sormak, sövmekle bir sayılırdı. Gerçekten sultanını her zaman unvanlarıyla anardı. Örneğin: "Ailemiz ve evimiz, iyiler." derdi. Kuşkusuz Harem'de kaldığı için kendisi de kendine şaşıyor olmalıydı. Sonunda Rum kadının varlığından gerçek bir zevk almaya başlamıştı çünkü o sadece sevecen eşi değil, aynı zamanda eşsiz bir dost, en ufak bir yokluğuna dayanamadığı sırdaşıydı.

Küçücük Venedik füzelerinin yardımıyla hükümdar çift, köşkten köşke birbirlerine aşk pusulaları gönderirlerdi. İşte bin örnekten bir tanesi:

AHMED.- İşte geldin, güller içinde en parlak olan gül.

KÖSEM.- Bu gül kopartılalı yıllar geçti. Hangi gül beş yılda solmaz ki?

AHMED.- Ey şuh kadın, padişahın gülleri solar mı hiç? Sen benim yaşlılık dönemimin gençliği, kış mevsimimin ilkbaharı olacaksın; aynalar da, çeşmelerdeki yansımaların da sana hep gülümseyecekler.

(Gözdelerin Mektupları, Topkayı Sarayı Arşivi, 22 Nisan 1614.)

Kendini en kötü bulduğu zamanlarda Ahmed, Kösem'e en güzel giysilerini giyip danslarıyla onu büyülemesi ricasında bulunurdu ve bu, onu yatıştırmaya yeterdi. Kösem'in duyduğu aşk da onunkinden geri almıyordu. Zevcinin ölümcül hastalığını öğrendiği zaman, yanaklarını yırtabilmek için küçük parmağının tırnağını uzatmıştı. Sonradan, "Ahmed, nurunu üzerine yağdırsın da onu aydınlatsın" diye, merhum eşinin mezarının yanına gömülmeyi vasiyet etmişti.

Kösem'in Camisi

İki mimar, Mehmet Ağa ve Ebu Kasım, Muhteşem Süleyman'ın camisinden esinlendiler. Bodrum katındaki delikli tahtalardan boydan boya hava akımı geçiyor ve ısı, kışın sıcak ve yazın serin olacak biçimde ayarlanmış oluyordu. Camiye gelen Müslümanların, binanın neresinde olursa olsun, su bulabilmeleri için, ayrı ayrı yönlere sarnıçlar yerleştirilmişti. Ödağacı çubukları burada Kuran'ın bir ayetini temsil ediyordu ve yanıp bitinceye dek camide kalmak zorunluydu. Pencereleri koruyan eğik güneşlikler, padişahların ataları olan gururlu Çerkez savaşçılarının göçebe çadırlarına benziyordu. Bu yapı sayesinde cami depremlere karşı koyabildi çünkü kubbeler ve damlar Moğol yurtlarının direklerinin tıpatıp benzeri olan ince sütunlar üzerine oturtulmuştu. Cami, parasızlık yüzünden tamamlanamadı. Bu yüzden *Sulimye*. Karanlıklar diye adlandırıldı.

Topkapı

Topkapı başlangıçta bir delta biçimindeydi çünkü Sultan İkinci Mehmet bir gün İstanbul göklerinde bu biçimde uçan bir yaban ördeği sürüsü örmüştü. Sonradan hünkar ailesi bir yas veya bir gözdenin sürgüne gönderilmesi gibi acı bir olay yaşadıkça, konut yavaş yavaş görünüm değiştirdi. Hanım sultanların odaları yıkılıyor, yerine başkaları yapılıyordu ki bu da sarayın karmakarışık yapısının bir açıklamasıdır. Teraslar tatar bozkırlarının sonsuz büyüklüğünü andırırdı ve fenerler, gezegenleriyle ve yıldızlarıyla süslenmiş bir gök izlenimini daha iyi verebilmek için sarmal biçimde yerleştirilmişti. Kapılar altı parmak kalınlığındaydı, yumurta akıyla yapılmış bir sıva, duvarları kaplıyor, kışın soğuğuna karşı koyuyordu.

Bizans'ın düşmesi sırasında içeriye öyle çok ceset yığıldı ki, otlar, savaçıların kanına doymuş gibi morumtırak bir renk aldı. Kurşun kubbeleri ve yuvarlak damları taşıyan sekiz yüz sütunun her birinin içinde, imparator Konstantin Kommagenes'in diri diri gömülmüş savaşçılarından birinin cesedi bulunuyordu, böylelikle bu ölümle ve çimentoyla kaskatı kesilmiş cesetler, yapının iskeletini sağlamlaştırmış oluyor ve toprak kaymaları sırasında duvarların çökmesini engelliyordu. Yalnızca her yıl Mekke'ye doğru uçtukları için kutsal sayılan leyleklerin gizlice içeri girmeye hakkı vardı çünkü saray çok sıkı koruma altındaydı. Gözlem yerlerinde iki merdiven bulunuyor, birinden okçular, ötekinden kaplan maskesi takmış arkebüzcüler çıkıyordu. Her gece kapıcılar giriş kapılarını kapatır, asma kilitlerin üzerine kara ve sıcak balmumundan mühürlerini basarlardı. Kapıların üzerindeki gözetleme pencereleri her biri ötekinden değişik bir kod numarası taşıyan şifreli saplarla açılırdı. Çok zaman saray yöneticileri Harem'in kapılarını açmaz ve dışarıyla posta güvercinleri aracılığıyla haberleşirlerdi. Her gözcü kulesinin önünde bir terazi vardı. Kırk kiloyu geçen her sandık kuşkulu sayılır ve açılırdı. Bir de, keskin gözleri yüzünden seçilmiş olan gözcüler aralarında bayraklarla haberleşirlerdi ve dudaklarını belli belirsiz kıpırdatmakla konuşabilmelerine olanak sağlayan bir teknik geliştirmişlerdi. Bkz. Grasset de Saint-Sauveur, *Le Serail* Paris, 1795,

Yoksullar

Muradoğlu'na göre (age., sy.56-58) Kösem'in şehrin yoksul mahallelerini dolaşması bir hesaba dayanıyordu: kayınbiraderinin sataşmalarından kaçmak. Bu ziyaretleri sırasında Baba Cafer cezaevine, Yedikule'ye ve Tophane zındanına gidiyordu, orada dindaşlarıyla ilgileniyor, onlara papaz ve tesbih getirilmesine, hücrelerinde dini görevlerini yerine getirmelerine izin veriyordu. Başlangıçta, halkın konuştuğu dilden tek sözcük bile anlamıyordu, çünkü kahya kadınların ona on yılda öğrettikleri saray dili, gözdelerle halktan insanlar arasında bir engel oluşturacak biçimde türetilmişti, ama Kösem'in İsanbul halkının anlayışını benimsemesi ve sonradan en sadık desteği olacak bu halka yaklaşabilmesi için birkaç ay yeterli oldu.

"Saraydaki kabulleri sırasında yoksullara, tanelerinin arasına yetiştirme inciler sakladığı bir pilav sunardı ve onlara her yıl *zekât* yani İmparatorluğun her yanına dağılmış mallarının yaklaşık onda birini dağıtırdı. Galatalı bir hamal olan Ömer, yıllık sadakayı vermeyi unuttu diye Çırağan Sarayı kadısına bir dava açma cüretini göstermişti.

Bu adam, kaba saba diliyle ona:

- Haşmetlu Sultan hazretleri, dedi, niçin artık bizi düşünmez oldunuz? Siz bize aitsiniz ve bizden kaçıp kurtulmanız söz konusu değildir.

Kendisine halktan bir kadınmış gibi davranılmasını isteyen Sultan, şer'i mahkemenin huzuruna çıktı.

Davacıya dedi ki:

- Ben her şeyden sonra gelirim. Ama yanlışımı düzelteceğim. Yarından tezi yok, size alacağınızın iki katını veriyorum. Bağışlayın! Bağışlayın!

Çırağan kadısının huzurundan ayrılırken halk onu çılgınca alkışlıyordu."

Muradoğlu *(Tac üt Tevarih),* Tarihlerin Tacı, İstanbul, 1680, s. 34.

Eski Saray'da

Ali Han, age., s. 110-113:

"Beş yıl süreyle İstanbul'un yoksulları, Kösem Sultanın ve iki çocuğunun geçimini üstlendiler. Hepsi de onu hapsedilmiş, gece gündüz ağlıyor sanıyorlardı. Salıverildiğinde genç dul, ona iyilik eden sekiz yüz seksen kişinin adını teker teker kaydetti. Kırk dul kadına sekiz erkekten oluşan bir harem sağladı, onu doyurmak için gerekenleri kervansa-

raylardan çalan dört yüz elli baldırı çıplağı altına boğdu; onların hac giderlerini, çocuklarının sünnetini, kızlarının çeyizini üstlendi ve Valide sultan gelirinin 5/10'unu, yirmi yıl süreyle onlara ayırdı."

Muradoğlu sy.70:

"Rum Sultan entrikalarının en ünlülerini bu hapishanede hazırladı. Orada ahlaksız bir yaşam sürdü ve Eski Saray'ın gizli bir bölümüne Topkapı'da bilinmeyen her türlü inceliği getirdi."

"Burası utanmaz bir yer olmuştu, diye yazıyor Kara Çelebi, 180-186. sayfalarda. En berbat kucaklaşmalar burada oluyordu. Sultan Dördüncü Mehmet'in saltanatı döneminde lağımcılar orada bu iğrenç yaratıkların çiftleşmelerinden doğup katledilen çocukların kemiklerini buldular. Bundan da valde Sultan Mahpeyker'in Gözyaşı vadisine erkekliği giderilmemiş erkekleri soktuğu sonucuna varıldı..."

Gözyaşı Vadisi

Eski Saray, Dert Kuyusu veya Halkalı(Unutulma Şatosu) Teodosyus forumunun kuzeyinde, İstanbul'un batan güneşin ışığı doruğunu kızıla boyadığı için, "kırmızı yanak" diye adlandırılan yedinci tepesinde kurulmuştu. 1458'de yapılan, Sultan İkinci Mehmet'in oturup sonra terk ettiği bu yapı, XIX'uncu yüzyılda yıktırıldı. Bugün eski Beyazıd olan Hürriyet Meydanında, Muhteşem Süleyman'ın camisinin bahçeleriyle kuşatılmış bir üniversite yükselmektedir. Kale, bostancılardan beş yüz haremağası tarafından korunurdu, mahzenleri ve öylesine salyangoz kabuğu gibi dolambaçlı galerileri vardı ki, kaçmaya kalkışacak olanlar hep başladıkları noktaya dönerlerdi. Bu garip konutun gizi çok iyi korundu, çünkü kalenin otuz mimarının gözleri oyulmuş ve dili kopartılmıştı.

Karaca Mustafa'nın desteğinden güç alan Kösem, kendini burada güvenlikte sanıyordu ve fazlasıyla büyük hoşgörüsü yüzünden az kalsın canından olacaktı. Kyra Ester adında bir Yahudi satıcı kadın, sultan, hapishanenin gizli bölümünde özgür dolaşırken onun portresini yapmaya kalkıştı. Bu, Kösem'i gül ağaçlarının ve su çağlayanlarının arasında gösteren pastel bir minyatürdü. Rum kadının siluetini gergefine de çizmeyi başaran Yahudi tacir, bu portreleri, alışveriş yaptığı ağalara ve valilere de satmayı başarmıştı. Aylar geçtikçe, ticareti büyüttü. Çizimleri tüm Hıristiyan ülkelerine yayıldı, hatta sultanın portrelerinden biri, Louvre sarayına girmek ve XIII. Louis'nin başucu kitabının arasına süzülmek gibi pek büyük bir onura bile erişti.

İzmir paşası Yahudi kadından, Kösem'i lahuri şala bürünmüş gösteren bir çizim taslağı satın almıştı. Bu resmi padişah Osman'ın dikkatine değer bularak mabeyincisinin aracılığıyla ona sundu. Rum kadının, rakibesinin oğlunun olayı örtbas edeceğini umması olanaksızdı. Gel gör ki, öyle oldu. Kösem eskiden Sultan Osman'ı kurtarmıştı ya, padişah da bu gönül borcunu unutmamıştı. Annesinden gizli, Eski Saraya gelir ve Kösem Sultana eşi görülmedik bir yakınlık gösterirdi. Yahudi kadınların saraya girmesine kefil olduğu için, Valide Sultan tarafından azarlanmaktan çekiniyordu. Padişah, Rum kadını bir açıklamada bulunma sıkıntısından kurtardı, ne gizli bahçelerin nerede olduğunu, ne de güzellikten yana Topkapı'dakilerle boy ölçüşebilecek nitelikteki köşklerin önünde niçin gezindiğini öğrenmeye kalkıştı. Sonradan, sultanın, oldukça güzel bulduğu portresini yakmak zorunda kalmıştı. Karaca Mustafa çok sıkıntılı günler geçirdi. Yahudi satıcı kadınlar tarafından ihanete uğratılmış olma düşüncesini bir türlü sindiremiyordu içine. Kadınlara, bir daha onları görmek istemediğini belirtti. Korkunç bir gerginlik içinde, Kösem Sultan ile çocuklarının kaçmalarını bile istemişti. Ona göre, Eski Saraydan ayrılmanın ve İmparatorluğun dışında bir yere sığınmanın zamanı gelmişti.

Muradoğlu, age., s.23.

TdH

Müftülerin dolandırılması

Sadeddin ailesi, İslam dinine göre büyük günah işleyerek, mal mülk sahibi olan, tam anlamıyla bir müftü hanedanı kurmuş bulunmaktaydı. Dört yüz yirmi değirmen, yüz elli bakkal dükkanı, bir kervansaray, bin yüz elli köle ve birkaç milyon altınlık bir kapitale sahipti. Her yıl, Hıristiyanlara karşı seferlere para sağlamak ve İslam dinini dünyaya yaymak için bir savaş hazinesi oluştururdu. Halktan kişilere karışmamak için Sadeddin'in Eyüb mezarlığında özel bir mezarı vardı. Oğlu molla Muhammed, Arapça, Türkçe ve Farsça konuşurdu. Borda'yı veya Busseyri'nin Hz. Peygamber onuruna yazmış olduğu bir şiiri çevirmişti. Babasının yapıtını, *Tarihlerin Tacı Adındaki, İmparatorluk Tarihini (Tac üt Tevarih)* tamamladı. Kösem'i düşman ilan eden, kardeşi Esad oldu. Önce padişah Mustafa'yla anlaşmazlığa düştü çünkü hükümdarın çılgınca harcamasını ve ekinleri mahveden, atla avlanma düşkünlüğünü kınıyordu. Sonra Kösem'in sırdaşı olan, ve koruması altına aldığı, günümüzde Türk Moliere'i sayılan şair Nef'i'yle savaşıma girdi.

"Müftü Esad Efendi atalarının varını yoğunu, Mahpeyker sultanın karıştığı, karanlık bir ipotek ve miras oyununda yitirdi" diye yazıyor Muradoğlu, s. 135-141.

Karaçelebizade, 214-224 s.larda şöyle diyor: "Valide sultan boş bir saray kiraladı, paşanın dul eşi kılığına girerek oniki kurbanını orada kabul etti ve onları iğrenç bir tuzağa düşürdü. Hiç mi hiç acımadı. Mollalardan bir tanesi, borcunu ödemek için sarığına varıncaya dek satmak zorunda kaldı. Sonradan, Murat'ın annesi, İstanbul halkını gizlice izlemek için yaşlı kadın veya halk kadını kılığına bürünmeyi alışkanlık edinmişti."

Bu anlatılanlar Tadewski'de de var (age. s. 217-223).

Harem'e erkek gözdelerin yasadışı yollardan sokulması ve Kösem'in sefahat alemleri

Ali Han şiirsel bir anlatım veriyor: "Her gece validenin yüreği vali değiştiren bir eyaletti." s. 162.

Razavet Tarihine göre, sultan, oğlunun Harem'de gizlice görüştüğü erkek gözdelerini, konuşmalarını önlemek için, öldürtüyordu.

Merfik Edouane'ın *Gözyaşı Vadisinin Tarihçesi'*nde sy.130-131 de, ve Piotr Pajaczkowski'nin *Üç Rus Sultanın Tarihçesi* nde, sy.195-196, aynı anlatı var.

R.Tadewski, age. s. 222 de, Turhan tarafından tutulmuş olan ve Kösem'in iki yüzü aşkın güzel delikanlıyı tanımış olmakla suçlandığı bir dosyanın varlığına değiniyor.

Dış politika

Cezayir öteden beri Fransa ve Türkiye arasında anlaşmazlık konusu olagelmiştir. Catherine de Medicis bir aralık, padişahın, oğlu Henri de Valois'nin Cezayir'e kral olmasında sakınca görmeyeceğini sanmıştı. Eugene Plantet *(Cezayir dayılarının Fransa sarayıyla mektuplaşmaları, Paris, 1889)* bu konuyu bize çok güzel açıklıyor:

"O dönemde Cezayir halkı, Türk paşasının baskısından kurtulmayı tasarlıyordu. Bir İspanyol saldırısından çekindikleri için, ve yeniçerilerin sürekli sataşmalarına katlanacak güçleri kalmadığından, son derece cüretli bir karar aldılar. Marsilya'daki resmi makamlara, Fransa'nın himayesini kabul etmeye hazır olduklarını bildirdiler. Ana kraliçe, bu güzel olanağı, bunca ucuza gelen bir tacı oğluna verme olanağını kaçıramazdı. Tasarı, padişahın geri çevirmesi nedeniyle suya düştü."

Kösem, Cezayir milis gücünü küçümsüyordu. Berberiler onun, orduları için gereksinme duyduğu Fransa ile iyi ilişkilerini sürdürmesine engel oluyorlardı. Louis XIII ile gizlice haberleştiği öne sürülür. Fransa kralı, zemin yoklayarak, valideden, sonra da Sultan Murad'dan, Rumları Beytüllahm'dan ve Kudüs'ten uzak tutmalarını, onları Katolik dinini benimsemeye zorlamalarını ve Fransa'nın Yakındoğu'da üstünlüğünü tanımalarını

istemişti. Kösem, Cezayir'in filosunun Savona'da batırılmasına göz yummakla Louis XIII.'e güven vereceğini sandı. Ama Louis XIII bu kez de Cezayir'i işgal etmekte duraksadı. Sonradan, Berberilerle sultan arasındaki ilişkiler iyice çığrından çıktı.

L. Pechot *(1830'dan önce Kuzey Afrika'nın Tarihi)* 1645'de Berberilerin, hâlâ Savona yenilgisinin olumsuz izlenimi altında bulunduklarını belirtiyor; üstelik Birinci İbrahim'in gözünde durmayarak Cezayir donanmasının yeniden kurulması için vaad ettiği yardımı göndermemesine de gocunmuşlardı; Cezayir, İmparatorluğun yardım isteğini geri çevirdi ve kararını Babıâli'ye bildirdi. Bu asileri bastırmaya gücünün yetmeyeceğini anlayan İbrahim, öcünü dolambaçlı yoldan almaya kalkıştı. Berberilerin komutanına donanmasının amirallik görevini önerdi. Bu atamanın gerçekten istenmiş mi olduğu yoksa korsanı, daha kolay kurtulmak için İstanbul'a getirtmenin dolambaçlı bir yolu olarak mı düşünüldüğü, merak konusu olabilir."

Sonradan da Cezayir, birkaç kez ihanete uğradı. 1830'da dayı, İkinci Mahmud'dan yardım isteyecektir ama boşuna. Oysaki, analığı Aimee du Buc de Rivery tarafından, Fransa sevgisiyle yetiştirilmiş olan bu İkinci Mahmud, Arap reislerinden birinin, Konstantin beyi Ahmed'in başkaldırısına destek vermeyi reddetmişti. Türk tarihçisi Lütfi Efendi, "Sultan II Mahmud beye, tüm kabileleri Fransız ordularına karşı birleştirmek için talep etmiş olduğu paşa unvanını vermek istememişti. Hatta onu mektup yazarak yüreklendirmekten bile çekinmişti"!

Rumlar ve ölü adalar olayı ırkdaşlarına saygınlığı yeniden kazandırmak Kösem'in tek isteği değildi. Rum kürek mahkumlarını köylü askerlere dönüştürmekle, önceden hiç düşünmemiş olduğu bir örgütlenmeyi de gerçekleştirmiş oluyordu. Tarıma açılmak koşuluyla, ölü adalar hem İmparatorluğa yeni bir ticaret yolu açabilir, hem de Türkiye'yi bundan böyle İran'a da, Venediklilere de muhtaç olmaktan kurtarabilirdi. Bu adalar bir bakıma Türklerin tahıl ambarı olacaktı. Kösem Sultan buraya uğrak limanları yaparak, ticaret tezgahlan açarak ve bir askeri koloni sistemi kurarak, Venedik Cumhuriyetiyle boy ölçüşebilecek bir deniz imparatorluğu kurmayı düşleyebilirdi.

Karaca Mustafa

Bir adı da Geyik Zıplaması'ydı. Sırasıyla kapıcı, kokucu, Eski Saraya müdür, Padişah Birinci Mustafa'nın ve Dördüncü Murat'ın kızlarağası oldu, Kösem'den sonra uzun süre yaşadı ve Kahire'de öldü. Erkekliği alındıktan sonra kemikleri sertleşmemiş ve olağandışı biçimde uzamıştı. Bunu gören Topkapı imamı, onun göğsünü, ciğerlerine olabildiğince hava girsin ve sesi eşsiz bir nitelik kazansın diye, bir kadın göğsü gibi genişletmeye karar verdi. Soluğunu çalıştırmak için imam onu bir venedik salıncağına bağlıyor ve bir havuzun veya bir sarnıcın suyuna, sayılamayacak kadar çok kez, batırıp çıkartıyordu. Hadım Mustafa, az kalsın boğulayazdı ama sonradan bedeninin değişime uğradığını ve sesine bir kristal tınısı geldiğini görünce şaşırdı."

Ali Hanın mektupları ve Saray Defterleri, Isfahan, 1636, sy.56-57.

Espadonlar

Bunlar erkekliği tam alınmayıp, eksik alınmış Afrikalılardı. Sen Petersburg ve Paris Akademilerine üye, Tropikal Sağlık Tıp Derneğine üye Dr. Zambaco, sadece erbezlerinin alındığını belirtiyor:

"Bu durumda erkeklik organı olduğu gibi kalır: cinsel girişimler karşılıklı doyuma ulaşır ama kısır kalır. İşte bu kısırlık yüzündendir ki Romalı soylu kadınlar, giriştikleri aşk oyunları için espadonları ararlardı. Bu da onların yüksek soylu sınıfta niçin bu denli rağbet gördüklerini açıklar. Espadonlarda boşalma, prostatın ve yardımcı bezlerin ürünü-

dür. Erkekliğin alınması bireyde davranış değişimine yol açar. Köpek, hadım edildikten sonra, ilgisizleşir tembelleşir, aşırı şişmanlar; yavaş yavaş avcılık ve bekçilik yeteneklerini yitirir. Kedi, artık fare avlamaz olur. Horoza gelince, onun da ibiği pörsür. Bir de, garip şey, kuluçka yatma yeteneği edinir. Civcivlerine gösterdiği analık duygusu, anaç tavuğun ilgisini bile geride bırakır. Onları gıdaklayarak çağırır ve gece, civcivlerini kanatlarının altına alır."

Tam birer kusursuzluk örneği olan Topkapı espadonlarının boyu bir metre seksen santimden aşağı değildi ve çoğu Afrika'nın Selu kabilesindendi. İçlerinden yedi yüz tanesi padişah haremine alınmıştı ve orada özel bir statüden yararlanıyorlardı: nöbet ve vergi bağışıklığı, selamlık ile harem arasında gidip gelme özgürlüğü, kadınların yanına her saat girebilme izni, sadece sarayın içinde geçerli olan bir kırmızı bakır parayla alışveriş olanağı. Bu yüzden, kendilerine ait köşkleri vardı ve orada haremağalarına ve bakirelere batıdan gelme ilginç şeyler, gölge oyunları, kafeslerde bengali kuşları veya içinde yarış için eğitilmiş cırcır böceği olan su kabakları satarlardı. Zaman zaman, kadınlaşmış hadımlar üzerinde mutlak söz sahibi olurlardı; kendileri zenci güzel delikanlıları, sözde ileride içoğlanı olarak eğitmek üzere yetiştirir ve onlara öylesine tutulurlardı ki bu yüzden aralarında kanlı hesaplaşmalar olurdu. Her gece yanaklarında hiç kıl kalmaması ve durumlarının açığa çıkmaması için, sinekkaydı tıraş olurlardı. Beden yapılarından onur duyarlardı ve nazardan öylesine korkarlardı ki, nazar değmesin diye aşk simgelerine bir tılsım asarlardı.

Bektaş

Merfik Edouane'a göre, age., Kösem'in gizli kocasıymış ve onunla 1651 Sonbaharında Eski Sarayın salonlarından birinde evlenmiş. Turhan'ın saltanatını anlatan tarihçiler, onun geçmişini kötüleyecek ve hiçbir zaman yapmadığı şeyleri ona yükleyeceklerdir. Hammer ile Lamartine onun askeri geçmişine pek az değinir sadece yeniçeri ağası ve Rum kökenli olduğunu söylerler. *Doğu Kronikleri*'nde, Suriyeli tarihçi Abraham Ecchelensis (Bibliotheca Orientalis, c.I, sy.234) onun çölde yürüyüşünü, Venedik'e tanıtılışını ve Rum ırkdaşlarını kurtarmak için giriştiği manevraları anlatır. Valide ile buluşmaları ve aşk ilişkileri, Merfik Erdouane'ın yapıtından esinlenmiştir. Ağanın İstanbul'da sevda buluşmalarının yer aldığı bir evi varmış. İşte orada, "örme bir kubbenin üzerine oturtulmuş bir havuzun altında, düka altınları ve mücevherle dolu kazanlar bulunmuş"(Hammer, s. 288). Onun aracılığıyla Kösem gerçekte orduya egemendi çünkü Bektaş, geleceğin sadrazamı ve yüksek komutanı Kara Murad'ın hem dostu, hem akrabası oluyordu. (Turhan, Kara Murad'ı öldürtecektir. İki kadın arasındaki nefret, bu cinayetle başlamıştır.) Bektaş, halk tarafından tanınmakta ve sevilmekte gecikmedi, özellikle de Kahire çöllerindeki kahramanca yürüyüşünden sonra. Turhan "o zaman Kösem'in, Dördüncü Mehmet'i tahttan indirmek veya öldürmek için onunla gizlice işbirliği yaptığı söylentisini yaymıştır"(Lamartine).

Ağanın kellesinin, sonunda, haremde, validelerin düşmanlarına işkence ettirdiği veya öldürttüğü o uğursuz yere, düştüğü anlatılır. Turhan bu kanlı ganimeti her gün görmeye gelirmiş. Kelle rüzgar estikçe düşecek gibi olduğundan, onun, üzerinde durduğu ayağa ince bir Anadolu balı katmanıyla yapıştırılmasını buyurmuş ve bir hekimden ona merhemler ve gençlik iksirleri sürmesini istemiş. Rus sultan, sonunda bu ölü suratına alışmış. Bahçelerde gezinirken zaman zaman ölü yanağına parmaklarını değdirdiği ve bir kahkaha atarak şöyle dediği olurmuş:"Ağa, bugün dünden iyi görünüyorsun. Allah isterse gelecek kışa değin bana arkadaşlık edeceksin."

Kukla olayı

"Mahpeyker Valide oğlunun kollarını ve ağzını, makaralarla ve yaylı iplerle kıpırdatıyordu, saraylıların eskiden büyük Moğol hanı Ekber'e yapmış oldukları gibi". Murad Oğlu, s. 151.

"Sultan, haremdeki hadımlara Murat'ın ölümünü gizli tutmaları için rüşvet verdi. Cesede altın işlemeli bir yeşil kaftan giydirip başına da Muhteşem Süleyman'ın üç taçlı, yüz kadar kıratlık Dünyanın Başlangıcı elmasıyla süslenmiş miğferini yerleştirdiler." (Tadewski, sy.240, 241).

Turhan

Petit de la Croix Anılarında onu bize, "sıska, solukbenizli, biraz çiçek bozuğu, gözleri soluk mavi, saçları parlak sarı bir Moskof kızı" olarak tanımlar. Chassepoil onun iki aylık hamile olduğunu ve Kösem'in, oğlunu onun bakire olduğuna inandırmak için saptığı hileyi anlatır. (Vanel'de de aynı anlatı).

"Kösem ,Turhan'ı öz kızıymış gibi seviyor ve Eski Saraya çekilmek zorunda kalacak diye korkuyordu. Koruması altındaki kızın hamileliği henüz belli olmuyordu ve ondan başka, kimsenin haberi yoktu. Belki de Turhan'ın çocuğunu İbrahim'in diye yutturabilirdi?" (Chassepoil, sy.36). Pajaczkowski de bu anlatılanı doğrulamaktadır *(Osmanlı'nın Üç Rus Sultanının Tarihçesi sy.61-62)* Merfik Edouane, iki şehzadeyi de çok yakından tanımış olan bu sultanın" garip yazgısından dem vurur.

Murat'ın kapatması iken, İbrahim'in Zevk ü Sefa Kahyası olmuş, hem afyon kaçakçılığına, hem de güzel delikanlıların ticaretine karışmıştır. Erkekler Sitesi de denilen Selamlık'ta, erkeklerin gece eğlencelerinde bizzat hazır bulunduğu oluyordu. Espadonları orada, orman perisi olarak boy gösteriyor, mor ılgın ağacı kümelerinin arasından fırlayarak Trabzon'dan gelme eğlence kadınlarını Boğaz kıyılarında kovalıyorlardı. Çekimser kalanlara uyuşturucu ilaçlar veriliyor, kararsızlara aşk iksirleri içiriliyordu. Sitenin yer döşemesinin altındaki bir tür mekanizma, zemini kaydırıyor ve denizin dalgaları ortaya çıkıyor, öldürülenler çuvallara konup oradan denize bırakılıyordu.

Kösem'in sonu

"Samur kürkleri, sarkıntılı küpeleri, bilezikleri, hançerleri katillerine ganimet oldu. Çıplak cesedini Kuşhane'nin önüne, suçluların cesetlerinin gösterildiği yere attılar. Katillerden birinin başparmağı, o ağız tarafından öylesine şiddetle ısırılmıştı ki, dişlerini ancak boğazına hançerle vurarak açabildi. Onu ölü sanan katiller, cinayet haberini Babüssaade'ye iletmek üzere uzaklaşıyorlardı ki, dönüp bakınca sultanın çıplak ve kanlı hayaletinin doğrulduğunu ve onlara kin dolu bakışlar fırlatarak karanlıklara kaçtığını gördüler. Dönüp ölü taklidi yapmış olan kurbanlarının işini bitirdiler. Silahsız olduğu halde kadın onlara bir atlet gücüyle karşı koydu ve ancak sayılarının çokluğu yüzünden, ikinci kez yenik düştü. Bir baltacının baltasının sapıyla boğazında sıkıştırılan kordon, sonunda son nefesini aldı. Altmışını geçmiş olmasına karşın hâlâ dev yapılı bu kadının yaralarından, gözlerinden ve kulaklarından oluk oluk fışkıran kan, İmparatorluğu elinden çekip almak için iki kez öldürülmesi gereken bu Rum kadının yaşlılığındaki zindeliğini de erkeksi enerjisini de kanıtlamıştı" (Lamartine).

Kronikçilerin ve tarihçilerin Kösem konusunda vardıkları yargı Hammer onun, orduya egemen olmasını bilen az sayıdaki valide sultanlardan biri olduğunu söyler. "Yüksek ve politik, muhteşem ve cömert bir zekâya sahip olduğunu" ekler. Eşi Birinci Ahmed üzerinde güzelliği ve zekâsı sayesinde göstermiş olduğu etkiyi, Dördüncü Murat'ın ilk beş saltanat yılı boyunca da korudu." Lamartine'e göre, "her şeyden önce erkeksi ve aile

anası olmuştur. Roxelane çekiciliğiyle yönetmişti ama o, dehasıyla yönetti. Kösem Sultan her şeyini politikaya borçludur."

Jean-Louis Chardan onun 30 yıl süreyle Osmanlı dünyasını yönettiğini doğruluyor. "Tüm tarihçiler onu övmekte görüş birliğine varmışlardır, diyor Jouanin; onun yaptığı iyilikleri ve iktidardayken nasıl bir soylulukla ülkeyi yönettiğini anlatır, Kösem Sultanı överler. Gelirlerinin büyük bölümünü talihsizlere yardıma koşmaya ve hayır dernekleri ya da kamu yararına dernekler kurmaya harcamıştır. Öylesine iyilikseverdi ki bağışlarını hastanelere, cezaevlerine bizzat giderek kendi eliyle verirdi. Hizmetçileri ona taparlardı.

Memnun kaldığı kadınlara, kölelerine özgürlük verir ve onları genellikle sarayda çalışan görevlilerle evlendirirdi; hizmetinde olmayan yoksul kızlara bile çeyiz verirdi; iyiliği, uşaklarını bile kapsar, onlara da eskisine oranla daha kolay ve daha az çetin işler verirdi."

Kralın Montpellier sarayında parasal danışmanı ve maliye yardımcısı Vanel, onu "oldukça becerikli İmparatorluğun yönetimini büyük ustalık ve başarıyla yerine getirebilmiş bir prenses" görür." Hırslı bir kadın olarak ihtiyatı işlerinde kural diye benimsemiş." der.

Chassepoil *(Sadrazamlar tarihi, sy.90)* daha da ileri gidiyor. "Soylu bir yürüyüşü vardı, gür saçlıydı, her yanından hayat fışkırırdı, gözleri ışık saçıyordu." Başkaları da onun son derece titiz olduğunu belirtiyorlar."Saraydayken günde beş kez yıkanırdı, çünkü henüz çocukken içine düştüğü bir domuz bataklığının anısından kurtulamıyordu bir türlü. Babası olan Rum papazı ona Altın Sesli veya Menekşe gözlü diye ad takmıştı."

Murad Oğlu'na göre, s.261 "Çevresindekileri kandırmak için dünyaya gelmişti ve amacına ulaşmak uğruna, bir kobra yılanını bile büyüleyebilirdi. İslam yasalarını çiğneyerek öyle entrikalara başvurdu ki, cüreti Doğu alemini şaşkınlık ve dehşet içinde bırakttı. Bununla birlikte onun cömertliğine başvuran yoksullar hiçbir zaman eli boş dönmezlerdi. Sadece onu savunmakla kalmaz, aynı zamanda da yaptıklarını över, hatta yüceltirlerdi."

Osmanlı tarihçileri Muhammed Halife ile Şarihul Minarzade, sultanın şaşılası bir portresini çizmişlerdir:

"Dehasını, altın yaldızlı Topkapı hapishanesini, özgür yaşıyormuşçasına tasarılarını dokuduğu bir örümcek ağına dönüştürmekte göstermiştir. Oğlu Dördüncü Murat ile birlikte sürdüğü saltanatının ilk on yılına, en sevdiği çiçekten ve gözlerinin renginden dolayı Menekşe dönemi denmiştir. Gizli güçlerine inandırmış olduğu Divan vezirleri, ondan çekinirler ve onun bulunduğu oturumlara tir tir titreyerek, vasiyetnamelerini kaftanlarının cebinde taşıyacak kadar korkuyla, katılırlardı. Onları şişman bulduğu ve servetlerini yoksulların alın teriyle yapmakla suçladığı için, öyle sıkı bir zayıflama rejimine soktu ki, iki aydan kısa bir sürede yirmi kilo verdiler. Onun denetiminden kurtulmak ve mallarına el koymasını önlemek için vezirler hazinelerini gizlediler, saraylarının dışını çirkin gösterdiler ve karılarını Sarayda her türlü süsten uzak, gösterişsiz giysilerle görünmeye zorladılar. Otuz yılı aşkın bir süre, sultan, imparatorluğunun en yetkili görevlilerine önünde boyun eğdirmeyi ve onlara yeteneklerini, gerek kendi hizmetinde, gerekse Türkiye'nin hizmetinde alabildiğine kullandırmayı bildi. Analığının böyle önemli biri olmasına kızan Turhan Valide, onunla ilgili eserleri yakmış ve mezarını caminin en karanlık kesimine, "Karanlıklar" denilen yere hazırlatmıştır, İslamın nurundan yoksun bırakmak için. Kösem'in kamelyalar açtırdığı tarhlarda bir daha hiçbir şey yetişmemiş, iki yüz bahçıvanı zulüm görmüş, ve Rum sultanın padişah Birinci Ahmed ile evlendiği gün tırmanmış olduğu üç yüz altmış basamak yıkılıp yerine zevksiz bir eğimli yol yapılmıştır. İstanbul'un tek bir şairi bile bu sıradışı hükümdar sultanın söylencesini dile getirmekten geri kalmamıştır. Üç yıl boyunca şehirdeki kadınlar, merhumenin mezarını çiçeklendirmek için kendi bahçelerini çıplak bırakmışlardır. Peygamber'in doğum yıldönümü bayramında,

bir vali, onun ölürken giydiği entariyi bir milyon akçeye yani ederinin otuz katına satın almış, ve bir paşa da ilk nisan yağmurlarının suyunu silahlı konvoyla gönderip tabutu çevreleyen sebillere doldurtmuştur. İmparatorluğun yoksulları, din kurallarını çiğneyerek, onun camisini bir kez ziyaret etmeyi, Mekke'ye iki kez hacca gitmeye bedel saymışlar ve haremdeki yaşlı kadınlar da Kösem'in hasır seccadesini serdiği yerde dua etmişlerdir."

Turhan'ın saltanatı

Turhan'ın saltanatının ilk yılında Topkapı Sarayı anarşiye sürüklendi. İstanbul, Doğu'nun en yozlaşmış şehri olup çıktı. Sadrazamlar, ürkütücü bir hızla birbirini kovaladı. Sokaklar öç alma ve nefret çığlıklarıyla yankılandı. İstiridye avcıları her gün denizin karaya vurduğu cesetler buluyorlardı. Başkentliler Turhan'ı Türkiye üzerine çöken felaketlerden sorumlu tuttular. Sadece Arnavut vezir, Kösem'in eskiden koruması altında bulunan Köprülü yavaş yavaş durumu düzeltmeyi başarabildi ama on binlerce kurban vererek. İmparatorluk yeniden eski huzuruna ve saygınlığına kavuştu. Kargaşalık yatışınca Turhan da başkalaşım geçirdi ve ağırbaşlı bir kadın oldu. Espadonlara adeta tapıyordu, o kadar ki, gözdelerini, gövdeleri, gözleri ve bedenlerinin belirli bölümleri, Şam kayısısından ve ince Musul şekerinden yapılma bir ezmeyle temsil edilen pastalarda canlandırtıyordu.

Sonradan Rus sultan, Kösem'in başlattığı caminin yapımını tamamladı, Versailles'a elçiler gönderdi, dantelini Nottingham'dan ve tuvalet eşyasını Livorno'dan getirtti. 1683 de yetmiş bir yaşında, eceliyle öldü.

Kaynakça

ALBERTI Eugenio, *Relazione degli ambasciatori veneti al senato* (XII. yy), 15 V. Florence, 1839. 1863.

ANCILLON, Traité des eunuques, dans lequel on explique toutes les différentes sortes d'eunuques, quel rang ils ont tenu, et quel cas on en a fait, Paris, 1978 (rééd.).

Annales de la mission de Touraine, Archives des pères capucins, Paris, 1634.

ANDERSON R.C., *Naval wars in the Levant*, Liverpool, 1952.

Anonymes, *Histoires du révérend père Dominique Ottoman, fils du Sultan Ibrahim,* Paris, 1665. *The Policy of the Turkish Empire,* London, 1629. *Discours espoventable d'une sultane turquesque, laquelle a fait un monstre* (!) , Paris, 1609. *La Grande et Estrange Sedition arrivée depuis peu en la ville de Constantinople,* Paris, 1622. *Intrigues de sérail, sous le règne du sultan Ibrahim*, Paris, 1737. *Ibrahim, pacha de Bude, nouvelle historique*, Cologne, 1686. *Fragment d'une histoire de la dynastie Ottomane ou la Grecque oubliée,* Amsterdam, 1731. *Recueil d'histoires galantes des meilleurs auteurs de ce siècle,* La Haye, 1711. *l'Espion turc à Francfort,* Paris, 1741. *Le massacre du Grand Turc à Constantinople,* Harvard University, cote 343. 4. *Miroir de l'Empire Ottoman ou l'État présent de la cour et de la milice du Grand Seigneur,* Paris, 16 78. *Ambassades de M. le comte de Guilleragues et de M. de Girardin auprès du Grand Seigneur,* Paris 1687. *Histoire de Mehmet Bey aujourd'hui, nommé Jean Michel de Cigala, prince du sang impérial des Ottomans*, Paris, 1678. *Anecdote turque,* London, 1782. *Amusement des dames ou recueil d'histoires galantes,* s.l.n.d.

ARCQ Philippe Auguste de Saint-Foix (chevalier d'), *Lettres d'Osman*, Constantinople, 1735.

Archives vénitiennes, Venezia e le sue lagune, 5 vol., Venise, 1847.

Archives nationales, Expéditions concernant le commerce du Levant, Marine B. 7.224 (1688-1694).

ARCHANGE des FOSSÉS (Le P.), Lettres imprimées par le Père Apollinaire de Valence, Paris, 1627.

ARİF Müfid Mansel, *Bibliyografya* (Bibliographie complète des ouvrages occidentaux sur la Turquie, Türk Tarih Vakfı, 1949).

ARSEVEN Celâl Esas, Türk Sanatı, Istanbul, 1935.

ARSIK Nimet, *Osmanlı Sarayında Yabancı Kadın: Sultanlar (Les sultanes étrangères dans les palais ottomans),* İstanbul, s.d.

ARŞİV Kılavuzu (Topkapı Sarayı Arşivleri), 2 cilt, Istanbul, 1938-1940.

ASLANAPA Oktay, *Türk Minyatür Sanatçıları*, Istanbul, 196 1.

ATABINEN Rechid Suffet, *Turcs et Italiens à travers les âges*, Istanbul, s.d. (B.N. Paris, 16^0 G Pièce 169).

ATASOY Nurhan et GAGMAN Filiz, *Turkish Miniature Paintings*, Istanbul, 1974.

ATKINSON G., *Les Relations des voyages du XVII siècle et l'évolution des idées,* Paris, 1924.

B. (le Sieur de), *Mémoires de Don Francisco de Teradiel, chevalier de l'ordre de Saint-Louis, ci-devant capitaine au régiment royal Roussillon infanterie. Contenant ce qui leu est arrivé de plus remarquable depuis l'an 1654 jusqu'à la paix de Nimèque,* Maubeuge, 1705.

BABINGER, *Die Geschichtschreiber der Osman und ihre Werke,* Leipzig, 1927.

BARBER N., *The Sultans,* New York, 1973. *Double Eagle and Crescent:* Vienna's *second Turkish siege and its historical setting,* State University of New York, 1967.

BARENTON (le P. de), *La France catholique en Orient durant les trois derniers siècles, d'après des documents inèdits,* Paris, 1902.

BARKAN O.L., *"Les déportations comme méthode de peuplement et colonisation dans l'Empire ottoman"*, Revue de la faculté des sciences économiques de l'université d'Istanbul, t. XI, (1946-1950). The Ottoman budgets, *Revue de la faculté des sciences économiques de l'Université d'Istanbul,* t. XVII (1955-1956). "Essai sur les données statistiques des registres de recensement dans l'Empire Ottoman", *Revue de la faculté des sciences économiques de l'Université d'Istanbul,* t. I-II (1939).

BARTHÉLÉMY Ch., BASHET A., *Histoire de Turquie,* Tours, 1872. *La Diplomatie vénitienne et les princes de l'Europe au XVI siècle,* Paris, 1862.

BAUDIER M., *Histoire général du sérail et de la cour du Grand Seigneur empereur des Turcs,* Paris, 1626.

BEAUVOISINS J.E., *Notes sur la cour du grand Seigneur, son sérail, la famille du sang impérial, la maison militaire et ses ministres,* Paris, 1809.

BEHRNAUER W., *Mémoire sur les institutions de police chez les Arabes, les Persans, les Turcs,* Journal asiatique, t. XV (1861).

BERK N., *Topkapı Sarayı,* T.T.O.K. bülteni, sayı: 250. 1962.

BERTIN Th. P., *Anecdote grecque.* s.l. 1786.

BERNA Moran, *A Bibliography of the publications in English concerning the Turks,* Istanbul, 1964.

BEYLIÉ L. de, *"Les anciennes maisons de Constantinople"*, Revue de l'art chrétien, 1904.

BLANES H.B. de, *Roman oriental,* Paris, 1753, 2 tomes en 1 vlume.

BLOCHET E., Catalogue des manuscrits turcs de la Bibliothèque nationale.

No 122: Fragment d'une chronique de l'Empire Ottoman comprenant une partie du règne de Mehmed IV.

No 116: État des recettes et des dépenses du Trésor Ottoman durant la guerre contre la Perse sous Murad IV (milieu du XVIIe s.).

No 171: Chronique du règne de Mehmed IV de 1058 à 1093 (1648-1682) par 'Abdürrahman Nisanci Abdi Pasa.

No 718: Abrégé des cérémonies. Règlements de police de Constantinople traduits par Wiet, jeune de langue (1741).

No 722: Canons de l'Empire Ottoman. Conseils adressés par le grand vizir Ahmed Paşa á Mehmed IV (rabi' II 1063/mars 1653), traduits par E. Legrand (1733).

No 819: Firman de 1. Ibrahim relatif à l'établissement d'un consul du roi de France à Constantinople.

No 867: Journal historique de tout ce qui s'est passé sous l'empire de Mahomet IV. Traduit par Roboly, jeune de langue (1735).

No 881: Traité de la fondation de Constantinople et description de cette capitale, traduit par L. Dautant (1734).
No 884: Canons ou règlements concernant tant les officiers du sérail du Grand Seigneur que ceux des différentes troupes qui composent la milice de l'Empire ottoman. Traduits par Rocques, jeune de langue (1734).
No 885: Abrégé des canons de l'Empire ottoman, ou substance des choses contenues dans les registres du Divan.
No 920: Abrégé de ce qui s'est passé dans l'Empire Ottoman en 1063 et 1064 (1652-1654). Traduit par Fornetty, jeune de langue (1743).
No 924: Différents anciens canons de l'Empire Ottoman, traduits par J. Wiet, jeune de langue (1743).
No 1089: Histoire du grand-vizir Köprülü Ahmed Pasa (1661-1676) par son secrétaire Hasan Ağa (1723).
CARDONNE, *Mélanges de littèrature orientale, traduits de différents manuscrits turcs de la Bibliothèque du Roi,* Paris 1770, 2 volumes.
CONANT Martha Pike, *The Oriental Tale in England in the Eighteenth Century,* New York, 1908.
COURT G., *Deux mots sur les fonds turcs,* Nice, 1876.
COUSIN (le président Louis), *Histoire de Constantinople, depuis le règne de l'ancien Justin jusqu'à la fin de l'Empire,* Paris, 1865.
CROIX MENIL (comtesse de), *Femmes d'Orient,* Bruxelles, 1894.
DAVID Talbot Rice, *Constantinople,* Londres, 1965.
DAWIS F., *The Palace of Topkapı in Istanbul,* New York, 1970.
DENY J., *Histoire et historiens depuis 50 ans,* Paris, 1927.
DESJARDIN Marie Catherine (Mme de Villedieu), *Mémoires au sérail,* 1671-1679, 6 volumes.
DODD H.B., *In the Palaces of The Sultan,* Londres, 1904.
DORA D'ISTRIA (comtesse de), *Les Femmes en Orient,* Zurich, 1858, 2 volumes.
DJARDIDAN (Hanoum, princesse), *Harem life,* New York, 1931.
DUCAUGE M., *Arbre généalogique des empereurs ottomans.*
DUFRESNOY M., *Étude L'Orient romanesque en France,* Montréal, 1946.
DUGAT G., *Histoire des orientalistes de l'Europe,* Paris, 1868.
DURUKAN Zeynep, *The Harem of the Topkapı Palace,* Istanbul, 1973.
DUSAUSOIR F. J., *Le Sultan indécis, ou les deux Circassiennes.* Anecdote turque, 1974.
DU VIGNAU, *Le Langage muet ou l'art de faire l'amour sans se parler,* Paris, 1688.
FAGNAN Marie A., *Le Miroir des princesses orientales,* Paris, 1755.
FARMER H.G., *Turkish Instruments of Music in The Seventeenth Century,* Glasgow, 1937.
FEBURE M., *L'État présent de la Turquie,* Paris, 1675.
FEHMI, EDHEM et STCHOUKINE, *Les Manuscrits orientaux illustrés de la bibliothèque de l'Université d'Istanbul,* Paris, 1933.
FEKET Dr., *Archival Problems* (Arşiv Meseleleri), Istanbul, 1939.
FRANK A., *Études orientales,* 1861.
FROISSART Sir John, *Oeuvres (Chroniques),* Bruxelles, 1867-1877, 25 volumes.
GABRIEL A., *Châteaux turcs du Bosphore,* Paris, 1943.
GANT J., *Histoire d'Osman, fils d'Ibrahim,* Paris, 1665.
GAY J., *Bibiliographie des ouvrages relatifs à l'amour, aux femmes,* Paris, 1894, 4 volumes.

GRANGE DE SURGÈRES (marquis de), *Répertoire historique de la Gazette de France, depuis l'origine jusqu'à la Révolution* (1631-1790), Paris, 1902-1905, 4 volumes.
GRASSET DE SAINT-SAUVEUR, *Le Sérail ou histoire des intrigues du Grand Seigneur,* Paris, 1795, 3 volumes.
GREAVES J., *Description of the Grand Signor's Seraglio,* Londres, 1653.
GRÉGOIRE H., *La Turquerie á travers quelques récits de voyageurs français de la fin du XVII, siècle*, Aix-en-Provence, 1970.
GROSRICHARD, *Structures du sérail,* Paris, 1978.
GROSVENOR E., *The Seraglio*, Londres, 1895.
HABESCI Elias, *Description de la cour et du sérail,* Paris, 1792.
HALIL GANEM, *Les Sultans ottomans, Études d'histoire orientale,* Paris, 1901, 2 volumes.
HAUSER H., *Essai d'une bibliographie des ouvrages du XVI siècle relatifs au Levant.* s.l.n.d.
INAN Afet, *Aperçu général sur l'histoire économique de l'Empire ottoman,* Istanbul, 1947.
KOLOGLU Orkhan, *Le turc dans la presse Française,* Beyrouth, 1971.
KONYALI Ibrahim Hakki, *Istanbul Sarayları* (les palais d'Istanbul), Istanbul, 1943.
KORAY Enver, A. *Bibliography of the Turkish Publications on History,* Ankara, 1952 (en turc).
KURAT A.N., *Sur quelques matériaux relatifs à l'histoire de la Turquie dans les archives et les bibliothèques d'Angleterre*, Ankara, 1949 (en turc).
LA CHAPELLE (G. de), *Recueil des divers portraits des principales dames du Grand Turc*, Paris, 1648.
LAMBERT DE SAMERY (P.), *Anecdotes vénitiennes et turques*, Londres, 1740, 2 volumes.
LAMPE Melek Celal, *Le Vieux Sérail des sultans,* Istanbul, 1959.
LE NOBLE Eustache (baron de Saint-Georges et de Tennelière), Nouvelle historique, Paris, 1694.
LE VIEUVILLE D'ORVILLE (A. de), comte de Vignancourt, *Nouvelle historique, galante et tragique,* Paris, 1724. *Anecdotes secrètes de la cour Ottomane,* Paris, 1731.
LEWIS B., *The Ottoman Archives (Journal of the Royal Asiatic Society),* 1951.
MAILHOL G., *Anecdotes orientales, ouvrage dédié aux dames,* Paris, 1752.
MANBOURY E., *Le Harem des sultans, L'Illustration,* Paris, 1930.
MARANA J.-P., *L'Espion du Grand Seigneur. Relations secrètes d'un envoyé du Divan,* Paris, 1684.
MARMONT DE HAUTCHAMP, *Rethima de Géorgie,* Paris, 1735-1736, 6 volumes en 3.
MARQUÉES-RIVIÉRE J., *Amulettes, talismans et pentacles dans les traditions orientales et occidentales,* Paris, 1938.
MARTINO P., *L'Orient dans la littérature française au XVII siècle et au XVII siècle,* Paris, 1906.
MEHMET Refik bey, *Le Règne des femmes*, Istanbul, 1915.
MERCURE (Le), *Histoires tragiques,* Bibliothèque nationale. J 23319-J 23419.
MERFIK Edouane, *Histoire de la vallée des Larmes,* Beyrouth, 1906 (arabe).
MICHOFF V., *Bibliographie des articles des périodiques allemands, anglais et Italiens sur la Turquie et la Bulgarie,* Sofia, 1938.

MILLAUT Dr., *Les Eunuques d'aujourd'hui et ceux de jadis*, 1911.
MILLER B., *Beyond the Sublime Porte (the Grand Seraglio of Istanbul)*, New York, 1970.
NAIMA, *Annals of the Turks Empire from 1591 to 1659.*
OGAN Aziz, *Le Palais de Topkapı. La Turquie kémaliste*, 1937.
PAJACSKOWSKI Piotro, *Histoire des trois sultanes russes de Turquie (Historia Trzech sultanek Tureckich Rosyjskiego Pochodzena)*, 1675, Krakov. Manuscrit (traduction A. Pajewski) en polonais.
PÉCHEUX et MANZONI, *Costumes orientaux*, 1813, s.l.
PENZER, *The Harem*, Londres, 1936.
PIAZZI A., *Le Harem Impérial*, Paris, 1925.
REAY TANNAHILL, *Le Sexe dans l'histoire*, Paris, 1982.
RYCAUT P., *Histoire de l'Empire Ottoman*, La Haye, 1709.
SAGREDO, *Histoire de l'Empire Ottoman*, 1680.
SAINT-PIERRE Michel de, *Trésors de la Turquie*, Paris, 1959.
SAPIENCA (abbé Octavio), *Nuevo tratado de Turquia (Histoire d'Ahmed Ier)*, en espagnol.
SAUZAY A., *Le Sérail et divers personnages turcs*, 1720.
SCHNEIDER M. et ALPAY E., *Le Harem ipérial de Topkapi*, Paris, 1977.
SHAW S., *Archival Sources For Ottoman History: the Archives of Turkey, Journal of the American Oriental Society, 1960. Histoire de l'Empire Ottoman et de la Turquie*, 1983.
SPIRIDONAKIS B.G., *Empire Ottoman. Inventaire des Mémoires et Documents aux Archives du Ministère des Affaires étrangères de france*, Selanik, 1973.
STRIPLING G., *The Ottoman Turks and the Arabs.* Urbann. (The University of Illinois, 1942).
STRUCKHUSEN J., *Histoire des Turcs*, 1671.
TADEWZKI R., *Kronika Tureckiego Dworu*, 1710, s.l. (Chronique de la cour de Turquie, en polonais).
ULUÇAY (Ça Gatay), *Lettres du Harem*, Istanbul, 1956 (turc).
USSIEUX Louis d', *Nouvelles et anecdotes historiques*, 1773, Paris, 2 volumes. *Anecdote ottomane*, 1774.
UZUN Çarşılı, *Osmanlı Tarihi Ankara*, 1947, 8 volumes. *L'Organisation du palais dans l'État Ottoman.* Ankara, 1945.
UZUN Çarşılı, *Osmanlı Tarihi Ankara*, 1947, 8 volumes. *L'Organisation du palais dans l'État Ottoman.* Ankara, 1945.
Revues, Journaux de langue française du Proche-Orient *(Le Levant. Courrier de Smyrne).* Chroniques de Jean de Peyrat. *Revue brittanique. Revue de l'Orient.*

Kösem Sultan, 1603 yılında Yunan sahillerine yapılan bir baskında Osmanlı'ya esir düşer. Bu, hem onun kaderini, hem de Osmanlı İmparatorluğu'nun kaderini değiştiren bir tarihtir.
Topkapı Sarayı'na cariye olarak alındığında henüz 14 yaşındadır. Güzelliği ve çekiciliği sayesinde yüzlerce cariye arasından, hareme seçilir.
I. Ahmet'le evlenerek, kısa zamanda sarayın en "güçlü" kadını durumuna gelir. 34 yaşında "Valide Sultan" olduğunda da, tül perdelerin arkasından imparatorluğu yönetmeye kalkar.
İlk önceleri eşi I. Ahmet, daha sonra oğulları IV. Murat ve İbrahim, torunu IV. Mehmet'in saltanatları sırasında büyük bir nüfuz kazanır; kendine özgü yöntemler kullanarak yetkilerini artırır. Devlet yönetiminde etkili olur, söz dinletir... İmparatorluğun kurulu düzenine karşı kendi kurallarıyla oynar.
Altınlarla kaplı Topkapı Sarayı, onun için bir altın kafestir. Ama o, faaliyetlerini kesintisiz sürdürür: Sadrazamlara emirler yağdırır. Hıristiyan cemaatlerini korumak amacıyla elinden geleni ardına koymaz. İktidarını sürdürmek için çok kurnazca planlar yapar. Her türlü entrikayı çevirmekten çekinmez. Yılmaz ve yorulmaz...
Genç Osman döneminde Eski Saray'a çekilmesi dahi gücünden hiçbir şey kaybettirmez. Fakat karşısına kendi yetiştirdiği ve kendisine çok benzeyen bir kadın çıkar. Onu şaşırtan bu kadın, üvey kızı Turhan Sultan'dır. Kösem Sultan'ın sürdürdüğü saltanat, yine bir kadın tarafından sarsılmaya başlar...

Bu kitabın yazarı Jean Bell, 17. yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu'nun perde arkasında kalmış yönlerini gözler önüne seriyor. Bir Avrupalı gözüyle kaleme alınan bu yapıtta, "1001 Gece Masalları"nı anımsatan görüntüler de bulacaksınız.

"Kösem Sultan / Topkapı'da Bir Gelin", 1965 doğumlu olan genç bir yazarın ilk tarih romanıdır. Bu romanda geçen olaylar, yazarın uzun araştırmalarının bir ürünüdür ve onun Osmanlı'ya, saraya bakış açısını yansıtmaktadır.

Aksoy Yayıncılık Show Kitap "Tarih Dizisi"nden çıkan "Kösem Sultan / Topkapı'da Bir Gelin"i okurken, 17. yüzyıl Osmanlı İmparatorluğu'nda yaşananlara Batılı gözüyle bakacaksınız...

AKSOY YAYINCILIK

ISBN: 82[illegible]

9 789758 263950